

ANTONII DE HAEN,

S. C. R. A. MAJESTATIS CONSILIARII ET ARCHIATRI, NEC NON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQ. UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII,

PARS QUARTA

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO;

Quod in gratiam, & emolumentum Medicinæ Studiosorum,

CONDIDIT

MARIA THERESIA,

AUGUSTISSIMA ROMANORUM IMPERATRIX,

HUNG. BOHEM. &c. REGINA &c. &c.

L U C Æ MDCCLXI.

Ex Typographia Jacobi Justi,

SUPERIORUM PERMISSU.

SACRÆ CÆSAREÆ, REGIÆ, APOSTOLICÆ, MAJESTATI,

AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM

IMPERATRICI,

HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, DALMATIÆ, CROATIÆ, SCLAVONIÆ, &c. &c.

REGINÆ,

ARCHIDUCI AUSTRIÆ, &c. &c.

MARIÆ THERESIÆ,

DOMINÆ SUÆ CLEMENTISSIMÆ,

ANTONIUS DE HAEN.

EN *jam quartum Tomum annui laboris ad* MAJESTATIS TUÆ *pedes devolutus, humillime depono. Obſervata continet numeroſa, quæ partim Noſocomium* TUUM, *partim Urbs Regia* TUA, *partim denique fi-*

nitimæ TUÆ *urbes, ac regiones, ſuppeditarunt: obſervata eum unice in finem collecta, ut calamitatibus ſubditorum* TUORUM *tum averuncandis, tum mulcendis, tum denique auferendis, inſervirent. Eo enim, ut ſane debuit, omnis diurna mea, omnis nocturna tetendit vigilantia. At neque hic metam fixi laboribus. Quantum enim legendo aſſequi poteram, quidquid celebres per Europam Eruditorum Societates variæ, quidquid ſolertes in Arte Viri, quidquid demum privatum Literarum Commercium, ſive inſolitum, ſive plane novum, ad miſerias humanas mitigandas auferendaſque evulgarant, id omne ad experimentum in Noſocomio revocatum eſt; ut nimirum Populi tui ſalus, commiſſa nobis, eo cuncto gauderet auxilio, quo & alias terrarum Gentes gaudere intellexeram. Necdum tamen omni debito ſatiſfactum. Vetus Adagium fert Amicorum omnia communia eſſe: porro univerſæ Telluris incolas amicos noſtros, noſtros proximos, reputamus; eorum ergo in gratiam publicæ lucis ea facere tenebar, quæ nobis recenter detecta, alicubi forte adhuc ignorarentur. Hiſce,* AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *ſi quo ſereno vultu præcedentis conatibus meis annuere ſolebas, etiam num annuas, erit*

quod

quod exsultem vehementer quod gratissimo recorder animo, quod ad cursum sequentem alacrius absolvendum me potenter exstimulet.

Dabam 31. Octobris
1759.

ELENCHUS CAPITUM

CAP. VII.

De Singulari quorundam Medicamentorum virtute.

CAP. VIII.

De Viribus Electrinis.

CAPUT I.

De Febribus Malignis Dictis.

§. I. *Malignitatem de morbi cujusquam acuti essentia non esse, sed modo accidens quoddam, probatur exemplo variolarum.* §. II. *Cortice Peruviano plurimo qui olim a morbo maligno curati, valent pulcre omnes.* §. III. *Exempla duarum fœminarum, quarum alteram Cortex sevavit uberrima cum Petechiarum expulsione; alteram, cum earundem præmatura retropulsione.* §. IV. *Cortex serius datus, malignitatem non curat.*

§. I. QUæ anno proxime elapso adeo fuse de Febribus, quas malignas vocant, disserui, ea præsens annus confirmavit abunde; tum quantum ad genium earum attinet, tum quantum ad curam.

Quippe *Tom.3. cap.1.* frequentia observationum suffultus, conclusi Malignitatem haud esse, quod in scho-

scholis medicis ita vocant, de essentia Morbi, sed quoddam potius Accidens; quod nimirum alienis illum stiparet symptomatibus, quod Artis potentiæ illum subtraheret. Id, nisi me animus fallit, manifestum est. Variolas v. g. descripturi Authores, haud solent ab illis, malignas quas appellitant, exemplar, normamve, desumere, sed a communi illarum genere. Quo facto, primo eam addere speciem consuevere, qua, licet genuina, qui laborant, tamen vix lectum petant, non ægrotent fere, & præter manifestam papularum expulsionem, maturationem, exsiccationem, aliud fere morbi hujus signum non habeant. Secundo pessimum istud genus adjiciunt, quod symptomatum numero, ac sævitie; quodque pertinaci adversus omnem Artis operam resistentia, ita sua malignitate ab illa prædefinita communi specie abludit, quam benignissimum illud bonitate, ac lenitate sua, ab eadem differebat. Ut itaque & dicta illa Malignitas æque parum in vera idea, ac definitione Variolarum includatur, quam miranda illa Mitissimarum Benignitas.

Quod si ita cum Variolis est, eo magis id cum Petechiis, cum albis, rubrisque Miliaribus, se sic habebit. Examine rite instituto, Efflorescentiæ hæ binæ 1° ut morbi primarii producuntur: id vero rarius, & ad certas potissimum Epidemias duntaxat. 2° ut Accutorum Crises; quod etiam raro admodum; nec nisi Reg'minis errore frequentius. 3° ut ἐπιγενομενοὶ plerisque morbis acutis, puerperio; quæ duo posteriora de Variolis affirmari nunquam possunt. Porro quæ tria hic dixi, audacter assevero, cum sexto jam anno huic Nosocomio præpositus, innumeros acutos morbos hic jam demonstraverim, tractaverim, & ter modo quaterve primarium invenerim, semelque modo epigenomenon. Quotiescunque vero morbum hunc primarium in Urbe, suburbiisque,

que, inveni Epidemico id tempore fuit, nisi semel forte iterumque sporadice. Cæterum vero experientia multiplici fretus, repeto id quod *Tom.* 1. & 3. *Rat. Med.* sat superque, ni fallor, evici, Morbos hosce a malo potissimum regimine proficisci, & hinc Germanis, Hungaris, Bohemis, Sclavis, Styris &c. tanta frequentia ac malignitate infames esse.

§. II. Ad relatas *Tom.* 3. *cap.* 1. curationes, id modo addendum habeo, quod omnes illi, quod Cortice Peruviano abundantissimo usos ibidem enarravi, hucusque perbelle, cujuscumque demum temperamenti sint valeant; & quibus mobilior Nervus imbellem olim valetudinem conciliasset, jam longe valentiore sanitate fruantur.

§. III. Pulcras hoc anno hujus morbi curas vidi, 30. annorum fœminæ, petechiis adeo scatenti, ut Medici alii mecum testarentur repletiorem iis se neminem vidisse, jamque maligne ab ipso principio decumbenti; consueta methodo Corticem dedimus, corticis usum a curato morbo dudum protraximus. Læti contemplabamur postquam aliquot diebus eo remedio usa esset, vires increscentes, ægramque cum abundantissima efflorescentia vix ægrotantem, & firma valetudine brevi potitam.

Contra vero æque fortunatum exemplum, cum retrocessione petechiarum, Juvencula dedit, quæ sex septimanarum spatio febrium insultu vago, universaque artuum lassitudine, suum inter famulatum vexata, febrim deinde continuam putridam, (incertum quot diebus, octo tamen ad minimum) perpessa, ad nos adferebatur, multa jam scatens Petechia. Postridie iisdem repleta omnino fuit. Eo usque nec vires, nec pulsus, nec febris, nec pravum quodquam symptoma, ullam faciebant Malignitatis suspicionem. At vero post meridiem, en maligna quæque symptomata, cum introcursu macularum, turmatim accesserunt.

runt. Cortex igitur illico datus, admota Vesicantia; Paregorica per vices sunt porrecta. Hinc sequenti quidem die paucus Macularum reditus, copiosior post meridiem, tertio autem die vix ullus; nisi quod eorum loco decem forte Miliaria alba in jugo colloque comparerent. Interim quæ paucæ superfuerant petechiæ lutescebant; quæ pauca Miliaria comparuerant, mox opaca fiebant, quarto die evanida. Vomitus eodem tempore primo æruginosus, deinde frequenter flavus, insigni aderat levamine. Porro febris, postquam integro octiduo sub tanto corticis usu perseverasset, cessavit, integram sanitatem post se reliquens.

In penultimo exemplo corticis sub usu confertissimæ. quæ præextiterant, petechiæ, adhuc augebantur, & extantibus hisce sanitatem jam afferri cortice lætabamur; id quod in his morbis solenne esse *Tom.3. cap.1.* pluribus exemplis demonstraveram. Ultimum exemplum omnium primum est, quod observavi, Petechiarum introversarum, nec Cortice, nec Opio, redeuntium, Miliariumque numero tam paucorum, & quarto jam die evanidorum. Æque tamen & cita, & integra, huic, quam illis, salus rediit. Nunquid introversus illis humor vi corticis ad systema cæliacum determinatus, & sic vomitu eliminatus fuerit? Credibile.

§. IV. Quamvis porro hæc Methodus tum mihi feliciffime cedere soleat, aliisque in Nosocomiis impense laudetur; est tamen quod sero adhibita mortem non averruncet. Puella 17. annorum, cujus historia in *capite de sanguine* habebitur, primis decem ægritudinis diebus penitus neglecta, ad nos affertur, Petechiis in pectore plena. Consueta quidem Methodo Petechiæ pulcre per sex integros dies perstitere, attamen febris continua remittens, eaque valida, die decimo ab ingressu ejus in Nosocomium,

su-

sustulit illam. Quippe inertiores Corticis vires, quam ut humores, jam intime hac malignitate penetratos, & infectos, repugnare emendareque possit.

CAPUT II.

De Aneurysmate.

---

§. I. *Cum nullus fere locus humano in corpore sit qui Aneurysmati, interna de causa genito, sedem non præbeat, loca præcipua enarrantur. §. II. Varia circa Aneurysma: unicum existens duplex potest apparere; intus sæpe osseum est; loco potest mutari; est simplex ejus, & multiplex saccus. §. III. Anatome Aneurysmatis cordis. §. IV. Solutio problematum, α Cur unum Aneurysma simplicem modo tunicam, eamque tenuem, habeat? Aliud crassissimam? aliud denique & pluribus, & sæpe concentricis sibi lamellis, compositam? β Cur manu frequentius examinare haud tutum; γ Cur sæpe non pulset? δ Cur locum mutet? ε Cur licet semper præsens, tamen nonnunquam absens videatur? ζ Quare tremit aliquando? §. V. Curatio pallians, & curans. §. VI. Bini notabiles casus Aneurysmatum, quæ idiopathica haberi poterant, & modo sympathica, aut deuteropathica, erant. §. VII. Datur aneurysmatica totius fere corporis Diathesis. §. VIII. Biga Aneurysmatum a male administrata venæ sectione ortorum. §. IX. Aneurysmatis ejusmodi externi curatio, quandoquidem Compressione, & Interceptione perficitur, præprimis differitur de Compressione; tam ea, quæ apertura facta, Arteriæ*

riæ immediate incumbit, quam illa, quæ externe tantum citra aperturam adhibetur. Prior harum, usitata veteribus, postmodum neglecta, a Germanis primum, dein & a Gallis, in usum revocata est, ab ultimis præterea Fungo Agarici decorata. §. X. Curatio in Nosocomio apertura loci adplicatione Fungi, compressione externa, feliciter peracta est. §. XI. Tentamen curæ per solam externam compressionem. §. XII. Fouberti sententia circa spuriorum Aneurysmatum duplex genus. §. XIII. Responsum ad tria problemata.

§. I. CUm nullus fere in corpore humano locus sit, in quo Aneurysmatis sedes inventa non fuerit; cum idem Aneurysma sub larva aliorum tumorum haud raro apparens, turpiter fallat incautos; cumque demum præsens creditum, nihilominus aliquoties minime adfuerit: frequentia observationum, qua instructus sum, me adigit ut de hac materia fusius agam. Ac primum quidem dico Aneurysma ubicumque inveniri locorum; externa sive causa, sive interna, genitum fuerit.

1° In Cubito, seu Brachio, frequenter observatur a male administrata venæ sectione.

2° Circa Talum a causa interna, ut videtur, ortum, vidit, descripsit, *Ruischius* Obs. anat. 38. „ Si sanguis in Aneurysmate coagulatur, nulla percipitur pulsatio. Hoc olim decepit Chirurgum expertissimum,.... mihi, dum viveret, amicum familiarem; qui circa talum Aneurysma, nucis juglandis magnitudine, aperiebat, nesciens tamen tumorem dictum Aneurysma esse, quia omnis pulsatio deerat. Aperto tumore, & sanguine coagulato expresso, tanta suborta est hæmorrhagia, ut vix esset sistendo.

3°

3° In genu vidit clariss. *Boerhaave* in Studioso germano, quem serio monuerat, ne unquam, quod non pulsaret, cuipiam aperiundi facultatem faceret. Fecit tamen, & periit.

4° In Arteria Poplitæa horrendum vidi, a saltu verosimiliter natum Crus amputandum fuit.

5° In Art. Femorali terribile, letale, vidi in orphanotrophio Hagano, vulnere ortum.

6° In Art. Iliaca, *Lancisius*.

7° In Aorta mox supra illius in Iliacas divisionem vidit *Fantonus* Tom.3. *Sepulcr. Boneti*, pag.556.

8° In Cæliaca Art. *Lancisius*. Studio omitto Aneurysma ter quater in Art. Mesenterica Equi a *Ruischio* inventum, cum hic de humano corpore tantum differitur.

9° In Intercostali Art. exili *Ruischius* ter quater vidit Aneurysma, ovi gallinacei magnitudine. Vulneri originem aliquando id debet, passim vero causis internis.

10° In Subclavia, a contusione natum, vidit Illustr. Baro *von Swieten*, Com. Tom. I. pag. 228. Subclaviæ Aneurysma homini mortem tussi, & hæmoptöe, consciscit. Anatome detexit Aneurysma hoc Aspere arteriæ accrevisse, spatium intercartilagineum erosisse, & omnem vitalem sanguinem hinc profudisse, vid. *Hist. Acad. Reg. Sc. Par.* anni 1733.

11° In Aorta inter primas ejus divisiones, & Cor. *ibid.* ann. 1712. Etiam illud monstrosissimum *Ruischii* Obs. anat. chir. n°.38. incipiebat digitis tribus supra cor.

Et mox supra cor incipiebat *compositum* illud Aneurysma, cujus historiam brevi dabo.

12° In curvatura Aortæ. *Hist. Acad. Reg. Sc. Par.* an 1707. Aneurysma nascitur homini in collo, post enormem 5. dierum vomitum, quem Agyrta, Rheumatismi discutiendi gratia, excitaverat, produ-

xe-

xerat. *Littræus* in cadavere ejus invenit Aortam sua in curvatura in saccum dilatatam, qui media sui parte in thorace locatus, cariem ossibus creaverat; dein alia sui parte superiora conscendens, totum latus colli, ad usque maxillam, expleverat. Multos polypos, & sanguinis tum fluidioris, tum coagulati, duas eduxit pintas. Videatur simile *ibidem* anno 1700, natum a subito flexu colli in ventu.

13° In Arteria Epicrania Aneurisma vidi ovo gallinaceo magnitudine par, felici interceptioni interfui. Contusione natum erat.

14° Cæterum Aneurysmata inventa sunt Arteriæ temporalis, Arteriæ in Naso externo, aliis corporis partibus, ut passim inveniri potest in Sepulcreto *Boneti*, in Biblioth. Med. *Mangeti*, &c.

15° Aneurysmatica datur plurimarum eodem in corpore arteriarum Diathesis, ut §.VII. patebit.

Unde conclusio hæc firma fit, quod in tractandis hisce summa fit prudentia opus, cum ubique locorum existentia, pathognomicis signis aliquando careant, facillimeque aliis cum tumoribus commisceantur.

§. II. Atque hæc de varia ejus sede sufficiant; consideranda nunc veniunt observata quædam de Aneurysmate in genere; ac primo quidem observamus illud duplex quandoque adparere, cum tamen vere unicum sit. Egregius *Morand*, *Hist. Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1721. tumorem aneurysmaticum detexit alteram inter tertiamque Costam; alium iterum tumorem similem inter tertiam & quartam. At in cadavere unicum modo esse reprehendit, sed a costa tertia intropressum, & vi sanguinis protrusum infra, supraque eandem.

Secundo, Aneurysmata inveni bis intus ossea, non quidem continuitate, sed veluti per insulas difformes. Magni *Wepferi* Aorta sic inventa est, ut Tabu-

bula vitæ ejus præfixa exhibet. Plurimi alii id ita invenerunt.

Tertio, Aneuryſma loco mutari poteſt, ut diſparuiſſe quis crederet, niſi revera adeſſe ſymptomata demonſtrarent. En notabile Exemplum! Subtiliſſimus Anatomicus, præſtantiſſimus Medicus, candidus Amicus meus, C. H. *Velſe*, egoque, anno 1753. quinquagenariam mulierem ſæpius examinavimus, cui citra manifeſtam cauſam inter 2. & 3. coſtam, ad læva ſterni, Aneuryſma aderat. In tamen integro ante mortem menſe penitus delituit, ut videretur diſparuiſſe. Symptomata tamen continuabant. In Cadavere Aneuriſma inventum, quod angulum Aortæ dictum occupans, tres forte pugnos magnitudine æquaret. Tunicas habebat haud craſſas, ſed veluti lamellas albicantes, haud cohærentes inter ſeſe, ſed quaſi alias ad alias adpoſitas, quo magis internas, eo magis fuſcas. Nucleus ſacci grumoſus ſanguis, erat, ita tamen ut nonnihil ſpatii in eo pervium eſſet, quo ſanguis, corde miſſus, per Aortam deſcendentem transflueret.

Quarto, ſunt aliquando Aneuryſmata compoſita, ut haud ita pridem publice demonſtravi. In Noſocomio dicto *Beckenhäuſel*, in viri cadavere invenerat mirum hoc ſpectaculum expertiſſimus ibidem Phyſicus A. *Storck*, vir ad illuſtrandam ſectionibus anatomicis Medicinam natus; dumque rari, utiliſque, quiddam invenerit, quo univerſum ſtudium medicum inde promoveatur, id intactum ad me mittere ſolitus. Porro Aneuryſma iſtud erat in Aorta ab ipſo corde inchoans, & ultra curvaturam pergens, oſſeis inſulis craſſioribus inſtructum. Ubi nunc Aorta ex curvatura in rectum eſſet abitura, removebatur ſenſim a dorſo, ita ut demum inde ad duos pollices latos aberraret. In cauſa erat ſaccus, ex poſtica parte ejuſdem Aortæ deſcendentis enatus, orificio

crescens saccus, habebat quatuor pollicum longitudinem, crassitiem vero binorum, explebatque accurate cavum id, quod dorsum inter Aortamque intereffet. Quod vero adhuc mirabilius, inter quartam ac quintam Costas idem ille ingens saccus primo removerat, valido pulsu suo, hasce a se mutuo costas, intercostales musculos deleverat, tumque inter remotas ad sesquipollicem a se mutuo has costas transeuns, mox supra easdem explicaverat sed in saccum manui integræ magnitudine parem. Neque vestigia invenire fuit musculorum dorsi secus spinam, & ultra; crassa demum substantia, eademque fungosa hunc saccum externum demum terminabat. Ipse vero saccus dudum ante mortem haud pulsans, cruore grumoso atro, tum intra, tum extra thoracem, totus infractus fuit. Haud multum dissimilem casum doctissimus *Noordvvyk* habet in Præfatione ad *Francisci Solani Obs. de Pulsu*.

§. III. Ut Arteriarum, & Cordis Aneurysmata dari, tum passim Scriptores Medici, tum præprimis *Lancisius*, & denique Ill. noster Præses *in Comm. Tom.* 1. ad §. 176. pluribus evicere exemplis. Addam quæ viderim ipse. Nauta, vir mediæ ætatis, levi sarcina onustus, iter unius horæ per pedes confecerat, indeque perceperat Cordis palpitationes. Venæ sectio interim, lenia solventia, blanda neurotica, effecere, ut conscendere denuo, ac gubernare Navim posset. Ter quater in Anno recruduit quidem Paroxysmus, sed ad eadem auxilia iterum conticuit. Intermedio vero tempore, atque id quidem integri quadriennii spatio, ab omni incommodo immunis fuit; levissima mali admonitione, ad majores animi corporisque motus, tantummodo percepta. At vero quinto demum anno continuarunt Insultus. Quum igitur tribus ferme mensibus vix remisissent, Exp. *Velse* ordinarius ægri medicus, qui suis in difficilioribus me, ut ego illum,

sum, amice consulere solebat, ad ægrum me adduxit. Horrui sane hominem videns, lividum, anxium; inæqualem habentem, ac tremulum, pulsum. Et si ipsi manus ad Præcordia, ad sternum, ad 7. & 8. sinistris lateris costam præcipue vero earum ad arcus, admovebatur, percipiebamus inæqualem, tremulum, ingratumque penitus motum: exceptis sex ultimis vitæ diebus, quibus nullus unquam pulsus observari potuerat.

Cadaver lustrantes multam invenimus in cavo pectoris dextro, putremque, aquam, ac pulmonem, medio lobo excepto, totum fere purulentum; in sinistro vero cavo pulmonem a Corde maximo ita compressum, ut aëra ægerrime capere potuerit. Cor enim ad minimum triplo majus solito erat, mucrone quam basi latius. Omnium autem maximus sinister Ventriculus ad mucronem amplissimus, at vero extenuatus adeo, ut levis modo membranula albescens, facile disrumpenda, ibidem superesset. Cæterum sanguis concretus, vehementerque tum polyposus, tum Cordis parietibus, columnisque, accretus, cavum hoc explebat. Cordis vero dexter Ventriculus, & binæ auriculæ, sinusque, Arteria pulmonalis, utraque Cava vena, polypos firmos longosque continebant.

§. IV. Sed ne longus sim, sufficiat hæc exempla attulisse, ut vera Aneurysmatum idea habeatur. Collectores casuum quidem, *Borellus*, *Schenckius*, *Paræus*, *Hildanus*, *Bonetus*, *Mangetus*, plurima exempla attulere; verum cum ad præcedentia jure referri queant, recensio eorum non usui, sed oneri, foret. Practice modo ex iis agendum est.

Ac primo quidem quæritur, cur multa Aneurysmata tenues tunicas, alia crassiores, alia denique easdem lamellatim dispositas habeant? Polyposus sanguis ejus est naturæ, ut ejusdem adplicatione tunica

arteriosa adpareat longe crassior. Deinde ipsæ Arteriarum tunicæ a se mutuo discedere queunt, geruntque nonnunquam inter sese sanguinem in lamellam compactum. Tandem in degeneratione partium, ut alibi, ita & hic, novæ membranæ ex veteribus enascuntur, ejusdem fere cum naturalibus substantiæ, Vesicam fellem inveni in septem loculos membranosos divisam, quorum quisque magnum gereret Lapidem. In antiquis Herniis vidi Operatores sudantes, dum 10. 12. 20. & plures membranas solvere deberent, priusquam verum Peritonei saccum attingerent. Ubi vero sanguis modo in sacco grumescit, vel potius paulo tantum spissior fit, tunicam mole non auget, sed extendit duntaxat, idque nonnunquam adeo, ut ruptura subsequatur letalis.

Secundo. Cur haud adeo tutum est Aneurysma frequentius tractare manibus, & curatis examinare? Pluribus de causis. 1. Quia eo modo reprimimus sanguinem versus cor, caput, &c. unde haud raro ingentes anxietates, suffocationes, vertigines. 2. Quia filamenta, ac fragmenta polyposa, pressione ad arteriæ axin ducta, impetu sanguinis facile abripiuntur, inque vasa minora impulsa, circuitum humorum in iisdem intercipiunt. 3. Quia sic tunicæ teneriores solvi queunt, letalemque hæmorrhagiam producere.

Tertio. Cur sæpe non pulsat Aneurysma? 1. Quia ita ejus tunicæ incrassari possunt, ut impulsi cruoris effectus exterius non percipiatur. 2. Quia tanta tunc adest in ejus sinu grumosi sanguinis copia, ut pulsus suffocetur. 3. Quia sensim impellentis cordis vires minuuntur? unde licet reliquis in arteriis pulsus quisquam percipiatur, vires tamen cordis debiliores sunt, quam ut per incrassatas tunicas, sanguinemve concretum, pulsum exterius per-

cipien-

cipiendum producerent. Jam simile quid suspicatus *Paræus* erat.

Quarto. Undenam Aneurysma ita mutari possit, ut antiqua in sede ultra non inveniatur? An non ubique Ligamentis enatis ad vicinas se partes annectat? Aneurysma, ita loco mutatum, internum fuit, ut pag. 15. patuit. Hinc magnum illud, ac ponderosum, dum in parte aversa ponderis forsitan augmentum fit, eo versus tota mole propendeat, antiquæ sedis ligamenta elonget, eamque vacuam relinquat, oportet. Casum hunc novisse juvat, ne forsan relationem manifesti Aneurysmatis dubiæ fidei habeamus, illud ultra non invenientes. Quanquam symptomatum perseverantia cum Anamnesi priore conjuncta, Aneurysmatis præsentiam abunde demonstret. Mutatione autem loci hoc Aneurysma fœminæ multo molestius fuit, cum moles quondam foras extans, jam vero introversa, reliqua magis premeret, angeretque vitalia. Qua ipsa de causa compressio artificiosa mortem acceleravit Canonico, de quo *Lancisius* part. 1. Lib. 1. cap. 2. prop. 28. Quare cum eodem autore concludimus quascumque externas Aneurysmatum compressiones fatales esse, nisi osse probe sustineantur: tum quod hinc cavum internum angustetur, tum quod Aneurysma interius nunc minus suffultum, facilius findatur.

Quinto. Quæ causæ, quod Aneurysma cordis aliquo tempore Nautam vexaverit? & notabili iterum tempore non vexaverit? Cur iterum elapso quadriennio continuo ipsi molestum fuerit, ac mortem tandem intulerit?

Inchoans cordis debilitas, principium Aneurysmatis illius ponens, venæ sectione, diluentibus, paregoricis, & quiete, emendata fuit, ut jam inter vim impulsorum humorum, & contrahentis se cordis, æquilibrium restitueretur. Plethora post aliquot

menses elapsos renata, superabat denuo debilioris cordis vires: hinc renata sensim Aneurysmatis symptomata. Cura autem eadem æquilibratam potestatem restituens, symptomata abegit. Ita potuit hac cura palliante homo ille quatuor annos illos sat commode transigere: *palliante*, ajo; cum cor semper debilius existens, quam ut aliquam plethoram promoveret, proegumenam causam futuri Aneurysmatis perpetuo in se gereret. Demonstrabatque hanc ipsam proegumenam causam, levior ille morbi reditus, ad rarefactos, adeoque spatium sibi amplius poscentes, in animi ac corporis validiore motu, humores; rarefactione cessante denuo pacatus. Ultimis vero tribus vitæ mensibus debilitas hæc cordis tantopere increvit, ut ultra contrahere se non valuerit, sed amplificari sese, extenuarique, vi, & pondere sanguinis, permiserit; unde vitæ perfecta est orta quies.

Quinto. Undenam tremor explorante digito perceptus, &, si aliquantum continuatur, ingratus, Aneurysmatis, præcipue ejus quod in Brachio est? Isque tamen in uno, quam in alio, major? Difficilis est problematis solutio: sed ad finem, enarratis primo aliquot practicis casibus, facilior forte patebit responsio.

§ V. Morbi atrocis nunc proponenda Cura est, eaque sive perfecta, curatoria dicta, sive pallians tantum. Ac primo quidem ea Aneurysmatis interni.

Si undique colligamus observata, & omnia unquam data remedia; si quæcumque dicta specifica; si successus bonos, tam celebratos Antiquis, quam nobis observatos, expendimus; clare comprehendimus cardinem rei versari in eo totam, ut quod solida inter fluidaque desideratur æquilibrium restituatur. Dum id restituit Medicina, vel *curative* id fa-

facit vel *palliative*. Palliative, ſi, reſtituto æquilibrio, Cor, Arteriave, debilis eſſe perſeveret, ipſumque æquilibrium reſtitutum non ſit, niſi copia imminuta humorum, ac morbus actutum redeat, dum vel copia, vel rarefactio, molem humorum iterum auget. Cura vero curatoria ſive integra fit, ſi restituto palliative æquilibrio, Ars noverit debilitatis ſolidis priſcum robur reſtituere, amplificatis priſtinam reddere Diametrum. Id & poſſibile eſſe, & nonnunquam præſtari, tum ratio ſuadet, tum experimentum confirmat. Facta enim ejuſmodi evacuatione, quæ æquilibrium ita reddit, ut quod olim ratione ſolidorum deficiebat; nunc potius ratione fluidorum aliquantiſper deſideretur; fieri poſſe id videtur, ut ſolida, contractilitate adhuc ſua donata, in priſcam ſe formam reſtituant: præſertim ſi & copioſe, & aſſiduo, tam alimenta quàm medicamenta ingerantur, quæ ſpiſſi tudini polypoſæ, in dilatata parte hoſpitanti, diluendæ, apta nata ſint. Curæ feliciter peractæ jubent hæc aliquando fieri credamus. Cæterum pallians cura, ſatis abundeque fortunatam ſeipſam exiſtimaret, ſi noſſet humores & paucitate, & tranquillitate perpetuo ineptos reddere ad tollendum æquilibrium. At vero, quandoquidem ita cum Mortalibus eſt comparatum, ut ſex rerum non naturalium uſus nequeat ſemper æque moderatus manere; hinc cum redintegrantibus paroxyſmis toties hi ægri luctantur, donec demum ſuffocati, fatis cedant.

Sed in ipſa cura magna differentia. In Noſocomio habemus, qui in antiquiore morbo, inſigni levamine gaudeant; habemus, qui in recenti vix gaudeant ullo. Ratio videtur ſuadere hos longe citius ad immedicabilem conditionem adoleviſſe. Dantur enim, quibus malum incredibile quantillo creverit ſpatio! Ipſe *Lanciſius*, cum examinaret cada-

ver Vestiarii quem Aneurysma, a sterni contusione oriundum, intra anni spatium e vivis eripuerat, detexit Anguli Aortæ Aneurysma, Punicum malum magnitudine æquans, quod os sterni elevaverat, & carie penitus excavaverat.

Cæterum si utcumque medicabile malum est, Humorum repetitæ evacuationes, Sapones acidi, ut Tamarindus, variorum fructuum acido Saponaceorum Rob dicta, Nitrum copiosum, Cremor tartari; & quia id hominum genus spasmis admodum torqueri solet, Gummi ferulacea, & Opium; Diæta cæterum blanda ex jure carnium tenuiore, carnibus teneriori-bus, fructibus horæis, oleribus soponaceis; tum deinque magna animi corporisque quies, calamitosum hunc morbum ad tempus notabile, sæpe etiam per annos tolerabilem reddunt.

§. VI. Sed est alia adhuc ratio, hic necessario memoranda, cur in suscipienda horum ægrorum cura minus desperare debeamus. Quippe plures morbi hunc ipsum ita simulant, ut sæpe protopathicus esse credatur, quem vel ipsa curatio, vel cadaverum ad alias morborum causas rimandas examen, deuteropathicum duntaxat vel sympathicum esse demonstrent. Adeo quippe facile hic morbus ludit medentes. En quæ ipse expertus!

Ætatis Centurio florentis, temperiei biliosæ, illibatæ quondam sanitatis, sed a triennio ad Melancholiam ex animi ægritudine dispositus, cœpit demum, anno 1757. ineunte, cordis palpitationibus vexari: quas eo tempore tamen Venæ sectio, ac Purgans, brevi, & integre, sedabat, Æstate idem malum passus, eodem sanatus auxilio fuit: labente demum anno repetens illud nulli auxilio cessit. Operam navantes peritissimi Medici inanem, jure suspicantur vel Aneurysma cordis, Arteriarumve majorum, vel Polypos iisdem innatos, vel & geminum

hoc

hoc malum, adeoque difficulter sanabile, hic adesse à 16. Jan. 1758. in consilium vocor; quo die perbelle se habebat sed animo corporeque adeo mobilis, ut a meo quem anhelus exspectabat, introitu, & adspectu, gravissimum mox paroxymum pateretur. Cor percipiebamus horrende palpitans, Pulsum parvum, & admodum inæqualem, tussim cum sputo mucoso, lotium lateritio cum sedimine. Profecto teterrimi mali jam annosa diuturnitas sedamen intermedium olim quidem habens, jam vero perennis, pessimisque stipata symptomatibus, ideam, quam præstantissimi viri de eo formaverant, omni ex parte confirmare videbatur.

Nihil enim mutare hanc idam poterat immunitas aliquoties observata morbi, cujus causa crederetur perpetuo adesse. In Lienis, Hepatis, Ventriculi, Cerebri, morbis, intervalla optima obsarvamus, dum interim in cadaveribus causam mali perpetui magnam, sufficientem, eamque diuturnam detegigimus. Imo in Nauta de quo antea actum, pag. 18. præsentem perpetui mali causam a morte deteximus, cum tamen causa hæc toties in vita effectibus caruisset. Nec tussis Pulmonis affecti symptoma, huic ideæ contraria fuit, imo potius confirmabat eandem; 1. quia in Aneurysmate circa Vitalia tussis ejusmodi frequens nobis observatur. 2. Quia ejusdem dudum meminerat in hoc morbo *Lancisius*; eamque validæ Pulmonum compressioni, & irritationi, tumentibus Vitalibus oriundæ, adscripserat.

At vero cum in his decipi facile, praxisque nos doceat, Vitalia nonnunquam tam valide secundario affici, quam si primario afficerentur; cum præterea *Boerhaave* §. 826. & seqq. Inst. Med. notasset Palpitationes cordis violentas originem spasmis aliquando debere, vel etiam „ irritationi fibrarum „ cordis, ab acri quodam stimulo factæ, ut in caco-

chy-

„ chymica materie mota „, sententiam aliquo modo leaivimus, dubiam protulimus, abjectumque ægri animum aliquantula spe ereximus.

Impugnare igitur malum iis intendimus, quæ cuicumque proforent causæ; saponibus acidis, nitro, neuroticis, opio. Quibus equidem proderamus utcumque, lucida tamen intervalla diris exacerbationis turbari sæpe dolebamus. Quin imo ruit in pejus malum. Pulsabant haud Vitalia modo, sed & Abdominis viscera. Interim miramur insolitum phænomenon. Vomitus enim violentus, qui ex natura sua hic letalissimus videri debuisset, palpitationem sedavit, pulsum æqualem reddidit, & transpirationem dudum absentem restituit; non ea die duntaxat, sed sex integris postmodum septimanis. Interea tamen male ipsi fuit a tussi violenta, sicca, rebelli, a respiratione laboriosa; a pulsu, citra palpitationem, inæquali, & nonnunquam, rarius licet, intermittente. Sputa tandem crassa, flavo-viridia prodiere; a quibus tussis quidem mitior, sed notabilior languor, horror, frigus extremorum, & calores nocturni, anxietatesque enormes. Tussi demum cessante mobilis materiæ strepitus in pulmone exaudiebatur, perseverabat anxietas. Kermes minerale, & quotidianum clysma, hic proderant.

Martii 10. expectoratione sponte cessante, dirus rediit, qui a 24. Januarii siluerat, Palpitationis paroxysmus; quem denuo vomitus, ut olim, sed non tam integre, solvit. Vehementissimus autem Paroxysmus decimo ex illinc die recruduit. Epigastrium quoque ab aliquot retro septimanis intumuerat, jam vero totus venter tumidus, tensusque, deprehenditur. Cataplasma emolliens 3. Aprilis impositum profuit, successitque alvus flava quidem, sed multo glutine, multisque duris, & ex flavo viridibus, fæcibus referta. Idem & 4. Aprilis contigit; sed

fed eo cum eventu, ut vera jam accederet mortis imago: cordis pulsatio, virium collapsus, pulsus debilis, intermittens, atque omni modo inæqualis, frigus extremorum; 5. Aprilis Respiratio parva, inæqualis; pulsus exilis, intermittens, tremulus, facies vere Hippocratica. Dumque jam mors adstare præ foribus videbatur, alvus prodiit libera, fœtidissima, nunc nigra, nunc viridescens; idque ea nocte octies. En vero ejus stupendos effectus! Mox cessarunt quævis symptomata, vires ad horam crevere, & sanitas tam cito rediit, ut 4. Majo gratias Deo acturus Templum adiverit, meque postera die cum suo ordinario Medico *Störck* inviserit, perfectam suam valetudinem testatus, nec a conscensu 46. graduum, quibus ad me conscenditur, vel quidquam defatigatus, aut anhelus. Mansit ipsi integra sanitas, donec hyemali tempore, Milite ad bellica exercitia coaptando, in Hungaria sese defatigans, ægrotaverit, perierit.

Luculentiusne exemplum haberi potest deuteropathici morbi, tam perfecte protopathicum æmulans? Atra bilis per vices mota varios hos paroxysmos excitaverat. Atra bilis tota in motum ducta, mortis ad limina hominem duxit; integre tamen expulsa, corpus reliquit sanum. Partitim mota, vomitu expulsa est; mota integre, alvo.

Est igitur exemplum ejus, quod laudato mox loco optimus *Boerhaave* de cacochymica materia mota dixerat: sed cum deuteropathicum, vel etiam sympathicum morbum hunc, protopathici adeo æmulum, a miris nervorum affectibus deducit, en ejus quoque manifestum exemplum!

Juvencula fœmina ad Nosocomium nostrum accessit, multis ab annis vehementi cordis palpitatione, anhelitu, anxietate præcordiorum, tussique vexata frequenti; artis interea opem frustra eo usque

ex-

experta. Cum alvo ab octiduo careret, enema immitti jubeo, alia interim paraturus. In cadavere pubblice examinato vitales partes sanitatem illibatam adeo referebant, ut nihil illibatius. Neque quod toto corpore tam in solidis, quam in fluidis accusaretis, quidquam erat; præter geminam, sed leviusculum, Pulmonis ad Pleuram adhæsionem, & tres lumbricos teretes in Ileo intestino. Porro & cum his in lumbricis, & cum longe latioribus Pulmonum adhæsionibus millenos homines sanissime vivere, Anatomicis compertum est. Ut proinde cum *Boerhaavio* §. 826. concludamus: „ Causa ejus plerumque est, in- „ ordinatus, & violentus spirituum vitalium in „ cordis villos impetus, &c.

§ VII. Porro morbi hi aneurysmatici, eorumve simillimi, hic loci frequentissimi sunt, multamque horum varietatem exhibent. Sunt duo in Nosocomio homines qui, omnibus rite perpensis, protopathica vitalium affectione laborare videntur, quibus tamen a validiore motu nec intermittat, nec remittat, nec inæqualis sit pulsus. Alterique horum qui 17. annos natus, ex Hortorum forte cultura hunc morbum contraxit, jamque triennem habet, vehementissima cordis adest pulsatio, ut visu, audituque, percipiatur; Præcordiorum præterea, & ad arcus potissimum 3. & 4. costæ, ardor continuus; carotidum ambarum totum collum concutiens, pulsus; tumor colli ingens, pulsansque; pulsatio ad ambas inguinales tanta, ut tangentium digiti vi repellantur; pulsus ad malleolos tantus, ut dormientem continuo excitet, somnumve præprimis impediat; idemque ad temporales arterias observatur. Est igitur universalis fere Aneurysmatica Diathesis. Egregii *Lancisii*, aliorumque Observatio, ponens, quo diuturniora validioraque Aneorysmata sint, eo locorum remotiorum arterias debiliores & exiliores esse, in hoc juvne proinde locum non habet.

§. VIII.

§. VIII. Atque hæc ſufficiant, ut quæ circa Aneuriſmata interna nos noſtra obſervata docuiſſent, communicaremus. Supereſt modo Obſervationes itidem noſtras circa Externa patefacere.

Notabilia exempla horum duo in Noſocomio proſtabant hoc anno, ex imprudenti Venæ ſectione, reſiliente inſtrumento peracta, nata. Fœminæ ambæ erant, juvencula, & Vetula. Vocabo utrumque Aneuryſma ſpurium. Præmonitos enim Lectores velim, me hic loci haud immorari iis. quæ Viri egregii *Freind*, *Monroo*, *Foubert*, aliique, contra communem Aneuryſmatum in Spuria, ac Vera, diviſionem, haud abſque aliquo Rationum pondere, ſcripſerint: ſequar modo eam utriuſque definitionem, quam, poſt *Sennertum*. *Boerhaave*, Illuſtr. *Præſes*, & *Heyſterus*, adoptarint.

Aneuryſma hoc ſenſu ſpurium, homo, minime Chirurgus, foeminæ juvenculæ conciliaverat in dextri brachii arteria humeraria, mox ante ejus in Radiæam, & Cubitæam, diviſionem; quemadmodum in operatione patebat. Tremor modicus tangendo percipiebatur, & tumor ſenſim increſcebat. Pulſus in carpo debilis: idque ut poſtea patuit naturaliter. Cum tumor augeſceret, operatio concludebatur; variarumque Methodorum tum præſtantia, tum periculo, rite penſitatis, Compreſſio debita cæteris prælata eſt. Arridebat equidem interceptio, quod & felix ſæpe, & Optimorum in arte gauderet ſuffragio; cum nonnunquam id periculi involveret, ut circulatio ſanguinis ſubjecta in parte aut multum læderetur, aut penitus deleretur; cumque e contrario artificioſa compreſſio quoad curam æque ſecura eſſet, nec hiſce tamen ſociata periculis, hanc ipſi prætulimus. Eſt porro paucis ſuper illa differendum.

§. IX. Compreſſio Aneuryſmatum quæ oſſa ſibi ſubjecta habebant, ſtipticorum ſuffulta auxilio, multo

to Priscis in usu, eviluerat; quod inanis, quod usu cassa, quod etiam aliquoties damnosa esset inventa. Industria vero humana, tandem periculis edocta, & infortuniis monita, didicit hanc ipsa interceptione præstantiorem reddere.

In commercio Literario *Norimbergensi* anni 1732. pag. 107. & seqq. optimus *Hamberger* in inclyta Academia *Jenensi* celeberrimus, ac vere doctissimus Medicinæ Professor, curationem Aneurysmatis spurii felicissimam cum publico communicavit. Aneurysma hoc ignarus omnino Chirurgus, Venam Basilicam tundens, produxerat; pertusæ arteriæ manifestissima cæteroqui signa ne advertens quidem. Curatio hæc peracta est primo adpositione comprimentis arteriam humerariam funiculi, dein sufficiente dilatatione loci affecti, & denique adplicatione chartæ masticatæ, liquore stiptico Deppelii madefactæ, ad ipsum rteriæ vulnus: ita quidem, ut chartæ masticatæ lamina prima minima esset, altera paulo major tertio major priore, & sic porro; donec sufficiens laminarum altitudo haberetur, quæ circumductis fasciis apte ad vulnus appressa maneret: adstringente interim pulvere totum explente vulneris cavum Publica disputatione Doct. *Emrich* *Jenæ* 1734. hanc curam propugnavit.

Vir eruditis omnibus carus C. S. *Trevv*, S. C. Maj. ut & S. M. rch. Onoldino-Brandenb. Consiliarius, & Archiater, Reip. Norimb. Phys. ordinarius, senior, Comes Palat. cæsareus, S. R. I. Nobilis, Acad. Cæsar. N. C, Director, Reg. Soc. Lond. & Berol. Scient. Socius, in Eph. N. C. vol. 8. Obs. 126. similem Hambergerianæ curam *Norimbergæ* anno 1747. exoptatissimo cum successu intra mensis spatium perfecit. Anno 1748. eadem cum felicitate curam hanc repetivit, & *Eph.* N. C. vol. 10. descripsit. Ad aneurysmatum vero imprudenti venæ

se-

sectione oriundorum intellectum, & curam, egregias, atque ad ipsam Naturam expressas, Tabulas tres addidit, una cum nitidissima earum expositione.

Exp. Chirurgus *Foubert* Acad. Reg. Chir. Socius, dedit de Aneurysmate Dissertationem in Tom. II. *Actorum* ejusdem Academiæ, in eaque laudavit compressionem externam in recenti, parvoque Aneurysmate: in majore autem & utcumque vetustiore suadet, suoque exemplo comprobat, operationem. Operationem autem hanc, si est Arteriæ truncus, mera compressione perficit, ut ita evitentur infortunia, quæ Ars aliquando post interceptionem luget; sin autem vulnus in ramo est, intercipit illum, ligatque. Haud bene capio, cur Ramum etiam compressione curandum non suspiciat, si Truncum tuto noverit compressione curare; sed hæc non sunt hujus loci. Illud autem ex hac dissertatione patet, quod Autor suam operationem primo Charta masticata peractam describat anno 1732. non adjungens quo præcise anni tempore. Porro eodem anno publicæ lucis curationem suam fecit Cl. quam *Hambergerus*, quam exeunte anno 1731; perfecerat. *Foubertus* vero sua non edidit nisi anno 1753.

Igitur compressio Arteriæ pertusæ, celebrata Veteribus, feliciter peracta a *Sculteto* anno 1631. primo compressione trunci tum spongia usta, adstringentissimo pulvere conspersa, ad vulnus Arteriæ admota, dein conveniente ligatura firmata, & denique artificiose excogitato instrumento, quod ipsum D. *Morand* Tom. 2. *Act. Acad. Chir.* impense laudat, adpressa; Hæc, inquam, compressio, a *Dionysia*, ab *Heystero*, aliisque, commendata, deinde a Cl. *Hambergero* anno 1731. facta, & 1732. promulgata; anno 1732. a *Fouberto* primum *Parisiis* instituta quidem, at vero non nisi 21. postmodum annis cum pubblico communicata est, Interea temporis *Cl. Trevv*

bis

bis hanc curam perfecit, longe antequam ille Acad. Parif. Tomus fecundus in lucem prodiit.

In hoc porro tomo duæ eruditæ Differtationes de Aneuryfmatis curatione habentur; quarum altera laudata jam fæpius illa *Fouberti* eft, altera celeberrimi in arte *Morandi*. Morandiana hæc præter alia id novum habet, quod ad *Agaricum* pertinet. Nempe poftquam Chirurgus *Broffard* arcano fe pollere, indicaffet, quo Arteriarum hæmorrhagiam quamcumque tuto fifteret, tentamen ejus & adplicatio facta eft finiente anno 1750. idque in arteria brachiali gladio pertufu. Arcanum fuum Chirurgus adplicuit vulneri: quo facto, fimplici ligatura curabatur fpatio menfis id Aneuryfma. Erat autem arcanum hoc remedium *Fungus Agaricus pedis equini facie*. Ter jam fibi experimentum fucceffiffe, aliifque præterea Chirurgus, *Morandus* afferit: equidem & citra Agaricum bis fefe, aliumque haud ita pridem Chirurgum, fola compreffione arteriofi fanguinis impetum repreffiffe; Agarici tamen vires vel ideo præftantiores effe, quod compreffione utcumque laxiora, Gangrænæ propterea metum nunquam faciente, curam fuam perficiat.

§. X. Plures ergo claros in arte Viros imitati, curam fpurii noftri Aneuryfmatis Agarici applicatione, & compreffione, tentavimus. Egregius chirurgiæ Doctor, curifque tum graviffimis, tum feliciffimis in Auftria nobilis, Dominus *Ritter*, cum aliis claris urbis chirurgis, fua præfentia, confilioque, affiftebat Nofocomii Chirurgo *Leber*, qui operationem in fe fufceperat. Incifo cum Integumentis tumore, extravafatus humor fere omnis fponte excidit. Arteriæ vulnus, laxato inftrumento tornatili, apparuit in eadem ante ejufdem divifionem, obtinere: ut profecto hic cafus ille haberi triftiffimus potuiffet, in quo, poft confuetam intercipiendi methodum,

gan-

gangræna subsequeretur. Porro fuit & Arteriæ, & Aponeuroseos musculi bicipitis brachii tanta cohæsio, atque coalitus, ut corpus fere unicum esset; sola capsula, vasa hinc involvente, intermedia; at complanata eadem, & cum subjecto vase, impositaque Aponeurosi, unita: ita quidem, ut nullo intermedio cruore, vulnus unum idemque videretur esse, quod penetraret utrumque; utque laxata tornatili machina, per unicum duntaxat foramen sanguis videretur scaturire. Hinc, cum Aponeuroseos perscissio dolorem creet, & suppuratione nimia destrui possit; cumque ii, quibus sola compressione externa Aneurysma curatur, cum mutua vasis, aponeuroseosque, concretione, brachii motum expedite absolvant? Aponeurosin conservavimus, & communi vulneri pulverem Agarici inspersimus, Fungi ejusdem lamellas contusione valida complanatas, desuper posuimus; eo quidem ordine, ut prima minor, altera major, tertia iterum hac major esset, sicque ad talem altitudinem ultima lamina emineret, ut idonea ligatura brachio circumducta, totus firmaretur adparatus. Ipsum vero brachium universum, ut tunc, ita toto curæ tempore, vino aqua misto fovebatur. Machina tornatilis post operationem relaxata, curam egregiam esse monstravit. Emulsio paregorica pluribus deinceps diebus data, & jus carnis dilutum cum pane, unicum medicamentum, & nutrimentum fuit.

Tribus elapsis ab operatione diebus, incipiens vulneris ob junios calores fœtor deligationem suasit. Apparatu quamvis prudenter ablato, cecidere nihilominus omnes Agarici lamellæ, ut nudus vulneris fundus conspiceretur. Sanguinis porro nil prodiit. Ergo instrumentum tornatile suspensa manu laxantes, dein plus, tandem integre, ne guttam quidem unicam transsudantem deprehendere potuimus. Gau-

debamus sane, cum eo aliqui animo essemus, ut, operatione irrita visa, Aponeurosin ab Arteria solveremus, fungumque, ac totum adparatum, nudæ adponeremus arteriæ. Quia vero res pro votis successerat, aponeurosin integram reliquimus. Cur sub ipsa prima operatione eam non læseramus, rationem ante dedimus. Confirmabatur ea nostra intentio observatione *Fouberti*, qui eorum in cadaveribus, quorum aneurysma brachii sola externa compressio quondam curaverat, quosque alii jam morbi sustulerant, Aponeurosin cum arteria coalitam invenerat. Igitur pulverem Fungi de integro inspersimus, novas lamellas, imposuimus, & deligationem, ut antea, perfecimus. Spatio 14. dierum tota peracta cura fuit, ut modo deesset Epidermis, quæ quoque intra octidudum integra comparuit. Sæpius hanc fœminam, postea vidimus, eamque nullum in movendo brachio incommodum ab adhæsione Aponeuroseos pati deprehendimus.

§. XI. Altera, de qua dixeram, mulier vetula, spurium habuit, licet verum referre videretur, aneurysma; rationem mox exponam. Huic tumor longe minor, sed tremulus motus longe major, ei que, qui locum diutius digito explorabat, perquam ingratus. Non video qui in externis Aneurysmatibus hujus tremoris meminerint Autores. *Paræus* susurrum, sonitumve, non tremorem observavit. Tremor tamen iste, quo blandiore digito tangebatur, eo distinctior; quo duriore, eo confusior; si fortissime, nullus adparebat. Cum igitur intra 14. dies tumor vix augeretur, simplici tantum externa ligatura hoc Aneurysma curare annisi sumus, subere oblongo, eoque fornicato, ad tumentem arteriam, adplicito, ac proba firmato ligatura. Quod ubi cum tantillo tumoris decremento spatio binorum mensium prosequeremur, tremor sensim cessavit, & corpus

du-

durum, fere rotundum, extrorſum convexum, immobile. tegere videbatur arteriam in loco vulneris; unde nullam habens moleſtiam fœmina, motu debito brachium exercebat.

§. XII. Cur vero ſpurium hoc Aneuryſma vocem? Quæ origo rotundi hujus, atque immobilis, ſupra vulnus, corporis? Undenam tremulus ille motus?

Ad primum reſponſio facilis; ad alterum & tertium vix certi quidquam habeo: ut tamen veroſimile quid proferam, licebit prius ex laudata *Fouberti* Diſſertatione nonnulla proferre.

Dividit vir expertus ſpurium Aneuryſma in *primitivum*, & *conſecutivum*. Primitivum vocat id, in quo actutum ad pertuſam arteriam tumor comparet, totum ferme brachium brevi occupans, citumque propterea, ne Gangræna & mors accedant, auxilium poſcens. Conſecutivum autem illud, in quo quidem nullus a principio tumor, præ valida compreſſione, qua Chirurgus, mox ab infortunata ſanguinis miſſione, locum firmaverit; deinde vero tumor pedetentim obſervatur, dum ægro, Chirurgoque, maturius ovantibus, compreſſio ſolvitur, abjiciturque, ac conſueti motus brachio exercentur. Quo demum fit ut Aneuryſma hoc ſpurium referat verum. Quo autem modo id fiat, en qui explicet.

Prima compreſſione, ut dictum, facta, jam & cutis, & adeps, & aponeuroſis, & capſula vaſa includens nervoſque, & arteria ipſa, Cicatricem communem formant; arteriæ tamen vulnus, cæteris tardius coaleſcens, rotundam aperturam ſervat, in qua hæret trumbus ſanguinis. Trumbus ille perfecte coaleſcit in unum cum arteria ſolidum, ſi adparatus ſufficiente temporis ſpatio adplicatus ſervetur; ſin minus, trumbus expellitur, ſequitur tunc ſanguis ſenſim tumefaciens accretas ſuperpoſitaſque partes.

Sanguis porro ille partes hasce elevans, & in determinato quodam ambitu solvens, parvum ac circumscriptum refert tumorem. Eo rerum statu tum pulsus, tum reprimendus digito tumor, verum Aneurysma, sive Arteriam minime perforatam, mentiuntur. Pulsus porro ille manifestus hic percipitur, quia sanguis ex arteria per hoc foramen in formatum hoc cavum impellitur; tumorem autem digitus reprimit, quod fluidus medio in tumore cruor per arteriæ foramen repellatur. Censet autem autor hanc suam Theoriam anatome confirmari. Nactus enim occasiones aptas, invenit in illis quidem, qui sine perfectione integumentorum mera ambiente compressione aneurysmate ejusmodi curati fuissent, dum aliis postmodum morbis periissent, arteriam, capsulam, & aponeurosin, una eademque cicatrice coaluisse: in Operationibus vero suis, quas sæpius compressione externa haud sufficiente instituere debuerat, Sacculum detexisse se ait, pro diuturnitate mali nunc majorem, nunc minorem; qui exterius formabatur inferiore aponeuroseos facie, intus vero variis compacti sanguinis lamellis, eo compactioribus, quo exterioribus, quique demum fluidum gerebat in medio sanguinem.

§. XIII. His ex *Fouberto* præmissis ad tria data Problemata me converto. Ad I. dico, quandoquidem ex relatis tum nostræ mulieris, tum ex pluribus apud hunc autorem historiis, arteriam totam pertusam fuisse constet; & definitio spurii aneurysmatis id supponat; videor merito id nostrum spurium vocasse, quantumvis veri naturam æmularetur. Confirmant id etiam alia *Fouberti* observata, quæ in eorum cadaveribus, qui olim ab aneurysmate perperam vero dicto curati, aliis deinde morbis occubuerant, demonstrarunt stigma, sive cicatricem in Arteriæ pariete interno.

mi-

II. Quæstio erat, quænam rotundi, atque immobilis, nostra in fœmina tumoris origo fuerit? Videtur *Foubertus* jam explicasse, ut responsum hic repetere sit supervacaneum. An vero ex hujus autoris theoria, anatome confirmata, responsio quoque haberetur, ad singulare illud phænomenon, quod clarissimi viri, *Hamberger*, & *Trevv*, suis in casibus observatum notarunt, descripserunt, sed non explicuerunt? Prior in *Comm. Litt.* ann. 1732. sic scribit: „ Apparuit (in operatione) tunc globus ex
„ carne membranosus, superficiei inæqualis, arteriæ a-
„ dhærens, diametri duorum digitorum. Hunc ex-
„ ploraturus, digitis parum compressi ex ægroto
„ quærens num dolorem perciperet? Quod cum ne-
„ garet, fortius pressi, & sic non solum ab arteria
„ succcessive recessit, sed & in tribus locis ruptus,
sanguinem coagulatum dimisit. „ Posterior vero sic:
„ Post hæc, inquit, magis magisque totam cavita-
„ tem a grumis, digitorum ope purgabat opera-
„ tor, ac denique quendam (tumorem) paulo fir-
„ mius ad locum arteriæ adhærentem, & aliter con-
„ formatum, protrahebat, illi, quem Domini *Je-*
„ *nenses* in casu superius exposito offenderunt, valde
„ similem, articulum digiti magnitudine æquante,
„ sanguine congrumato pallidiorem, & quasi mem-
„ branosum, inferius præterea sulco, arteriæ trun-
„ co procul dubio respondente manifeste exca-
„ vatum. „

Igiturne in nostra fœmina, & in *Fouberti* ægris, in casibus clarissimorum *Hambergeri* & *Trevv*, hoc modo quo dixi, natum id corpusculum? An quod cum eodem nato nonnulli penitus curentur, alii curati ad tempus habiti, tamen posthac, tumente brachio, incisione indigeant; an, inquam id ideo fiat, quod in illis ita corpus hoc cum Arteria coagmentatum est, ut vis pellentis per foramen Arteriæ san-

guinis nequeat illud ullibi, toto in ambitu, solvere; in his vero illud alicubi solvit, ita ut per rimas h. s toto brachio longe lateque diffundatur? Videretur certe ex omnibus his observatis quid simile concludi oportere.

Ad III. problema, quod tremoris rationem poscebat, responsio difficilis mihi videtur. Expositum mox corpus, immediate, firmissime, & calli veluti ope cum arteriæ corpore coadunatum, utique motu arteriæ in Diastole ac Systole afficitur, sed cum obsequiosum præduritie non sit, fortassis ideo tantummodo tremit, non autem manifeste expanditur contrahiturque: Jamque novus sanguis assiduo ex arteria in hoc operculo repulsus, videtur quoque hinc tremorem augere. Binæ enim causæ continuo agitant hoc corpus superpositum, quod sua duritie non nisi levissime reagere, agique, possit.

CAPUT III.

De Tympanide & Hydrope cystico varia.

---

§. I. *Examen Tympanitidis.* §. II. *Historia Hydropis Cystici, sive saccati, numerosis cadaverum sectionibus suffulta cum explicatione* τῶν Εμμοτῶν Hippocratis §. III. *Examen Doctrinæ* secundi Tomi Acad. Chir. Paris. *circa amplum ventris dilatationem saccique, in hac specie Hydropis: eaque occasione cunctis emolumentis & nocumentis hinc Methodi a Parisiensibus propositæ, illinc Paracenteseos discussis; HAEC demum ILLI, quibusdam exceptis casibus, præferenda forte vi-*

de-

detur. Simul eorum sententia de extirpando Ovario examinatur. §. IV Quæstiones Pathologicæ circa Hydropis originem & naturam.

§. I. PEculiari capite de *Tympanitide* egi Tom. II. Rat. Med. In præsentiarum nonnulla addere juvat, quæ ibidem dicta confirmet; huncque morbum, qui debitæ cognitionis defectu frequenter adesse dicitur, dum minime adest, ab omnibus aliis rite distinguant.

Puer necdum sextum ætatis annum integre explens, debilis, incedere necdum valens, a matre mihi sistitur. Narrat illa quo momento quoodam huic suo infanti mammam præberet, se ex nuncio improviso nec opinatæ Mariti mortis vehementer fuisse perterritam; observasseque paulo post flavescentem infantem, ac postliminio indies macriorem reddi: ventrem ipsi quoque intumuisse, idque ea lege, ut nunc plus, nunc minus tumeret, nunquam vero integre detumesceret; jam vero a 30. diebus immanem excrevisse in molem, cum rara, duraque alvo; ita ut quintus denuo dies, ex quo eam non exonerasset, laberetur. Examinavimus tunc puerum. Facie excepta macerrimus, ventrem adeo tumentem gerebat, ut superius vix spatium pro Thorace relinqueret, inferius vero super femora propenderet. Haud æquabiliter tamen extendebatur, utpote eminentiis pluribus, iisdemque globosis & oblongis, inæqualis: parte nimirum dextra, eaque superiore, eminentior, inde depressior, in medio denuo elatus; mox inde iterum planior, in sinistra vero regione tum media, tum infirma vehementer extuberans. Percussus nihil undulationis, sed obscurum tympani sonum unde totus morbus nomen habet, referebat.

Quam verissime igitur *Boerhaave* post veteres docuerat Inst. Med. §. 817. ex Ictero Tympanitidem facile nasci ! Bile intra sanguinem refusa, Intestinis deest necessarius, quo & agant & exonerent se, stimulus. Ergo expanduntur; & perseverante, aut continuo repetente, eadem expansione, fibræ eorum demum fere paralyticæ fiunt, nec nisi duplicata vi respirationis, aut validiorum purgantium stimulo, commoventur ad evacuationem. Evacuata autem hæc Intestina vix concidunt, quum vi contractili amissa, mox aere extendantur, fæcibus dein tempore accumulatis immanius turgeant, atque ita, ad exonerandum sese vi indigeant validiore quam antea. Cum paralyseos hujus origo annosior esset, tristem prognosin dabat morbus. Cura tamen tentanda erat, eaque primum evacuando pallians, deinde roborando curans. Sed sero venimus. Eodem die fatis cessit.

Inciso abdomine, tumoris causam videbamus nec aeri deberi, nec aquæ, verum unice expansis Intestinis crassis, & quemadmodum figura externa designaverat, hinc plus, illinc minus, dilatatis & impletis. Aëris porro immensa copia, multumque duarum fæcum, eadem explebant. Hocque jam tempore & multa, & profunde tincta, Bilis in vesicula fellea aderat, ut stimulare intestina potuisset; sed dudum nata & inveterata paralysis, suborto atque agente posthac stimulo, emendari nequivit.

Externa igitur, inæqualis ea, & tortuosa ventris facies sedem Tympanias ostenderat in Intestinis esse; sed non in quibusnam propria esset? Hic Anatome crassa Intestina, aliis in cadaveribus cum crassis & tenuia ostendit nobis inflata. Quin & præternaturalis crassorum decursus, & flexuræ, omnem genuinæ Morbi sedis determinationem a priore ut ajunt, negabat. Quippe in cadavere vidimus saccum

cæ-

cæci vix pollices duos capientem, suo cum appendiculo, non sede consueta, sed aliena, versus medium abdomen, locari. Colon inde assurgens, mox amplissimum, ad Lienem vergebat, indeque retro versus umbilicum reflexum, & hinc iterum viam ad sinistrum Ileum petens, denuo oblique dextrorsum, amplitudine stupenda assurgens, tandem sacci ingentis, potius quam intestini forma, ad anum descendebat.

Si jam vetebamur ab externa ventris forma locum proprie affectum vivente ægro determinare; nonne eandem ob causam idem in aliis abdominis morbis, ut puta in colica dicta, vetamur? Etenim pluribus in cadaveribus coli figuram minime naturalem deteximus: ita quidem ut in nonnullis ad Hepar affixum, mox vel ad umbilicum, vel ad imam pelvim descendat, indeque assurgens Lienem petat, postea autem cursum consuetum absolvat. In aliis iterum alio atque alio invenitur hæc forma tortuosa modo. Ita ut dolor versus umbilicum tenuibus inesse creditus, haud raro ipsum colon occupet. Et Experimentum capientes, inflando fortiter intestinum animalis, evidenter cernebamus illud & amplitudine & longitudine augeri, si determinato in spatio coarctabatur; nova in omnem modum, omnem in formam, volumina tunc producens. Qua etiam de causa toties in iis, qui calculo vesicæ perierant, & longissimos, & amplissimos, & maxime tortuosos, ureteres invenimus, & jam in prioribus descripsimus; eo quod urina, secreta renibus, intrare vesicam prohibeatur. Elongat quippe illa, ampliatque ureteres; & cum hi elongati nequeant amplius in longitudinem porrigi, coguntur hinc inde in latus secedere, formare volvulos, elongantes, vel lacerantes, quæ ipsos involverat, cellulositatem. Itaque protruso cum Peritonæo deinceps, in remotiore longe pla-

plaga, nova productione cellulosa vicinis affigunt se, ac si perpetuo ibidem hæsissent: quemadmodum plura nobis exhibuere cadavera.

Sed ut ad rem; Prospectus anatomicus hujus tympanitici confirmat eam, quam Tom. 2. cap. 5. ideam ejus dedi. Sedes mali est in ipso intestinorum cavo; materies, cum copiosis excrementis, Aër est. Si in cavo abdomine aqua inest, ea a cacochymia corporis universa producitur; si aër, ab eroso intestino. Causam remotam in hoc ægro, Bilis defectum cum *Boerhaavio* agnovimus, in aliis, iteratas Colicas, Ileumque, deteximus. Quippe in Colica clausa dicta, & Ileo, intestina materie chylosa, ac stercorea, tum & aëre copioso, amplificantur, & elongantur, ita ut figura, decursuque, mutentur. Repetitis his morbis tandem fit, ut licet homines posthac ab iisdem curentur, intestina tamen pristinam figuram nondum recuperent, atque ita causa prædisponens ad Tympaniam maneat. Si Intestinorum Nervis supersit nonnulla adhuc contractilitas; si etiam diæta talis sit, ut non ingerantur alimenta, quæ multum aëris factitii, aut *Gas Helmontii*, in ventre generent; si nec duri cibi assumantur, nec segnis sit alvus, Tympania non formabitur: sin vero ita perierit vis intestinorum contractilis ut plane sit iners; si continuo a prava diæta intestina distendantur, distentaque maneant; erit demum, ex proegumena, & procatarctica causa combinata, causa proxima nata, nempe ipsa Tympanitis. Ex iisdem simul intelligitur, quod si omnis aër, ac fæculenta materies, expulsa fuerit, Curatio tamen mali impossibilis sit, si Nervorum Mesentericorum ac Mesocolicorum paralysis sit irreparabilis. Causa enim procatarctica assiduo renascens, dat cum hac perseverante proegumena, semper novam causam proximam.

§. II. At-

§. II. Atque hæc dixisse de Tympanitide sufficiant. Sequitur nunc consideratio morbi, qui multa sæpe habeat cum illa communia; Hydrops scilicet abdominis, ejusque potissimum quem *Cysticum*, sive *Saccatum*, adpellare solemus. Hic sane Hydrops inæqualitate notabili & miranda ventris fere Tympaniam æmulatur; caretque ille fluctuatione aquarum in multis, ut hinc eo sit Tympaniæ similior. Attamen Resonantia non adest: unde hinc hic ab illa internosci potest. Sed si collectores casuum consulamus, dantur casus rariores, ubi Tympanitidi Hydropus dicitur comitatus esse, aut saltem supervenisse: si id verum & multis in cystis ille Hydropus colligitur, poterit resonantia aëris suffocari ab aqua utriculis contenta, atque ita tota morbi alioqui clara idea, penitus confundi. Anamnesis bona, & exacta utriusque morbi cognitio, poterit hanc confusionem utcumque emendare. Ut ergo utriusque morbi Diagnosis illustretur, juvat casus plures miserandos Hydropis recensere, & practice de eo differere.

Fœmina 30. annorum quartum infantem 21. Nov. 1758. feliciter enixa erat, sed tertio a partu die lecto imprudenter surgens, frigus suscepit: horrore inde atque ardore correpta, mox suppressa sibi lochia percepit, ventrisque deinceps tumorem, atque dolorem. Dolor quidem post aliquot dies remisit multum, tumor vero magna cum ventris gravitate perseveravit. Accessit me mense Aprili 1759. Quo quidem tempore cujuspiam liquidi fluctuationem tum nos percutiente ventrem manu evidenter deprehendebamus. Sed ut decursus morbi docebit, omnis posthac fluctuatio cessavit. Conquerebatur autem dum me primum accederet, molestissimam sibi mansisse dextro in inguine duritiem, quam pugno magnitudine parem deprehendere potui.

Diagnosis ergo evidenter docuit Uterum a suppressis lochiis inflammatum, suppuratumque fuisse;

ac forte ipsum, vel Tubam Falopii, vel Ovarium, pure tumidum, inguini accubuisse, accrevisse. Quam sententiam immobilitas tumoris, quodcumque in latus se fœmina verteret, confirmabat. Pronosis tum ex hac ipsa fæmina tum ex multis aliis, quas habueramus, mulieribus, multiplex erat: vel puris intra sanguinem timenda resorptio, quo demum sanguis totus corrumpatur, ac serius ocyus fœmina pereat: vel absorpti puris per alia viscera speranda excretio; unde perfectam consequi sanitatem notabilibus videram exemplis: vel etiam exitus puris in ipso accretionis loco per inguen prævidendus, cujus quoque exemplum habueram: vel denique, ut pus introrsum erumpens, in cavum ventrem effunderetur, omniaque ibidem viscera corrumperet.

Hunc ultimum eventum, quod frequens fit, quodque eum tam graphice *Hippocrates* descripserit, paulo attentius hic contemplemur. Ulcera demum hæc sunt, Ἔμμοτα *Hipp.* adpellavit. Ita ut alia interna ulcera intelligenda sint, de quibus agit in *Aphor.* 47. sect. 5. Ἢν ὑςέρῃ ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένῃ διαπυήσῃ, ἀνάγκῃ ἔμμοτον γενέσθαι. Quod *Almeloveen*, post plerosque interpretes sic reddidit „ si uterus „ coxæ incumbens suppuratus fuerit necesse est medi- „ camentum in linteo carpto adplicari. Hoc sensu *Oedipo* opus est, qui explicet. Nemo ex omnibus Interpretibus rectius *Prospero Martiano* verum sensum *Hippocratis* reddidit. Videatur is comm. pag. 460. Ita ut vera Aphorismi interpretatio hæc sit: „ Si „ uterus suppuratus ad coxam vel ignem, accubuerit, necesse est cava ulcera interna fieri.

Ac primo quidem ipse uterus brevi a partu sanguine turgens, magnæque adhuc existens molis, si inflammatur ac suppuratur, mole adhuc crescit, fitque gravis ac facile alterutrum in latus cadit, & in-

inguini, ac versus coxam, accumbit, accrescitque. Tuba Fallopiana, ipsumque Ovarium, eadem de causa pure tumens, facile cum inguine, ac margine toto Musculi obliqui externi concrescit. Rebus sic se habentibus, periculum est, secundum & *Hippocratis*, & omnium observata, ne hic fiant Ἔμμοτα, ulcera cava interna. Hinc *Hipp.* Libr. de Nat. mul. cap. 6. pag. 684. apud *Chart.* Ἢν αἱ μῆτραι ἅψωται, προσκεῖνται· καὶ ἢν ἅψῃ, ὄψει σκληρὸν ὑπὸ τὸν κενεῶνα. καὶ ὀδύνη λαμβάνει τὴν νείαιραν γαστέρα, καὶ τὰς ἰσχύας καὶ ἐς τὸ σκέλος ὀδύνη ἐμπίπτει, καὶ ἐκτείνειν οὐ δύνανται· πολλάκις δὲ καὶ ἐκπυίσκονται ἔμμοτοι γενομέναι, καὶ ῥεόμεναι ἀποθνήσκουσιν ἢν μὴ καύσῃς ἢ τάμῃς. „ Si adhæserint uteri, incumbunt. „ Et si attigeris, durum quid sub ilibus (sub laterum mollitudine, sub vacuitatibus abdo- „ minis) deprehendens; dolor imum ventrem prehen- „ dit, & ilia. & lumbos; & dolor in crus incidit, „ ut illud extendere nequeat. Sæpius vero uteri „ suppurantur, in ulcera cava, interna mutavi, & „ fluentes moriuntur, nisi locum vel usseris, vel „ secueris; „ ut nimirum pus ad exteriora alliciatur. Videte hæc omnia confirmata notabili Historia *Maliensis* Epid. 5. pag. 1149. Libr. *de Artic.* pag. 817. & 822. Edit. *Foës* Deinde etiam Tom. VII. *Chart*, *Hipp.* pag. 684. 690. 740. 767 813. Sed legendus ubique græcus modo textus; nam versiones hic loci nihil valent. Vidi in cadavere puellæ, quæ clam pepererat, neglactaque fuerat, suppuratum uterum cum omento primo caluisse in dextro latere, omentum hoc mire degenerans & incrassatum coivisse cum ligamento rotundo uteri, cum vasis nervisque cruralibus; ut longa patientia opus esset, antequam partes concretæ probe distinguerentur: fistulis, & ulceribus, massa tota penetrabatur.

Hisce

Hisce ita consideratis, casum nostræ mulieris intelligere "Εμμοτα quippe, ulcera cava, fistulosa, interna, ipsi aderant, unde pus cavum ventrem occupabat; cujus forte tantillum, a vasis bibulis resorptum, quotidie in Urina adparebat. Attamen solum pus non adesse, sed etiam magnam aquæ copiam, fluctuatio docebat; id quod inde natum facile intelligitur, quod vasis Lymphaticis & Uterus, & Tubæ, & Ovaria, undique scateant; quæ vicino pure erosa ventrem facile colluvie aquarum inundant. Suppurato utero plus simplici vice aquam cum pure in abdomine effusam vidi.

Vires ergo optime cum abessent, Paracentesin 24. Aprilis instituimus, eduximusque liquidi subviridescentis, turbidi inodori, Libr. 27. Venter videbatur jam integre evacuatus. Constringens ventrem machina post meridiem paululum laxanda fuit, cum Respiratio, mox ab operatione liberior, nunc impeditior fieret. Bene se post modum per omnia habuit; somno, viribus, adpetitu. Eductus porro liquor, in 14. magnis vitris collectus, intra 8. horas cepit floccos oblongos, albosque, a superficie deorsum versus formare, & seq. die pus in fundo exhibere. Liquor tenuior ad ignem coagulabatur. Servavi hanc suis in vasis materiam a 24. Apr. ad 5. Maji, & publico examini denuo subjeci. Nullus aderat fœtor, viridis, crassa, flocculenta esse perseverabat, ponens in fundo gelatinam spissam, nonnullis in vitris sanguine, pure in aliis, mistam, 9. Maji, 15. proinde die a paracentesi, phænomena omnia eadem manebant. Tenuior effusa pars colorem syrupi violarum minime mutavit, iterato licet sæpius experimento. Cum aceto non efferbuit. Spiritus nitri affusus nullam effervescentiam, sed insulam coagulatam, ad quamlibet portionem affusam, producebat. Portio vero alia in cochleari igni imposita,

mox

mox abivit in coagulum. Serum ergo, seu Lympha coagulabilis, erosis vasis Lymphaticis, maximam partem, abdominis explevit, pus reliquam.

Ablatis tandem quæ abdomen per aliquot dies constrixerant fasciis, Tumor in inguine dextro apparuit. & 18. Mj jam percipiebatur ab inguine sursum crescere, & versus medium abdomen pergere, tactu durus, plane immobilis. Simulque adeo tumidus venter, quam ante Paracentesin adparuisset. Augusti autem 10. durities toto fere abdomine, excepta regione iliaca sinistra, percepta est, supra umbilicum jam eminens, immobilis, inæqualis; sed nec fluctuans, nec resonans. Diuretica & purgantia mensibus Junio, Julio, Augusto, data, eo usque profuere, ut res domesticas suas, multorum liberorum mater sufficienter peragere posset. Septembri vero mense tumor totum ventrem medium, ad cordis scrobem usque implet, ibidem capite adulti hominis major, & in latere sinistro ad inguen usque porrectus; durus ubique, decem forte in locis globosior, & depressior; nec fluctuans, nec resonans.

Interim observamus, quod in primo Hydrope non fuit Musculos abdominales adeo molles ac flaccidos, ut supra enormes hos tumores prehendi plicarique possint. An igitur, a prima ventris extensione, musculi hi, totumque peritonæum, vim contractilem irreparabiliter amiserint, & in perfectam paralysin degenerarint? Plausibile hoc argumentum destruit sequens observatio. Tumores cysticos fœmina quæpiam habere a quinque mensibus cœpit, prima vice vitæ suæ, ante id tempus perfecte sana; quæ tamen, tumidissimo cum ventre, flaccidissimos habebat Abdominis musculos. An ergo Nervi dorsales & lumbares ab internis tumoribus ita comprimerentur, ut Musculi abdominales hinc paralytici redderentur? Sed paralysis ejusmodi abesse nequit nisi

nisi simul & alias partes afficiat, quæ hic non afficiuntur. Ad modum hunc solvendum plures primo casus observandi erunt, pluresque cadaverum sectiones faciendæ; unde eum nunc in medio relinquam. Id modo addendum habeo, quod in utraque hac fœmina Umbilici regio arcte videatur cum cystico tumore connexa.

Gravem nunc ordimur quæstionem, qua petitur 1. An nostra mulier novam subire paracentesin debeat? 2. An dictis cum remediis sibi sit linquenda? 3. An vero methodum minus palliantem, tutius curantem, qua illi succurri possit, possideamus?

Intricata quæstio responsum suspendit, quum illud totam, qua late patet, quæstionem, coram cernere debeat, cum omni ea varietate, quam varii casus ejusdemmet morbi exhibent. Igitur plures primo recensebo, ut responsio ad omnes adæquate adornetur.

Fœmina 50. ann. rite perpetuo, dolorem ad instantia catamenia si exceperis, valens, anno 1758. finiente Septembri, cecidit ab altitudine 12. pedum; ita quidem ut toto sinistro ventris latere impingeret in ligneum sepimen horti, deinde, gravitante corporis trunco, hinc in terram insiliret. Doluit inde venter, &, dolore mitigato, duri quidquam habuit, sensim crescens, immobile, explens demum præcipuam ventris partem, doloremque medio in epigastrio creans. Altero mense post casum circiter elapso, fœmina terrore valido, ac mœrore de incarcerato marito afficiebatur, ex eoque tempore ventrem universum tumere sibi percepit, durum, quod antea, corpus ultra non animadvertens. Toto Aprili 1759. vix horæ spatio somnum oculis videns, nihil appetens, & si forte quiquid appeteret, illud compresso ventriculo non admittens, ægerrime respirans, ad nostrum Nosocomium ducta est, in eoque susce-

fcepta. Examine instituto, nullum deprehendimus durum in abdomine corpus, sed æquabilem distenfionem, & manifeftam aquæ fluctuationem. Parvus ipfi, & celer, & inæqualis pulfus.

Quærebatur num præfenti in periculo verfanti mulieri inftituenda Paracentefis foret? Remedia diuretica mox ipfi exhibens, inutilia prorfum vidi, & e contrario vires indies minui, omnemque fere refpirationem fupprimi. An ergo certo interitui relinquenda? Paracentefis hic damnari folet, meritoque condemnabatur olim, quando Ars in debitam abdominis compreffionem nondum fatis intenta, refpirationem, effluentibus aquis, fuppreffam cerneret, vitamque abeuntem in auras. Jam vero ars pro ratione effluentis Lymphæ arctans abdomen, ac vafa non fuftentata fulciens, comprimensque, fupplet functioni mufculorum abdominalium, qui jam otiantur; impeditque ne humores per vafa olim compreffa ægerrime, jam ab aquis prementibus libera, impetuofe ruentes, haud fufficienter ferantur ad Encephalum. Quo igitur modo jam inftituitur Paracentefis, licet parum nonnunquam juvans, tamen vix unquam funefta, & fæpe vitam reddens ad tempus tolerabilem, præterenda certæ perniciei videbatur: maxime ea fi fieret cautione, ut aquæ haud plus una vice demeretur, quam viderentur vires commode ferre.

Itaque octiduo integro bene apud nos enutrita, ac viribus aucta, operationem fubiit 9. Maji, & ingenti fuo commodo 35. aquæ Libras emifit; ventre ita detumefcente, ut nihil Lymphæ fupereffe videretur; quantum nempe fafciato ventre deprehendi potuerat. Aqua Limpida, fed flava, erat, ad ignem coagulata, fyrupum Violarum plane viridem reddens, cum aceto mifta minime effervefcens, cum fpiritu falis albefcens, & in coagulum abe-

uns. Effectus habuit operatio omnes quos, a palliante cura expectare potueramus; respirationem sensim expeditiorem, appetitum redivivum, prudentis alimentorum ingestionis tolerantiam, doloris absentiam, copiosiorem urinam, naturalem, liquidiorem tamen, alvum, placidos, reficientesque somnos, demum auctas indies vires. Flatus modo molestos, ut prior illa, ut omnes quibus unquam Paracentesin institueramus, etiam & hæcce est conquesta, idque jam mox ab operatione instituta. Opium hos flatus multum moderabatur. Quippe Intestina olim ab accumbente aqua vehementer compressa, jam eadem educta longe minus a constringente ventrem machina comprimuntur; adeoque ab alimentis, & ab aëre potissimum extenduntur; debilitata vix renituntur. Sanguis autem spiritusque in vasa nervosque commodius influunt. Cum tamen Intestina aerem & alimenta, præ debilitate sufficienter propellere nequeant, variis in plagis necessario extendantur, & in locis, ubi illa extensio non adest, spasmodice contrahantur, necesse est. Opium datum spasmos solvit, efficitque ut contenta hæc per universum intestinorum tractum æquabilius distribuantur.

Attamen debuit ligatura, sensim jam laxata, 18. Maji auferri, cum recrescentes aquæ respirationem fere suffocarent. 21. Maji dimidiam partem antiquæ molis venter jam erat adeptus. Et ipse tumor, quem illa ante hydropem perceperat; quemque, Hydrope formato, nec ipse, nec nos, ullo modo deprehendere potueramus; laxata prius ligatura, utcumque ablata eadem manifestus adparuit, superiora medii abdominis dextrumque ejus latus occupans; haud ita tamen deorsum vergens, ut Uterum, aut Ovarium affectum esse suspicareris. Immobilis plane idem, haud tamen peritonæo accretus; aqua ad digiti lati distantiam inter hoc & il-

lum

lum manifesto, sæpiusque, deprehensa. Atque ita sensim increvit abdomen ad eandem, ad quam olim molem, imo ea majorem; cum iam ensiformis cartilago extrorsum a tumido corpore incurvaretur. Voluit tamen ad maritum, liberosque, redire, atque ibidem, me inscio, mortua est: ut aperiundi, quod doleo, cadaveris facultatem non habuerim.

Vidua 48. annos nata, plurium infantum mater, abdomine tumere cepit anno 1757. sed 25. Dec. ejusdem anni tota detumuit, enormi Lymphæ copia pleno rivo de pudendis prosiliente. Unde Hydrops uteri fuisse videtur, qui sic sponte curatus. Attamen rursum tumuit, tantam demum in molem, ut hujus, quem vivimus, anni Majo mense finiente, distantia a scrobiculo cordis ad umbilicum 4. pedum esset, ab umbilico vero ad pudenda 2. pedum, Umbilicus iu genu altitudine inveniebatur. Ut longitudo, ita monstrosa plane ventris amplitudo fuit. Unde nec ipsa movere sese, nec ultra fere a suo famulitio verti, attollique, posset. Consilio indicto Medicorum, & ego rogabar. Fluctuationem manifestam immensæ aquarum molis percipiebamus omnes. Quærebatur modo, qua illam methodo juvaremus. An medicamento evacuante? Sed & moles major erat, quam ut hinc sufficiens evacuatio speranda foret; & Medici hisce dudum oleum luserant operamque. Quin imo ab aliquot diebus respiratio suffocationis metum incutiebat, ut celeri auxilio opus esset. Num ergo paracentesis instituenda? certe permittebant eam ætas, viresque; suadebat suffocationis periculum; nec scirrhi forte præsentis suspicio dehortabatur, cum aquarum evacuationem palliantem, ut, ajunt, tantum intenderemus: eductis nimirum aquis homines suos scirrhos tolerabilius gerere, toties experti. Voce una ergo Paracentesin, qua unice imminens suffocatio averruncaretur, sua-

simus, laudavimus. Sed vero in Paracentesi ligandus venter est, & pro ratione effluentis laticis constringendus. Qualis nam machina loris ac fibulis instructa, ad id apta erit? Et si apta nonne flaccido jam tantæ molis ventre, inepta erit, quæ sufficienter adducatur? Itaque unam communem ejusmodi machinam primo apponendam esse; & mostroso corpori aliam etiam monstrosam machinam, quæ illico parari posset, circumdandam esse, ea quidem intentione, ut si flaccido ventre, major machina inepta, quæ sufficienter adduceretur, foret, minor supposita ventrem constringeret. Quod si commode liberaliorem aquæ eductionem non ferret, parciore desistendum esse conclusum fuit.

Igitur in inferiore parte, eaque dextra, ventris, facta apertura, 37. aut 38. Libræ effluxere liquoris non fœtidi, sed fusci, turbidi, amurcam plane referentis. Substitit tunc fluxus omnis. Percipiebaturque cannula in corpus durum impingere. Penetrandumne per illud esset? Negabatur: ignorabamus enim an id non foret quodpiam scirrhosum viscus, quod pertusione malignum fieret. Sed quid si saccus durus, ac semiscirrhosus ingentem liquidi seu boni, seu corrupti, copiam contineret? Nonne pertusus evacuaretur? Evacuaretur quidem, sed primum in abdominis cavum; remotus enim ille a peritonæo erat, cum inter hoc & illum tot Libræ amurcarum jam effluxissent. Ponamus ergo sacco pertuoso liquorem effluere putidum, ichorosum, saniosum cancrosum: nonne ille, alluens ad intestina, cæteraque viscera abdominis, corrumperet eadem, morteque, quam procrastinare animus erat, acceleraret? Sed contra: Instrumento trisulco in saccum adacto, an cannula non clauderet foramen; ita ut, quemadmodum ex externo abdomine liquor copiosus cannula

efflu-

effluxisset, ita etiam ex sacco efflueret? Ita; sed considerabamus, amurcam quæ effluxerat intuiti, improbabile non esse, quo spissus si quem durum hoc corpus gereret, amurcosusque humor foret, per cannulam minime prosilitturus, &, eadem ideo extracta, in cavum ventrem effluxurus. Saltem maturius super hoc deliberandum esse, & jam corpus refocillandum, ac quieti tradendum fore. Levamen ab operatione nullum percepit, nisi 12. postea horis; jam, inquiebat, me bene habeo, simulque expirabat. Male cadaver vix imminutum, terribili mephiti totas explevit ædes: ita ut veniam ejus aperiundi $2\frac{1}{2}$ a morte diebus nacti, re infecta aufugerimus, ne curiositatis pœnas, ut olim egregius Anatomicus *Cantfius*, insontes lueremus.

Homo 49. ann. Hydrope ascite, ac simul anasarka laborans, in Nosocomio dicto *Becken häusel*, mense Octobri 1758. ab optimo ibidem Physico *Störck*, vino squillitico curabatur, ut suos denuo labores perficere posset: superstite tamen tumore duro, immobili, in Epigastrio. Curando illi varia quidem moliebatur Medicus, sed æger, victus prohibitus quæritandi desiderio actus, curam sui neglexit. Unde denuo eundem in morbum relapsus, idem repetiit Nosocomium. Cum jam incassum quævis remedia adhibita essent, Paracentesis instituta est, & centum aquæ turbidæ, ac rubræ, libras eduxit,

Evacuato ventre, qui olim in Epigastrio perceptus tumor is jam longe extensior deprehendebatur. Dabantur selecta remedia, sed incassum. Crevit enim ita Hydrops, ut ex octo a prima Paracentesi mense, altera institueretur, ne suffocaretur, similemque & natura, & copia, materiem educeret. Id quod deinceps quovis mense septies repetitum. Post septimam Paracentesin videbatur 14. diebus bel-

le se habere, postquam uterum, immane quantum! intumuerit. Virium projectio, appetitus prostratio, febres, ac sudores, octavam dissuadebant: sed veritus homo, ne aut venter sibi finderetur, aut respiratio plane deficeret, octavam voluit subire: eductisque iterum 100. propemodum aquæ Libris, multum levaminis percepisse sibi visus est. Attamen collabescentibus pedetentim viribus undecimo ab illinc die periit.

Cadaver exhibuit omentum in pelvim usque propendens mutatum in crassum atque membranaceum Marsupium anteriore facie peritonæo, posteriore hinc inde intestinis accretum. Nulla in cavo abdomine aqua, in sacco vero Omenti copiosissima, rubraque eadem, & fœtida. Ipse porro saccus ille crassus, steatomatosum tumorem gerebat, massæ informis, 33. Libras medicas pondere æquantem. Nonnihil aquæ & Thorax habebat. Similem fere casum *Horstius* habet, Op. Med. Lib. 2. Tom. 2. obs. 4.

In eodem Nosocomio fœmina circiter quadragenaria, enorme gerens, mole aquarum, atque ob eam fere suffocata, amisit paracentesi 60. circiter Libr. medicas aquæ subrubellæ ac glutinosæ. Sublevabatur inde. Sed quod antea nunquam experta erat, jam in pectoris sinistrum latus, citra intentatas suffocationis minas, ultra decumbere non potuit. Signa præsentis forte hydropis pectoris ejus paracentesin postulassent, ni & ipsa eandem formidasset, & vires dissuasissent exiguæ. Porro a Ventris paracentesi primis 14. diebus venter haud multum crevit, sed duros modo in toto Epigastrio tumores exhibuit: elapsis vero hisce diebus tumor ventris universi denuo crevit, viresque ita projectæ sunt, ut ægra bimestri postbac spatio elapso interiret.

In cadavere plurima aqua explebat abdomen, Hepar omnino scirrhosum, ac sinistro lobo suo far-

ci-

riminis instar productum, spleenique accretum. Ovarium dextrum, ut publica demonstratione Auditoribus exhibui, in duo magna, eademque rotunda fere, corpora formatum, puriformi materia plena. Cavum dexrrum Thoracis admodum Hydropicum.

§. III. His variis historiis relatis ad quæstionem paulo ante pag. 82. propositam; utrum nempe Paracentesis nostra in fœmina sit repetenda, an vero Ars nostra aliquid possideat, quo vel constantius solamen, vel integram conferat sanitatem? ad hanc, inquam, quæstionem responsum nunc adornare convenit.

Si *Tomum alterum Acad. Chir. Reg. Par*, consulamus, viderentur efficaciora iis, quæ nos adhibuimus, auxilia modernis innotuisse Chirurgis, ac pulcris confirmata exemplis fuisse. Referunt hæc *Acta* VII. historias Hydropis, ut ajunt saccati, nec non scirrhosi Ovarii. Habetur deinde erudita Epicrisis clari in arte chirurgica *Morandi*, qua impense laudat chirurgorum conamina, qui Paracentesi minime contenti, Abdomen lata plaga vulnerarent, saccique tum membranosi, tum etiam jam scirrhosi facti, in quo inclusum liquidum, integra hoc modo evacuationem, collapsum, consumtionem, efficere annisi essent; imo qui in posterum scirrhosum ovarium, quod cystici hydropis frequens sedes, veluti castrando essent exemturi. Tandemque finiens in hæc verba erumpit „ La Chirurgie moderne est capable de „ grandes entreprises; on ne sauroit lui ouvrir trop „ de vües pour guerir.

Sane si omnes saccati Hydropes in ovario essent, iidemque perpetuo, lateque, peritonæo accreti; vel si essent inter Peritonæum & musculos abdominales; si præterea ipsi sacci membranosi tantummodo, non vero crassissimi & valde scirrhosi essent; si denique in eodem homine saccus duntaxat

unicus, & non, ut sæpe fit, multiplices essent; laudaremus cum *Morando* hæc molimina: sed haud videmur certi semper esse de parte affecta, de natura affectionis, de numero loculorum, qui humores includunt. Si enim propriam meam experientiam mente recogito; si ingentem illam observationum sylvam apud Collectores casuum revolvo; si denique ipsa Academiæ chirurgicæ exempla examino: jure videor dubitare an cura ibidem commendata sæpius non frustranea, imo & periculosa foret? Unde juvat accurate rem totam examinare.

1. Sacci hi peritonæum inter, musculosque abdominales, repriuntur. Ita in iisdem Actis casus Chirurgi *le Dran*, n. 1. ille domini *Mouton* n. 3. & Domini *la Chaud* n. 4. Quod enim ultimus saccum inter Peritonæi duplicaturam formatum dixerit, id inquit, *Morandus*, ex veterum opinione, postmodum correcta, proficiscitur: unde idem sic concludit: „ Ce n'est pas la première fois qu'on a tenu „ ce langage; mais les Anatomistes ne l'admettent point: & je crois que cette Hydropisie prétendüe entre les deux Lames du Peritoine, n'est „ autre que celle, de l'espéce raportée par Mr. „ *Mouton* nempe inter Abdominis musculos & peritonæum. Eratque eadem de sede hujus Hydropis sententia magni *Ruischii* Obs. anat. chir. n. 45. Videantur hic *Douglas* & *Winslow* de Peritonæo.

2. Saccati Hydropes fluctuant nonnunquam in abdomine, nullibi accreti. Ipse *Morandus* talem communicavit cum *Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1718. Cujus sacci particula, in ipsa paracentesi lacerati, claudebat cannulam, extractaque cannula, vulnere prodibat, & ad duas ulnas extrahebatur, postquam demum abundantissima aqua effluxit. Addit oblongas has lacinias laceratam membranam vere retulisse. Attamen aquas, cito renatas, alteram, & tertiam

tiam paracentesin, unius mensis spatio singulis interposito, postulasse. Jam vero in *Act. Acad Chir.* addit in ejusdem hominis denati cadavere detexisse se hujus sacci reliquias, libere in abdomine, nulla facta adhæsione, hærentes.

3. Tumores hydropicis in corporibus reperire est, qui Peritonæo non accreti, imo ab eodem remoti sunt, & suo nihilominus loco fixi, immobilesque. Fœmina in Nosocomio nostro, cujus Historia pag. 82. relata, gerebat tumorem maximum, durissimum, ad digiti lati distantiam a Peritonæo remotum; ut interposita aqua manifesto docebat. Tumida ejusmodi corpora, a peritonæo multum remota, variis visceribus, seu radicibus inhærere, sequentia probabunt.

4. Nonnunquam sacci Hydropici, tumoresve purulenti, steatomatosi, scirrhosi, a scirrhoso Hepate, Liene, Mesenterio, Omento, Utero, Ovario &c. proficiscuntur, tenuiore, ampliore, pedunculo inde penduli; iidemque aut libere fluctuantes, aut lapsu temporis demum tum vicinis partibus, tum peritonæo, affixi.

A. Ita inveni in Septuagenaria Ovarium stupendæ molis, totum fere abdomen explens; aqua, ichore, pure, infarctum, undique liberum; simulque verum præterea Asciten.

B. Marsupialis figuræ ingens Omentum, saccum Hydropicum fecit ipsum, tota facie anteriore cum Peritonæo posteriore multis in locis cum intestinis connatum, in Viro, cujus historia habetur pag. 93.

C. Tumores universi abdomini, inæquales, compositi ex meris Hydatidibus, integrum ventrem replentibus, exuberantibusque, in sacculis quampluri-mis lympham continentibus, *Ruischio* comparebant *Obs. anat. ch. n.* 46.

D. Hy-

D. Hydrops abdominis datur cum tumentissimo, & inæquali Hepate, in Hydatidas toto converso. *Ruisch. ibid.* n. 45. Et iterum n. 65. ubi pertusio ejus letalis fuit.

E. Venter in Hydropico inæqualis, inventus a morte fuit pluribus, iisdem mole prægrandibus, in Mesenterio deberi tumoribus. *Blanckart Cent.* 2. n. 30.

F. Idem n. 25. detexit, præter casum *Ruischii* ad Lit. C. simul veram Asciten. Hæc ipsa fœmina initio ab Hydrope curata videbatur remanente duritie lapidea in abdomine; recrevit postea malum

G. Geminum ventris tumorem Virgo gerens, falso creditur ab obstetricibus paritura gemellos, moritur. Mesenterium exhibet duo ingentia steatomata, quorum alterum pus, ac saniem, in cavum ventrem effuderat, ipsum uterum eroserat. *Tulp. Lib.* 2. n. 33.

H. In Mesenterio Tumor reperitur 20. Libr. pondere, extrinsecus membranaceus. intus hydatibus refertus; sed præterea & Hydatides aderant Ascitin facientes. *id. ibid.* n. 34.

I, Tumor Pancreatis ac Mesenterii 10$\frac{1}{2}$ Libras ponderans, invenitur cum enormi Ascite *Blanck. Cent* 1. n. 37.

5. Ipse uterus immane quantum aquis possit extendi! Fluctuationis perceptionem percusso abdomine exhibet, mentiturque Asciten. *Blanckart. Cent.* 2. n. 29. Uterus hic continebat ichoris, ac materiæ oleaginosæ, 85. Libras mercatorias.

6. Ventriculus in Hydropici cadavere invenitur sedes esse Hydropis, ulnæ magnitudinem habens, peritonæo firmiter accretus: ita ut sectio, quæ puncto abdomine aquæ 90. Libras eduxerat, reperiretur eam ex cavo eduxisse ventriculo, *Idem Cent.* 1. n. 84.

7. Hy-

7. Hydatidas multas in cavo abdominis extendi posse, in punctis contactuum mutuo inter se agglutinari, alia sui parte cum peritonæo coalescere, in cadavere Quinquagenariæ inveni: ita quidem ut claros apud Haganos *Velsius*, egoque, pertundentes Abdomen, inveniremus forte 20. & plura conceptacula aquæ, singula mediam, integram nonnulla Libram aquæ continentia, concreta tum inter se in punctis contactuum, tum cum peritonæo. Ovarium sinistrum caput infantis recens nati referebat; dextrum, biennis: hydatibus utrumque cinctum.

8. Actis *Edimburg.* part. 2. n. 30. refertur mira prorsum historia juvenis hydropici, ei, quæ pag. 82. ex Nosocomio nostro recensebatur, simillima, ortu, progressu, figura, symptomatibus. Paracentesi 12, Libris viridescentis Lymphæ eductis, æger postridie moriebatur. Triplici causæ hic fuit ventris adscribenda moles. Primo Asciti. Secundo Hydropi Lienis, qui supernumerariam tunicam a Peritonæo, qua parte Diaphragma succingit, accipiens, inter hanc, & propriam suam tunicam, aquæ limpidæ, inodoræ, non coagulabilis, sed admodum muriaticæ, sex Libras continebat. Tertio immani Vesiculæ felleæ amplitudini, quæ in concentricos loculos, singulos bilem continentes, divisa, octo libras bilis spissioris gerebat. Porro neque vesica fellea, neque lien, deprehendebantur peritonæo connati.

9. Datur ventris tumor enormis, durus, æqualis, in corpore summe cachectico, ubi omnis suspicio enormis hydropis saccati adest, maxime cum abdomen totum expleat, excepta infima hypogastrica regione; ubi tamen monstrosa abdominis moles unice debebatur sanissimis, & citra notatum Anatomicis exemplum, mole immensis, Hepati & Lieni;

ut

ut 2. jan. 1759. publice demonstravi in cadavere adolescentis 14. annorum, spina ventosa, omnes dorsi ac lumborum vertebras, etiam os sacrum, exedente, enecti.

Sufficiunt, ni fallor, hæc, tam claris descripta Autoribus, quam observata nobis, exempla, ut varietas patescat causæ, sedis, phænomenon, in Hydrope abdominis. Quærebatur modo num certius, tutiusque, adplicatis hucusque, auxilium nosset Ars nostra, ad curandum hunc morbum?

Intentio expertorum *Acad. Gall.* Chirurgorum ea demum est, ut in Hydrope saccato foramine Paracenteseos non contenti, idem insigniter dilatent, latamque aperturam diutissime apertam servent; ut haud modo is, qui in sacco cavo est, effluat humor, sed etiam ille qui posthac aliunde, in eundem influit. Quippe saccum, foramine paracenteseos clauso, a vasis in illum hiantibus denuo impleri, idque citius quam prius, tertia citius, quam altera vice, & sic porro: lata vero apertura facta, quod in saccum de integro perpluat, transsudetve, exstillare id foras: sacci latera, haud extensa amplius, concidere, corrugari, condensari: hinc exhalantia in illum vasa sensim arctari minui, deleri, in fibras fere abire: hac lege demum tam parum in sacco colligi debere, ut totum facile apertura effluat, & saccus concidat totus. Id vero totum quo rite fiat, Artificem oportere maturius advocari, quam ut ingens jam factus sit saccus. Opus hoc facilius promoveri continuis injectionibus, v.g. Decocti hordei, mellis &c. Imo eo pervenerunt, ut statuant quamprimum percepto Ovarii Scirrho, & nondum prodigioso sacco inde producto, Ovarii ipsius extirpationem indicari: quod illibata vita, illibata sanitate, effici posse quibusdam allatis testimoniis statuminare satagunt. Finemque demum his omnibus *Morandus* im-

imponit exclamatione superius citata. „ Esse ita cum
„ Moderna Chirurgia comparatum magna tentare ut
„ ausit: nimium fore nunquam, qui ipsi proponatur,
„ curandi scopum.

Nequeo non laudare, summisque celebrare encomiis, qui artem promovere nostram generose annitantur. Plurimis enim adminiculis jam gaudemus, quæ difficilia, imo quæ impossibilia ætas remotior crediderit. Industria humana nullis addicta hypothesibus, solis innixa observationibus, Artis nostræ pomeria indies extendit, eorumque, qui id perfecerint, nomen æternum cluet. Hinc cum reliquis publicis Actis quibus numerosæ Eruditorum Sodalitates, ut cæteras artes, ita & nostram, perpoliant, illustrent, extendant, hæc chirurgiæ *Parisinæ* Acta per omne ævum clarebunt. Sed antequam egregia hæc conamina, quæ Theoria formavit, unum quoque alterumve experimentum suggessit, stabilem praxeos legem forment, perpendendæ primum erunt quæ in eadem exsequenda occurrant, difficultates.

Primum itaque, ut a Castratione exordiar, si eam in avibus, pecudibusque, homines instituant, non inde datur ad castrandas mulieres argumentum. Nam primo in brutis nihil periclitamur si inde pereant, ut quædam inde perire certum est; in homine homicidium, si inde periret, foret. Secundo, non habemus, qui affirment, scriptores, inter humanas femellas inculpate id tentatum esse. Videtur equidem a *Morando* autoritas *F. Plateri*, ac *Diemerbroeckii* laudari; verum, ut mihi saltem videtur, minus convenienter. *Plateri* locus est *Libr.* 1. *Obs. pag.* 261. 262. Totum quod dixit, meræ speculationis est: imo quo sermone ad finem utitur, eo aperte testatur & sine vitæ periculo aliquo institui non posse, & nondum se legisse quod a quopiam id tentatum fuerit. Et quid hic *Diemerbroechii* autoritas?

Di-

Diserte condemnat ille *Plateri* speculationem, statuitque citra summum vitæ discrimen, & citra summum Christianorum dedecus, id nunquam posse fieri, *Anat. Lib.*1. *cap.*24. Igitur haud oportuisset, ut mihi videtur, hos binos laudare autores, qui nihil minus, quam quod egregius Vir velit, statuerint. Quod *Hesychius*, & *Athenæus*, & *Alexander ab Alexandro*, de barbararum Gentium nefando, aliumque in scopum intento, ausu meminerint, etiam nullius esse ponderis mihi adparet. Quid enim nobis, cum gentibus efferis qui mancipiorum vitæ se arbitros crederent? Et si *Franckenau* casu semel viderit in vivis mansisse fœminam, cui in vulnerato abdomine simul ovarium periret, quid inde ad praxin? Si per momentum supponeremus sani ovarii exsectionem nefandam salva vita fieri nonnunquam posse an ideo concludemus Ovarii degenerascentis, vasaque diametri ingenitis habentis, exsectionem etiam sine periculo fieri? Id mox patebit.

Sed secundo dico & rationi adversari. 1. Scirrhosum Ovarium est, quod integrum exscindere est animus. Scirrhosum porro Ovarium & ego, & mecum plures, multoties in cadaveribus deteximus undiquaque connatum, scirrhosisque annexum productionibus. Ut periculum ingens tunc esset, ne vel Tuba Fallopii, vel Fimbria ejus, imo ne vel ipsa læderentur intestina, aliæve nobiles, quibuscum connatum sit, partes. 2. Scirrhosa pars, ut mole crescit, ita & vasorum diametro: abscindendo igitur Ovarium, poterit Chirurgus hæmorrhagiam, cui sedandæ impar sit, producere; modo v. g. spermatica arteria ad suum, in Ovarium, ingressum, diametro multum amplificata sit. 3. Non semper ovarium est, quod durum extensumque in laterali Hypogastrio detegimus, verum aliquando tuba degerans, ipseque uterus, ut pag. 74. advertimus ex *Hippocrate*.

4.

74. Ipsa vulneris consideratio in corpore Cachectico; ut passim hæ mulieres id habent, quod hic latum esse oportet, hanc operationem condemnare videtur, ratione eorum, quæ sub ipsa, postque ipsam, generalis vulnerum historia docet. Consultum igitur mihi videtur, hanc Operationem haud ita promovere, ne forte temerarii nonnulli chirurgi eadem in humanam perniciem abutantur.

Jam ipsam facci hydropici dilatationem examinemus.

1. Sacci hi habentur tantæ sæpe molis, ut integrum ferme expleant abdomen, cohæreantque cum Peritonæo, & Visceribus abdominalibus. Apertura igitur lata, diuque servata aperta, poterit sacci quidem minuere profunditatem, vix vero ejus aut latitudinem, aut altitudinem. Ergo vasa liquorem in cavum saccum instillantia vix contrahentur; & quia prementis liquoris resistentia ablata est, copiosius jam fundent humores suos: quæ ratio primaria est cur etiam post Paracentesin Hydrops longe citius quam antea recrescat. Etenim incipiente primum Hydrope, vasa in initio minima sunt, parumque transmittunt. Extendente se sacco, amplificantur & vasa illius. Quandiu magna est resistentia a liquidis sacco contentis, vasa lente, quanvis sensim jam amplificata novum liquidum stillant, adeoque primum Hydropem lente producunt. Dum vero distentissimus saccus, humoribus evacuatis nullam in sua cavitate resistentiam habet, vasa amplissima vacuata, aliunde valide implentur, & intra mensem forte plus liquidi suum in saccum effundunt, quam triennii olim spatio. Igitur in dato hic casu corpus totum extenuetur oportet, derivatione humorum undique facta in cavum saccum. Sed & aër, vulneribus adeo perniciosus, latissima superficie vulnus, totumque hunc saccum alluens, idque in Cacochymico corpore, putredinem brevi inducere potest.

2. Sac-

2. Sacci hi & a me & a claris, quos citavi Autoribus, & a plurimis aliis, aliquando inveniuntur digitum, duosve digitos crassi: ita ut licet humor lato vulnere assiduo effluat, iidem tamen contrahere se nequeant. Unde vasa in saccum se evacuantia, si jam intus nullam resistentiam offendant, copiam certe longe majorem aquae dabunt, cum diametro aucta maneant.

3. Iidem sacci saepius reperiuntur postica facie cohaerere cum Intestinis. In his hominibus sensim ac lente comprimuntur Intestina, & tamen difficulter & cum dolore exonerant sese. Hinc male habent. Ubi vero saccus evacuatus est, idemque durus ac crassus est. Intestina illi nonnullis in plagis connata, vehementer dolere atque inflammari possunt, cum aquis sublatis minus pressa, liberius agant, moveantque sese, connata sacco duro tamen. Et hinc forte pro parte dolores illi, ac spasmi, quos primo a paracentesi tempore conqueri homines solent.

4. Neque crassae duntaxat substantiae nonnunquam hi sacci sunt, verum etiam ingentibus obsita scirrhis; ut iidem illi quibuscum nunc agitur, fatentur autores. Scirrhi hi; praesente aqua sustinebantur, fulciebantur: jam vero iisdem elapsis, saccoque concidente, se mutuo fricant, dirosque minitantur Cancros.

Oggeret forsitan quispiam tum hanc, tum n. 3. allatam difficultatem, aeque in paracentesi obtinere, quam in dilatato vulnere sacci; adeoque si ratiocinium hoc quid valeret, etiam paracentesin ultra instituendam non esse. Sed huic respondeo primo, Paracentesin in his desperatis casibus modo institui, ut certa alioqui pernicies procrastinetur. Secundo subitum aquarum a Paracentesi reditum hunc motum, hunc impedire affrictum. Unde nullius vis haec objectio est.

5. In

5. In ipſa hac dilatatione, quæ ad 3. 4. 5. digitos lata ſæpe fieri debeat, oportebit ſæpe ipſos tranſcindere ſaccos. Præterquam quod ſcirrhus ſic vehementer irritetur, vaſa ſanguinea in ſcirrho magna, nec duris in his maſſis facultate ſe retrotrahendi gaudentia, hæmorrhagiam letalem producere potuerunt; quemadmodum Scirrhi & Cancri Mammarum toties oſtendunt. Video equidem ſapientem *Morandum* n. 8. teſtari: Il m' eſt arrivé le pluſieurs „ fois de porter le Trois-quarts dans ces maſſes „ (Skirreuſes) il en ſortoit du ſang; je reportois „ le Trois quarts en d' autres points, l' eau ſortit, „ & il ne réſultoit de la fauſſe ponction d' autre „ accident, que la douleur paſſagere d' une piquu„ re. „ Verum primo, lata ſectione longe plures arteriæ perſcinduntur, quam in punctura *Morandi*. Secundo, ipſa ſcirrhi natura docet ejuſmodi puncturam haud ſemper impune patrari. Tertio in relatione hujus Autoris non notatur eas, quibus punctura talis inutilis facta eſſet, ad ſanitatem rediiſſe.

6. Sæpius tumores reperire eſt in Meſenterio, in Hepate, in Ovario, in ſaccis ab ovario, aliiſve viſceribus productis; qui ut exempla allata docuere, peritonæo nullibi accreti ſunt. Ita in binis noſtris in Noſocomio fœminis, hydropico maxime abdomine nullus tumor percipiebatur, quia tumorem inter peritonæumqne moles aquarum. Vacuo autem abdomine, & maxime recreſcere cœpit aquis, digiti aut pollicis diſtantia intereſſe clara deprehendebatur. Si hoc in caſu lata plaga abdomen, ſaccumque perſcindam, effluent quidem exutroque aquæ, ichor ſanies, pus, quodcumque demum in eodem continetur; ſed ex ſacco ſimul aliquid in cavum ventrem effluet, ubi ille evacutus fuerit; & quandiu illa lata apertura patebit, ſemper plus in cavitatem peritonæi ſtillabit, quam extra illud, cum nulla hic

adhæsio sit. Porro si aqua pura exstillat, erit Hydrops perpetuus ventris; si liquor putridus, brevi abdominis ac pelvis viscera pessundabuntur, mortemque accelerabunt.

7. Nonne latum hoc abdominis vulnus inutile videtur; imo noxium, in Casibus n. 4. Lit. G. & I. n. 5. 6. 7. 8.?

8. Quod jam supra innui, si quis velit vulnus 3. 5. 6. & ultra, digitos latum abdomenque penetrans, semper omni prorsum periculo carere; eique hoc per momentum concedamus; haud tamen illi concedemus Vulnus tantum, in Corpore cacochymico & cachectico, ut ejusmodi homines passim sunt, vacare periculo. Vulnera in sanis periculo vacua, solent haud raro in morbosis periculum inferre; ut toties in Relationibus ad Judices Medici ac Chirurgi testantur.

Has utique nunc enarratas difficultates lubens fateor me hucusque impedivisse, quo minus optimorum Virorum *Acad. Reg. Par.* tum amplexus sententiam fuerim, tum exsecutus: certiora prius observata, numerosioraque experimenta, in subsequentibus Acad. Tomis, antequam imitari ausim, expectaturus.

Paracentesin interim præfero hucusque, quia in saccato Hyrdope vitam alioqui suffocandam protrahit, & intolerabiles minuit anxietates. Si pluribus utriculis liquor contineatur, vix juvabit; sed neque tunc utilis incidendi methodus erit. Si Scirrhi adsunt viscerum, neutra methodo curabuntur, sed eductio aquarum per paracentesin Scirrhis minus nocebit, quam incidendi methodus, ut ad n. 4. ostendi. Si vero unus alterve casus extat, in quo Paracentesin mors brevi sequatur, ut erat monstrosus ille hydrops pag. 93. oportet hosce desperatos cæteroqui existimare, ita ut etiam citra Paracentesin mors subsecuta fuisset.

ſet. Porro agitur hic tantum de Paracenteſi in cyſtico hydrope inſtituenda; ſi enim vera aſcites eſt, eaque recens, & corpus cæterum bene habet, paracenteſis ſimul & ſemel Hydropem non raro curat integre.

Eſt nihilominus, ubi Natura ipſa exceptionem faciat & abdominis latam aperturam indicet. Aug. 22. nos fœmina acceſſit, quæ 5. Junii pepererat. Hæc a dextro umbilici latere dolorem tempore graviditatis perceperat, a partu vero tuberculum; quod ſenſim creſcens tandem in tumorem durum abivit, qui pluſquam 5. pollices utraque diametro referebat, eo dolentiorem, quo mole majorem. Utrumvis in latus illa decumbebat, hic tumor plane immobilis erat, peritonæo proximus, & veroſimiliter eidem accretus. Menſibus a partu carebat. Appoſui emolliens atque diſcutiens cataplaſma, remediaque ſolventia interna præſcripſi; attentus in eventum, quem tumor hic dolens, nullam febrim comitem habens, eſſet habiturus. 29. Aug. dolor, tumor, rubor, externo jam abdomine obſervabantur; quare emolliens, & maturans cataplaſma adhibitum eſt. Poſtera die, copioſo pure fluctuante, apertura lanceola facta eſt; exivit puris dimidia libra, ut & die ſequenti, reliquis quidem diebus minus, quo tempore deligabatur vulnus, ſed continuo tamen huc uſque pure locus totus madet. Injectiones cum aqua hordei & melle bis die fiunt, & aperturam, ſat latam, diutiſſime apertam ſervare animus eſt. Tumor minuitur, totuſque emolleſcit. Dolor vix obſervatur. Stylus ductilis reperit ſaccum undique clauſum, ſed ſenſibiliſſimum. Hic nunc caſus eſt, Natura monſtrante viam in quo *Pariſina* Methodus juxta perpetuas Naturæ leges uſui veniat; alias ineluctabilibus difficultatibus ut mihi ſaltem videtur, plena.

§. IV. Superſunt quædam Problemata ſolvenda. I. Quid cauſæ, quod facta Paracenteſi ſæpe longe

citius renascatur Hydrops, quam primum natus esset? Respondi jam pag. 118. ad hanc quæstionem. Ponamus Hydropem cysticum primum nasci in parva cujusquam visceris Hyatide. Lente admodum Membrana continens a mole minima in majorem extenditur, ut semianno, biennio, quatriennio decennio, & quod plus est, indigeat, antequam verum referat Asciten. Facta jam paracentesi Membrana maxima, intus cava, Lymphaticis osculis pertusa millenis, mox denuo repleatur necesse est; cum nulla intus resistentia sit, & in inania spatia humores undique veluti attrahantur.

II. Undenam Hydropici aquam nonnunquam citissime colligunt? Ita ut a Paracentesi elapso vix octiduo nonnulli 50. Libras aquæ recolligant, interea temporis vix potantes? Idque ad singulas paracenteses? Cur in relatis Historiis vix poti homines, singulo mense 100. Libras paracentesi evacuarint?

Cum neque ore liquor corpus intraverit, neque ipso corpore suppeditari potuerit, necesse est ipso in aëre causam quæri. Adverterat sua in Chemia Clarissimus *Boerhaave* aëra, etiam siccum, aqua saturum esse, inde corpora humescere, & si apta, quæ veluti attrahant, corpora inveniat, aquam inibi deponere suam. Ita Cap. de Theoria Aëris, explicans quomodo uncia una salis tartari siccissimi tandem uncias quatuor olei tartari per deliquium, aëri tantummodo exposita, exhibeat; credit 1. hoc fieri vi, ut dictum est, attractrice inter aquam aëris & alcalinum salem. Vel 2. ex eo quod in loco quieto, clauso, subterraneo, ubi hoc experimentum fiebat, aër perpetuo moveatur, & sic suam aquam successive ad salem adplicet. Vel 3. ex eo, quod quæ partes ita moveantur per aëream molem, ut jam in hac, jam in alia parte spatii aërei sint, atque

que ita tandem omnes concurrant cum illo sale, qui intra hunc aëra est positus. Addit demum: „ Verum credibile est omni de genere Experimen„ torum, quod omnes illæ causæ simul concurrant „ ad eundem effectum producendum. Ne quis autem credat experimentum in humido subterraneo aëre modo succedere, haud vero in siccissimo, addidit *Boerhaave* experimenta siccissimo hyemali aëre facta, quibus evicit etiam ultra tertiam ponderis sali accrevisse spatio 14. dierum.

Quæ cum ita se habeant credibile admodum Hydropicis corporibus latentem dispositionem inesse, qua aëris aquam continuo imbibant. Et si intra paucos dies ex siccissimo sale tartari nascatur oleum tartari per deliquium, idest, si sal tartari ex aqua aëris tribus quartis partibus pondere intra paucos dies crescat; haud ita mirabimur hominem 150. Librarum paucos intra dies, Libris 50. & pluribus graviorem fieri, & nova paracentesi totidem aquæ Libris emittere, licet toto eo tempore vix liquidi quidquam hauserit. An sacci hydropici post paracentesin Vacuitas in omnibus aquam aëris attrahat, & sic una cum data antea causa hydropem renovet actutum? Intelligitur hinc humida Athmosphæra, humidis ædibus, Hydropem in Prædispositis nasci facilius, renascique.

III. An credendum cum doctissimo *Bianchi* quod Bilis defectus causa Hydropis sit, aut ejusdem saltem effectus? Ita nempe egregius vir scribit Hist. Hep. pag. 147. „ Pallida igitur occurrit *ordinario* „ ad Cystin suam Bilis in Delicatulis, in Chlorosi, „ pallidior in Cachexia, fluxibusque Cæliacis, *palli„ dissima & fere absque ulla flavedinis tinctura*, „ *ac tantum non aquea in Hydrope*, aliisque mor„ bis diuturnis, in quibus sensim deperierit emica„ tio in sanguine: in hisce *interdum* affectionibus „ albescens observatur, & candida; ut vidit *Diemer-*

„ *broeck*„. Quantum ad bilem insipidam „. In Ca-
„ checticis, ait p. 170. præcipue mulieribus, aliisque
„ lente ægrotantibus, delinquentem hoc ritu bilem
„ *ordinario* videmus.

Antequam respondeam, examinandus est qui ex *Diemerbroeckio* hic laudatur textus. Est ex ejus Anatome, ubi de bile agit. Invenit bilem Vesicæ post diuturnum Hydropem candidam, & utcumque viscidam. Hucusque res convenit cum observatis Cl. *Bianchi*: sequitur vero aliquid quod non convenit; nam ex Ductu Choledocho, & ex Poro Biliario, Bilem flavam versus intestinum fluentem vidit.

Ergo 1. *Diemerbroeckii* experimentum in Hydropico factum id quidem confirmat, quod de Cystica bile *Bianchi* refert, non vero demonstrat idem, quoad Hepaticam bilem: Bilis vere flava Hepate secreta, ad intestina fluxit. Potuisset hic homo ictericus fieri, sine ulla vel minima flavæ bilis guttula in Vesicula.

2. Hoc ipso experimento intelligitur hominem & ictericotatum posse fieri, & simul flava reddere alvi excrementa. Si enim ponamus hominem sanum quacumque causa obstructione in ductu cystico nata reddi ictericum, bilis flava ex poro hepatico ad duodenum fluens tingere excrementa debet.

3. Hoc eodem experimento concludimus in ictero, dum albæ fæces sunt, vel nullam bilem secerni hepate, & vesicula, vel obstructionem esse in Ductu communi, aut ad Duodenum.

4. Itidem inde apparet Hepaticam bilem in Cystim non influere, ut communiter creditur, sed totam in Duodenum abire. Neque suspicio hic haberi potest angustioris forte cystici ductus; cum Autor dicat miratum se illius amplitudinem fuisse. Unde recte judicat Cysticam bilem peculiari fabrica tunicæ internæ Vesiculæ generari, stagnatione perfici;

de-

defectu tamen ejus flavam bilem Intestina subire, excrementaque tingere posse. Certe si pulcherrima *Liberkubniana* Præparata, Microscopiis inserta, quæ Ill. *Baro van Swieten* Academiæ nostræ dono dedit, attente contemplemur, convincimur mirabilem hujus tunicæ structuram magnis usibus necessario destinatam esse. Unde cum eodem Ill. Viro, *Cap. de Hepat.* fatemur, quod „ artificio summo, & penitus peculiari reptatu, arteriæ numerosissimæ decurrunt, „ per membranas vesicæ felleæ, uti injectiones anatomicæ docuerunt; unde admodum verosimile videtur peculiarem adeo vasorum apparatum servire hic singularis liquidi præparationi & secretioni.

Hæc nunc de *Diemerbroeckii* testimonio in quantum firmet, & non firmet Cl. *Bianchi* sententiam.

Probatur etiam *Ruischii* observatione, n°. 87. invenientis in cadavere Hydropici Hepar induratum, vesicam felleam sextuplo majorem naturali, sed aquosa plenam, insipidaque Lympha; in ductu vero Choledocho calculum ciceris majoris magnitudine, omnino obturantem hunc meatum.

Convenit etiam *Bianchi* sententia cum nonnullis meis observatis.

Anno 1744. Junii 30. cum doctissimo *Velse* bimestris infantis cadaver lustrans, vesiculam felleam inveni turgidam valde, sed humore plane aquoso plenam, gustu amaritiem vix ullam referente. Post hydropem pectoris, acidum terribile, copiosamque pituitam vitream, perierat infans.

21. Dec. 1758. idem in Nosocomio publice demonstravi in cadavere Hydropici, cujus Hepar granulosum totum. Ter ergo, pluresque adstantium, aquosum vesiculæ liquorem gustantes, ne minimum quidem percepimus amarorem. Nec pellucidus insipidusque modo liquor, sed gelati instar tremulus

 fuit,

fuit, & cohærens. Porro ejus igni in Cochleari expofita nihil coagulabatur, fed avolabat in auras, tenui pellicula relicta: portio alia fyrupum violarum viridem fecit.

Igitur plures cafus dantur quæ idem, quod *Bianchi* voluit, pofuitque, confirment; at vero fæpe contrarium obtinet. Dedita opera rem examinans bilem flavam, amaram, pluries in Hydropicorum cadaveribus inveni, demonftravi. In Tympanitico pueri, cujus morbum a defectu bilis pag. 64. deduxi, demonftravi tamen bilem veficæ flavam, amaram, poftea recreviffe ipfo cachectico ejus ftatu. Et in *Diemerbroeckii* enarrato cafu, licet cyftica bilis pallida effet, aderat tamen hepatica flava. Equidem Anonymus autor in *Act. Edimb. Tom. 1. Diff.* 33. ftatuit Hepaticam Bilem blandum humorem effe, qui parvam biliofarum particularum copiam modo haberet: ita quidem, ut dubitet num, a bile hepatica retropreffa, tum profunda flavedo, tum penetrantiffima amarities, tum quævis alia, quæ fubito in Ictero adparent, fymptomata, proficifci queant? Attamen plus fimplici vice bilem pori hepatici demonftravi flavam admodum, guftuque perquam amaram: licet cyfticæ flavedine, amaroreque, cedentem. Quis noverit an, bile cyftica pallida, non frequentior contingat *Diemerbroeckii* obfervatio? Saltem meam ejus examinandæ negligentiam in pofterum emendabo.

CAPUT IV.

De Coxario Morbo.

§. I. *Varia de Coxarum morbis. Cur nati hi externis de caussis dubiam haud raro Diagnosin habent; imo cur eodem in morbo juste data Diagnosis postmodum falsa reperitur. Insignis morbi varietas demonstratur exemplis.* § II. *Nec certior sæpe, constantiorque, ejus Natura adparet, dum internis solis, vel mistis simul internis externisque de caussis proficiscitur.* §. III. *Notabilis casus juvenis fœminæ id demonstrans.* §. IV. *Examen quæstionis num Coxendice affecta, tumida, præsentem testata materiem, ampla apertura facienda sit; Negatur in genere, & in specie.* §. V. *Examen Doctrinæ* Hippocratis *de Coxarii morbi natura, eventu, cura; eaque occasione multorum eius textuum expositio.* §. VI. *Curatio sequentibus Hippocraticum ævis celebrata, enarratur, discutitur.* §. VII. *Ratio cur Articulo Coxæ affecto multi non curentur; Imo cur plures inde pereant; Phthisis ischiadica.* §. VIII. *Laus Corticis peruviani cum Lactea diæta, desperatis aliquando in rebus vitam, sanitatemque, restituentis conservantis.*

§. I. PErmultæ sese obtulerunt in Nosocomio occasiones Coxarum morbos cognoscendi quarum rationem jam dedi in singulis Tomis *Rat. Med.* Cum vero frequens admodum morbus sit, novas Observationes addam, quibus latens sæpe obscurusque

que morbus clariorem sui Diagnosin postmodum præbere, tutiusque curari possit.

Multum sæpe & acriter utrinque disputari solet, quando femur post casum laborat, sitne os femoris luxatum tantummodo, an fractum? Et si fractum, utrum ad Epiphysin, an in cervice? Vel an in Luxatione frangatur Ligamentum teres, an vero possit sufficienter extendi, ut os aberrans sequatur? &c. Non est hujus loci ea enarrare quæ *Petit*, *La Motte*, *Heyster* aliique, ad varios hos defectus internoscendos pulcra scripserint. Tractatum Chirurgicum non scribo, sed casus medico-chirurgos in Nosocomio, & alibi, mihi observatos duntaxat communico. Hinc dixisse sufficiat vario admodum modo hæc se habere: ita ut 1. Cervix frangatur, ossis capite in acetabulo manente. 2. ut frangatur Epiphysis, & ab osse solvatur; maxime in junioribus: non tamen ita semper. 3. ut os femoris integrum luxetur, fracto ligamento tereti. 4. ut illud luxetur, hoc elongato, sed integro. 5. ut ipsum caput ossis cum acetabulo morbose uniatur, & perfecta fiat, eaque immedicabilis, Anchylosis.

In puero decenni, robusto, luxationem introrsum, deorsum, factam, perfectissime restituimus; sed quo nobis curæ integritas patesceret, diuturno eum tempore in Nosocomio servavimus. Licet forte rariore casu ligamentum fractum uniri denuo, elongatis utrinque fibris ligamentosis, possit, probabilius tamen est huic puero luxationem integro osse, integroque sed elongato ligamento tereti, contigisse, cum debitus, ac constans articulo motus tam cito adfuerit.

Puer sex cum dimidio annorum sub ludibundo pedum exercitio dolorem percepit ad coxam dextram, cui brevi post tumor accessit. Trium aut forte quatuor mensium spatio hæc ita perseverarunt, absque

qua-

eo, quod crus longius, breviusque, adparuerit. Deinde vero ad duos circiter digitos latos brevius redditum est. Vix septem mensibus ab origine morbi elapsis, diarrhæa, febre, convulsione, periit. In cadavere vidimus caput ossis femoris ad crepidinem superiorem acetabuli locatum. Ligamentum teres omnino desiderabatur. Tumida admodum glandula in cavo acetabuli, ut caput ossis femoris intra illud excipi ultra non posset. Mira igitur contorsio, & inde nata inflammatio primum adfuisse videtur cum subsequente degeneratione *Haversiani* smegmatis, cum erosione atque consumtione tum ligamenti teretis, tum ligamenti dicti ad teretem accessorii, ex cavo acetabulo enati. [vide *Schwencke* Obs. de Lig. c. os. fem. connectente interno, ad finem *Hist. Sang.*] Unde demum caput ossis femoris ex Cotula trudi ceptum, crus sensim brevius redditum, & integra, sed extensa adhuc Capsula idem caput ossis ad superiorem cavi acetabulo marginem applicatum.

Similem historiam in Nosocomio vidimus puellæ 16. annorum, quæ quatuor annis dolorum in coxa prægressis, utroque cum crure æquali, tandem incœpit crus brevius habere, ita ut nunc ad tres digitos latos altero brevius sit.

Meritissimo ergo jure egregius *Petit*, postquam semel hinc deceptus fuisset, scripsit *part.* 1. *morb. oss. cap.* 12. integram luxationem natam se invenisse. ubi bimestri ante spatio signa evidentissima articuli duntaxat læsi, haud vero luxati, affuissent. Videtur eodem præcise modo id *Petito* contigisse, quo nobis nostris in casibus visum fuit.

Sed & aliud in Nosocomio observavimus. Puer duodecennis, a teneris claudicans, alio morbo mortuus, exhibuit nobis caput ossis femoris suo cum acetabulo firmissime unitum; ita ut videatur a casu, aliave violenta causa, semel nata contusio, inflam-

m a-

matio, suppuratio, erosisse tam caput ossis, quam cavum acetabulum: unde demum effectum, ut ambo hæc in unum corpus penitissime coaluerint. Genus igitur peculiare claudicationis, ab Anchylosi ortum, quale quid etiam *Petito*, ad finem mox laudati capitis, contigit. Simul aderat ossis Ischii versus interiora degeneratio; multum enim ibi eminebat in loco acetabuli.

Concludimus ergo in affectionibus ossis femoris, & articuli coxæ, a causis externis ortis, Diagnosin sæpe plurimum difficultatis, incertitudinisque habere; tum & incostantem eandem ideo esse, quod lasu temporis affectionum harum tota natura mutetur.

§. II. Verum non minorem ambiguitatem sæpe infert hujus Articuli affectio, quam vel causæ mere internæ, vel internæ cum externis combinatæ, produxerint. Mala nempe plurima hunc articulum occupant. Levior contusio, quæ forte sine accedentibus internis causis non nocuisset; Communis inflammatio; Diathesis arthritica, rheumatica, scorbutica, venerea; Metastases denique, morbos varios, teterrimosque, circa hunc locum frequenter generant. Multa exempla dedi *Rat. Med. part.* 1. *cap.* 7. *pag.* 129. *part.* 2. *cap.* 2. *pag.* 9. *&* *ibid. cap.* 8. *pag.* 131. *Et part.* 3. *toto capite* 5. Hisce novam observationem adjungam, totum morbum dein dogmatice tractaturus.

§. III. Puella 14. annos nata, spatio 7. septimanarum laborans febre intermittente, aut continua remittente (id enim ex ejus enarratione ambiguum manet) emetico tandem dato, febre liberatur; toto interea corpore intumescens, & pellucidis, ad supernos infernosque artus, vesiculis plena. Quibus citra aperturam evanidis, mansit tumidissima. Diureticis tamen & purgantibus inde ita curabatur, ut dome-

mesticos repetere quidem labores posset, sed tamen cum difficultate, ac lassitudine perpetua, utque testetur bona valetudine nunquam deinceps se usam fuisse. Transegit sic triennium. Postquam tumorem observare cœpit ad externum latus femoris dextri, digiti circiter longitudine a crista ossis Ilei, versus os sacrum, & sesqui digiti longitudine exinde deorsum versus, supra Glutæum magnum. Dimissus sibi tumor sex integris mensibus, cataplasmate dein fotus, emollitur, sponte aperitur, funditque puris serique multum, trimestri spatio; tandem adsperso ignoto sibi pulvere coaluit: sic tamen, ut perpetuo doluerit locus, ipsaque postliminio in eundem incumbere non potuerit.

Catamenia ipsi, 17. annum ætatis agenti, observari cœpta, continuarunt quidem, sed & parce, & quovis alterno, tertiove mense, tantum.

Notandum porro est quod, ante tumorem primo perceptum, iratus Pater, magna vi, grave magnumque ligni frustum in illam, ab eo fugientem projecerit, femurque dextrum percusserit, contuderitque. Quod equidem utrum immediate ante perceptum dolentis loci tumorem, an dudum antea, contigerit, haud bene meminit. Ita ut dubium supersit, sitne tumor ex relicta Cacochymia natus, an contusione? Alteram forte causam altera promovit.

Annos 19. nata, novum percepit antiquo loco dolorem, qui ignoto emplastro adposito ruptus, similem, ut olim, materiem dedit. Novembri mense 1758. ann. 20. attingens, tumorem deprehendit in medio postico femore sibi nasci, findi, purisque copiam magnam ad medium Decembrim usque effundere.

Anno 1759. Jan. 5. primum me convenit, exhibens ulcera duo; unum loco superiore antea descripto, alterum in medio postico femore. In hoc stylus

lus ultra pollicis geometrici profunditatem fere perpendiculariter intrabat; in illud, pollicis medii. Os utriusque angustissimum, ut vix stylum admitteret: decursus totus fistulosum in profundioribus ulcus testabatur. Vagæ febres aderant.

Diagnosis incerta. Probabile erat Cacochymiam antiquam, contusione externa ad femur determinatam, tumorem produxisse; vel si tumor dudum præextitisset, eum contusione auctum fuisse. Quid autem proprie, quave ratione, læsum hic esset signa non indicabant. Attamen cum omnibus suis ærumnis recta adhuc incedebat.

Ut Diagnosis incerta, ita ambigua prognosis. Ut enim Tomis hujus operis anterioribus demonstratum est, dum ad profunda Coxæ, Femorisque, ejusmodi dolores, ac tumores, dudum hæserunt, interiora passim destructa sunt, aut vehementer saltem læsa, antequam materies prorumpat foras. Ex quo id contingere ibidem constitit, ut Arte postmodum aperturam faciente, aër accedat, & homo pereat. Attamen rem se non tam desperate habere semper imo consequi salutem posse, etiamsi interna jam pro parte erosa essent, felicia quædam exempla *Rat. Med. Part.* 3. *pag.* 5. enarrata demonstraverant.

§. IV. Indicatio in hujusmodi calamitatibus parvam facere aperturam jubet: *aperturam* quidem, ut materies interiora pessumdans foras alliciatur, expurgarique locus possit; *parvam* vero, quia aër multum accedens, citiore corruptione accelerare mortem solet. Unde aperturæ hæ & raro, & caute deligandæ sunt; hic porro cum parvam aperturam Natura fecisset, de alia facienda, eademve dilatanda, cogitandum non erat.

An tamen latior apertura, arte facta, non præstitisset, præ fistulis hisce binis, quæ sponte natæ tantillum modo de mali scaturigine auferrent?

Neu-

Neutiquam. Primo repetita toties experientia nos, aliosque, nocumenta latioris aperturæ sæpe docuerat. Secundo styli sensim profundior, atque ad os demum fere penetrans ingressus, vetabat certe omnia hic percindere; Vaginam femoris, Glutæum maximum, Bicipitis Cruris caput longum, sub eoque Nervum Ischiadicum, tum Arteriam venamque insignes, quæ ex magno trunco Arteriæ ac Venæ Cruralium mox anterius, in inguinibus, oriuntur, deinde ad posteriora femoris penetrant; tandem & Semitendinosum. Præterquam quod Vasa insignia ex Cruralibus sese per Adductores magnos femorum penetrantes, supraque eosdem decurrentes, hic lædi possent. Anno 1756. Vexillifer in Nosocomio, suppurato femore, & crure, indigebat ad medium femur posticum apertura. Ramus autem adeo notabilis ibi decurrebat, ut sistendæ hæmorrhagiæ vix pares essemus. Metus igitur Hæmorrhagiæ, Convulsionis, Claudicationis, dilatare hic late profundeque, omnino vetuit.

§. V. Quid ergo in ejusmodi malis, ubi a causis sive internis, sive externis, coxa, viciniaque ejus, efficiuntur, agendum?

Lex nosocomii nostri immutabilis est Medicinam Hippocraticam facere, *Hippocratem* in omnibus, maxime autem in difficilioribus, consulere, consultum sequi; nisi posteriora observata, quod tamen rarius, illum jam correxerint, & emendarint. Erat igitur denuo specimen juventuti Medicæ dandum, quo caperet, qua lege *Hippocratis* mentem investigare, vestigia premere, deberent.

Occurrebat 1. Aphorismus 31. sect. 4. *Τοῖσιν κοπώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν* „ Lassatis per febres abscessus maxime fiunt ad articulos & circa maxillas „. Quotidiana quippe observata docent

cent his, qui a morbo febrili, aut acuto, haud rite judicantur, lassitudines manere, sensumque gravitatis; a materia, quæ vel admodum morbosa, vel saltem a sanitate aliena in corpore oberrat, cum reliquis circumfertur humoribus, & per multa vasa minima penetrare se nequit. Hæc ipsa materies, quamvis nonnunquam febres, sive inflammatorias, sive hecticas, letalesque, producat, sæpe tamen ad Parotidas Coxasve, aut ad alias partes, metastatice defertur. Incertum porro, quandiu hæc sit oberratura in corpore materies, antequam ad loca certa deponat sese. Incertum etiam an non eos affectura sit locos, qui affecti, vel partium quæ afficiuntur, vel totius corporis, inferant perniciem. Posse nonnunquam diu humoribus mistam manere, cumque iisdem circumduci, & experientia pluries in Nosocomio docuit. & peculiariter de Metastasi ad Coxam observasse *Celsus* videtur *Lib.* 4. *Cap.* 22. *de Coxarum Morbis*: „ Eoque id genus, inquit, difficillime „ curatur, quod fere post longos morbos vi pesti„ fera huc se inclinat: quod ut alias partes liberat, „ sic hanc ipsam quoque affectam prehendit.

Attamen in hac incertitudine *Hippocrates* indefatigata sua observandi industria eo pervenerat, ut præsciret an non brevi tempore oberrans hæc materia ad certo determinatam partem adpelleret? Aph. 32. Sect. 4. „ Quibus ex morbo resurgentibus ali„ quid dolet, ibi abscessus fiunt „. Materies quippe ad certam corporis regionem deferri cœpta, quæque per minima ibidem vasa se penetret inepta, extendit eadem, nervos subjectos, interpositosque premit; hinc tunc perceptio doloris. Porro dolor ille, descripto rerum in statu, innuit hujus impulsionis primordia poni, adeoque futurum monet ibidem abscessum.

Imo

Imo in his lassitudinibus post febres relictis; locum ipsum prædefinire, etiam ante natos dolores, audebat *Hippocrates*, Aphor. 33. sect. 4. „ Sed etiam „ si quid doluerit ante morbum, ibi se figit mor- „ bus „. Etenim si homini pars quæpiam ante morbum doluerat, bona Crisi ea quoque sanescebat: Crisi vero imperfecta prægressa, timendum nunc erat, ne hæterogenea materies, lassitudines post febres efficiens, eum peteret locum, qui ex antiquiore dolore jam obstructus, hincque debilitatus, crassiori morbosæ materiæ transitum necessario denegaret.

Sic, *Epid.* 7. *Sect.* 7. *apud Foës. pag.* 1139. morbos circa brumam ortos describens, Tusses nimirum, Peripneumoniam, Anginas variæ speciei, & Paraplexias „ Anginæ autem, inquit, Paraplectica „ mala, aut dura & sicca erant, aut parva, & raro „ maturum educentia. Nonnulis vero etiam multum „ educebatur. Qui ergo plus voce mala habebant, aut „ rigore corripiebantur, iis tusses in Anginas potissimum „ desinebant. Qui vero manu ægre habebant, manibus „ tantum resoluti fuerunt. Qui autem equitarunt, aut „ plurimum viæ confecerunt, *ἢ ἄλλοτι τοῖσι σκέμεσι* „ *ταλαιπωρήσαντες, τουτέοσιν ἐς ὀσφῦν, ἢ σκέλεα,* „ *ἀκρασίαι παραπληγικαὶ*, aut alioqui cruribus ma- „ le habuerunt, iis Lumborum, aut Crurum impo- „ tentiæ ex resolutione obortæ sunt, & ad femora ti- „ biasque lassitudo ac dolor.

Epid. 4. pag. 1132. „ *Apemanti* sororis filius „ tumida præcordia, & Lienem habuit. Crebra spira- „ tio erat, alvi egestio glutinosa, & biliosa, qui- „ busdam excrementis permistis. Κοπιώδης ἐξ ἔργων, „ cum ex opere defatigatus esset, 20. die abscessus „ in pedes decubuit, idque ex judicatione, qua delassatis „ ejusmodi, non ad oculum verbi gratia, sed ad arti- „ culos, abscessus decumbat.

Idem observaverat in alius generis metastasibus;

v. g. iis, quæ, post immanem tussim cessantem; partes paralyticas redderent, Epid. 4. pag. 1138. „ In tussientibus iis quidem, qui manibus labora„ bant (male habebant) velut *puero*, qui sarmen„ ta contorquebat, & *Amynthæ* filio, ubi utriusque solius dextra resolutio contigisset, cessabat „ tussis: postquam enim tussiverat, hac affecti sunt. „ Qui vero aut equitarunt, aut pedibus iter fece„ runt, in Lumbis & Femoribus eam senserunt.

Itaque secundum *Hippocratem* Juvenculæ nostræ ideo ad Coxam materies decubuit, quod suo in famulatu pedibus, una cum toto corpore delassatis, multum uteretur; quodque etiam contusio ad eundem locum contigisset. Atque hæc de Hippocratica Diagnosi ac Prognosi: examinanda jam ejus curatio est.

Epid. 4. pag. 1127. „ *Moscho* nono die largus ex „ nare sinistra, paucus autem ex dextra, sanguis „ effluxit. In 14. diem, prout debebat, judicatio ab „ initio commovebatur. 17. die errata in ciborum „ ratione contingebant. 19. noctu natum est ad au„ rem dextrum tuberculum parvum, intus durum, „ foris paulum mole, dolorem inferens, nec remit„ tens. Purgatione rejecta sunt admodum biliosa, „ purulenta, sepiæ atramento maxime similia. Neque „ secus, ac is, cui admota cucurbitula, cum dolor ad „ Coxendicem esset, in crus descendit, allevatus est.

Nimirum *Moschus* acuto morbo communi laborabat, quem dies 14. pro parte judicaturus videbatur, atque dies 17. integre forte judicasset, nisi Diætæ errores hanc Naturæ intentionem & conatum interturbassent. Hinc die 19. forte finiente, aut 20. inchoante, Metastasis pene aurem contingebat; haud tamen cum totius morbosæ massæ eo versus determinatione, siquidem constet ejusdemmet portionem intestina petivisse. Attamen *Hippocrates* curam hujus

Me-

Metastaseos eodem modo perfecit, quo ejus, qui metastasin patiebatur ad Coxam; nempe Cucurbitulis.

Et pag. 1128. „ *Qui ex figulino equo decidit*, „ cui nec illico admota est cucurbita, ἐκάυθη ἔσω, „ intus ustus est, ac die 20. malum recruduit: san„guinis profluvia, feculenta, & erodentia, pro„dierunt.

Epid. 5. pag. 1143. „ In Oeniadis *Eupolemus* „ Coxendicis & Inguinis dolore conflictabatur, ut & „ in toto loco propinquo Coxæ juncturæ, ab ingui„ne, & anteriore coxendicis parte. Huic sanguis „ ex malleolo detractus est, admodum multis, ni„gerque idem, & crassus: epoto autem medicamen„to alvum deorsum purgante, multum purgatus „ est, & melius quidem ei aliqua ex parte fuit. „ Dolores vero non cessabant, sed tum Coxendicem, „ tum illius juncturam, tum Cochonam „ [Cochona est illa pars tota superioris femoris anterior, posteriorque, quæ est a crista Ilei & Pube, usque ad extremum Tuber ossis Ischii, cui insidemus. Vid. *Goræum in Def. & Foes. in Oecon.*] „ tum etiam „ inguinis loca, suppuratio occupabat, ibique dolor „ erat intensior. Pus autem *os*, potius quam *car*„*nem*, pervadebat, & aliquandiu sic se habere igno„rabatur, donec admodum debilis extiterit.

„ Tandem Crustis valde multis, iisque magnis „ ac densis, inustus est, pusque multum & cras„sum effluxit, ac paucis post diebus interiit; tum „ ex ulcerum magnitudine & multitudine, tum ex „ corporis debilitate. Hic videbatur sanari potuisse, „ si unica ampla sectione sectus fuisset, & si per „ eam sectionem pus effluxisset: aut si altera se„ctione opus fuisset, amplam eam facere: & hæc „ omnia ἐν τῇ ὥρῃ, idoneo suo tempore, instituere „ oportuisset.

F 2 „ *Ly*-

„ *Lyconi* in Oeniadis in reliquis quidem eadem „ contigere, dolores tamen ad crus non admodum „ pervadebant, neque purulentus extitit, verum sa„ nus longo intervallo. Medicamenta autem ebibe„ bat (φάρμακα, medicamenta purgantia) & cu„ curbitulas admovebat, sanguis mittebatur, atque „ interea melius habere videbatur.

„ Larissæ *Scamander* Coxendicem syderatam ha„ buit, ἰσχίον ἐσφακέλισε, coxendicem sphacelatum „ habuit, & os diu disparatum. Hic post magnam „ sectionem, etiam usque ad os ipsum factam, de„ nique inustus est, ac tum 12. post sectionem die „ convulsio cœpit, ac magis detinuit. Convulsione „ autem tentabatur crus ipsum ad latera usque, quæ „ alteram etiam partem perveniebat. Crus autem „ contrahebatur & extendebatur, cæteraque mem„ bra movebat, & maxillæ riguerunt. Hic octavo „ post convulsionis insultum die convulsione periit. „ Utriculis vero concalefactis, ex orobis, ervis, ad „ curationem totum corpus fovebatur, & ab ene„ mate paucum stercus tandem prodiit. Medicamen„ tum sinceram bilem affatim deturbans, φαρμακον „ καταχορὲς, bibit, & repetivit. Ac secessit quidem „ alvus, nihil autem opis inde tulit. Somnus par„ vus venit. Rursusque epoto sub vesperam valido „ medicamento, sinceram bilem affatim deturbante, „ sub ortum solis mortuus est. Ἐδόκει δέ ἂν πλείονα „ χρόνον διενεγκεῖν, ἐι μὴ κατα τȣ̃ φαρμάκȣ τὴν „ ἰσχὺν. Videbatur autem longiore tempore mor„ bum laturus fuisse, nisi propter violentiam remedii „ periisset.

§. VI. Ex his cunctis liquet summam horum malorum curam Priscis in eo positam fuisse, ut internis externisque auxiliis materiem a coxa revellerent. Ac primo quidem sectio & ustio frequenter adhi-

adhibebantur, spemque curæ ipsis semper magnam videntur fecisse. Ita ut quemadmodum pag. 156. animadvertebamus, mortem *Eupolemi* adscripserit *Hippocrates* debitæ, ac tempestivæ, simulque profundæ sectioni, neglectæ. Itidem legimus pag. 1151. Edit. *Foës. Hippocratem Cyrenii*, & *Hecasonis* mortem, tardius factæ inustioni adscripsisse. Imo utrumque hoc extremum remedium simul adhibitum fuisse docuit *Scamandri* mox data historia. Sectionem unam, latam, amplam, quandoque pluribus parvis prætulisse magnum virum, casus *Eupolemi* manifestat. Sed simul partibus iam sphacelatis hanc methodum non profuisse, nimia jam facta internorum destructione, antequam malum foras se verteret, *Scamandri*, aliorumque exempla, luculenter demonstrant.

Sectiones itidem hæ, atque inustiones, leguntur quidem ad os usque factæ, at in sphacelo tantum, ubi vel nihil, vel profundissime secandum esset, & ubi mors cæteroqui certissima instaret. Cæterum amplæ ac late, haud vero nimis profundæ, instituebantur, & a subsequentium sæculorum Medicis institutæ leguntur.

Hinc *Celsus Lib.* 4. *cap.* 22. inustionem duntaxat superficiariam commendare videtur: „ Ultimum „ est, inquit, [& in uteri morbis quoque efficacissi„ mum] tribus aut quatuor locis super Coxam Cu„ tem candentibus ferramentis exulcerare.

Equidem legitur *Hippocrates Lib. de int. aff. cap.* 53. apud *Chart. tom.* 7. *pag.* 677. jubere Ischiadicis „ πολλὰς ἐσχάρας, καὶ βαθέας καῦσαι, escharas & „ multas, & profundas, inurere; „ sed ideo profunditatem ad os usque intelligere non videtur. In obesis certe potest profunda ustio esse, quæ tamen adipem vix omnem penetret. Imo os ipsum vitari oportere laudato mox loco innuit *Hippocrates*, jubens „ Escharas multas profundasque inurere in os-

„ sceis quidem partibus fungis, μύκησι; in carno„ sis vero ferramentis. „ Et alio hujus libri loco ju„ bet inuri modo Lino crudo.

Prosper Alpinus Lib. 3. de Med. Aegyp. cap. 12. innumeras Ægyptiorum curas, cauterio plurimis in morbis peractas, enarrans. „ Hinc mirum, inquit, „ non est, si prospere hoc remedium in omnibus ar„ ticulorum doloribus, curatu difficilioribus, expe„ riuntur; potissimumque in Coxendico dolore mul„ tas ustiones, non modo supra articulum, sed e„ tiam supra femur, facientes „. Gens porro illa, ut idem refert, inustiones facit Gossypio, linteo involuto, filis cericis compresso, in conum formato, perpendiculariter perforato, cujus coni perforati basin loco inurendo apponunt, interea dum incendant apicem. Unde etiam superficiaria videtur eorum ustio esse. *Paræus Lib. 18. cap. 28.* ad digiti [lati procul dubio] profunditatem locum hunc inuri jubet, idque tribus, quatuorve, diversis per ambitum articulo plagis; cavendo, inquit, ne Nærvi lædantur. Cæterum raros invenimus, qui ad hos usque inuri locum jubeant, *Tulpium Lib. 3. cap. 26. Deckers Exerc. pract. pag. 34.* aliosque paucos, si exceperis.

Referenda huc famosa *Moxa*, sive *Artemisiæ Lanugo*, quam Indii parent. Agit nempe, quo priora, modo. Vim enim Artemisiæ peculiarem hic non agnoscimus. *Olaus Bonichius* dudum adverterat majorum virium in Ischiade curanda hanc cum Artemisia factam inustionem non esse, ipsis vesicantibus. Et si, quæ pro & contra scriptitata fuerint superiore sæculo, apud *Bonetum Med. Sep. Tom. 2. Lib. 6. Sect. 5. cap. de Arthrit.* Attente pervolvimus, abunde convincimur hoc auxilium, adeo olim decantatum, tam caro pretio solutum, præ reliquis inustionibus nihil singulare habere.

II.

II. *Cucurbitas Hippocrates* hic impense laudat; laudarunt omnes post illum Autores. Iterata harum actione Revulsio necesse est ab interioribus versus exteriora fiat. Continuo enim magnam in molem elata integumenta, humores huc undique alliciunt: speſque sic fit, fore ut hac lege & moveatur, & attrahatur, quæ profunda in sede locabatur, morbi materies. Idque revera fieri, innumera testantur exempla.

Ad Inustiones & Cucurbitas, merito referimus lata *Vesicantia* nostra. Clarissimus *Boerhaave* ajebat sæpius nobis, si vellet arcanum quoddam vendere, id fore tectas, & sub alia specie occultatas Cantharidas, in Ischiadicis. Hoc remedium Emplastri forma, palma manus majus adplicabat Coxæ, & dein, post ingentem vesicam contractam auferebat, vulnusque percurabat: dolore non abeunte, repetebat idem octiduo post; idque aliquoties ac tertiam, quartamve, vicem: quamvis raro id sibi contigisse testaretur, ut quarto Emplastro indigeret. Innumeri sunt, quos in Nosocomio hac Methodo ab annosioribus hisce ærumnis percuraverimus. Hæc autem cura vix obtinet ubi locus sponte exulceratur; ut in casu Juvenculæ nostræ; quanvis etiam in ambitu ulcerum semel iterumque explorata fuerit.

Tertio laudavit hic *Hipp. Venæ Sectiones*. Nec datur fere autor, qui eandem haud commendaverit revellendi animo, si indicatio utcumque vel juberet, vel permitteret. In initio tamen proficua magis futura, quam progresso malo videtur.

Quarto, *Purgantia* & *Clysmata* adhibuit, postque ipsum omnes. Præter Revulsionis intentionem generalem, veteres videbantur quid peculiare ab his remediis expectare; saltem ab enematibus. *Dioscorides* clysmata hic adplicabat ex acerrimis omnium purgantibus. An Anatome hanc Veterum experien-

tiam forsan confirmat? Arteria Natium *Winslovvo* dicta, producit Hæmorrhoidalem internam, aliam omnino ab iis arteriis, quas vulgo Hæmorrhoidales internas appellare consuevimus; simulque dat ramum ad Articulum femoris; imo dat Ramulos qui interiorem substantiam perreptant Nervi Ischiadici. Præterea Ramus primus Arteriæ pudendæ internæ dat Ramos Hæmorrhoidales internos & Ramum anterius posteriusque decurrentem supra cervicem ossis femoris. Atque hæc de communibus Arteriis; si autem Nervos contemplemur, a Nervo Ischiadico, pelvi egresso, Ramus proficiscitur qui Anum petat.

Quinto, *Chliasmata*, sive *Fomenta tepida*, egregii usus deprehendere, cum *Hippocrate*, Medici omnes; maxime si cum farinosis in Cataplasma redigerentur. Conabantur hinc omnia laxare, & per laxatos poros acres adigere stimulos. *Dioscorides* in Ischiadicis miscuit Cataplasmati Radicem scammonii, ipsamque Colocynthidem. Nullus fere Auctor est, qui peculiarie quoddam acre hic non commendaverit. Videte *Prosp. Alp. Med. Meth. Lib. 9 cap. 5. Forest. Lib. 29. Obs. 22. in scholiis*. Ischiadis subita admodum, curatio describitur a *Boneto Med. sept. Tom. 2. pag. 575:* partem affectam primo probe fricatam, igni dein expositam, fovendo hoc Linimento. ℞. Sapon. ven. rasi unc. 1. Aq. Reg. Hung. q. s. Deinde fricando unguento, quod ex ung. Alth. Thereb. & Ol. Lumbr. pararetur. Egregium Belli Ducem, *Hagæ Batavorum* iteratis vesicantibus frustra fere vexeram. Semicuratus iter suscipere debuit. Loco, quo perrexerat, quietus, ferendo dolori non erat. Matrona consulit totum quantum femur involveret emplastro quod ex pulvere Mastiches cum spiritus vini s. q. pararetur. Adplicuit. dolore immunis Hagam rediit, rem mihi patefecit totam. Desperatis pluribus hoc consilio profui. *Calx*

vi-

viva cum melle, vel cum unguentis quibusdam mista, plures egregias curas mihi edidit.

Sexto, *Frictiones tum siccæ, tum humidæ*, rebus penetrantissimis institutæ, pertinaciter continuatæ, sæpius utilissimæ inventæ sunt; ut jam exemplis ad n. 5. patuit.

Septimo *Thermas* commendant, laudantque plures. His curari multos, multos minime, compertum est. Plures vidi qui Aquisgranensibus, qui Badensibus, &c. usi, vel nihil lucrati essent, vel in pejus versi. Laudat tamen *Schultetus* proprio exemplo suo virtutes Balnei *Thalfengensis*, vulgo *Gesundbrun*, in Agro *Vlmensi*: cujus usu Ischiadico dolore, aliis quidem remediis olim cedente, sed tamen iterum redeunte, jam a novennio carebat. *Embroche* in desperatis semper tentanda est, licet habeamus, quibus non profuerit; prodest tamen aliquando.

Octavo *Fonticulos* & Veterum multi, & usus hodiernus, sæpe salutares invenere. Irritatio est perpetua, perpetuusque revellens effluxus.

§. VII. Veruntamen in cunctis hisce tum Veterum, tum Modernorum methodis, Prognosis fere semper incerta est: cum natura mali nos prorsum lateat; nec nisi ex effectibus, &, ut ajunt, a posteriore, nobis sæpe manifestetur. Considerentur varii tantummodo, qui afficiuntur, loci! Prava materies hæret fortassis in cute modo, vel in Panniculo adiposo vel in Fascia lata vel in involucris Musculorum superiorum, inferiorumve, vel in involucris Ischiadici Nervi vel in Periosteo superioris partis ossis femoris, vel in Periosteo ossis Ischii, vel in ossea parte Acetabuli, vel in Capsa ligamentosa Articuli, vel in Cartilaginibus seu Os seu Cavum acetabuli, incrustantibus, vel in Glandula magna, vel in Ligamento tereti, ejusve sive alterutra, sive utraque origine. vel denique in pluri-

bus

bus harum partium simul. Deinde ad loca tam varia etiam multiplex adpellit materia. Est enim serum acre Podagricum, Rheumaticum, Scorbuticum, Venereum; si locus primario afficiatur: vel est ichor, sanies, pus acrimonia jam exposita, metastatice huc aliunde delata: vel est materies genita ex prægressa loci hujus communi inflammatione. Quæcumque jam materies sit, si non corrumpatur, si eliciatur extrorsum, si nova non succedat, si nihil intus destruxerit, integram potest admittere curam. Si vero expulsam priorem nova subsequatur, recidivas facit, curasque inconstantes. Sed enim vero si corrumpatur, diuque ibidem hæreat, cunctas hic partes pessumdet necesse est. Ita vidimus in Nosocomio nunc ipsos Musculos, Nervosque, putredine liquatos; nunc Os femoris cariosum; nunc laceram articularem Capsulam; alio tempore Acetabulum cariosum fractum; alia vice caput ossis totum, eroso ligamento, extra Acetabulum; iterum Acetabulum destructum totum, ita ut vel illud solum, vel & Os Ischii, & Os Sacrum, & Vertebræ Lumborum, carie consumerentur, nunc iterum perfectam Ossis femoris cum acetabulo Anchylosin &c.

His ergo omnibus, quæ ad variam morbi sedem, variamque materiæ Naturam spectant, consideratis, minus mirabimur tam curas incostantes, quam casus desperatos. Erimusque in Prognosi cautiores cum morbus toties fallat nos; quid dicam! cum ipsum τὸ πανὺ fefellerit *Hippocratem*. Juvat textum adducere ex Epid. 5. pag. 1151. „ *Hecasoni* in Omilo, „ ex Corporis impuritate, & prava (seu intempestive da- „ ta) purgatione, gravis in Coxendicem dolor incubuit. „ Quo quidem demittente, febribus correptus est, di- „ uque Lectulo decumbens, neque bibebat quidem „ neque sitiebat. Debilis erat, & crebro inhorruit. „ Huic probe quidem, ut conveniebat, morbus su-

bla-

„ blatus est; corpus autem ex oblatis opem percipiebat. „ Igitur videbatur laborasse *Hecason* Phthisi vere coxaria, Hecticas febres, cum frequenti „ horrore, & magna debilitate inducente. Morbo liberari visus est, viresque deperditas belle recuperare, ut jam sanescere videretur. Sed an sanus factus est? „ Tandem, ait, morbus per inferiora erupit, ac totus cum multa bile secessit, & mente motus, interiit. „ Ergo morbus lucido quodam intervallo latuerat, & veluti curatus habebatur; & quidem ita, ut *Hippocrates* subiungat, „ ἐδόκεε δὲ ἂν ἐκφυχεῖ τὸ νόσημα, *Hecason* videbatur morbo emergere, e morbo evadere. „ Sed interea tandem morbus per inferiora secessit, occiditque *Hecasonem*. Id quod Phthisicis solenne est, ut Diarrhœa colliquante pereant. Hujus *Phthiseos Ischiadicæ* exempla plura præcedentibus Tomis *Rad. Med.* dedi, morte passim terminatæ. Diarrhœa hæc colliquans latenter promota *Eupolemon* occiderat, pag. 156.

§. VIII. Haud omnium tamen in hac Phthisi Ischiadica sortem æque desperatam esse, binis exemplis luculentis *Tom.* 3. *Rat. Med.* *cap.* 5. clare vidimus. Ipsissimaque juvencula, cujus casus totum hoc caput genuit, eadem, qua illæ binæ, methodo; lactea scilicet Diæta, cum largo corticis peruviani usu; huc usque bene se habet, ulcere Lympham modicam exsudante. Lymphæ autem hujus inde revellendæ causa, fonticulus incisus est. Hoc tempore torosa, robusta, duros suos labores indefatigata perficit, idque jam trimestri spatio. Cæterum sapones Herbæque saponaceæ atque antiscorbuticæ dictæ, si largissime sumantur, egregium usum habent, ubicumque spes resolutionis aliqua superest.

CA-

CAPUT V.

De Apoplexia & Nervorum Morbis.

§. I. *Variæ causæ remotæ Apoplexiæ unam modo eandemque causam proximam facientes, cadaveribus sectis demonstrantur; simulque practice differitur circa Apoplexiam sive desperatam, sive sanabilem, ex causarum expositarum contemplatione.* §. II. *Examen causæ curtoties Apoplexia aut generet paralysin, aut ipsam sequatur; Ea occasione ostenditur Causam eandem proximam in decem v. g. hominibus, decem varios Cerebri, Nervorumque, gignere morbos. Ideoque quid iidem hi morbi commune inter se, quid diversum habeant, & quinam demum ex illa diversitate effectus diversi producantur, examinatur.* §. III. *Reperitur tamen ab omnibus hisce Catalepsis maxime abludere; cujus miræ historiæ enarrantur. examinantur magnamque partem inexplicabiles declarantur: qua occasione etiam aliquid de somnambulis.* §. IV. *Examen quæstionis, cur Cerebro uno in latere affecto, oppositum latus Paralysis prehendat; Assertio hæc justos intra terminos limitatur contrariis observationibus. De Lympha Cerebri non concrescibili.*

§. I. NOnnullos morbos reperire est, qui sæpius licet visi, inspectisque demonstrati Cadaveribus, repetito tamen frequentius examine, Medicinam magis illustrent magisque: quos inter Apople-

plexiam eique affines morbos merito recensemus; de qua porro, ut quid digne proferamus, primo historias morborum varias, cadaverumque sectiones præmittemus.

Anni currentis 15. Aprilis, fœmina 102. annorum habita, in Nosocomio, *civico* extinguebatur. Cadaver petieram, fati senilis prospectum Auditoribus daturus. Exp. Nosocomii illius Physicus Dominus *Erndl* sequentem primo dabat Anamnesin: Autumno elapso febrim continuam passa erat, hyeme Diarrhœam. Aptis restituta medelis, viribus tamen sensim defecit; ut lectulo perpetuo affixa, cardiacis semper fovenda esset. Brevi ante mortem, en inquit, morior; sumto autem cardiaco, gaudeo, ait, denuo me recolligo; simulque desiit vivere. En jam quæ dabat Anatome!

Musculi abdominales soli quidem tenuatissimi, cæteri vero musculi omnes, tendinesque, femorum, surarum, colli, dorsi, omnino carnosi, torosi, pinguedinosi, ut in ætate media. Egregia omnia viscera ventris. In Thorace itidem boni Pulmones; Cor, vasa majora, ut in homine sano 30. annorum se habebant. Haud igitur quod expectaveram, & demonstrare gestiveram, inveni: inveni autem, quod non cogitaveram. Intra Cranium nempe, ubi cerebrum totum minime siccum, sed maxime naturale erat, Cruor ater, spissus effusus erat sub Pia Matre, ad lobum posteriorem sinistrum ita quidem, ut cavum, pollicem capiens, in hoc lobo expleret.

Est Apoplexiæ species, solo spirituum defectu oriunda, quæ huic fœminæ jam pluries intentaverat mortis minas. Cum pauca tamen quantitate spirituum, ope Cardiacorum, tum replentium, tum excitantium, refecta, vitam protraxit. Jam vero effusus cruor subjecta pressit, Cranio enim semper exacte pleno, pressio grumosi sanguinis in lobo poste-

rio-

riore Cerebri removebat a se per ambitum lobi substantiam; ea remota substantia premebat vicina sibi, atque ita compressio progressa videtur ad ipsam usque Medullamoblongatam: quo demum factum, ut pauca illa spirituum copia, qua debilis hæc vita eousque sustentata, protractaque fuerat, interciperetur, eaque intercepta, Mors adesset. Uterum nunc sanguis sensim ibidem colligi cœperit, an effusus recenter fuerit, incertum: posse tamen subito ante mortem effundi, sequentibus demonstrabitur.

2. Die 19. Febr. ex eodem Nosocomio adferebatur mihi cadaver, senis, qui strenuus semper, helluo vini, eodem sese triduo ante mortem ita impleverat, ut in ipsa ebrietate Apoplexia ἰχυρῇ tactus, bidui spatio extingueretur.

Dura Mater bona, tota vero Pia dicta Aneurysmatica, & Varicosa omnino fuit, idque non in superficie modo, sed inter omnes cerebri anfractus seu volvulos, & inter utrumque hemispærium, potissimum vero ad Tempora. Ventriculus anterior cerebri sinister grumosi sanguinis eam habebat copiam, ut commune cochleare expleret, dexter dimidium paulo fluidioris. Cerebelli Pia Mater, maxime sinistri, ut ea cerebri se habebat.

Alcoholis est, dum sanguine susceptum circumducitur, illum rarefacere. Spatium igitur majus occupantes humores, vasa extendunt dilatant, simulque eadem dilatata, quod vehementem stimulum circumferant, in validiorem adigunt actionem. Repetita multoties hac actione, debilitantur sic vasa, ut communi & tranquilla humorum circulatione languide tantum reagant, nec nisi stimulo repetito debite suos propellant humores. Sed demonstratum est repetita rarefectione humorum vasa debilitari. Ergo quo sæpius necessarius est stimulus, ut torpor vasorum excitetur, eo frequentius eadem

rare-

rarefactio, vasa extendens, causam debilitatis adauget. Et hinc demum tristis illa necessitas vini, spirituumve, copiam sensim augendi, cum vasa de die in diem debiliora, a consuetis ultra non afficiantur. Hinc sensim homo ita flaccidus adparet, ut, qui Dei est imago, jam referat Bacchi simulacrum. Hinc igitur capimus cur Arteriæ Venæque Piæ Matris aneurysmaticæ ac varicosæ fiant: id quod videtur tolerari utcumque posse, absque eo quod vasa dehiscant, quia æquabiliter sustinentur; at in Ventriculis cerebri alia res est. Vasa innumera plexus Choroidei possunt pro momento sine resistentia esse, si plus Lymphæ ex iisdem resorbeatur, quam in illos influit. Vel si id non fit, saltem vasa in rore, vel liquore, perpetuo sita debilitari, ac dilatari, prædictis internis de causis ita queunt, ut facile dehiscant: præterquam quod acrimonia in his corporibus nata, acrem ventriculis Lympham instillet, quæ eadem vasa corrodat, facileque dissolvat. Hinc demum effusio sanguinis. Hinc ventriculi sanguine turgidi totum cerebrum ac Medulam Oblongatam comprimunt. Hinc capimus unicam unciam sanguinis, intra cranium effusam, inter Apoplexiæ causas ab Autoribus jure referri.

3. Sartor 55. ann. 9. Aug, 1757. terrore, mœrore, gravique ira correptus, cubitum sanus petit. 10. Aug. evigilans deprehendit se toto latere dextro tumidum, ac paralyticum; idque haud in crure, brachioque, solis, verum etiam in gena, & lingua; ita ut loquens non intelligeretur. Vena ipsi mox secta est, & quæ reliqua artis erant adhibita, tandem trigesies Balneo Badensi usus est. Quibus omnibus id effectum, ut tumor partium demitteret quidem, & cruri quisquam rediret motus; paralysis vero eodem perseveraret cæteris in partibus modo.

Pri-

Prima vice illum vidi 9. Junii 1758. eumque ab illo die ad Machinam electream adhibere cœpi. Est idem ille, de quo Rat. Med. part. 3. cap. 6. n. 11. Mense Januario 1759. in lecto jacens, expedite poterat brachium, digitosque movere; extra lectum vero minus. Habent id plures Paralytici, dum incipiunt emendari. Sustentatis partibus obscurus qui redierit musculis motus, eosdem facilius movet, quam si pendente brachio musculi totum brachii pondus simul sustinere attollereque debeant. Junio mense vox distinctior, tantusque jam pedis motus, ut solus, sine scipione, magnam circumambulet aulam.

Nona autem Junii ad secundam pomeridianam Machinæ accedens, dixerat famulo Nosocomii quidem sibi bene non esse, nobis vero nihil, nisi ad 10. forte ictum. Ducebatur illico in lectum, ut parum quiesceret, utque quid ipsi deesset examinarem. Illico magnam præcordiorum anxietatem conquerebatur, & intra dimidiæ horæ spatium mentis compos ultra non fuit. Frustra vena secta est; frustra injectum Enema, adhibitaque vesicantia. Deglutitio sublata prohibuit usum medicamentorum. Intra quadriorium expiravit.

In Cadavere Dura Mater a latere sinistro sinus Falciformis cum cranio concreverat, ibidemque crassa ac dura erat. In sinistro cerebri hemisphærio, potissimum ad latus, varicosissima eadem erat, in dextro autem parum tantum. Eademque in plaga, qua Dura Mater cum cranio cohærebat, etiam arcte coibat cum Arachnoidæa ac Pia membranis. Sub Arachnoidæa in posterioris lobi cerebri parte priore & læva, Lympha multa splendens, hinc inde subrubella, adparuit. Eadem Lympha coagulata, tremula, conspiciebatur in lobi hujus posteriore plaga, maxime inter medullæ volvulos, supra Piam Matrem.

Cæ-

Cæterum, niger sanguis videbatur omnes medullæ gyros, volvulosve, per totum Encephalon sejungere; id quod adhuc adparebat profundioribus sectionibus jam Medullæ bona parte ablata. Ventriculus sinister anterior, sive superior dictus, & amplissimus omnino erat, & tum copiosissima rubella aqua, tum grumoso sanguine plenus fuit; dexter vero ejus compar suam & amplitudinem, & lympham, naturalem habuit. Ventriculus quartus, amplus, copioso ac coagulato sanguine, distentus erat, usque ad foramen magnum ossis occipitis.

In sinistro cerebri hemisphærio quæ enarrata vitia sunt, ad Paralysin dextri lateris explicandam sufficiunt. Vitia Ventriculi quarti ad Apoplexiam, eamque tam cito letalem, intelligendam sufficienter quoque facere videntur. Exposueram ad ægrum II. quo pacto in plexu choroidæo vasa rodi, rumpique possint, ac sanguinem suum intra ventriculos cerebri anteriores effundere. Eadem explicatio valet ad Ventriculum quartum, cum & speciem quandam plexus choroidæi habeat. Cæterum ex historia morbi patet hanc effusionem letalem subito contigisse: an forsitan nimium repleverit ventriculum in prægresso mox prandio? Hacque lege Aorta, tumente ventriculo compressa, impetum majorem in tenera plexus hujus vasa excitasset?

4. Die Julii 6. 1759. anatomen puellæ feci, quæ jugi cephalæa laboraverat. *Jugi* dico; cum ex quo loqui potuit, eandem sit perpetuo conquesta. Præcipuam vero ejus sedem ad postica oculi sinistri potissimum indicaverat. Cætera hilaris, agilis, cursu, saltu, lusu, indesinenter se exercens, nunquam tussire, aut anhelare, nunquam defatigari a digno parente, Viennensi Medico, observata est. Sex cum dimidio annos nata interiit. Octiduo ante mortem stupida nonnihil, & obliviosa, nonnunquam depre-

hendebatur, in reliquis tamen omnibus sana. Quatriduo ante mortem & ipsam prehendit apoplexia, & dextrum brachium convulsio. Ultimo vitæ biduo convulsio cessavit, Apoplexia autem sine notabili febre placidum vitæ finem fecit.

Dura Mater bona, Pia tota quanta varicosissima utroque in cerebri hemisphærio. In sinu longitudinali, ab ipso fronte, usque dum ille in sinus laterales abit, corpus album reperiebatur, instar oblongi vermis. Sinus idem binis in locis habebat membranaceam expansionem, ab uno ejus pariete in alium porrectam, tensam. Ad primam harum oblongum hoc corpus album duas in partes findebatur, quarum altera sub hac expansione, altera supra eandem pergebat: emensæ autem hæ binæ partes expansionis latitudinem, quatuor propemodum lineas habentem, denuo coibant: ita ut posthac Solitarius veluti vermis supra posteriorem expansionem, sine ulla divisione, transcurreret, sinusque laterales utrinque subiret. Ex Ventriculo superiore cerebri dextro uncias duas aquæ eduximus. Limpidissima hæc erat, inodora, igni imposita non coagulabilis syrupi violarum colorem minime mutans. Aderat & aqua in fundo cerebri, ad usque foramen magnum ossis occipitis; sed eandem ibi in vita hæsisse affirmare non ausim. Forte enim, dum sectionem planam juxta lacunar sinus facientes, simul hunc sinum leviter læderemus, exsiliens inde Lympha undique deorsum, adeoque inter Duram Matrem cerebrumque, insinuare se potuit. Unde certe longe copiosior Lympha in ventriculo fuerit. Pulmo totus quantus accretus fuit Pleuræ, Pericardio, Diaphragmati; ipsique inter sese connati mutuo Lobi. Modus autem hujus mutuæ concretionis non erat illi similis qui in pectoris morbis, vel alias ad luctamina mortis, a crasso sero transsudante ortus, digitis commo-

de

de solvi possit: neqne similis etiam illi, qui cellulosa productione, haud omnino difficulter solvenda, sæpe observatur: sed erat omni in puncto Thoracis coalitio firmissima, solidissima, cultello tantum, magnaque cum patientia, demum solvenda; ita tamen ut nonnullis in locis pulmo facilius perscinderetur, ac laceraretur, quam a nexu sine læsione solveretur: nullibi autem id difficilius quam toto pectoris sinistro cavo.

Hæc ergo puella post perennem Cephalæam demum Apoplexia quatuor dierum moritur. Non morabor hic pessime affecti pectoris in casu quo, a longa die ejusmodi causæ hic natæ erant a quibus respiratio longe vitiosissima oriri debuisset; cum de simili casu egerim *Rat. Med. part. 2. cap.* 8. Adeoque ad Apoplexiam me modo converto. Oblongus veluti vermis sinus longitudinalis merus polypus fuit. Patebat id maxime, ubi crura ejus utrinque ex sinibus Occipitalibus extrahebantur: alba polypi materies incipiebat hic rubro sanguine tingi, & sanguineas fibras a sese dimittere. Confirmabat merum modo polypum esse ejusdem in aqua dissolutio, & interitus. Nam, quo post aliquot dies eum maturiori examini subjicerem, jusseram non in spiritu, ne contraheretur, sed in aqua, servari: quarto autem ex illinc die examinaturus, fere periisse dolebam. Porro de natura polyporum, in humano corpore genitorum, id esse *Rat. Med. part.* 1. demonstravi, quod in spiritu subsisterent, in aqua vero evanescerent. An a pressione intra sinum genitus polypus, ut variis exemplis ostendi *Rat. Med. part.* 2. *cap.* 7.? Forte; sed compressione sanguinis absente etiam polypos copiosos generari posthac 2. Octobris propediem elapsi in cadavere didici. Homo quinquagenarius anomala Arthritide a 13. annis in calcem ad articulos conversus, & dirissimis paroxysmis fe-

re consumtus; a triennio frequentibus paroxysmis Colicæ Pictonum excruciatus, pus grave, copiosum a quatuor mensibus in omni Urina deponens; lenta demum tabe in Nosocomio periit. In dilatatissimis Aorta, & Vena cava in peramplis arteriis venisque Iliacis, arteria carotide, ac subclavia, in vena jugulari, tenuem chordam polyposam invenimus, cujus chordæ diameter in maxima arteria vix ultra lineam, in magna vena vix duas excederet lineas; quemadmodum etiam sinus falciformis exhibebat. Hic certe pressio nulla, sed vacuitas maxima ubique erat, cum polypo universo. Nec in capite pressio sanguinis fuerat, cum ibi nihil fere sanguinis in vasis. Dura Matre in sinistro latere excepta, cumque etiam Ventriculi anteriores cerebri ita vacui essent, licet magni, ut vix dragmam aquæ, ad ignem minime coagulabilis, educere potuerim.

Hinc vel a pressione, vel a stagnatione Polypus huic de qua agimus puellæ, productus est. Cephalææ antiquæ causa venis forte tribuenda varicosis est: qualia exempla ut cephalææ causas, Collectores causam nobis alibi demonstrant.

Intelligimus porro cur Apoplexia tam frequenter letalis sit. Si compressio ab aqua, vel a sanguine, producta, causam proximam produxerit, opus est, si Morbus curabitur, ut tum copiosum serum resorbeatur, tum sanguis effusus fotu, ac veluti coctione, aptus reddatur, qui resorberi possit. Sed ad talem resorptionem, coctionemque certum quoddam tempus natura requirit. Si sufficiens circulatio per minus compressas partes interea temporis detur, si partes minus pressæ nimia humorum copia non obruantur, dum per compressiores transire vetantur, spes est ut homo vel sanescat integre, vel saltem necdum moriatur. Sin vero contrarium, ut pereat necesse est. Imo forte resorbetur materies, sed ero-

so

so de vase novus extillans liquor causam proximam redintegrat. Unde intelligitur cur nonnunquam per paroxysmos adoriatur, letalis demum Apoplexia.

Si his jungamus causas Apoplexiæ proximas, aliunde natas, v. g. a Plethora, a serosa Colluvie, a Contusione, &c. patet evidenter revellentem dictam Methodum a magno *Boerhaavio* commendatam, unicum fere id esse, quod in Apoplexia ejusmodi prodesse possit: sed simul ex contemplatione causarum proximarum nihil perniciosius Emeticis, [quæ utinam *Sydenhami* autoritate minus fulcirentur!] in eadem dari posse, vel inde concludimus, quod vis humorum actione Emetici versus caput aucta, causam morbi proximam augeat, ac sæpe reddat insuperabilem.

Sed hæc methodus si integra adplicetur, bonam ægri deglutitionem supponit: quod in Apoplecticis sæpe fit; quo nempe ægri hæc Revellentia affatim hauriant. Cum vero dentur, quibus omnis omnino deglutiendi sit ablata facultas, ratio alia adparet cur sors hominis insuperabilis sit. Est malum hoc ratione causæ, & ratione effectus.

Tandem ea Apoplexiæ species, quæ oriunda ex defectu non quidem sanguinis, sed materiæ ultimo elaboratæ, unde subtilis ille liquor, spiritus dictus, parandus; tum & illa, quæ a frigido glutinoso sanguine proficiscitur; longiore tempore egent, quam ut sufficienter suis in causis emendari possint. Unde hæ species hominem e medio tollunt, antequam vel restituti spiritus, vel iners pituita soluta, mobilisque reddita fuerit.

§. II. Cur Apoplexia toties Paralysin sive sequatur, sive generet? Resp. Paralyseos, Epilepsiæ, Apoplexiæ, Lethargi, Cataphoræ, Convulsionis, aliorumque Cerebri morborum, causæ reperiuntur eædem. Quod ita intellectum velim, ut licet frequen-

ter inveniantur distinctæ variorum horum morborum causæ proximæ, sæpe tamen quoque confundantur: ita quidem ut serum abundans ventriculorum anteriorum cerebri, in uno Appolexiam creaverit, in alio Epilepsiam, in tertio Paralysin. Obstructione, seu potius Symphysi vasorum, vehentium sanguinem ab Encephalo in Sinum longitudinalem reducem, tumque spissa Lympha sub Pia Matre effusa, vidi in jureconsulto dirissimam ortam Epilepsiam chronicam, tandem acutam, letalem: quæ causæ tamen leguntur alibi inemendabilem induxisse Apoplexiam. Legite *Boerhaavii Caput de Apoplexia*, cum *Ill. Præsidis Comm.* Videte dein *Hildanum* *Borellum*, *Tulpium* *Schenckium*, *Bonetum*, *Mangetum*; quotiesne docti hi viri describunt eandem inventam in Cadaveribus causam, quæ hos diversissimos effectus produxerit?

Quod si ita se habet, consequitur id, ut concludamus eandem Causam, v. g. serosam ventriculorum cerebri colluviem, ipsa pressionis differentia, vi etiam compressionis in hanc, magis quam in illam Cerebri, cerebellive plagam determinatæ, tum & majore aut minore resistentia compressæ partis ad vim pressionis, magnam varietatem habere in effectibus inde producendis.

2. Comprehendimus quoque causam eandem suis in effectibus mutabilem reddi, omninoque variam; tum pro effusi liquidi copia aucta vel imminuta, tum pro leviore aut graviore mutatione, ac labefactatione, partium compressarum; tum etiam varietate pressionis viam sibi novam ad alias cerebri plagas molientis, tum denique variante hominis regimine & diæta. Quibus rite pensitatis non est sane, cur valdopere miremur, quod a causa, quæ nobis eadem esse videtur, diversos effectus, & quod a diversissimis naturæ causis, eundem plane contemplemur effectum.

3. In-

3. Intelligimus utcumque quamnam ob causam omnes hi morbi, humoribus geniti, etiam queant defectu oriri humorum. Dum enim ita collabitur cerebrum, ut transeat nihil, est Apoplexia ab inopia humorum. Dum plagæ quædam collabuntur, his tamen vicinæ nonnullæ sat perviæ manent, ut excipiant, transmittantque, qui circulum continuet, humorem; minæ ad Apoplexiam, vel Paralyses, subsequentur plus minus completæ. Denique dum uno momento vasa hæc tenera vi superstite sanguinis penetrantur, altero momento præ nimio collapsu penetrari nequeunt, convulsiones subsequantur necesse est.

4. Capitur quoque cur omnium horum morborum sive affinitas, sive disparitas, rite inter se collatæ, ideam eorundem Medicorum menti vividissimam imprimant: ita quidem, ut Apoplexia compressione nata universum Encephalum æquabiliter premat; deinde ut Causa Paralysin generans nonnullas modo fibras premat, quorundam nervorum futuras origines; tandem ut causa Epilepsiam aut Convulsionem efficiens, uno momento vi irruens, terribiles producat contractiones, altero momento, repleto, quasi nimium cerebro, vi repellatur: unde Epilepsia vera est veluti alternans Apoplexia, & nimius motus; & cessante demum illo motu, somnus Apoplecticus fit, quo morbus veluti coquitur, si paroxysmus est curabilis: sin minus, in letalem abit Apoplexiam.

§. III. Ab his regulis sola Catalepsis abludit. Ut ejus legittima Idea habeatur, omnino totus casus legendus est, quem *Ill. Præses* refert ad §. 1086. Aph. *Boerh.* ex *Act. Reg. Scient. Par. ann.* 1742. Primo enim describitur Catalepsis perfecta, cum omnibus suis stupendis apparitionibus. Id tamen hic notandum, quod in omnibus Catalepticorum historiis,

quivis diversi Observatores distinctum quid, alii præ aliis, noteat; quodque hinc Catalepseos tam varia facies describi soleat: quanvis fateamur in omni vera Catalepsi, ipsis descripta, illud Catalepticum, καταχρηστικῶς ita dictum, certo morbi tempore in singulis adesse. Tum & mire mutantur ipsi hi morbi. Cataleptica, de qua textu citato, elapso aliquo tempore simul fiebat somnambula: deinde in eo etiam mutabatur morbus, quod deinceps multa garriret, inordinate loqueretur, cantaret, videret, & post deambulationem per ctos iterum lectum peteret, tegeret corpus stragulis, cataleptica fieret, & post $\frac{1}{4}$ horæ catalepseos paroxysmum totum absolveret. Ut melius autem capiatur qui morbus hic se habeat, en quæ viderim!

Puella 12. annorum frigida, mucosa tota, catalepsi bis ter nucthemeri spatio repetente, corripitur; idque integro ferme mensis spatio. Catalepsis quacumque corporis positione eam prehenderet, jacentem, stantem, incedentem, in manducatione cibos potusve ad os ducentem, semper illam in eadem positione servabat; nisi forte quis alius mutaret. Vix per octiduum hic fuerat morbi status, quin ingentem subiret mutationem. Quæ enim taciturna olim in paroxysmis jam fit garrula, tantaque cum rapiditate loquax, ut sana nunquam tam præcipitanter loqueretur; sed distincte tamen, & ad rem. In pluribus paroxysmis præsens audivi eam *Psalmos Davidicos* cantantem ritu Protestantium, quorum fide a teneris imbuta erat. Cantus autem ille notas musicas exacte observabat, ut asseverabant adstantes. Tum audivi recitantem Catechismum, quem tenuerat memoriter, una cum plurimis textibus ex sacris Bibiliis, ad quæstionem catechismi quamlibet adpositis. Cum ad textus hos Librum adjungeret sa-

sacri Autoris, & Caput, & Versiculum, illico ego in catechismo id examinans ad literam omnia prolata esse stupebam. Sed neque hic finis. In vitia hominum acriter inferebatur & occasione textuum laudatorum invehebatur in Adulteros & Impudicos homines, præprimis autem in hominem viduum, in vicinia habitantem, quod pellicem domi aleret; qui tamen ipse, paroxysmum visurus advolaverat, atque ita præsens præsentem audiebat has diras imprecationes in sese proferentem, quanquam ipse nullatenus puellæ sub conspectum caderet. Sæpius contigit ut tum familia, tum ego maxime, quid doli subesse suspicati, varia, explorandi gratia, tentaverimus; sed nihil simile. Nunc unguibus teneram cutim ita vellicabam, ut multis post diebus impressa vestigia gereret; nunc lumen ipsis fere pupillis admovi, visurus an se contraherent; acicula varias corporis plagas pupugi, ita ut sanguis inde exsiliret: verum omnia incassum. Interim per totum paroxysmi tempus quotiescumque ego brachium, crus, manum, digitum, caput, situ mutabam, perfecte sic, ut posueram mansit, itaque tam longo temporis spatio, quo ego sanus, partes extensas eodem in situ neutiquam servarem. Perfecte curata est iis, quæ mucosam ac flaccidam temperiem emendarent.

In hoc igitur morbo τὶ ἄγνωστον adest. Ab una parte commercium corpus inter mentemque deletum adparebat, quod Nervi sentientes nullatenus viderentur affici; ab altera parte commercium id non deletum adparebat, quod sapienter ratiociniata, & memoriter multa aptissime recitans, organa vocis, (& quotuplicia hæc! expeditissime moderaret. Sed est præterea aliud adhuc notandum hic. Nervi ad motum destinati se non ita habent, atque in Paralyticis, quando commercium Nervi cum Sensorio communi interceptum est. In Paralysi enim affecta pars mox flac-

flaccescit, sitque immobilis, atque haud raro etiam insensilis: in catalepsi vero corpus manet ut antea, sedentis, gradientis, stantis, comedentis, bibentis, figura. Haud ergo Paralysis est, sed etiam non est motus. Quid ergo est? Est continuatio ejus, quod ultimo sanitatis momento ad motum bonum requisitum aderat: id nempe in ea, quæ olim movebatur, se sustinet parte. Imo si adstantium quis situm hunc permutaverit, & in alium direxerit, ut jam cogat alios prorsum musculos ut agant, est fere idem ac si sensorium commune novis his musculis novas vires largiretur, ad hunc situm, idque pertinacissime, conservandum.

Porro quod in corpore observamus, idem de mente cogitemus. Quoties enim observatum non est ideam ultimam verbis expressam, ante paroxysmum, ita eandem manere, ita esse immutabilem, ut denuo prima sit, quam homo habet, verbisque enuntiet, catalepsi, quantumvis diuturna, soluta? Ut profecto, quemadmodum musculi, si ab aliis non mutentur, ita soluto paroxysmo se habent, quam immediate ante illum habebant; ita quoque maneat impressio Idearum, & consequens inde ratiocinium. Igitur totum illud intermedium tempus inscia, ut videtur, mente transigitur; ita ut cogitationes mentis, loquela eas enuntians, novus ab adstante homine musculis conciliatus motus, a mente non videantur adverti, a memoria non notari. Intermedium illud spatium tam perfecte de Vita humana abscinditur, ut prima post paroxysmum idea, primusque motus, eo modo cohæreant cum prioribus ultimis, ac si integrum quid, & nunquam interruptum componerent.

Somnambuli forte quid simile habentes, in nonnullis iterum differunt. His corporis cum anima commercium silet, sed non inter animam, & grada-

gradatorios musculos. Imo cum quidam studiose evitent mensas, sedes, obstacula, in via posita, idque in tenebris, videntur tactu valere, & mentis commercio eo usque uti, ut ad latus declinantes evitent obstacula.

Substitit hic examen physiologicum: haud enim datum est nobis miri animi nostri cum corpore commercii capere leges. Ignoramus prorsum eas, quarum ope commercium hoc peragatur, partes; ignoramus qua se lege & tangant, & moveant, & iterum sistant. In genere novimus necessariam musculi suis cum vasis integritatem; boni nervi toto itinere suo aptitudinem; integrum, quem pro sensorio communi habemus, locum: verum plures in sententias scissi, mutuam harum omnium harmoniam, agendique facultatem, minime capimus. Nervorum cavitatem, fluidi per eam transfluentis præsentiam, scholæ crepant, sed alterutrum existere nullus mortalium, optimis licet armatus microscopiis unquam demonstrare potuit: etiam videntur actiones musculosæ in corpore existere, quibus communi lege explicandis haud sufficimus. Unde ad hæc omnia sapienter Eminentissimus *De Polignac*, *Anti-lucretii sui pag.* 158.

Nos vero plerumque latet quænam organa motus
In nobis vigeant; & qua sint arte regenda:
Nec rescire juvat: satis est nam velle moveri,
Quilibet ut se moveat, rudis atque peritus,

& pag. 187.

Scilicet ignorat mihi mens, sibi credita qualis
Machina sit; quanta momentorum arte regatur;
Quam varie compacta, & miro condita textu.
Attamen impellit cum vult, agitatque movendo
Compagem; ac subito flectit, prout imperat, artus.

Quod

Quod moveat, planum eſt cauſam prodire movendi
Mentis ab imperio: verum id, quod neſcia præſtet,
(Neſcia non motus, quem præcipit ipſa, ſed Artis,
Qua fit, & elicitur, liquido demonſtrat adeſſe
Cauſam, quæ regit effectrix &c.

& pag. 358.

Denique nec per ſe Mens ullo corpore tangi,
Nec quocumque modo connexum impellere corpus
Noſtra poteſt. Unde eſt igitur, quod mutua ſeſe
Commoveant? Certiſque in corpore motibus ortis,
Notities menti adveniat, tum certa cupido?
Atque ex notitia, certaque cupidine mentis,
Quidem enaſcantur motus, & corpore gliſcant?
Naturas adeo duplices quæ fibula nectit?
Quidquid enim nectit partes, ad utramque neceſſe eſt
Pertineat: Sic vitta manus, ſic lora jugales,
Vincula ſic ulmo vitem, ſic ſtamina pannos:
At vinculum ſi corpus erit, qui prendere Mentem?
Et ſi Incorporeum, qui prendere Membra valebit?
Ergo Infiniti conjunxit ſola Voluntas.

§. IV. Sed antequam hanc materiem miſſam faciam, quæſtionem circa Nervos gravem movere neceſſe eſt. Cur nempe vitia pag. 214. in ſiniſtro cerebri hemiſphærio ſartoris, ut cauſæ paralyſeos dextri lateris, aſſignentur?

Eſt profecto antiquiſſima *Hippocratis* obſervatio, ab aliis deinceps, præcipue ab *Hildano* confirmata, quod læſo preſſove, uno cerebri hemiſphærio, oppoſitum

tum corporis latus paralyticum fiat. Frequentissimæ ejusmodi observationes effecere, ut jam ante 60. annos egregius *Poupartius* in *Act. Acad. Reg. Sc. Par.* statueret Medullares fibras se decussare; ita ut cranio egressæ, oppositas peterent corporis plagas. Ita quoque *Petitus* in scripto dicto *Lettres d'un Medecin*, *Valsalva*, Aliiqui: sed instar omnium magnus Venetorum Anatomicus *Sanctorini Obs. an. cap.* 3. §. 12. *pag.* 61. *edit. Leyd.* qui apta ad id cerebra nactus, tribus potissimum in locis hanc Decussationem demonstrare solebat: Scilicet in priore & in posteriore protuberantiæ annularis crepidine, atque maxime in imo Caudicis medullaris, qua in spinalem abit. Vide etiam *Hist. Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1742. *pag.* 53. *in* 8. Siccius cerebrum hisce diebus nactus, idem observasse mihi videor.

Sane si morbi cerebri læsi oppositam Corporis plagam perpetua lege afficerent, omnia quæ ad hanc quæstionem spectant, exposita decussatione jam explicuissemus: verum res ita non est, unde multæ difficultatas hinc exsurgunt.

1. Apud Collectores casuum sæpius jam memoratos, historias reperimus innumeras, vitiosi v. g. cerebri dextri, cum Paralysi lateris corporis sinistri & cum convulsione dextri.

2. Cum Paralysi ejusdem lateris, convulsione oppositi.

3. Cum Paralysi lateris ejusdem, sine ullius partis convulsione.

4. Cum convulsione ejusdem lateris, sine ulla ullibi Paralysi, ut puella pag. 201.

5. Cum Paralysi & Convulsione ejusdem lateris.

6. Cum convulsione universali, & Paralysi dextri lateris, ubi tamen causa videbatur cerebrum integrum occupare.

Hac

Hac occasione nuperam addam anatomen. In pueri, cujus historia pag. 138. habetur, cadavere, Pia Mater universa varicosa, vix ullibi cum subjecto cerebro tam in superficie quam intra ejusdem gyros, cohærens, Lympham pellucidam, gelatinosam supra se gerebat. Hæc porro omnia in utroque Cerebri Hemisphærio ex æquo obtinebant. Equidem ventriculus dexter superior Lymphæ, ad ignem non concrescentis unciam continebant; verum incerti sumus, an contrectatio & compressio alterius hemisphærii nondum perscissi, aquam ex sinistro ventriculo in dextrum, quem examinabamus, non duxerit. Flatus enim in unum ventriculum immissus, in alterum sæpe transit; ita ut quo loco sese ambo contingunt in medio nempe, & iterum ante thalamos Opticorum, mutuo secum communicare videantur. Imo hac occasione ablata resistentia in ventriculo, quem examinamus, pondus relicti supra alterum ventriculum Cerebri, potest subjectum ventriculum comprimere, premente Anatomici manu adjuvante, sicque subiectum ventriculum evacuare, dum Lympha vel ros, utrumque ventriculum explens, ultra non æquilibratur. Si quisquam hic forte regerat tunc nunquam posse de copia Lymphæ, unum ventriculum præ alio explente, judicium formari, & ad morbi referri causas; huic respondeo: casus manifestos dari, qui justum relinquant post sese, certumque judicium. Quippe ad casum pag. 185. vidimus ventriculum hydropicum duplo triplo ampliorem suo compare redditum fuisse: unde certe nulla ibidem adfuisse communicatio videtur, & ratiocinium de hydropico hoc ventriculo justum est. Deinde si Lympha tenax valde, etiam communicatio ventriculorum obtinere non videtur. Hinc casus existunt unde nihil, casus unde multum, concludi licet.

Puer

Puer porro hicce pridie ante mortem convulsiones universales habuit, & perfectam Paralysin totius dextri lateris. Si nunc in eodem dicamus ventriculum dextrum præprimis hydropicum fuisse, suique lateris pressisse cerebrum, tunc paralysin offendimus in eodem affecto latere: si vero negamus hoc inde posse concludi, probatur saltem id, quod mox ad n. 6. dixeram.

Ex omnibus autem hucusque dictis concluditur dari quidem, quæ sese decussent, fibras; hujusque decussationis effectu oppositi lateris morbos exponi; haud tamen omnes se decussare; sed esse quæ se minime decussent, adeoque proprii lateris nervos formare videantur: unde tunc simul phænomena, quæ eodem in latere contingunt, explicata habentur. Sed ex omnibus his minime explicamus cur causa, eadem nobis visa, potius convulsionem, quam paralysin excitet; aut vice versa? vel cur a causa iterum eadem in uno homine oppositum latus paralysi, latus affectum convulsione prehendatur, aut iterum in alio præcise contrario modo?

Obiter monitos lectores volo me jam pluries deprehendisse, quod Lympha ventriculorum Cerebri ad ignem non coaguletur, ut jam quatuor experimentis patuit. Confirmant hæc *Boerhaavii* sententiam de Lympha Cerebri id jam olim statuentis: ad quam sententiam corroborandam laudare solebat totam octavam propositionem *L. Bellini* de motu cordis; qui & suis, clari *Lambechari* experimentis, id evicerat. Attamen egregius *Hallerus ad* §. 274. *Inst. Boerh* Lympham hanc concrescibilem statuit inter alia etiam *Tracassati*, cujus de Cerebro Tractatus inter *Malpighiana* habetur, autoritate fretus Respondere tamen possumus *Fracassatum* de Morbosis agere, *Bellini* vero & *Boerhaave* vel de sanis, vel de sal-

tem

tem parte non morbosis. Experimenta saltem mea idem quod *Boerhaave*, idem quod *Bellini*, evincunt, clamant.

CAPUT VI.

De Sanguine & Calore Humano.

---

§. I. *Regulæ, ponentis in acutis morbis venæ sectionem post. 4. diem licitam non esse sanguinemque in acutis malignis dissolvi, incertitudo ac fallacia experimentis demonstrantur.* §. II. *Ad problema, utrum oporteat fœminæ, menstrua aut lochia habenti venam tundere, necne; ratiocinio experientia, & autoritate, respondetur.* §. III. *Arteriosus sanguis nec colore mutatur ut venosus, nec suum ita a sese serum dimittit.* §. IV. *Constanti lege Syrupus Violarum viridescit a sero sanguinis recentissimo ab ovi recentissimi albumine: ita ut alcali præsentia hoc solo experimento non notetur.* §. V. *Calor non a solo attritu* §. VI. *Defectus est in Methodo mensurandi calorem humanum quod tempus thermometron adplicandi non definiatur: probatur experimentis quibus simul evincitur latitudinem caloris in sanis hominibus esse inter 94. & 98. gradum.* §. VII. *Sententia communis de differentia caloris inter homines adultos vegetosque pueros, ac senes, multiplici experimento exploditur.*

§. I. SAnguis acutis in morbis, inflammatoriisque, vulgo scribitur phlogisticam suam naturam deponere post horum morborum diem quartum: in ma-

malignis vero dictis morbis loco vi plasticæ ac phlogisticæ dissolutionem præ sese ferre. Quam opinionem refellere, ut *cap. de morb. mal. tom.* 3. conatus sum ita novo luculentoque refellam experimento.

Juvencula in febre continua putrida, neglecta prorsum, nullam omnino artis opem experta, die undecimo morbi ad nos defertur, toto pectore, colloque anteriore, plurimis petechiis scatens: morbo, ut illa retulit, quotidie aucto; nullamque, ut nos judicare debuimus, sui coctionem præbente. Sanguis ipsi tunc missus in vasculo primo & tertio crusta phlogistica tectus erat, universaque in rubra parte compactissimus. Duodecimo morbi die repetita venæ sectio, crustam dedit hesterna densiorem. Ergo nec 12. dierum diuturnitate, nec centenorum petechiarum eruptione, sanguis inflammatoriam suam spissitudinem, sive cruditatem amiserat. Unde nemo miretur venæ sectionem, eandemque iteratam provecto adeo morbo, institutam esse. Ut enim *Tomo* I. *pag.* 71. *Hippocratis*, in Pleuritide *Anaxionis*, exemplo, & experientia medica evici. Cruditas morborum non tempore duntaxat, sed conditione, cognoscitur: id quod Auditores mei centies in Nosocomio observaverunt. Quam ob causam varii textus *Boerhaaviani*, post quartum diem sanguinem mittere vetantes, ad mentem tum *Boerhaavii*, tum *Hippocratis* intelligendi sunt: tunc nempe venam tundere post 4 diem haud oportere, quando stadium inflammatorium circa id tempus, ut sæpius fit, mutatur; cæterum vero tundere oportere.

§. II. Problema sæpius coram Auditoribus agitavi, num nimirum seu Catameniis, seu Lochiis, bene fluentibus liceret venam secare, si interea temporis ejusmodi morbus oriretur, quem alioqui, si alio tempore contigisset, venæ pertusio-

ne confodere debuissemus? Contrarias in sententias Medici abeunt; aliis id præfracte negantibus, aliis vero in summa necessitate, cum prudentia, ac parsimonia, id concedentibus. Bonam Problematis solutionem experimenta sola dare poterant.

Hinc primo conabar quantitatem sanguinis, quibus linteamina commaculantur, satis certo æstimare. Eo scopo in sanguine, determinata præcise copia misso, & adhuc calente, Linteamina submersi, magnitudinem oriundarum inde macularum examinaturus, notaturus. Iteratis hisce experimentis eo devenimus, ut sanguinis linteaminibus excepti quantitatem, quovis deposito pretio, exacte calcularemus. Et quia plebejæ, tempore mensium, lochiorumve, mutatoriis carentes, unico linteamine toto tempore utuntur; quod, quia nunc multum nunc parum, & iterum sæpius, postquam, silente per horas fluxu, siccatum est, dein eodem redeunte, plurimum in siccatis imbibit locis; eadem arte in tingendis linteaminibus nostris usi sumus. Justi ergo existimatores sic facti, linteamina, tum Menstruantium variarum, tum Puerperarum, exacte conservavimus, ut demum quantum sanguis toto illo temporis spatio evacuarent, juste determinaremus.

Sic didicimus nonnullas foeminas menstruo tempore tres uncias sanguinis demittere, alias quatuor, quinque; pauciores esse, quæ semilibram; raras admodum quæ uncias decem evacuarent, nisi uteri quopiam defectu laborarent. Quantum autem ad Puerperas; si prolem mox lactarent, his deprehendimus lochia passim pauciora cæteris esse, adeoque Libram nonnullas, alias sesquilibram, evacuare. Casus fuere Abortuum, in quibus mihi jurarent Obstetrices plus 8. 10. Libris evacuatum fuisse, cum tamen totum sordidarium mapparum acervum examinans, vix sesquilibram evacuatam esse existimarem.

de-

debuerim. Cui hæc creditu difficilia videntur, hunc de veritate dictorum iterata experimenta convincere poterunt.

Si itaque Menſtruantes 3. 5. 6. 8. uncias evacuant cruoris, eodemque tempore morbo occupantur, cui ſedando vix quatuor Libræ ſufficerent, nonne evidentiſſimum eſt venæ ſectionibus jam parcendum non eſſe? An circa Puerperas acute laborantes non idem concludendum? Eoque magis, quo citiore Revulſione requiſita, fluxus ordinarius paſſim non niſi guttatim prodeat?

Jure ergo meritiſſimo Ill. Baro *van Svvieten Tom 3. Comm. C de Pleur. pag.* 38. *Sydenhami*, *Tulpii*, *La Motte*, exempla laudans, ſimul vituperat omnem in mittendo ſanguine, dum caſus urget, parſimoniam. Laudatus ibidem *La Motte Lib.* 2. *pag.* 224. pronuntiare auſus eſt venæ ſectiones iteratas in puerpera unius diei unicum fuiſſe, quo ſervari potuiſſet, auxilium. „ Licet enim inquit, lochia abun-„ de fluerent, multumque Natura ageret ipſa, haud „ ſufficienter tamen agere videbatur; cum ſine ite-„ ratis venæ ſectionibus, brevi ſuffocata fuiſſet „. Et quid ita? Morbus ejuſmodi erat, ut duplo copioſiorem ſanguinis evacuationem paucarum horarum ſpatio poſceret, quam Uterus ſponte ſua integro ſtillaſſet octiduo. Addit idem *La Motte* plures ſimiles Puerperarum hiſtorias, quas inter notanda cujuſquam puerperæ, continuante debito Lochiorum fluxu pleuriticæ, cui novem venæ ſectionibus ſuccurrere debuerit. quidem fœminarum temperies, idioſyncraſia, ætas, anni tempus, Regionum varietas, mutare utcumque, quem dedi, Calculum poſſunt; ipſam tamen rem ſic ſe habere, conſtanter evincent.

Hinc didicere Medicinæ ſtudioſi in Noſocomio Venæ ſectiones in his caſibus nunquam reformidare, ſi alias indicarentur: ita vero eas eſſe inſtituen-

 das,

das, ut si nihil referret, qua vena sanguis efflueret, is semper, quo naturalis uteri evacuatio minus turbaretur, ex pede duceretur: sin vero Morbus ipse per se cum brachio educi postularet, ut v. g. in ea Pleuritide, quæ ab arteriarum intercostalium Aorta dicta descendente oriundarum, inflammatione proficisceretur, audacter is, feliciterque, ex brachio mitteretur.

§. III. Indoles arteriosi sanguinis quam ab ea venosi differat! Toties repetitum experimentum docuit naribus profluum cum impetu sanguinem, colore vix mutari, dum conservatur, nisi demum quando putret. Læte rubicundus ipsi calor, & in superficie aëri contigua est, & in aversa, & omni denique parte, quotuplici sectione eandem diviseris. Demonstrant utique hæc justam Refutationem esse variarum sententiarum, quæ & necessariam statuerent Coloris mutationem, & mutationis ejusdem rationem exponere satagerent, in *Part.* 1. *Rat. Med. Pag.* 49. 50. Alio modo etiam differre a venoso sanguine Arteriosum, ex eo collegimus, quod vix serum a sese separare soleat, diu licet asservatus; perfectiorem, intimioremque, omnium miscelam, hinc demonstrans. Plura horum experimentorum ibidem communicatorum, sæpius repetita, semper eosdem, quam citato loco enarravi, produxere effectus.

§. IV. An notaverit quisquam quod serum sanguinis, recentis, tum optimum, flavescensque, tum etiam non flavum, ut quorundam hominum est, venæ sectione eductum, Syrupo violarum viridem colorem constanter impertiat? Est tamen Observatio, me nunquam hucusque fallens. Communi sententia Alcali hæc nota esset: tamen hoc ipsum serum cum aceto mistum nullam gerit Alcali notam. Imo Album en ovi, quod in multis (non in omnibus, ut

Part.

Part. I. pag. 44. 45. evici) fero fanguinis fimile eft, hoc inquam, de recentiffimo ovo fumtum, æruginis fere colorem huic Syrupo conciliat. Novi equidem in ovi albumine quid ineffe quod vas argenteum, in quo aliquantifper confervatur, fœda tingat aurigine, fed nonnifi coctum id præftat; recens, nec igne mutatum, minime. Plus decies fimilia experimenta variis in fubjectis iteravi, quo demum intelligerem, utrum ferum Hydropicorum, fi fyrupum ita tingeret, nec cum acidis tamen effervefceret, alcalinum, necne, appellitarem. Certe perperam videmur hucufque alcali præfens hac nota ftatuiffe.

§. V. Quæ variis in locis *part.* 1. 2. 3. de vario caloris gradu, morbo ingravefcente, mitefcente, finiente, protuli, horna mea experimenta confirmarunt; quorum en pauca!

Mulier exulcerato Mammæ cancro mifera, colore livida, omnino emaciata, pulfum parvum habens, tota die fedens iterato quater fpatio menfis experimento, conftanter inventa eft gradus tres quatuorve majoris, quam fano in homine eft, caloris notare.

Sed, mirum dictu! omnium maximus calor inventus eft hominis, quo tempore cum morte luctatur, expirat, jamque aliquantum vivere definit. Ita quidem, ut deprehenderimus, in ægro, cujus calor per totum acutum morbum fupra 103. gradum non adfcenderat, fub mortem, perque bina a morte minuta, notari gradum caloris 106.

Vir 50. annorum, de quo pag. *99*. fermo erat, lentiffimo igitur morbo enectus, notabat *9*. horis ante mortem adplicato thermometro per 8. minuta *97*. gradus caloris; per 15. minuta 100. hicque fuerat in longiffimo morbo confuetus explorati caloris gradus. Quo momento animam efflabat *97*. gradus, id-

que per 7. $\frac{1}{2}$ minuta. Deinde per 4. minuta 101. Posthac omni quarto minuto thermometrum vigesies examinatum, id est per horam & 20. minuta, semper grad. 101. Dein quovis quarto minuto examinatum, 100. gradus: omni quarto minuto quater, 99. gradus: omni quarto minuto ter, gradus 98. omni 4°. minuto quater, gradus 97. omni 4°. minuto septies 96. & 15. a morte horis necdum infra 85. gradum thermometron descenderat, licet aër domesticus eo tempore vix 60. gradum notaret.

Quæritur nunc an Theoria caloris, ut solo attritu geniti, satis fundata sit? An vero in corpore animali causæ aliæ, præter attritum, necessario existant genetrices caloris? Veteres saltem causam nativi dicti caloris diversam credidere ab ea, quæ febrile incendium faceret. Ita *Galenus in Aph.* 14. *Sect* 1. ait: „ Alioquin febricantes diceremus plurimum habere nativum calorem; qui nedum plus, „ sed nec priori æqualem habent. Εὔκρατος μὲν „ ἐστιν ἡ οὐσία τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, πυρώδης δὲ ἡ τοῦ „ ἐπικτήτου. Probe namque temperata est caloris „ nativi substantia, ignea autem substantia est calo„ ris adventitii.

§. VI. *Rat. Med. part.* 2. *c.* 10. *p.* 136. 137. 138. in caloris gradu, tam in ægris, quam in sanis, definiendo, conquestus sum justum tempus adplicationis Thermometri ab autoribus non determinari, cum pro tempore adplicationis multa ejus differentia esset. Plurima recentiora experimenta legitimas has querelas demonstrant. In sano homine thermometron spatio $\frac{1}{8}$ horæ notans 96. gradus, facile per horam ad 100. imo ad 102. adscendit: quantacumque vero temporis diuturnitate tunc adplicatur, non adscendit ultra. Centies iteratum experimentum, toties idem confirmavit. Haud tamen ita semper adscendit. Unde cum observatio variet, en quid

pro

pro certo communico. Contingit nonnunquam ut ultra gradum caloris illum, qui spatio horæ quadrantis notabantur, thermometrum non petat altius; nonnunquam ut supra eum gradum haud adscendat qui spatio dimidiæ indicabatur horæ; sæpius non supra gradum dum intra tres horæ quadrantes indicatum; frequenter tamen ad horam integram crescat. Ut ex omnibus hisce hæc sit certa conclusio, qui gradum caloris in dato homine juste determinare gestit, eum horæ integræ spatio thermometrum adplicare debere. Quod si Medicus aliunde occupatior suo tempore eget, eum raro fallendum, fallliturumque, si per $\frac{1}{4}$ horæ adplicans, unum alterumve gradum notatis gradibus adjecerit: licet enim nonnunquam ultra quadrantis spatium non adscendat, licet etiam post quadrantis horæ adplicationem thermometron plusquam duos gradus ante horam elapsam adscenderit, tamen respectu communicatæ observationis adeo hæ exceptiones sunt rariores, ut qui ad gradus, spatio quadrantis horæ notatos, unum alterumve adjecerit, rarissime fallatur.

Sed & hoc addendum est. In multis sanis vegetisque hominibus; quietis, leviter motis; jejunis, leviterque pastis; exploravi num semper calor naturalis *95. 96.* graduum foret; sed deprehendi qui constanti lege *97.* rariores, qui *98.* rarissimos qui *99.* semper notarent. Quod ideo notatu dignum judico, ne qui sint, qui ex solo thermometro hominem febricitare pronuntient, qui forte naturaliter modo calet.

§. VII. Quæritur quid censendum sit de sententia *Hippocratis* Aph. 14. „ Sect. 1. Quæ crescunt plu„ rimum habent calidi innati: plurimo igitur e„ gent alimento; sin minus, corpus consumitur. Se„ nibus autem paucus calor; propterea paucis fomi„ tibus, indigent: a multis enim extinguitur. Idcir-

„ co etiam febres ſenibus non ſimiliter acutæ. Fri-„ gidum enim eſt corpus „. Forſitan *Hippocrates* hic tantum de Calido innato ventriculi, & neutiquam de calore univerſi corporis, in variis hominum ætatibus egit; & Aphoriſmus hunc proxime ſequens, ut eum ita intellexiſſe credamus, nos utcumque inducit. Tamen cum ipſum *Senum Corpus*, non ſenum ventriculum, *frigidum eſſe* affirmet, videretur in hoc Aphoriſmi univerſi corporis calorem intueri. Quemadmodum quoque hunc ipſi ſenſum *Galenus* in longo hujus Aph. Commentario, & præcipue in Libro adverſus *Lycum*, tribuit; qui & ipſe ejuſdem cum *Hippocrate* ſententiæ ſe eſſe manifeſto ibidem declarat. Verum necdum ideo hos veteres autores, ita de calore variæ ætatis differentes, errores incuſare licet; cum quo id ſenſu intelligerent, addiderint. Si enim totum *Galenum* in Libris ſuis de Temperamentis patienter evolvimus, inveniemus demum eum ingenue fatentem Lib. 2. cap. 2. apud *Charterium* Tom. 3. pag. 60. „ Et quid opus eſt in tam diſſimi-„ libus Exemplum proponam? Cum ipſe aër, *qui* „ *ſimili ſit calore*, varie tangenti occurrat. prout a-„ lias veluti caliginoſus, & halituoſus, alias veluti „ fumoſus, & fuliginoſus, interdum purus omnino „ eſt. Igitur in pluribus, iiſdemque differentibus, „ æqualitas caloris conſiſtit: *quæ inconſideratis*, *quaſi* „ *inæqualis ſit*, *imponit*; propterea ſcilicet, quod „ non undequaque ſimilis adparet. Cæterum homo, „ qui rationes, quas propoſui, expenderit; & ſenſum „ in multa particularium experientia exercuerit, is „ nimirum *æqualitatem caloris in pueris*, *florenti-„ buſque*, *inveniet*: nec eo falletur quod alter in „ humida, alter in ſicca ſubſtantia, repræſentetur: „ quippe lapis aliquando pari cum aqua calore eſſe „ poteſt, nullum eo faciente diſcrimen quod lapis „ ſiccus ſit, aqua humida. Ita igitur mihi, cum pue-

„ ros,

,, ros, juvenes adolescentes & illius considerassem;
,, præterea eundem infantem, puerum, adolescentemque
,, factum; nihilo calidior visus est nec puer,
,, quam ætate florens, nec ætate florens, quam
,, puer: sed tantum, quemadmodum dixi, in pueris
,, magis halituosus, & multus, & suavis, in florentibus
,, exiguus, siccus, nec similiter suavis esse,
,, caloris occursus . . . . . *Itàque neuter eorum simpliciter
,, videtur altero calidior*; sed alter, multitudine
,, ejus, quod difflatur, alter acrimonia.

Qui postremis hisce temporibus de sanguine ac calore humano scripsere, unanimiter statuunt in media ætate calorem esse maximum, eo quod vasa, robustissima illis sint, densique ac compacti salubriter humores: senilem vero ætatem, quod vasa morbose rigida, glutinosaque liquida habeat; tum & puerilem, quæ vasis copiosis sed flaccidis, humoribus vero aquosioribus componitur, calore minore gaudere. Affirmant & doctrina mechanici attritus, & experientia thermometrorum, evidentissimam hanc Thesin esse, meritoque se huic totam suam de sanguine Theoriam superstruere.

Statu quæstionis utrinque proposito, liceat, pro omni responso experimenta nostra enarrare, quæ hac intentione institui in Nosocomio Civico, quod cum Orphanotrophium, Gerontrophium, ac Ptochotrophium simul sit, ob idque 1400. homines alere soleat, aptam mihi præbebat experiundi occasionem. Experimenta omnia capta sunt jacentibus, & bene tectis circa thermometrum hominibus. Et ne quandoque thermometrum a thermometro tantillum differret, unicum modo adhibitum est, ea lege, ut post singulum adplicationem calorem deponeret, antequam denuo adplicaretur; licet forte cura hæc superflua fuerit. Omnes sani erant.

Pri-

Primo ſumſimus Infantes.

2. *Dier. per* $\frac{1}{8}$ *hor.*	94. *Grad. per* $\frac{1}{4}$ *hor.*	96
3	95	97
3	97	99
4	97	99
3	95	97
5	96	98
7	97	99
7	97	99
10	96	99
21	95	97
22	97	100
28	96	98

Ab Infantibus devenimus ad Pueros.

$4\frac{1}{2}$ *Annor. per* $\frac{1}{8}$ *hor.*	96 *Grad. per* $\frac{1}{4}$ *hor.*	98
5	95	98
$5\frac{1}{2}$	94	97
$5\frac{1}{2}$	94	97
$5\frac{3}{4}$	96	98
$5\frac{3}{4}$	96	98
6	95	97
$6\frac{1}{4}$	94	97
$6\frac{1}{2}$	95	97
7	95	98
$7\frac{1}{2}$	96	99
$7\frac{1}{2}$	95	98
$7\frac{1}{2}$	97	99
9	96	99
9	95	97
0	96	98

Æta-

Ætatem mediam five adultam opus non erat examinare, cum infinita experimenta calorem dudum determinassent ad grad. 95. 96. 97. 98. Sed senes jam erant præprimis examinandi.

66 *Annor. per* $\frac{1}{8}$ *hor.*	97 *Grad. per* $\frac{1}{4}$ *hor.*	99
64	96	99
69	95	97
70	95	98
73	96	98
76	96	98
79	95	97
80	95	98
80	97	99
81	95	97
82	95	98
83	96	98
84	96	99
90	96	99
91	98	100

Ergo in omni hominum ætate calor naturalis æqualis est, & latitudinem illam poscit, quam in Adultis requiri demonstravi. Erantque omnes illi infantes, pueri, senes, utriusque sexus; nec minores gradus hic fœminam notant, cum promiscue nunc masculi, nunc femellæ, minorem notarent majoremve gradum.

Igitur vetustissimi Autores, diversitatem in varia ætate caloris statuentes, eam ita explicuere, ut cum experimentis eorum observata apprime congruant; saltem quoad infantes, pueros, juvenes, atque ætate florentes. Recentiores occasione certi experimenti gaudentes, neglexere eadem frui; quia doctri-

nam

nam suam de Attritu, genitore caloris, inconcussam credentes, corollaria inde ad Senes, Infantesque, deducta, similiter adeo inconcussa autumarunt, ut vel experimentis nullis indigere sese crederent, vel iisdem & raris & neglectim captis, abunde confirmata esse concluderent. Adeo quippe arduum est Hypotheseos amore teneri, & interim a veritate non abduci. Utinam his exemplis demum sapientes desineremus Humano generi, nobisque ipsi, tam turpiter imponere!

CAPUT VII.

De singulari quorundam medicamentorum virtute.

---

§. I. *De multiplici Autoris Naturæ intentione in creandis, perpetuandisque, Vegetabilibus, deque necessitate explorandi eorum vires: quibus intermiscetur seria Venenatarum plantarum contemplatio.* §. II. *Varia tentamina instituta cum Lysimachia vulgari flore purpureo, Polygala Virginiana, & indigena quavis, Marrubio, Abiete, Uva ursi. Qua occasione exhibetur Anatomicus Cadaverum conspectus eorum, quibus uva ursi frustra data: proponiturque tentamen prognoseos de Lithotomia instituenda in eo, cui uva ursi profuerit.* §. III. *Laus Plantaginis latifolii aquatici, & Aquæ Calcis in hisce iisdem morbis. Laus denique Merc. Subl. corr. in sp. fr. ad multos morbos.*

§. I. FUribunda modernorum Philosophorum Gens impium hoc delirium ingrato pectore fovet, quod Vegetabilia, quorum Botanici, ac Medici,

ci, 20000. fere numerantes, vix ⅕ partem viribus noscunt, aperte demonstrent cœco penitus materiæ impetu, casu in motum actæ, prodiisse cuncta: Orbemque terrarum hinc multis quidem, iisque præstantissimis, rebus expletum fuisse, sed simul etiam multis inutilibus, noxiis, letiferis. Nos qui infinita Dei clementia ea felicitate gaudemus, ut Naturæ Autorem ex ipsa Naturæ contemplatione veluti præsentem intuemur præsentes, atque ad adorandum & amandum Illum fide adducimur, movemur, ac veluti cogimur; nos, inquam, hanc impiam gentem detestantes, mentemque illis sanam apprecati, tam certum habemus, quam quod certissimum, Omnipotentem in Vegetabilibus ex nihilo creandis, perpetuandisque, plurima habuisse, sapientissimasque rationes; quarum nonnulla pia conjectura assequimur, alias demonstratione percipimus, plures denique ignorantia involutas adoramus, osculamur. Frustra enim eum nihil fecisse arbitramur, qui Sap. 11. v. 12. *omnia in mensura, & numero, & pondere, disposuit*; qui ipse quæcumque fecerat, approbavit, Gen. 1. v. 31. *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.*

Ac primum quidem videtur Deus Tellurem amœno hoc adspectu ornasse, hominem recreandi, exhilarandi seque laudandi gratia. Integer Adamus & sanctus, hunc certo inde usum habuit, virtutis Plantarum medicæ, qui illibata sanitate perpetuo fruebatur, minime indigus. Atque & ipsi nos mortales, Adami deploranda prosapia, læto Plantarum adspectu, mirifice nos delectari percipimus: & si recte sapimus, si intelligimus, quid sibi benignissimus noster Servator velit, Matth. 6. v. 29. asserens ditissimum, regioque splendore fulgentem, *Salomonem, in omni gloria sua haud ita coopertum fuisse,*

quam

quam cooperiantur Lilia agri, nequimus non in summas Creatoris laudes effundi.

2. Numerosam classem constituunt Vegetabilia, quæ hominem vestiant, alant, tegant, calefaciant.

3. Animalia terrestria, aquatilia, volatilia, in usum creata hominis erant, primo ad vestiendum & agriculturam; postque Cataclysmum etiam ad nutriendum. Tum & ad usus Mechanicos, Medicos. Hinc plana Tellus & Juga montium, Mare, quoque, ac Flumina, undique vegetabilius ornanda erant; ut & alimenta inde haberent Animalia, & in iis nidos struendi, ponendique, tum & pullos alendi, sub iisdem habitandi, similesque alios inde usus captandi, occasionem nanciscerentur.

4. Cœlo decidua pluvia in Arbores, Frutices, Plantas, incidens, moram trahens, earundemque propterea viribus imprægnata, partim se in telluris, montiumque gremium, insinuat, fertilitatem forte iisdem concilians; partim juxta declives montes, perque eorum incilia, in terram cadens, fontes ac flumina format. Unde oportet aquas quodammodo medicatas reddi; ad potum proinde, ad lavacrum, ad balneum, fieri salubres.

5. Athmosphæra porro tota quantoperene debeat plantarum impleri, saturarique effluviis! Ut ipsi Nautæ, odore illarum percepto intelligant se continenti proximiores fieri. Estque hæc una de caussis, quæ aëra rusticanum adeo salubrem reddant.

Sed ad hanc, ut & ad præcedentem rationem, forsitan de impia Gente quisquam ipsam PROVIDENTIAM de noncurantia accusare audebit; eo quod tum aër, tum aqua, æque venenatis, quam salubribus imprægnentur effluviis, particulisque: adeoque si hinc prosint, illinc noceant vehementer. Sed O minutum philosophum! Noxias vocat plantas, vene-

na-

natas vocat, letiferas vocat, quæ quid propriæ sint, ne intelligit quidem. Centenæ certe venenatæ sunt, & quia venenatæ, ideo salubres. Ita tota plantarum classis alvum, ventriculum, urinas moventium, venenata quidem, & inimica corpori, & letalis tandem fit, assumta si fuerit copiosius; cognita autem debitis experimentis apta earum dosi, salutifera esse hæc tota deprehenditur classis. Verum venenum est Opium; justa autem dosi moderator dolorum est, turbarum pacator est, stator est nimiæ evacuationis. Asa foedida copiosius data ventriculum subvertit, rarefacit humores, febrem creat; moderate sumta corpori prodest, solvendo, reficiendo; tandem Gentibus nonnullis patinis molliter affricta, gratiam eduliis summam conciliat. Dulcoamaræ stipites majori dosi convulsiones, & deliria excitant; moderata vero spasmos convulsionesque solvunt, humores blande attenuant.

Hinc in eam sententiam facile inducimur, quod venena plurima ideo venena sint, quia nimia copia dantur; apta si dosi darentur; egregie futura Sanitatis auxilia. Id quod judicium tamen, & prudentiam, & tempus, omnino requirit. Attamen nemini mirum videri debet, si quondam nonnulli sua horum specimina, probatosque salubres effectus, publice prodant. Quid ergo ille male feriatus Sophistes mihi respondebit, afferenti venenatas plantas merito creatas esse, quod ad salutiverum usum Athmosphæræ & Aquæ, earum effluvia in universa effluviorum miscela, justa proportione, necessario requirebantur; quoque spes sit fore, ut demum etiam interno usu adplicatuve externo, si semel æqua earum dosis determinata fuerit, Mortalibus egregios producant effectus? Helleborus, Fellandrium, Cicuta, Solana varia, Bella Dona, Hyoscyamus, & id genus alia, noscuntur interno, externove usu,

no-

noxiæ plantæ non esse, ferrique, si non interne omnes, externe saltem posse; hinc fore ut aliæ venenatæ plantæ etiam Salutares demum deprehendantur, spem merito faciunt.

Hinc 6°. dico, Providentiæ divinæ placuit scientiam virtutum plantarum, instinctu naturali, casu, observatione, ratiocinio, manifestare, idque ita per cuncta sæcula. *A DEO enim est omnis medela*. Eccli. 38. *Altissimus creavit de terra medicamenta, . . . Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus scientiam Altissimus honorari in mirabilibus suis*. Crevere hac ratione experientiæ plurimæ, multaque vegetabilia in usus patefacere humanos. Socordiæ ergo summæ foret veterum inventis aut nova adjicere nolle, aut adjici posse diffidere. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam*, Psalm. 18. v. 3. Sed quid demum est quod scientiæ nostræ incrementa retardat? Casus fortuiti, instinctus naturales, ut olim, ita & hodie obtingunt: prisca gens, in omnia attenta notabat ea, privatos publicosque communicabat in usus: nos vago impetu ad altiora nobis volantes, ea negligimus quæ & nobis coram, & ad nostrum aptissima captum observanda dabantur. Atque utinam adhuc inventis Priscorum uteremur! sed proh dolor! plurimarum herbarum vires a Dioscoride olim, recentius a Dodonæo, Clusio, aliisque, enarrantur, laudantur, exemplis demonstrantur; quarum nos nec usum nec ipsam mentionem facimus: atque ita ad veterum sapientiam nihil novi addimus sed partem adhuc detrahimus, oblivioneque sepelimus, sicque in Materia Medica longe pauperiores ipsis deprehendimur. Hæc porro me impulit causa, ut dudum viribus simplicium, quas vetustas cognovit, neglexit posterior ætas, ex oblivione resuscitandis totum me dederim, & nova quæ-

quædam observata iis, quæ Tomis prioribus dedi, adjecerim.

§. II. 1. Quæ de *Lysimachia vulgari flore purpureo*, anno præterito notavi in Diarrhœis ac Dysenteriis a laxitate oriundis; etiam in Diarrhœis & Dysenteriis olim a causa quavis alia productis, jamque causa priore devicta, a debilitate superstite postmodum continuatis; multa nova experimenta confirmarunt.

2. Radix *Polygalæ Virginianæ*, Antidota inventa fuerat adversus morsum serpentis, dicti Boicininga. Cum porro cadavera eorum, quos morsus iste sustulerat, coagulatum phlogistice sanguinem omnino exhiberent, Medicus Angelus periculum fecit an eadem Radix, quemadmodum inflammatum morsu serpentis cruorem curat, ita eundem spissitudine inflammatoria obsitum quoque curaret? Votis experimentum respondit. Medici Parisienses idem experti sunt quacumque Polygalarum gallicarum specie. Vide *de Sauvages* Diss. Acad. *sur l' inflammation*. In acutis inflammatoriis experimentum facere nolui, quia voto non respondens periculosum esse potuisset: dum enim experimentum fit, non est dandum aliud interea remedium, siquidem alioquin ejus, de quo quæritur, efficacia non patefiat. Hinc quatuor diversis hominibus dedi qui ex inflammatorio morbo suppurationem habentes, continuo prava de integro symptomata a phlogistica sanguinis Diathesi paterentur; sed binorum mensium tempore in uno, quatuor in alio, in aliis duobus quinque, datum remedium non profuit: sanguine ad necessarias indicationes postliminio sæpius misso, crustam densam ac tenacem perpetuo gerente. Lac cum melle copiosum adjunxeram; dumtaxat tum quod hoc eidem indicatione inserviens, vires medicamenti infringere non posset, tum ne, si illud ipsum medicamentum non juvaret, reliquis artis auxiliis ægri omnino carerent.

3. *Marrubium* in abscessu, maxime Pulmonum, veteribus celebratissimum, in uno alterove casu aliquantum profuit; in cæteris minime.

4. *Abies* in Scorbuto quocumque adeo celebrata, trimestri spatio a Puella maxime scorbutica affatim epota, nihil attulit levaminis, nunquam pro ichore ulcerum verum pus produxit.

5. *Uva ursi* variæ fuit in variis efficaciæ, quam expedit exacte enarrare.

Omnes, quotquot suppuratione, eaque etiam valida, diuturnaque, ac reliquis auxiliis immorigera, in Systemate urinoso, Renibus, Ureteribus, Vesica, Urethra, Scroto, Perinæo, nulla labe venerea sublatente, laborarunt, idque citra evidentia præsentis calculi signa; hi passim & integre uva ursi curati sunt, & eorum etiam curæ hucusque referunt.

Qui manifesto calculo, calculisve laborarunt, horum plures tam constans levamen habent, ut dudum etiam a remedio quiescentes, nec doleant, nec ullum in Urina reddenda, retinendave, incommodum patiuntur. Hos inter Octuagenarium numero, qui a ab annis parvos lapillulos, multamque arenam, mucum tenacem, frequenter minxerit, doloresque inde passus enormes fuerit: ante usum hujus remedii omnem plurimorum Europæ Medicorum opem frustra expertus. Videantur etiam exempla n. 2. & 5. cap. seq. de Elect.

Alia Classis horum est, qui remedio hoc curati visi, denuo relaberentur: repetito remedio, iterum quasi curati: idque ita per 3. 5. 6. vices. His suadeo perpetuo continuent; quod a plerisque, dum belle habent, vix obtinemus.

Tertia classis eos continet, qui vel nihil leventur, vel ad tempus modo, ita ut sub continuato remedio æque gravia symptomata patiantur, quam eodem non usi? quinque vel ad Lithotomiam confugere de-

buere, vel viribus tracti, adeoque ad Lithotomiam inepti, occubuerunt.

His posteriores inter Puer fuit, de quo Rat. Med. part. 3. cap. 4. pag. 233. n. 3. Huic & levamen inconstans & febris hectica aderat, hincque ad Lithotomiam destinatus. Sed Dysenteria tenesmode cum magno Recti intestini prolapsu oborta, operatio differebatur. Dysenteria tandem sustulit illum.

Haud sane profuturam operationem fuisse testabatur cadaver. Vesica urinaria circum calculum in substantiam densam compactamque ita contrahebatur, ut vix superesset, quod lotium exciperet cavum. Calculus ad forcipis actactum in centena fragmenta dissiliit. Erant autem Ureteres utrinque, tota sua longitudine, digitum ampli, atque ubique, inæqualiter tamen, callosi; proindeque, qui contraherent sese, prorsum inepti. Eorum in dextro & volvulus ingens, & tota interna superficies purulenta, pusque effundens. Renes toti callosi. Ita ut omne systema ouropoieticon, adeo immedicabiliter degenerans, nullum fere levamen a sectione Calculi retulisset.

Similem harum partium degenerationem, sed praviorem, in viri 37. annorum corpore invenimus; qui e longinquo ad Nosocomium Fr. Miseric. delatus, Lithotomiam præ dolorum immanitate enixe rogabat, eamque certo subiturus fuisset, nisi qua erat, insignis debilitas procrastinasset eandem. Tempore igitur intermedio, quo restaurandis viribus allaborabatur, simul uva ursi, cum paregoricis, data fuit; idque eo profecto cum successu, ut per aliquod septimanas dolores admodum mites expertus, solo virium defectu periret.

Utraque hæc Historia, similesque Tom. 1. pag. 234. enarratæ, ostendunt ejusmodi mirificas systematis urinosi degenerationes frequentiores esse, hominesque tales nec remediis sanari, nec sectione posse.

 Quid

Quid enim proderit calculo sectum esse, & interim pelvim, ureteresve, adeo & amplos habere, & callosos, & purulentos? Quae cum a priore non cognoscantur, patet Lithotomiam eventus incerti esse; hujusque incertitudinis aegros, dum eam rogent, rogenturve, serio monendos esse.

An passim, ii quos Uva ursi non juvat, suspicione laborent ejusmodi degenerationis? An igitu ideo, qui uva ursi immedicabiles sunt, etiam ad fortunatam sectionem inepti? Saltem contrarium nondum experti sumus. Callosa penitus pelvis; Callosus, & convolutus, sedeque pulsus, atque sua amplitudine intestinum potius quam ureterem referens, ureter, urinam suscipiunt, copiose colligunt, nec nisi ingenti cum difficultate in callosam, contractamque, vesicam impellunt. Quin & semidigitum crassa, eove crassior, vesica, universim callosa, vulnere facto non coëuns, perpetuum urinae stillicidium, si vita adhuc perdurat, excitat.

Cum Uva ursi adeo egregia deprehendatur in systematis urinariae abscessibus, occupor jam viribus ejusdem explorandis in quocumque aliorum viscerum abscessu: at vero pauciora ac recentiora sunt experimenta, quam ut hucusque certi quidquam pronunciare ausim.

§. III. Amicus, Medicus celeberrimus, laudes ad me scripsit *Plantaginis aquaticae latifoliae*, in infuso aquoso propinatae, ad calculosos morbos, ut eam cum uva ursi viribus decertare arbitretur. Factis experimentis effectus egregios cum laudato caro, jamque celebri nomine autoris, fore ut evulgem spero.

Curae Aqua Calcis, & Sapone, quondam peractae constantes manent: hocque ipso tempore eandem denuo multa cum spe instituto.

Mercurii Sublimati corrosivi, spiritu frumenti misti, usus in Nosocomio copiosissimus, perseverat

mi-

miras edere curas; quasque precedentibus annis inde habuimus, gaudemus constantes; malo semel bene curato, nunquam, nisi ad novos errores, repullulante. Hoc currente anno Amauroses incipientes, pannos, Albugines, Annosas narium labiorumque exesiones, &c. aliquoties feliciter inde curavimus fatendum tamen est in quibusdam casibus susceptam curam haud successisse.

CAPUT VIII.

De Viribus Electrinis.

§. I. *Curæ hoc anno vi electrina peractæ.* §. II. *Frustranea quædam tentamina.* §. III. *Apoplexia mucosa, terribilibus symptomatibus sociata inde curatur.* §. IV. *Difficultas curæ Paralyseos & Convulsionis in facie, reliquo corpore sano: miranda Naturæ via, ad desperatissimum ejusmodi casum curandum.*

Electricitatem sexto jam anno in hoc Nosocomio prosecutus, eam mihi sententiam annuatim firmiorem gaudeo, quod inter præstantissima artis auxilia jure referenda sit: licet enim multis frustra adplicetur; pluribus tamen eam sive emendationem mali, sive integram curationem conferre, quam nullo alio auxilio Ars præstare potuisset, indies testatius redditur. En iterum Experimentorum hujus anni compendium.

1. Deauratores, quorum felices historiæ anno ultimo dabantur, partim pulcre se habere pergunt, partim ab aliquot septimanis, quod fere nunquam a Mercurii hauriendis vaporibus quiescant, in antiqua mala incidere incipiunt, ideoque nunc denuo ad Machinam accedunt.

2. *Baumgartnerin* 59. ann. maligne ante biennium decumbens, nec rite judicata, dudum languit, ac tandem eousque restituebatur, ut incedere utcumque, ægre tamen, inciperet. Verum integro eo biennio Dysuria, & stranguria, maligno morbo ortæ, miserrime eam hucusque excruciabant, dextraque manus tota ita debilitata manserat, ut prehendere eadem, tenereque, posset nihil; ultimi autem digiti perpetuo frigerent. Hanc & ad Machinam admovi, & uvam ursinam ipsi dedi. Utroque hoc auxilio bimestri spatio usa, ita restituta fuit sanitati, ut post integram curationem el ipso mense me adhuc adierit, Deo præprimis, tum & mihi, quod utraque hac calamitate dudum jam liberata esse, gratias actura.

3. *Adam Schneider* 47. annos natus mense Aug. 1758. illibata valetudine gaudens, dum Citharæ ludit, percipit manifesto sinistro in capitis latere frigidam veluti auram suboriri, e meu sensim descendere ad Collum, pectus brachium, & crus, ejusdem sinistri lateris; postquam tandem totum illud latus paralysi um deprehendit, mente interim semper sibi præsens. Linguam quoque impedit m in loquela, totamque genam sinistram adeo paralyticam deprehendit, ut facies tota fœdo sane adspectu dextrorsum distraheretur. Oculus porro sinister a primo invadentis mali momento tantopere debilitabatur, ut postmodum dum parum admodum eodem videret. Remediis sibi a Medico suo datis intra XI. septimanas id lucrabatur, ut paulo expeditior fieret linguæ metus pedique insistere per momentum, bono Scipioni innixus, utcumque valeret; in cæteris per omnia idem. 7. Nov. ad Machinam primum admotus est, & 1750. 24. Febr. oculo lucratus nihil, genam perfecte restitutam gaudet, pede apto integroque, ita fruitur, ut genu tantisper, sed rarius, titubet, brachioque etiam emendetur. Gavisus ita hac cura est, ut integram neglexerit.

4. *Magda-*

4. *Magdalena Strekerin* 40. annum agens, a sexennio catamenüs caret, pectore hinc anxia multaque pituita obsesso, ægre vitam tulit. Accessit ut ineunte hoc, quem vivimus, anno, in cubitum ceciderit; tumidumque primo brachium, ac tumore remittente frigidum, immobileque, deinceps habuerit; cu ctis digitorum unguibus secedentibus prorsum & eorum in locum difformi corni enato. Primo quidem labefactæ sanitati restituendæ intentus fui, eamque consequutus, mense Majo fœminam ad Machinam electricam admovi. Inde emendatur, sed tardè admodum; emendanda citius, si diligentius accederet: quod autem frequenter desit, id inde ortum ait, quod si 3. 4. diebus sibi subsequentibus adfuerit, artus omnes sibi vehementer doleant; ita quidem ut quiete nonnulla indigeat, antequam ille dolor evanescat. Sanitas interim corporis integra jam adest; ut etiam Brachii cura merito speranda sit.

5. *Georgius Huber* 56. ann. 3. Mart. 1759. primum ad me accedens novendecim annos narrabat elapsos esse, quod in Lumbis ac Perinæo, validos sit passus dolores, multosque calculos parvos eminxerit. Dolores describit sic, ut ad lumbos perpetuo oriantur, pergantque deinceps ad inguina. Decem abhinc prægressis diebus, perceperat calculum a Rene pelli, per ureterem premi, mingique dein ceptum, in urethra subsistere, & integro quatriduo ibidem hærere; urina interim guttatim modo, ac furtim, transfluente. Eo tempore rus sibi petendum erat. Quo carpento vectus, calculum vi emisit, urinæque simul ingens profluvium; redeuntibus tamen mox symptomatibus antiquis.

Sub ipsum hoc tempus, nempe novem abhinc diebus elapsis, contigerat, ut nocte evigilans, totum brachium sinistrum sibi paralyticum esse perciperet, sequenti autem die totum latus & linguam. Ex his omnibus sola lingua jam emendatior erat.

Pri-

Primum curam syst mati urinario læso adhibui, data uva ursina: a qua mox opem mirificam expertus est. Interea temporis fumo aromatico partes paralyticæ, totaque spina dorsi, egregie fricabantur. Cum spatio Mensis calculi symptomata integre silerent, ad Electream machinam eum cœpi adhibere. Quarto porro die ad ipsam Machinam sentit novum descendentem a Rene calculum, qui in urethram dein pulsus, horæ spatio mox emingebatur, ubi antea urethra hoc crudeli hospite 3. 4. diebus excruciari solebat. Cum nec doluit deinde, nec calculos ultra excrevit, licet uva ursi binis modo mensibus usus esset, neglexit hucusque totam Paralyseos curam, licet hæc spem curæ minorem non daret, quam cura calculi.

6. *Benedictus Erringer*, an. 18. molitor, 5. Julii 1759. hora sexta vespertina, medio in opere suo vertigine & somnolentia corripitur, & retrocadit, per $\frac{3}{4}$ horæ sibi non præsens. Postquam ad se redierat, pedibus insistere neutiquam potuit, uti neque integro quatriduo post. Vena 8. Julii secta, coepit 8. & 10. Julii pedi inniti sensim posse. Quod autem notandum, ab ipso primo mali inchoantis momento manus dextra vehementer tremuit, idque diu noctuque, ut eadem perficere nihil, nihil tenere, nec cochleare ad manducandum dirigere, posset. Non enim tremor modo aderat, sed etiam digitorum perfecta Paralysis. Sic se habens adiit 23. Julii Nobiliss. B. *van Svvieten*; qui re examinata eum mox ad me misit, quo ad Machinam adhiberetur. Adhibui. Vix decem ictus sustinuerat, quin curatum se diceret. Perfectissimeque curatus manet husque.

7. *Marcus Krafft* somno obreptus, capite suo incumbit brachio dextro. Expergefactus deprehendit totum brachium, manum, digitos omni prorsus motu carere. Sensus admodum paucus adest: pollex vero & index interne externeque frigidi, ne vellicati quidem quid-

quidquam sentiunt. Malo jam 19. diem numerante, ad Machinam accessit: vires ejus 19. diebus expertus, sanitatem integerrimam recuperavit.

8. *Scibaldin*, me convenit 13. Sept. 1758. Hæc dudum jam cum Marito occupabatur plumbo veteri purificando, fundendo, hincque jam a dimidio anno in Colicam pictonum incidens, dolores ventris enormes patiebatur, dolores quoque ac tremores per artus universos. Dedi ipsi singulis vesperis unc. iv. Olei Lini & unc. 1 ½. Syrupi Diacodii, unico haustu assumendas. Unde mox levata, post decimum haustum perfectam sanitatem nacta est; solo tremore redeunte posthac, ac perseverante. Ad Machinam tunc admovi, dedique pilulas ex sap. ven. unc ½. gum. amm. Ter. fol. tart. Mas. pil. Ruf. a dr. ii. & Suffimigium ad fricandum abdomen & artus. Hinc spatio 2. mensium perfectissime curata est, curata mansit, donec cupro, aliisque metallis, & semimetallis fundendis, iterum occupata, veteris mali reditum animadvertat, jamque ad Machinam denuo accedere inchoet.

9. Tentavi an Experimentum Electricitatis succederet in curandis colli strumis scrophylisque, quemadmodum Act. Acad. Monspel. id testantur. Binas puellas per 8 menses constanter ad Machinam adplicui, ictu ad affecta loca determinato, sed frustra fui. An mala inveterata nimis?

10. Curationes Tom. 3. cap. 6. n. 17. 19. 20. 25. inceptæ, dudumque protractæ, nondum perficiuntur, spem jam minorem, jam, majorem facientes.

§. III. Atque hæc de experimentis nostris sufficiant. Addam quod de viribus electreis ad Apoplexiam mucosam mecum communicaverit celeberrimus apud Haganos C. H. *Velse*: „ Virgo inquit, honestissima 24. ætatis annum agens, tenerrima, nuper „ Apoplexia pituitosa corripiebatur, cum palpitatio- „ nibus cordis tam irregularibus, itemque adeo co-

„ stas

,, ſtas pulſantibus, ut eas manifeſto audire, licet
,, ſatis diſtans, poſſem; & præterea cum largiſſimo ſu-
,, doris totius corporis profluvio. Hæc cum morbo
,, Chronico, diverſiſſimis ſymptomatibus corpus con-
,, terente, & ſanguinis (qui miſſus poſtridie nonnun-
,, quam in ſerum totus liqueſcebat, vix phlogiſticæ
,, placentulæ ſuperſtite veſtigio) Miſſiones, ſexenties
,, forſan, nunquam tamen citra ſummam neceſſitatem
,, intra quinquennium repetitas, exigente, diu luctata,
,, & adeo enervis erat, ut (in hac Apoplexia)
,, evacuantia quæcumque vetarentur; neque roborantibus,
,, aut ſpirituoſis ingerendis, ob deglutitionem
,, prorſus ſublatam, & linguam exſertam, ulla ſpes
,, ſupereſſet. Quamobrem actutum Electricitatis *Neu-*
,, *pertianæ* periculum feci; ſed non alio cum eventu,
,, quam quod palpitatio cordis multum remitteret, &
,, ſiſteretur ſudoris per aliquot horas eruptio, Apople-
,, xiæ tenore eodem perſeverante: uſque dum, 18. inde
,, elapſis horis, ſecunda vice virtutem electricam diu
,, in Naſum determinarem, atque hinc primo indicia
,, ſenſus ingrati, deinde ſternutationem frequentem,
,, tandem media hora poſt Apoplexiæ ſanationem fe-
,, liciſſime efficerem,,.

Demum & hoc addiderim. Genarum Paralyſin & Convulſionem Chronicam, rarius curare ſolemus, quam deſperatam relinquere. Præcipue ſi topicum hoc faciei vitium id unicum ſit, quod toto in homine accuſes. Abſolvi equidem hanc curam nonnunquam, ſed frequentius fruſtra fui. Et etiamnum fœmina adeſt, quæ a biennio fluxum puris dextra aure paſſa, tandem anno 1758. exeunte, paralyſin fœdam oculi dextri dextræque genæ patitur, fluxu purulento auris nihilominus continuante. Octavo jam menſe ad Machinam accedit; oculo multum, gena fere nihil lucrata; quanvis & ad originem Rami infraorbitalis ſecundi rami Quinti paris, & ad locum ubi portio Dura Septimi paris

Aquæ

Aquæ ductu Fallopii emergit, pedem dictum Anserinum formatura, vis electrina peculiariter determinetur. Ut autem in topica hac Paralysi, ita quoque res se habet in Topica hujus loci convulsione: hæc etiam artem nostram ludere solet. Anatomicorum hujus Sæculi facile Princeps *Albinus*, narrabat nobis in Collegiis ejusmodi Convulsionem quondam sibi curandam datam fuisse, eamque ad omnia rebellem, sese, Nervo infraorbitali abscisso, percurasse. Sed en alium casum, qui doceat quam expedire nonnunquam se norit miris Natura modis! Communicavit illum nuperrime mecum integerrimus amicus, celeberrimus apud Haganos Practicus, Abrahamus *Westerhoff*, vir, cujus consilio arduis in rebus saluberrimo sæpius me usum esse gratus recordor. Casus quippe per omnia illi Albiniano similis, tum maxime annosus erat, tum ad quævis artis auxilia, vimque electricam, penitus immoriger, Consuluerat clarus Amicus eundem nostrum venerandum Magistrum qui curæ tam egregie quondam a se peractæ probe memor, eam tamen hic ambiguam suspicabatur; cum qui proprie ramus incidendus, non poterat determinare. Sed en quid tunc contigit! „ Fit interim, inquit, ut parvus tumor Cysticus, mollis, enascatur in parte interiore labii inferioris continuo increscens, mobilis neque dolens. „ Quum ergo & incrementum nimium metuerem, &, „ quod spasmodica affectio ingrata illa viciniam constans occuparet, hinc mihi persuaderem, posse aliquid inde boni redundare, curavi exscindendum integrum. Effectu laudatissimo! Sanatus homo est, „ manus Chirurgi tempore brevissimo morbum sustulit, quo Vir nobilissimus per annos laboraverat, „ languerat, quovis pretio redimere curationem dudum paratissimus.

ANTONII DE HAEN,

S. C. R. A. MAJESTATIS CONSILIARII ET ARCHIATRI, NEC NON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQ. UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII,

PARS QUINTA

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO;

Quod in gratiam, & emolumentum Medicinæ Studiosorum,

CONDIDIT

MARIA THERESIA,

AUGUSTISSIMA ROMANORUM IMPERATRIX,

HUNG. BOHEM. &c. REGINA &c. &c.

L U C Æ MDCCLXI.

Ex Typographia Jacobi Justi,

SUPERIORUM PERMISSU.

SACRÆ CÆSAREÆ, REGIÆ, APOSTOLICÆ, MAJESTATI,
AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM
IMPERATRICI,
HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, DALMATIÆ, CROATIÆ,
SCLAVONIÆ, &c. &c.
REGINÆ,
ARCHIDUCI AUSTRIÆ, &c. &c.
MARIÆ THERESIÆ,
DOMINÆ SUÆ CLEMENTISSIMÆ,

ANTONIUS DE HAEN.

POstquam Medicinam Hyppothesibus innixam fugare, eandem autem solis, quoad ejus fieri possit, experimentis fundatam, cum ad lectos ægrorum tradere, tum pro

ſuggeſtu exponere, illuſtrare, amplificareque, mihi, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *ab ipſo principio mei ad* TUAM *Univerſitatem Viennenſem adventus, ſerio mandaſſes, nequeo citra ſummum animi oblectamentum, gratitudinemque, non meminiſſe, quam gratioſiſſimo ſane vultu varia tentaminum meorum ſpecimina comtemplarere. Cum enim latini ſermonis haud ignara, opuſcula mea volvere non dedignabaris, vehementer videbaris laudare Ducem me ſequi* Hippocratem, *quem talem ubique Virum prædicari audiveras, qui nullo unquam ſyſtemate implicitus, nullo partium ſtudio abreptus, nulla ſeductus opinione, nulla denique arrogantia elatus, e contrario vero fidus, & ſolers, & docilis, & indefeſſus naturæ miniſter, naturam in proſpera adverſaque valetudine, unice conſuluerat, eademque ſimplicitate & candore, atque detexerat illam, in ſeros uſque traduxerat nepotes. Approbabat præterea* MAJESTAS TUA *non niſi ſummos Doctrinæ Hippocraticæ adminiſtratores, imitatoreſque, cum in facienda Medicina me ſequi, tum & ad legendos, & imitandos, commendare Auditoribus: hos vero inter, duo maxima fulgentiſſimaque Medicinæ Naturalis lumina, duos*

na-

naturæ genuiſſimos cultores, *duos alteros* Hippocrates, *me in ore habere perpetuo*; *ſcilicet* Immortalem Boerhaavium, *qui ut ubivis terrarum, ita potiſſimum apud* TE, *doctrinæ limpidæ*, *nativi candoris*, *ſapientiæ fere immenſæ*, *indefeſſi laboris*, *feliciſſimarumque ea de cauſa curarum*, *fama fulgebat*: Virum *deinde*, Archiatrorum TUORUM, principem, *quem & Orbis Medicus univerſus ob incomparabiles in* Boerhaavium *Commentarios ſummis ſemper laudibus effert*; *& ego ob Tyrocinii mei partem*, *Eo Præceptore tranſactam*, *ſapientiſſimaque ejus Conſilia*, *quibus a triginta ferme annis fruor*, *æternum venerabor*; *&*, *quod culmen humanarum rerum eſt*, *quem* IPSA TUA MAJESTAS *propter Medicinæ exercitium*, *quod in* SESE, *quod in univerſa* AUGUSTA FAMILIA, *quod in Nobiliorum pluribus*, *experta feliciſſimum eſt*, *tanto honore condecorat*, *tantaque exiſtimatione ac benevolentia complectitur*, *ut ille ſane complementum poſſideat omnis humanæ felicitatis*.

Quæ cum ita ſe habeant, *Quintum Operis Tomum* TUÆ MAJESTATI *ad pedes eo confidentius depono*, *quo id teſtetur apertius*, *id altius clamet*, *quod ad* REGIAM *Voluntatem magis me magiſque accommodem*, *Me-*

dicinam, Ducibus natura, hisque fidis naturæ ministris, unice colendo, colendamque monstrando. Idque volupe sane. Quanvis enim sola TUÆ MAJESTATIS *Intentio sufficiat, ut demandatam hanc mihi Provinciam strenue administrem, tamen insitus ad Philosophiam Naturalem amor ad illam graviter administrandam haud exiguum affert auxilium. Unde hoc ipsum Medicinæ professoris munus, quo a septem cum dimidio annis condecorare me dignabaris, me recreat potius quam defatigat, me unice oblectat, me rapit totum.*

Quapropter simul hanc occasionem arripio publice TIBI, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *gratias testandi, quas debeo, maximas, quod dum immeritum me honorificentissimo Archiatri* TUI *honore beasti, id ita moderaveris, ut munus Professorium commodissime, curatissimeque, sustinere pergam.*

Dabam 8. Novembris 1760.

ELEN-

ELENCHUS CAPITUM.

CAP. I.

De Febribus cum Exanthematibus, quæ Petechiæ & Miliaria vocari ſolent.

CAP. II.

De Hydrope & Tympanitide.

CAP. III.

De Hydrope Pectoris.

CAP. IV.

De Epilepſia & Convulſionibus.

CAP. V.

De Calculo, Uva Urſi, Lithontripticis dictis, &c.

CAP. VI.

De Aneuryſmate.

CAPUT I.

De Febribus cum exanthematibus, quæ petechiæ & miliaria vocari solent.

§. I. *Historiæ XVII. Ægrorum, hæc Exanthemata plane symptomatica esse probantes: ostenditurque hac occasione perfectæ criseos in Acutis certitudinem nos sæpe non habere; sanguinem in Morbis, quos malignos vacant, & crassissimum sæpe, & maxime esse inflammatum; tandemque communicatur notabilis observatio circa prædictionem in Acutis ex Pulsu intermittente.* §. II. *Ex omnibus horum ægrorum exemplis concluditur Exanthemata similia rarius observari oportere si legittima curandi methodus adhibeatur; eaque, si contingant, pravæ potius Medicationi, quam Aeri, aut Climati, originem debere; paucis exceptis casibus, in quibus aut sponte, aut contagione, nascuntur.*

§. I. LIcet in ultimo *de Febrium Divisionibus* Tractatu de Exanthematibus Petech. & Miliar. fuse egerim, tamen cum nova exinde Observata colligere licuerit, pondus rerum tantarum me adigit, ut nova hæc cum Publico communicem, unaque ex No-

Nosocomii Diariis, omnium illorum, qui ibidem unquam hæc passi sunt, fidelem historiam tradam; quibus eorum, quæ in eodem Tractatu posui, evidentia, ni fallor, veritasque, patescet.

1. Hoc verno tempore proxime elapso femina 22. annorum Febre valida laborans, quinto sui morbi die ad nos delata est; extantibus jam tum Petechiis. Vere ardens Febris erat, tertiam eo die habens exacerbationem. In summa omnium cruditate Petechiæ extabant. Igiturne hæ Criticæ? Certe cum nullum symptoma mitesceret, quin ingravesceret potius, Symptomaticæ duntaxat vocari merentur. Sanguis hoc die vena missus, crustam formabat portionem rubram densitate superantem. Die septimo ad quartam, eamque prioribus longe mitiorem, exacerbationem, febris sudore & urina maximam partem judicata; ad nonum vero diem, in quinto, eoque omnium levissimo insultu, urinis ac transpiratione integre judicabatur. Novem diebus perstabant Petechiæ.

Sana octiduo vixit; die autem 17. post morbi principium, ad primas carnes vitulinas degustatas, licet tenerrimas, in febrim æque vehementem incidit: cujus altero die Miliaria alba, numero pauca, comparuere. Sanguis bis missus corio densissimo tegebatur. Nec numero Miliaria augebantur, nec diu perstabant. Imperfectum judicium contigit 23. morbi die, prægresso intermittente pulsu, per alvum; integrum vero 27. die, eodem modo, eodemque pulsu.

Die 29. nova Febris vehementissima oritur, in qua sanguis bis vena missus, singulis in vasis, æque magnam, densamque habet, quam olim, crustam. Nulla vero hic Exanthemata. Die 4. & 5. judicium alvo, urina, sudore.

Ex

Ex data historia nihil evidentius est, quam utrumque hoc Exanthematum genus minime criticum fuisse. Summa morbi cruditas; ejusque, postquam hæc effloruissent, validum incrementum; critica aliunde contingens posthac evacuatio; evidenter, arbitror, hæc demonstrant.

Quod eo magis notandum, quia hic casus ex rarioribus est, in quantum nobis adparet, in quibus nulla arte producta Exanthemata erant. Frigido quippe in loco, frigida tempestate, primis quatuor morbi diebus ægra jacuerat, remediis calidioribus minime usa. Ita ut hæc ne critica quidem fuerint, licet prava arte non producta. Confirmat id sententiam, quam egregius *Paulus de Sorbait* annis abhinc 90. ex Cathedra *Viennensi* docebat, *Petechias esse motum noxium & symptomaticum* Med. Pract. Tract. 3.

Advertimus quoque Exanthemata putridæ sanguinis solutioni proprie non deberi, cum post eorum exitum idem sanguis, etiam iterato missus, densissimus fuerit.

Tandem Febris tanto cum furore tertio repetens nos docet, id quod toties ad lectos ægrorum advertimus, perfectam non haberi, judicio jam facto, certitudinem morbi ita devicti, ut non fiat recidiva. Æquidem quo omnes functiones perfectius, celeriusque, in integrum restituuntur; quo motus critici diebus judicatoriis exactius fiunt; quo denique evacuationes perfectiores, constantioresque, cum virium incremento, contingunt; eo minor adest relapsus metus: at vero hucusque non habetur ejusmodi certitudo, quæ excludat omnem omnino relapsus formidinem. Vidimus sane & in hac muliere, & in pluribus aliis, nihil judicio defuisse, attamen iisdem successisse relapsum. Nisi forsitan quis novum potius morbum, quam recidivam, appellandum idem esse arbitretur; sed difficulter profecto admittetur hæc opinio, si suc-

ce-

cedentis Febris cum præcedente similitudo attentius ponderetur. Itaque merito jure Medici omnem adhibeant diligentiam, ne in sex rebus non naturalibus quid committatur, quo repetat morbus: juvatque hujus incertitudinis serio monitum esse ægrum, monitosque ejusdem familiares; ne morbo male curato adscribant, quod a quopiam regiminis errore, aut etiam abscónditis plane de caussis postliminio forte contingit.

2. Juvencula 20. annos nata, tertio Hemitritææ die Petechias jam habuit, nostrumque in Nosocomium die quarto illata est. Multæ sane hoc die conspiciebantur in jugulo, pectore, humeris, dorso, lumbis, femoribus, cruribus.

Notabile porro 1. quod hæc femina die morbi tertio, ipso Hemitritææ accessu, summo mane, in frigido ad 27. gradus aëre, extra Civitatem pedes iverit, nec motu per horam producto ullatenus incaluerit. 2. quod post meridiem intropulsos frigore humores, eosdemque plane crudos, valido sudorifero moverit; hincque crudis hisce ad ambitum corporis pulsis, Petechias consciverit sibi. Miri ergo nihil, quod ad 5. diem, cum valida Hemitritææ exacerbatione, Exanthematis intropulsio observaretur. Quare etiam illico, maligni quidpiam hic presagiens, Cort. peruvianum dedi. Confestim inde convaluit, extra ordinem fluentibus mensibus, mox a Petechiarum recessu.

Hæ certe pessimo more expulsæ, penitus symptomaticæ fuere; eædemque suo subito recessu alioquin nociture, jam & dato cortice, & profluis catameniis, subitam reconvalescentiam non retardarunt.

3. Femina 39. annum vitæ agens, Cardialgia acida crudeliter per annos vexata, totaque inde cachectica, gravi demum Peripneumonia corripiebatur, & ex Nosocomio, in quo multa Exanthemata grassa-

ſabantur, die morbi quinto ad nos deferebatur. Maculæ in collo, dorſoque, rubræ, eæque, quod profundius hærerent, quaſi eruptioni impares, ſuſpectæ, omnium cruditas; morbique augmentum; ſuaſere venæ ſectionem. Sanguis cruſta facile tranſſcindenda tectus fuit, rubra autem parte diſſolutus. Creſcente ad diem 6. Febre cum anxietatibus, veriſque Pulmonis inflammati ſignis, iterata V. S. eſt. Sanguis eductus priori ſimilis, niſi quod ultimo in vaſe, ſub alba tremulaque cruſta, juſte compactus cerneretur. Die 7. una puſtula alba Miliaris viſa ad jugulum. Febris pravis cum ſymptomatibus perpetuo ſtipata, pulſuumque exploratione *Homotonos* quidem appellanda fuit, ſed calore ad Thermometrum menſurato minime Homotonos. 9. & 10. die pauca, die 11. copioſa, eaque alba, in pectore Miliaria. 12. die paulo minus conſpicua. 13. eadem iterum, ac nova præterea, in pectore conſpicua. 14. die mortua eſt. Febris ab initio ad finem uſque horrifica fuit.

Hiſtoria mali docet 1. Petechias contagione ſuſceptas, nec ſufficienter propulſas, morbi cum augmento adparuiſſe. 2. Miliaria eadem origine nata, quo copioſiora, eo & graviora, & magis fuiſſe letifera. Unde concludimus Exanthemata hæc, non a natura, ſed a contagio genita eſſe; eademque minime critica, ſed mere ſymptomatica habenda fuiſſe.

Hic in tranſitu noto hoc exanthematum Contagium, ut illud Variolarum, Morbillorumque, ſe ſæpe habere, non niſi prædiſpoſitos afficiundo. Præter alia exempla, memorabile illud Ancillæ eſt, quam ſuſceperamus eo momento ex ædibus eductam, in quibus cubiculo, jubente Medico, arcte clauſo, calidiſſimoque, inſervierat Patri nobili filiabuſque duabus, Exanthemate Miliari omnibus ſucceſſive enectis: Febre continua hæc apud nos decubuit, & ſine Exanthemate brevi convaluit.

4. Ja-

4. Juvenculæ, mensibus terrore suppressis, ingens brachii dolor, brevique post acuta Febris oritur. Die 11. Peripneumonia adest, albaque Miliaria confestim prodeunt, continuoque augentur. Die 14. Gangræna brachii & mors. Eo tempore nondum sciveram, quod posthac expertus sum, in Febre continua non remittente, ac vere inflammatoria, si Exanthemata adsint, morbusque rebellis sit, corticem peruvianum egregie prodesse.

A resorptu Ichoris gangrænosi nata pectoris anxietas, nata copiosa Miliaria, criseos nullam, ni fallor, suspicionem faciunt.

5. Femina vehementi ira excandescens, gelidamque affatim hauriens, Febre corripitur; & continuans interim ancillares labores, vagos ejus insultus per octiduum sæpe experitur. Tandem in continuam incidit, cum gravi pectoris anxietate, vehementi cephalalgia, multa siti, prostrato appetitu, vertigine, vigiliisque continuis. Eo in statu omnis auxilii inops, calida admodum tempestate, per integram septimanam, jacuit, jure carnium, & frigida aqua usa duntaxat. Accessit angina biduo durans, & sic demum octavo die continuæ suæ Febris ad nos delata est. Quo ipso tempore catamenia ipsi, octiduo maturius, fluere cœperunt. Febris validos artuum dolores sibi junctos habebat, vires autem nondum prostratas. Die 11. Miliaria maximam partem alba, pauca vero rubra, apparuere; signis coctionis in alvo prægressis. Ab 11. ad 14. diem bene procedente Exanthemate, vomitus glutinosus vexabat, vel copiosæ pituitæ tremulæ, pellucidæ, vitreæ, per alvum successus, vel noctes insomnes, pectorisque anxietates, imo novi, simulque feroces, artuum dolores. Alvo cocta partim judicata est 14. die, sed eâdem demum integre ad diem 17.

Mor-

Morbus neglectus per 14. dies, humores crudi, ancillaribusque laboribus intempestive moti, & cum peranguitiora vasa transadigerentur, dolores rheumaticos excitantes; deinde decubitus per tantos calores in parvo squalidoque cubiculo, vix renovata athmosphæra, corpus ad Exanthemata necessario disposuere. Morbus vero post exorta Exanthemata, cumque eorundem non interturbato progressu, diris symptomatibus, cruditatem spirantibus, increscens, posteaque demum alvo judicatus, hanc profecto eruptionem minime criticam, sed penitus symptomaticam, declaravit.

6. Juvenis Febre continua putridà, gravi cum delirio, laborans, in Nosocomium inferebatur. Diem morbi primum exacte rescire non potui, cum ex ejus incerta, ac variata, enarratione, sextusne ab illo tempore dies, an octavus esset, ambigeretur. Saltem eo tempore crudam morbi materiem Emeticis & Purgantibus vehementer moverat, ingentem præcordiorum gravitatem, anxietatemque, perpetuo expertus.

Præterea ex Nosocomio alio, ubi Exanthemata fere perpetua erant, in nostrum ductus erat. Interim sensim ad coctionem morbus tetendit, alvoque, & leni sudore, ad judicationem pervenit: urina interim sæpe enæoremate, & nubecula, carente, nec hypostatica unquam.

Judicio prægresso, incredibile quam cito perfecteque, sanesceret; ita ut integris noctibus, idque sponte, dormiret, belle comederet, totasque obambularet per ædes. Sed biduo post, Miliaria totum pectus obsiderunt; quibus tum prodeuntibus, tum triduo post exsiccari ceptis, mirum quam bono somno, quam grato appetitu, quam facili corporis exercitio, integraque prorsum valetudine, frueretur.

Neglectus igitur, pessimeque tractatus, morbus; decubitus primo pro Patriæ more in calida atmosphæ-

ra,

ra, idque in fervida tempestate tandem infectus priore in Nosocomio aër, labem aliquam sanguini conciliare potuerunt; quæ demum crisi prægressa, & recuperata sanitate, expulsa fuerit. Unde certe nec origine, nec effectu, hæc Exanthemata critica fuerunt.

7. Juvenis femina ex eodem Nosocomio suscepta, hanc nobis anamnesin formavit. Tribus integris septimanis lassitudine spontanea, cruribusque nonnihil tumidis, laboraverat, eamque ob causam illud Nosocomium adiverat. Ibidem porro tum præstantissima cura, tum blanda quiete, se ita refocillatam experiebatur, ut repeteret famulatum; at vero eidem sustinendo inepta, in quotidianam Febrim inciderat, ad quam curandam quendam sibi pulverem coemerat, qui decies & novies alvum, vomitum autem ter vehementer ciebat, posteaque venam sibi tundi curaverat. Tandem in continuam acutam intermittente conversa, quarto ejus die ad prius Nosocomium, quinto ad nostrum, delata est; Petechiis, dum nobis afferebatur, jam prodeuntibus.

Septimo morbi die subito hæ evanuere, datoque cortice, paucæ die 8. repullularunt. Die 9. pauca Miliaria alba visa sunt. Vomuit eo die pluries cum euphoria; ut & die 10. cortice interim uti perrexit, paucisque opacis Miliaribus, quæ ad posteriora colli perennabant, exceptis, intra octiduum integre convaluit.

Morbus dudum neglectus, contagium, intempestivus crudæ materiæ motus, ægram hanc quarto Febris continuæ die Petechiis macularunt. Crevit postea morbus. Cortice sanatus est, licet retrocedentibus Petechiis pauca Miliaria successissent. Iterum nihil hic criticum.

8. Juvenis 17. annorum in neglecta per sex dies Febre continua ad nos adfertur. Die 14. Febris alba

ba Miliaria erupere. Crevit iisdem erumpentibus vis morbi; & qui eo usque bonus fuerat, æqualisque, pulsus, inæqualis nunc rythmo, temporeque, factus est. Unde mox cortex datus; cujus sub usu pustulæ ad 5. diem disquammari incipiebant, & integra sanitas octavo post eruptionem die succedebat.

Die quanvis critico erumpentes papulæ miliares, nullam criseos, sed præcipuam Symptomatis notam, gesserunt; morbo tunc admodum calamitoso facto.

9. Adolescens, qui a septennio spina ventosa, fœde exulcerata, laboraverat in Nosocomium demum susceptus, diætam lacteam, & corticem peruv. spatio bimestri idque bono cum effectu, adhibuit: at vero ulcere tandem sponte siccato, Febris continua acuta eum aggressa est. A 4. usque ad 9. diem cutis rudebat, ac si expectanda scarlatina eruptio foret. Die autem ipso nono Miliaria solitis in locis comparebant; unaque vehemens ac sicca tussis, quæ eo usque diu noctuque ægrum vexaverat nunc & mitior, & pulcre humida, reddebatur. Hucusque Exanthema istud, ut criticam evacuationem, facile quis salutaret; at vero ad sequentia attentus symptomaticam audacter pronuntiabit.

Etenim 11. die observabamus 1. eam in pulsu inæqualitatem & intermissionem, ut quandoque, sed sine ordine, per integrum unius pulsationis spatium differret, moxque insolitam repeteret celeritatem. 2. Nauseam, vomitumque. 3. Ulcus, quod eo usque siccum fuerat, jam fluidum, suoque postmodum in fluore continuum. 4. Subito turbatas urinas, quæ pluribus diebus limpidissimæ fuerant.

Igitur judicium proprie fiebat die undecimo. An integrum? Equidem dubitabam, propter notabilem pulsuum, in diem 20. usque, intermissionem; Febris tamen acutæ absentia, ac virium reditus, citra aliam, quam ulceris, evacuationem, judicium perfectum ostenderunt.

Quid igitur intermittens ille pulsus? Sane ex eo & circa criticum tempus, & cum prægressis quibusdam coctionis signis, observato, sæpius, autore *Solano*, evacuationem criticam, vomitu aut alvo futuram, prædixi ad ægrorum lectos in Nosocomio; id quod etiam in hoc ægro, eodem undecimo die, exacte confirmabatur. Attamen cæteris octo diebus, cum nulla per vomitum, alvum, hæmorrhoidasve, evacuatio, pulsu continuo intermittente, contingeret, experimentum fallere visum est. An quia cocta morbi materies, in corpore superstes & ratione intermittentis pulsus aut vomitu, aut alvo, aut hæmorrhoidibus, eliminanda, ulcere effluxerit aperto? Numquid hic pulsus, si materia per vias a *Solano* indicatas non effluit, etiam ulceris, si adest, fluorem præsagiat?

10 Adolescens 17. annorum, obnimii ponderis gestationem febricitans, bis secta vena ad nos adducitur, finiente jam die sexto, & jam tum in pectore brachiisque variegata, præ rubedine, cute. Crevit pessimis cum signis, & symptomatica maxime alvo, morbus. Die autem 11. alvus pulti similis, ac flava; simulque ad pectus, maculæ plures, ad nullum certum eruptionis genus sese determinantes, conspectæ sunt. Quæque a nucthemeri spatio defuerat urina, copiosa nunc illa, & cum enæoremate fundum brevi petente mittebatur; Febris modica, flava, pultique similis alvus; &, projectus qui fuerat, renatus appetitus. Die 12. perseverantibus bonis hisce signis, vires majores, lingua nitidior, nox optima fuit. Die 13. veniam per conclave ambulandi, cibosque tum mutatos, tum copiosiores, rogavit. Die 14. vero juveni per omnia sano Miliaria alba erumpunt, paucas intra horas iterum sicca; eodemque plane modo, spatio 5. dierum, continuo renascentia, & eodem die exsiccantia sese ac disquammantia, absque ulla vel minima labe sanitatis. Ita ut brevi

No-

Nosocomio exiret, constantique postmodum sanitate gauderet.

Maculæ rubræ ad sextum diem, adeoque per morbi augmentum, adparuere: pustulæ Miliaribus forma similes, crisi jam perfecta, ac sanitate recuperata, effloruerunt. Criticum ergo neutrum fuit.

11. Maligna admodum Febre Juvenis decubuit, variolas nunquam passus, easdemque valde metuens. Ad sudores validos, eosdemque continuos corpus, patrio errore, disposuit, quotiescunque non aderam. Hinc die 5. maculæ rubræ in collo ac manibus visæ sunt, mox vero iterum evanidæ. Itidem die sexto. Posthac illum, ægrotans ipse, non vidi. Ab aliis autem rescivi rubris illis maculis alba Miliaria sensim accessisse, profusissimosque toto in corpore sudores. Ad diem 15. totus Miliaribus scatens, periit.

Nimio athmosphæræ, parvo in cubiculo, calore, coactisque sudoribus, utrumque Exanthematum genus genitum est; neutrum sane criticum.

12. Femina 24. annos nata, nono morbi acuti die ad nos defertur, maculis rubris in collo, facie, pectore, summo humero, jam a biduo deturpata, & ab earum eruptione in pejus lapsa: Porro ipso hoc 9. die duo observabantur: 1. Retrocessio macularum 2. intermittens pulsus cum torminibus ventris, cum tenesmo, & dein cum alvo cocta multaque, ad tertiam usque vicem repetita. Mitis exinde illico Febris.

Judicium factum multa suadebant; sed insolita admodum debilitas post subitaneum macularum retrocessum, maligni quid portendebant. Unde corticem extemplo dedi. Mox inde recreata bis similem alvum posuit. Die 13. tria visuntur in collo Miliaria, quæ perstant triduo. Die 17. pauca alia accedunt. Ut & die 18. 20. 21. Sed ut dixi, mox a sumto cortice mire recreabatur, subitoque reddebatur

tur sana; ut cum paucis hisce papulis egredi domo; si opus fuisset, potuisset.

Enarratione tota arguitur rubras maculas, crescente morbo natas plane symptomaticas fuisse; Miliaria vero post crisin quandam, postque plenarum virium reditum, nata, Criseos certe normam non habere. Forte prius illud symptomaticum Exanthema subito evanescens, viresque prosternens, posthac bonitate corticis, paucorum forma Miliarium, effloruit.

13. Vir 27. annorum sexto Febris continuæ die Miliaria habet, quæ nunc plus, nunc minus, extabant, usque ad 12. diem, quo nova pellucidaque eadem & alba, prodiere. Continua Febris nunc in remittentem, bis die exacerbantem, abivit. Die autem 16. & 17. æger copiosissimis scatuit Miliaribus. Febris inde exacerbatio major, viresque projectiores. Cortex ad 20. diem dari ceptus; cujus sub usu papulæ novæ. Sanitas integra brevi sequuta est.

Prodiere prima Miliaria cum morbi incremento, imo morbo posthac in longe periculosiorem mutato; posteriora itidem. Nulla proinde criseos similitudo.

14. Eodem tempore mulierem, ulcerosa scabie sponte fere curatam, ceterum arthriticis obnoxiam insultibus jamque universorum pene artuum rheumatismo laborantem, suscepi in Nosocomio. Febris acuta fuit, pustulæque nonnullæ rubræ in facie, unaque insignior ad nasum, aderant. Die 13. rubra Miliaria copiosa prodiere in facie, collo, brachiis, cruribusque universis; una hora conspicua admodum, hora altera vix visibilia. Die 15. & 16. bene prostant. 17. adhuc magis. 18. maxime, sed cum intolerabili cephalalgia. Die 19. ipsi pedes Miliaria habent. Die 20. Miliaria rite quidem prostant, sed magna præcordiorum anxietas adest. 21. & 22. die cum copiosissimis Miliaribus enormes pedem, quo præcise olim loco Po-

da-

gra, excruciant dolores. Die 24. cum Miliaribus & copiosis, & magnis, valida Febris. Miliaribus jam in facie siccescentibus ad 27. diem Febris magna. Decem postmodum dies elapsi sunt, priusquam ultimæ pustulæ exsiccarentur. Rheumatici dolores, Febre, & Exanthemate jam evanidis, diu adhuc perstiterunt.

Contagium hæc femina vel jam habuit, cum ad nos duceretur, pustulis in facie rubris tunc jam maculata; vel in Nosocomio, Miliaria ægro mox descripto habente, contraxit. Ceterum, nemo, credo, criticas has, eruptiones esse autumabit, qui cum iisdem videt morbi durationem, Febrim validam, judicium imperfectum.

15. Mulier 27. annorum sexta die suæ continuæ ac putridæ Febris numerosas acquisivit circum labia pustulas, ut & die 7. Ad finem autem hujus diei siccescentibus illis alba, eaque copiosa, successere Miliaria ad scapulas, humeros, faciem, ac demum ad brachia universa, die 10. ac 11. pulcre prostantia, 12. numerosiora, 13. in toto dorso atque obdomine conspicua. Die autem 14. hæc omnia rubris Miliaribus plurimis intersperfa, tam in priore, quam in posteriore corporis parte, inveniebantur. Die 15. his cunctis rite extantibus valida admodum Febris dum cephalalgia per integrum diem intolerabili, ægram vexavit. Die 17. ingentes anxietates adsunt. Cum 19. die examinaremus an diuturniore decubitu, licet omnis adhibita cura fuisset, postica corporis haud excoriarentur, vidimus totum dorsum lumbos, nates, crura, pedes, pedumque digitos, confertissimis Miliaribus scatere. Hoc die incipiebant, exsiccari, exsiccatio tota brevi successit, integraque sanitas.

Quia eodem tempore cum binis posterioribus ægris hic decubuit, natum contagione Exanthema

facile credimus; symptomaticum autem fuisse dies 15. 16. 17. abunde evincunt.

16. Femina Petechiis, antequam ad Nosocomium deferretur, fere enecta, altera die mortua est.

17. Peripneumonicus in Nosocomio casu & neglectu Exanthemata passus, brevique inde curatus, crisi Peripneumoniæ posthac rite absoluta, Tom. 1. hujus operis, ut & alibi, descriptus fuit.

§. II. Ægri ergo numero septendecim spatio sex cum dimidio annorum Petechias, aut Miliaria, aut utrumque, in Nosocomio practico habuerunt, adeoque quinque circiter omni biennio. Pars media horum, Exanthemata, antequam ad me adferrentur, jam habuerunt; pars altera iisdem in Nosocomio practico correpti sunt: ergo inibi spatio trium annorum Exanthemata hæc quatuor duntaxat ægris eruperunt. Omnium vero duo tantum fuere, quibus id sponte contigerit; reliquis quindecim aut contagium, aut pravum regimen, medendive methodus, aut combinatæ hæ causæ, Exanthemata produxere. In nemine vero illorum ea critica fuisse, ipsa cujusque morbi historia abunde evicit. Ad historias autem illas quod spectat, exacte profecto eas ex majoribus Nosocomii Diariis contrahere valui, quod in hisce quidquid ægris nostris omni die, quavis hora, singulo momento, contingit, exactissime, amplissimeque, adnotetur: unde etiam fit, ut ipsa hæc Diaria basin ponant dicendorum Medicinæ Studiosis ad ægrorum lectos.

Igitur irrefregabili experientia convictus, assero nemini meorum critica hæc Exanthemata fuisse. Imo si nunquam Petechiis, Miliaribusve laborantes vidissem, & nudam modo horum 17. ægrorum historiam legissem, quo amabo! jure criticum id vocarem, quod sæpe diebus neutiquam criticis, sed admodum in-

infidis, contingat? quod cum morbo & multum, & diu ingravescente, auctoque proinde periculo, fiat? vel etiam quo erumpente, criticæ evacuationes, in morbis acutis citra Exanthemata consuetæ, eæque sufficientes, prodeant?

Hinc concludo I. Si in Aëre *Viennensi*, in quo Medicinam facio, adeo rarissima mihi hæc Exanthemata sunt, ut spatio 6 $\frac{1}{2}$. annorum vix 17. exempla coram centenis testibus potuerim producere; si præterea plerisque ægris meis, citra Exanthemata, integræ contingant, felicesque crises; tunc Exanthemata illa, aliis Medicis adeo frequentissima, critica utique appellari non posse.

II. Si iisdem acutis in morbis Exanthemata mihi rarissima sunt, in quibus alii Medici ea frequentissima vident, ea sane ab aëre, seu nostro, quod vocant climate, neutiquam generari; at vero potius a certis quibusdam causis, quas ad ea generanda ponere soleant illi, ego autem non soleam. Quænam porro causæ illæ sint, has in Tract. *de Febr. Divis.* satis superque, ni fallor, ex pluribus; imo etiam ex celebrioribus *Germaniæ* Authoribus demonstravi.

Ut igitur multa paucis dicam, differentia exercendi Praxin tanta est, ut differentia in morbis inde necessario generari debeat. Mistura *Hofmanniana* Practicis *Germaniæ* dicta, sive similis, nunquam adhuc cuiquam nostrorum acuto in morbo, data fuit. Deinde 2. Pulveres absorbentes, sive testacei, ac præcipitantes, nec non bexoardici, & cinabarini, nunquam iisdem in morbis in Nosocomio præscribuntur; puerperas, infantes, & præterea ex centenis forte hinc inde unum alterumve, cui ab acido Febris, excipiatis. Tertio Emetica aut Purgantia nunquam adhuc debui principio Acutorum dare. Ita ut *Hippocrates* Aphor. I - 22. & maxime in *Libro de Purg.* sive in Fragmento dicto *Heurniano*, recte monuerit oppido

raros esse casus illos, in quibus aut emetico, aut purgante, initio Acutorum, uti oporteret. Quam utique doctrinam in *Epidemiorum* Libris, passimque alibi, exemplo confirmavit. Quarto in calida, non renovata, putridis exhalationibus inquinata, atmosphæra, nunquam ægri includuntur, & fere suffocantur, in nostro Nosocomio.

Unde tam certum mihi videtur, quam quod certissimum, Exanthematum frequentiam a quatuor hisce causis positis oriri, ac perennare; & e contrario a Medicina *Hippocratica* eorundem observari raritatem. Hujus observati veritatem partim jam confirmarunt edita, partim brevi confirmabunt edenda in lucem variorum Diaria Nosocomiorum, in quibus demum Modernorum hæresin antiqua *Hippocratis* Medicina pepulerit. Merito igitur concludere mihi videor, quamdiu Moderni morem obtineant, eos Exanthematum perpetuare crebritatem; eorumque conscientias graviter oneratas manere, tum ea majori molestia, quam suis ægris frustra facessant; tum graviore periculo, in quod conjiciant eosdem; tum denique multorum strage, quos Exanthema, dedita opera provocatum, quotannis e vivis tollat.

CAPUT II.

De Hydrope, & Tympanitide.

---

§. I. *Viri Hydrops ascites cum monstroso Omento, ceteraque Abdominis pinguedine mire degenerante. Varia circa ejus causas, & effectus. Observatio pertinens ad Historiam Vomitus, qui secundum communes Pathologiæ leges inevitabiliter hic adesse debuisset, adesse tamen haudquaquam potuit.* §. II. *Hydrops se-*

feminæ cysticus, ascitesque, Abdominis; una cum hydrope pectoris, & inferioris corporis intercute. Saccus ex Ovario ipso, ejusve Hydatide, ortus, ventrem explens fere universum. §. III. *In alia muliere Hydrops & cysticus, & ascites: saccus autem tam ab Ovario, quam a toto sinistro uteri latere, natus, in eoque una cum aqua aër contentus. Parvus admodum Thorax; pulmonumque pars notabilis aquæ, in quam injecta, fundum petens. Ad trinos hos casus impossibilitas* Parisinos *imitandi ostenditur.* §. IV. *Ostendit idem historia Hydropicæ ex Tom.* 4. *resumta, atque in præsentem diem producta.* §. V. *Prosecutio alius exempli ex Tom.* 4. *curam cystici tumoris, natura viam monstrante, enarrantis.* §. VI. *Tympania improprie dici potest Aqua, & Aëre, gigni; unde Veterum quorundam, id ita affirmantium, mens intelligitur: quanvis eo in casu alio potius, quam Tympanitidis nomine, morbus insigniendus esset.*

DE hoc argumento fuse egi *Tom.* 4. *Rat. Med. cap.* 3. variasque curandi methodus examinavi, ut constaret qua demum ratione ejusmodi calamitates sive percurare nonnunquam, sive saltem tolerabiliores reddere, possimus. Verum cum proxime elapsus Academicus annus novas suppeditaverit, easdemque notabiles admodum, observationes, operæ precium erit hasce nunc recensere, fusiusque disserere super hac quæstione.

§. I. Scriniorum faber 36. annos natus, sanus perpetuo, vino licet deditus, calidissimo die 25. Julii 1759. domicilium mutans, transferenda suppellectili plurimum occupabatur, gelidam procul dubio plurimam ingurgitans. Nocte insequente collo, lumbisque, dolere, simulque tumere ventre, cepit. Variis remediis frustra usus, ad *Fratres Misericordiæ*, mense Novembri

bri, se contulit. Hydrope intra octiduum immense crescente, libras medicas aquæ limpidæ, flavæ, utcumque flocculentæ 68. Paracentesi eduxere: renato autem subito malo, 48. libras, elapso vix a prima Paracentesi octiduo, iterum evacuarunt.

Ventre hinc egregie depleto, expertissimus hujus Monasterii Medicus D. *Guarin* minitantem morbi reditum aptis semper retudit medicamentis. Interim manifesto deprehendebantur in ventre tumores, qui prominentes globos hinc inde referrent. Perpetuosque fere & dolores & ardores miser ad umbilici regionem, conquestus est. Unde demum collapsis viribus 13. Dec. periit.

Fratres Misericordiæ, Lymphæ 2. aut 3. ut putant, mensuras cavo abdomine eduxere: cum vere ceterum totum inibi confusissimum cernerent, attulere mihi exemtam totam quantam viscerum ventralium molem, cohærentem ita, ut in corpore fuerat. Cujus en publice factam Anatomen.

Ingens ventriculus adparuit, lieni arcte connatus; hepar autem mediocre. A fundo autem ampli, latique, ventriculi, durum, crassumque scutum nascebatur, universum explens abdomen, usque in latera, imaque pelvis; viscerum proinde omnium conspectum velans, peritonæo hinc inde connatum. Eodem elevato intestina nuda patebant. Ut manifesto constaret ingentem hanc molem degenerans Omentum esse. Accuratiore examine patuit substantiam ejus constare tuberculis innumeris, majoribus minoribus; hinc omnino informem, & inæqualem; lamellis Omenti ambabus, intime connexis, constantem. Cartilagineam naturam plura tubercula induerant. Parvumque ita *Winslovvo* dictum Omentum pariter degenerans, cum Omento magno, cum gibbo ventriculo, cum cava hepatis regione, ante sinum venæ porta-

rum,

rum, intime concreverat. Pondus autem Omenti totius $5.\frac{1}{2}$ librarum fuit.

Omnes præterea productiones adipofæ, quæ, totidem Omentulorum inftar, ad Colon, Rectumque, enafcuntur, eodem modo degeneraverant; ad Rectum vero adeo, ut inde tota pelvis repleta cerneretur.

Mefenterium, ac Mefocolon, iifdem quidem tuberculis fcatebant, fed aliter difpofitis; ramofis nimirum, eumque productis in modum, quo in Fodinis, vel fubterraneis fpecubus, Stalactica.

Sub duro Omenti tegmine compreffa locabantur, interque fefe ligamentis, facile tamen dilacerandis, connata Inteftina. Omnis pinguetudo, quæ tria ad hepar ligamenta comitari folet; omnis ea, quæ veficæ telleæ, ejufque ductui, circumfufa cernebatur, nil nifi fimilem induratam, atque globofam, referebat fubftantiam. Pylorus intus bonus, exterius tumorem gerebat, qui & durus, & femicircularis, & plus quam tres digitos latos craffus, inventus eft. Diaphragma tota fua inferiore facie duros hos febaceos tumores, femidigitum craffos, gerebat.

Sufpicaremur fere calore nimio fufam Omenti, Ventrifque pinguedinem, fubito frigore, dum vefpere a laboribus quiefcebat homo, ad ventrem externum admiffo, frigore quoque potus gelidi intro fufcepto, coaluiffe, induruiffe, in irrefolubilem hanc maffam abiviffe; fenfimque appulfis humoribus auctam effe; atque hinc pofitam demum, quod in ejufmodi degenerationibus affolet, Hydropis caufam fuiffe. Utique dies fuit totius æftatis calidiffimus, thermometro poft meridiem in loco a reflectione radiorum immuni 90. gradum notante. Si in tanto calore penderetur labor, quem vehementem, quem continuum, fuftinuerit, & conferatur cum obfervatione *Ruifchii* fufam a motu pinguedinem in equo de-

fcri-

ſcribentis, conjectura veriſimilitudinem adipiſcitur.

Nunquam, quod notandum, homo in hoc morbo vomuerat. Attamen præter alias vomitus cauſas, irritatio perpetua Ventriculi, tum & Pylorum premens, arctanſque, moles, vomitum frequentem, ac vehementem, ex iterata experientia anatomica, excitare debuiſſent. Verum in hoc homine Ventriculus & utrinque, & toto fundo ſuo, tam duræ, tam craſſæ, tamque ponderoſæ maſſæ, adeo intime adnatus erat, ut videretur, ne a fortiſſimo quidem Emetico in convulſivos vomendi motus contrahi, agitarique, potuiſſe. Bilis in Cyſtide copioſa, aurantia, tenax.

§. II. Mulier 52. ætatis annum agens, adhuc meſtruans, a 12. retrò annis tuſſi vexata, alvo perpetuo ſegnis, curat ſibi pro conſuetudine majali venam tundi; ex eoque tempore fluore menſtruo caruit. Brevi poſtea dolorem in Hypogaſtrio quidem toto, ſed ſiniſtro ejus in latere intenſiorem, percepit; ut ultra in illud incumbere nullatenus poſſet. Crevit ſenſim abdominis moles, ita tamen, ut cutis & muſculi ſemper flaccidi manerent, prehendique ac complicari, poſſent, præterquam ad umbilicum. Dolorem deinde in dextro hypocondrio conqueſta eſt, verſus coſtas ac ventriculum ſe extendentem; qui tamen poſthac minus obſervabatur. Quinque ſeptimanarum ſpatio ventrem ego ſæpe ſollicite tangens, dura omnia deprehendi, præcipue utroque Hypogaſtrii in latere; fluctuationem vero liquoris nunquam. Tandem contigit, ut dum incederet per plateam, acutum ſiniſtra in abdominis parte dolorem, cum quodam dilacerationis ſenſu, perciperet. Ex illo die manifeſta humorum undulatio ab utroque umbilici latere, in Epigaſtrio potiſſimum, percepta eſt. Jamque integumenta, & muſculi abdominis, olim adeo flaccidi, vehementer tenſi, expanſique obſervabantur. Ventris cru-

rum-

rumque Hydrops intercus hisce se junxit.

Qui cysticus olim Hydrops fuerat, eum nunc, dilacerato sacco, Asciten produxisse rati, ad Paracentesin devenimus, apertura solito altius facta; quia infra nulla undulatio, sed magna potius durities. Unde nobis videbatur callosus, crassusque saccus, licet infirmiore quadam plaga crepuisset, multisque esset evacuatus aquis, tamen dura sua mole, lympha forte multa adhuc circa ejus fundum existente, hanc efficere Hypogastrii duritiem.

Paracentesis 7. Nov. 1759. instituta, 22. propemodum libras medicas fusci, turbidi, spissi, liquoris eduxit. Ventre inde plurimum evacuato, femina veluti reviviscere tridui spatio visa est. Verum brevi adeo tempore liquor undulans recrevit, ut propter anxietates auctas, suffocatamque respirationem, cogeremur 31. Nov. repetere Paracentesin; qua tamen haud ultra 16. libras educere potuimus.

Vix inde perceptum solamen, quod anxietatum alia longe, quam olim, se causa prodiderit. Decubitus in dextrum latus commodior, subita a primo somno excitatio, & suffocans eo tempore anxietas, Hydropem dextri thoracis lateris innuerunt. Ita tamen, ut sinister thorax haud omnino ab aquis videretur esse immunis: diutius enim in dextrum latus jacentem suborta nonnunquam nova anxietas in sinistrum latus convertit.

Diuretica & ante, & inter, & post Paracenteses, cujuscunque generis, etiam varia Purgantia, nullam opem tulerunt. Exigua alvus, & pauca atque lateritia dicta urina, tantum prodierunt. Conamina nostra ad aquas exulceratis, aut scarificatis cruribus educendas, palliarunt quidem aliquantisper, symptomata autem non abstulerunt. Ad 15. Januar. 1760. obiit.

Ca-

Cadaveris venter valide fuit ; æquabiliterque ; tenſus. Aperto prudenter Peritonæo, corpus ingens, fuſcum, durum, totum quantum explebat abdomen, ab ima pelvi, ad uſque lienem & hepar. Idem illud, variis in locis, expanſionibus firmis, membranoſis, & adipoſis, cum Peritonæo concreverat, præſertim circa umbilicum, & in eadem cum umbilico latitudine, ſiniſtro in latere, idque tranſverſim, latitudine quatuor digitorum; deinde & per tres, quatuorve digitos deorſum, ut cum prima tranſverſa adhæſione angulum fere rectum componeret; etiamque hinc inde, ad latus dextrum.

Examine eo uſque producto patuit vel Ovarium dextrum eſſe, vel ex Ovario Hydatidem natam, quæ totam hanc expanſam molem produxerat; intus plenam ſubrubra aqua, quæ 24. libras ponderabat, quæque igni impoſita, in ſciſſilem abibat materiem. Saccus porro totus facie ſua interna mire exulceratus, & hinc tuberculis, ſeu ſebaceis, illinc ichoroſis, iterumque alibi cartilagineis, aut etiam ſanioſis, plenus.

Quod vel Ovarium, vel ex eo natam Hydatida, hunc ſaccum formare dixerim, id ideo dixi, quod ambigui hæſerimus utrum corpus quoddam, quod ad ſacci radicem inveniebamus, Ovarium ipſum, an vero ſeparatus parvus ſaccus eſſet? Siniſtrum ovarium in varios degeneraverat tumores. Uterus mutatus fuerat in duram ſubſtantiam, eamque carnoſam, & difficulter perſcindendam; craſſam adeo, ut vix in utero cavitas, niſi prope ejus orificium, ſupereſſet.

Univerſa pene Inteſtinorum moles verſus lienem truſa erat. Ventriculus pro more ingens; cum is, compreſſis adeo inteſtinis, vehementer diſtendi, inflarique, ſoleat.

In thoracis cavo dextro rubicundior adhuc aqua, quam ea, quæ in magno ſacco hæſerat, ad trium libra-

brarum pondus inerat, verum non, ut illa, in duram massam ad ignem mutabatur; pauca namque pellicula superstite evaporabatur tota. In sinistra thoracis camera, in qua aliquam, sed copia minorem, aquam, vivente femina, suspicati eramus, nulla aqua inventa est. Pulmo lateris dextri vix mediam ejus altitudinem occupans, adparuit condensatus, ac veluti ad ignem crispatus. Idemque inferiore sua tota media parte, dum in aquam conjiceretur, ejus fundum petebat; innatabat vero superiore. Interna pulmonis substantia sat bona, sed lata ejus in dorso cum pleura cohæsio.

Tota superficies inferior pulmonis, Pleura, Diaphragma, Mediastinum, id est, quævis partes aquæ contiguæ, plenæ fuere tuberculis variæ magnitudinis, semiscirrosis, purulentisve, aut saniosis. Lien quadrifariam, profundaque incisione dentatus; durus. Hepar albescens & compactum. Vesiculæ bilis profundissime tinctæ copia duas pondere uncias superabat: ineratque vesiculæ calculus, quadrangulus fere, trium linearum diagonalem habens, spiculis innumeris, ac parvis, splendidisque lapillis concretus, exusto carboni rudiore adspectu haud absimilis. Nulla seri in encephalo redundantia, & quæ pauca aderat ventriculorum anteriorum lympha ad ignem non coaluit.

Ex historia morbi, & sectione cadaveris, id videtur colligi oportere, quod mulier ista primum Hydropem cysticum passa fuerit; quod deinde saccus parva quadam in plaga crepuerit, & Asciten effusis produxerit aquis; deinde quod paracenteses aquas Ascitis duntaxat eduxerint; præterea quod lapsu temporis concidentis sacci apertura, cujus vestigium invenire non potuimus, consolidata fuerit, sicque regenerata aqua sit, quæ saccum in eam, quam in cadavere deteximus, extenderit molem. Probabileque admodum, eam sacci

cras-

craffitiem impedivisse, ut vel morbi principio, vel sub finem ejusdem, undulantem perciperemus Lympham. An ideo, quod femina a 12. retro annis ficca, eaque valida tussi laborasset, Hydrops thoracis eo, qui abdominis, longe annosior? Nunquid, quod posteriore anno menses adeo irregulares, ac paucos, habuerit, & tamen Plethorica existeret, uterinum systema obstructum, atque induratum, habere ceperit?

§. III. Sub idem tempus aliam, quinquagenariam suscepi, quæ bona semper, ut ajebat, valetudine usa; nisi quod febre intermittente, seu quotidiana, seu tertiana, laborare consuevisset. Quas quidem febres largiore vini potu, quem impense amabat, semper se dispulisse asseverabat. Catamenia tarde incepta, maturius finita, pauca perpetuo & irregularia, habuit. Quinquennium elapsum esse ajebat, ex quo semel urinam mittere, præ adstantium verecundia virorum, impediretur: elapsis aliquot deinceps horis se ventre doluisse, urinam vero, quum mittere gestiret, nullatenus mittere potuisse: fomento tamen ad Hypogastrium vespere adhibito paucas reddidisse guttulas: remediisque postera die a Medico acceptis iterum guttatim eam prodiisse, postea autem sensim abdominis tum tumorem tum dolorem se percepisse. Adjungebat porro elapso ab illinc mense se, vehementer sitientem, copiam gelidæ immensam hausisse; cumque tota insequente hyeme admodum siticulosa foret, plurimum bibendi necessitati parere se debuisse; nec unquam nisi stranguriose reddere potuisse urinam.

Porro ventris mole crescentis extensionem, eo usque æqualem, ut ait, perceperat; cum vero plurimorum Medicorum opem frustra esset integro triennio experta, & tandem Decoctum Juniperi diu affatimque hausisset, ventrem quidem multum concedisse, sed etiam admodum inæqualem tactu, figuraque, reddirum

tum esse deprehendebat: relicto autem eo Decocto, advertit antiquam ventri molem, antiquam rediisse æquabilitatem.

Ex hac sæpe repetita, eodemque semper modo enarrata, ac confirmata Anamnesi, conclusimus cysticum Hydropem adesse; cujusnam visceris incerti quidem, probabiliter tamen obstructione systematis uterini natum; eique demum asciten junctum esse. Quippe Catameniorum modus hoc ipsum systema dudum laborasse indicaverat nobis: annosusque vini abusus, frequentiores quoque narium hæmorrhagiæ ad causam proegumenam accedentes, morbum præsentem gignere potuisse nobis videbantur; ita tamen, ut continuus aquæ abusus eundem vehementer auxisset.

Urinosusne Hydrops forsan non fuerit si quis suspicetur, respondeo Hydropem urinosum celeriter perimere, hunc vero jam integro perstitisse quinquennio. Sed præterea Hydropis causæ pridem in corpore extitere, antequam urinæ retentio nasceretur.

Decoctum Juniperi multam sane ascitis lympham diuresi eliminavit, quum venter ita detumesceret; sed ascite evanido cysticus Hydrops cum omnibus suis tumorum inæqualitatibus eo manifestior adparuit. Confirmavit hanc phænomenis hujus explicationem ventris renato ascite æquabilitas.

6. Nov. 1759. Paracentesi eduximus 56. libras liquoris, qui fuscus, atque instar potus Chocoladæ spissus deprehensus fuit, integraque septimana asservatus non fœtuit; igni autem a principio eductionis impositus, pauca sui massa coagulabatur, plurima sui parte in auras evanuit. Principio, ut fit, ab operatione recreata, viribus solito citius decrevit, perpetuisque tum anxietate, tum pertinaci diuturnoque singultu, 19. ejusdem mensis obiit.

Venter monstrose inflatus. Musculi abdominales tenuatissimi. Peritonæum denso cum sacco, in cavo

ventre contento, hinc accretum, illinc liberum. Sacco levi vulnere pertuso, mox venter, flatu sibiloso erumpente, multum detumuit.

Saccus ex ima pelvi supra umbilicum, ac per totam ventris latitudinem adscendens, fundo suo terminabatur latis circiter quatuor digitis infra cartilaginem xyphoideam. Omentum supra saccum sub hepate locabatur, & hinc inde ad ejusdem lobi majoris crepidinem, tum & ad totius sacci fundum, adhærebat, & connatum erat. Thorax minimus fuit, nam hepar tam alte sub costis recondebatur, ut gibbo suo ultra tertiam [ducto a superibus numero] adscenderet; eodemque modo diaphragma medio sui. Cellulositate quidem facile dilaceranda saccus pluribus in locis cum peritonæo connexum; ad latera vero, & in Ilibus, ligamentosis productionibus, non nisi cultro separandis, cohæsit. Origo ejus ab Ovario sinistro, totaque uteri sinistra parte; fundi sui postica plaga cum intestinis tenuibus unitus ope ligamentorum membranosorum, non tenacium, sed digito facile solvendorum. Tenuia intestina omnia fere in Epigastrio sinistro convoluta: suo Colon loco. Jamque in inguine dextro, iisque cunctis in locis ubi saccus a cohæsione cum peritonæo liber, ac toto abdominis cavo, ascites erat. Aqua ascitis minime fœtens; ea autem sacci, fusca & fœtida fuit. Ipse autem saccus inæqualiter crassus, intus tuberosus, saniosus, semipurulentus, tota sua interna substantia. Aër, qui sibilo exiverat, ad anteriora sacci locatus fuisse videtur, hincque, facto vulnere, exitui aptus. Substantia sacci hic semilineæ, ibi lineæ, alibi 2. 3: linearum; in latere vero sinistri digiti, imo pollicis, crassitudinem inæqualem ac tuberosam, habebat.

Circa uterum nihil non confusum. Examine tamen patienter instituto, patuit Ovarium ipsum, dum extendi inciperet, cum laterali uteri superficie cohæsisse

fisse; Tubam Fallopianam implicuisse sibi, eandemque ad sesqui spithamæ longitudinem extensam, secum duxisse, sic demum occupasse ventrem fere totum. Habebatque ad suam originem appendiculum, aqua similiter repletum. Dextrum Ovarium diametri sesqui pollicis lympha gelatinosa repletum erat.

Igitur Paracentesi eductus fuit liquor turbidus, non fœtidus, in cavo abdominis ascitem faciens; qualis etiam a morte ibidem deprehendebatur. Libere enim effluere sub Paracentesi potuit e locis a cohæsione cum peritonæo liberis. Hincque factum, ut etiam in vivente undulatio perciperetur aquarum.

Docent porro hi tres casus, me, *Tom.* 4. *Rat. Med. cap.* 3. haud immerito aliquas, easdemque haud leves, adnotasse difficultates, in exequendo erudit. *Paris. Chirurgorum* systemate, quo statuerant, eductis Paracentesi aquis, vulnus insigniter dilatandum esse, apertumque servandum; ut & omnis posthac renascens liquor, abdomen alioquin iterum extensurus, inde extillaret perpetuo, & saccus ita concideret, complanaretur, convolutusque concresceret, ut deinceps ultra extendi nunquam posset.

In I. enim historia Hydrops renascens præcaveri quidem potuisset, lata servata ventris apertura; sed Omentum ita monstrosum non modo inde mutatum non fuisset, sed aëris allapsu in sphacelum dirum, subjecta sibi omnia destruentem, abivisset.

In historia II. & III. saccus in Paracentesi perscissus non fuit; perscindendus ergo fuisset. Ecquis vero pollicis forte densitatem offendens, nescius proinde quid forte perscinderet, cultro penetrare ausus fuisset? Haud enim id in vita, ut quidem in cadavere; illico patescit. Nec concidisset saccus, sustentaculis quippe & adhæsionibus validioribus cum peritonæo cohærens. Quid vero in substantia ulcerosa, scirrhosa, saniosa, adeo crassa, vulnus effecisset? Quid

demum aër? Dira certe carcinomata, quæ mutuus binorum pendentis facci laterum affrictus auxiffet vehementer. Quodfi demus aperturam forte fortuna in tenuiore facci fubftantia, ut latis in plagis anterius, pofteriufque erat, penetraturam fuiffe, quid inde non timendum ab Inteftinis? Compreffa hæc olim, jamque libertatem nacta, & flatibus diftenta, aut colicis expanfa doloribus, verfus locum minime refiftentem, faccum, feu ejus parietem pofteriorem, protrudere, extrudere, & ventrem extra ventrem, monftrofamque formare Herniam, potuiffent. Mitto nunc, quæ de degenerafcente Ovario exscindendo, etiam ab iifdem claris viris propofito *Tom.* 4. dixi. Utique in tertio hoc exemplo patuit Ovaria, dum extendunt fefe, quandoque utero primum adplicari, eidemque arctiffime uniri: Ovarii proinde extirpationem majoribus difficultatibus premi, quam quidem theoretica ejufdem contemplatio fuggeffiffet.

§. IV. Profecutio hiftoriæ mulieris, de qua *Tom.* 4. *cap.* 3. difficultates confirmat eafdem. Sic enim res nunc cum illa fe habet. Tumor abdominis poft Paracentefin femper recreverat, undulans nunquam. Hydragoga vitam hyeme præcedenti, bonaque veris parte, tolerabilem ipfi reddiderant. Maji vero 10. proxime elapfo, motum exercens validum, pondufque elevans, crepitum in ventre percepit, veluti quid intus fibi dilaceraretur, fimulque fubitum ventris incrementum. Fluctuationem nunc manifeftam iterum deprehendebamus.

Ut anno præterito præter cyfticum tumorem habuerat afciten, Paracentefi eductum, ita etiam nunc, vel facco ipfo vi lacerato, ut in hyftoria II., vel alio tumore hydatico rupto, afciten adeffe rati, 14. Maji Paracentefi eduximus libr. 20. liquoris turbidi fufci, tenacis, haud fœtentis, vix imminuta abdominis mole. Unde potius alterum a primario facco difruptum

ea

ea vi fuisse credimus, cum primarius ille, intra octiduum a percepta dilaceratione, æque magnus, extensusque, quam olim deprehenderetur. Liquor eductus secessit in gelatum, quod lumini admotum pellucet, & in liquorem fuscum, fere limpidum, qui ad ignem omnino coagulatur. Toto eo tempore notavimus ejus urinas nunquam habuisse lateritium sedimen, ut alias id hominum genus habet; sed tale, quod a bona in acutis hypostasi haud facile interstinguas.

Post hanc Paracentesin aliud quid, præter descriptam formam, extensionemque, venter notandum exhibuit. Circumscriptus quippe tumor ab Hypogastrio ad umbilicum, & ultra, extensus, durusque idem, atque ovalis, deprehenditur; haud sane aliter, ac si ultimam graviditatis metam attingeret. Maritata cum sit, graviditatis datur una cum Hydrope, tum cystico, tum ascite, possibilitas. Id vero incertum. Casus famosus *Drelincurtii*, cui similem etiam *Tom.* 4. descripsi, abunde evincit uterum posse, dum privato turget Hydrope, simulare graviditatem. Tempori utique hoc concedendum. Interim præter alias sufficientes rationes haud imitandi *Parisinos*, nova hæc nobis, eaque urgens sane ratio, saccum haud aperiundi, sistebatur.

Dies interim docuit diem. Elapsis nunc fere quinque mensibus, dum hæc sub prœlo sudant, ex quo subdubitare ceperimus, mutatio figuræ, incrementumque abdominis, plane arguunt, personatam graviditatem fuisse. Quamvis igitur graviditatis metus haud existat ultra, subsistunt tamen graves aliæ rationes abstinendi a cura proposita.

§. V. Anno proxime præterito innueram casus nonnunquam dari, ubi id ipsa per sese natura facit, quod in proposita methodo & difficile deprehenderamus, & periculosum, & sæpe impossibile. Videatur hist. mulieris *Tom.* 4. *cap.* 3., quæ scilicet in gravidi-

tate, præcipueque deinde a partu, ab umbilici dextro latere tumorem gerebat, qui manifestam puris, arctiore spatio contenti, fluctuationem exhibens, aperiebatur, pusque copiosum per multos dies fundebat, cum imminuta duritie, & ceteris bonis inde sequentibus signis. Quandiu potuimus, locum in illa servavimus apertum, quia purulentus saccus peritonæo accretus esse detegebatur, nec admodum magnus ille, ut stylo flexili & incurvo patebat. Mense Octob. & Nov. 1759. vulnus sponte coëuns, aliquoties dilatavimus, eo quod superstitem duritiem deprehenderemus. A partu, qui ineunte Junio contigerat, defuerant menses; finiente vero Octobri rediere; ex eoque gravida facta, mense Augusti feliciter peperit. Locus affectus sine ulla duritie relicta, aut tumore, coivit. In ejusmodi casibus verum illud Manilii: *Artem experientia fecit, natura monstrante viam*: præter naturam magistram, res semper periculosæ admodum aleæ.

§. VI. Antequam hoc caput finiam, unum monendum habeo. *Tom.* 2. & 4. de Tympania agens, in eorum sententiam abivi, qui aëri soli, eique intestinis cavis contento, adscribant eandem. Quippe capta in cadaveribus experimenta, præter *Dureti* & *Littræi*, aliorumque, auctoritatem, eo me adduxerant. Historia tamen III. hujus Capitis, demonstravit posse ex putrido liquore aëra in sacco gigni, pertusoque sacco exire sibilando. Ergo si Veterum nonnulli simile quidpiam forte observantes Tympanitidem dixerint aqua & aëre gigni, hancque partim aëream, partim aquosam, haudquaquam in Intestinorum cavo, sed in ventre, contineri, non est quod obloquar. Verum enim vero nec in vita, nec in cadavere, hic, de quo agimus, morbus, ipso Tympanias nomine recensendus venit, totam ejus historiam attente pervolvamus. Utique nulla in eo Hydropis sicci signa.

CA-

CAPUT III.

De Hydrope Pectoris.

§. I. *Signa & Symptomata morbi ex* Hipp. *Sequentium ævorum Scriptores parum aut nihil ejus meminerunt. §. II. Sæculo autem XVII. ut & præsenti, plures de eo ex professo egerunt. §. III. Diagnosis & curatio ex authoribus formantur. Ea occasione Paracentesis tum in genere, tum ea Thoracis in specie, examinatur, ac remediis ceteris præstantior declaratur. Inquisitio fit quibusnam, & quandonam, prosit. §. IV. Examen Evacuationum in Hydropicis per Cauteria, Scarificationes, Vesicantia, &c. & qua lege usui venire queant. §. V. Problema proponitur cur laudata in Hydrope pectoris Paracentesis adeo raro instituta fuerit, adeo raro adhucdum instituatur? Responsum petitur ab incboantis morbi incertitudine, & a rebus ejus, dum probe cognoscitur, conclamatis. §. VI. Fallacis morbi historia practica traditur, qua dicta probentur. Incertitudo signorum ejus probatur historia Hydropicæ, multisque aliis practicis exemplis. Confirmatur ulterius alia historia notabili, & sectione anatomica. Conclusio medica.*

§. I. FEmina, de qua Cap. proxime superiore actum, præter Hydropem cysticum & ascitem, Pectoris quoque Hydropem habuit. Hunc, vivente ea, dudum suspicati eramus, ut ibidem innui. Attamen quæ signa pathognomica morbi vocari solent, non aderant omnia; & quæ etiam in eadem Hydropem sinistræ thoracis cameræ indicare videbantur,

nos plane fefellere. Fallacem sane morbum plura nobis experimenta jam evicerant; ita ut eum incertissimorum morborum in classe locari oportere, cum Auditoribus meis sæpius doluerim. Quum tamen adeo & frequens morbus sit, & difficulter cognoscendus, operæ precium erit eum ab incunabulis repetere, adeoque examen instituere quorumvis signorum, quibus cujusque ævi Scriptores Medici illum nobis depinxerint, cognoscendumque, ut indubie præsentem, dederint. Inquiram deinde num incipientis morbi signa propria artis usus forte non suggerat? Ex omnibus practicas regulas deducere conabor.

Ad signa morbi tum communia, tum pathognomica examinanda ab *Hippocrate* ordiri convenit. *Lib.* 2. *de Morb.* pag. *apud Foës.* 483. Tom. 1. apud *Charter*. Tom. 7. pag. 575. vocatur morbus Ὕδερος πλευμονος „ Si Hyderos, inquit, in pulmone nascitur, „ febris, & tussis, vexat, confertim respirat, pedes „ intumescunt, ungues omnes contrahuntur, & iisdem, quibus suppuratus, afficitur; verum remissius, ac diutius. Quod si Infusum, aut Fomentum, „ aut Suffitum adhibeas, pus non sequitur; indeque „ cognoveris non pus, sed aquam intus esse. At si „ diutius aure ad latera admota auscultaveris, intrinsecus velut acetum olet. Et aliquandiu his afficitur, sed postea in ventrem erumpit: confestimque „ sanus, & morbo liberatus esse videtur. Verum „ procedente tempore venter incenditur, eademque „ illa, & graviora patitur. Quibusdam etiam venter, & scrotum, & facies, intumescit. Et nonnulli „ illud ab inferiore alvo, provenire existimant, cum „ ventrem magnum, & pedes tumere, videant. Quæ „ certe intumescunt, ἢν ὑπερβάλλῃς τὸν καιρὸν τῆς „ τομῆς, si sectionis tempus oportunum prætervi„ deris.

Libr. de Aff. int. apud *Foëf.* Tom. 1. pag. 544. & 545. apud *Charter*. Tom. 7. pag. 655. & 656. morbi descriptionem & curationem eodem modo, sed fusius, prosequitur. „ Hic Hydrops, ait, ex his oritur. „ Quum æstatis tempore, siti premente, copiosam „ aquam biberis, quandoquidem inde maxime gigni „ solet, & pulmo expletus fuerit, rursum in pectus „ dimittit. Quumque in pectore extiterit, vehementem „ ardorem excitat, ita ut pinguedinem, quæ in „ arteriis inest, liquefaciat. At si semel pinguedo „ multo magis liquefieri ceperit, Hydropem brevi „ efficit. Gignitur etiam ubi tubercula, φύματα in „ pulmone exorta fuerint, eaque aqua repleta in pe„ ctus eruperint. Quod etiam a tuberculis oriatur Hy„ drops, mihi argumento sunt Boves, & Canes, & „ Sues. In his enim Quadrupedibus maxime pulmo„ nis tubercula oriuntur, quæ aquam continent. Se„ ctione namque facta id illico cognosces; aqua „ quippe effluit. Talia autem multo magis in homi„ ne, quam in pecoribus fieri videntur, quanto mor„ bosa magis etiam victus ratione utimur. Pleri„ que vero exortis tuberculis purulenti etiam exti„ terunt.

„ Hæc igitur per initia oboriuntur morbo: tussis „ sicca, & fauces exasperari videntur, & rigor, & „ febris succedit, & orthopnœa; cutis totius corpo„ ris tumefit, tument pedes, ungues contrahuntur; „ & quandiu quidem in superiore ventre Hyderus „ extiterit, extat acutus dolor: cum vero ad infe„ riorem ventrem devenerit, melius habere videtur: „ deinde progrediente tempore impleto ventre, ea „ quæ prius patitur. Interdum vero ad latus tume„ scit, & qua parte secandum sit, indicat. Quod si „ non indicet, multa calida lotum, humeris compre„ hensum, concutito, deinde quonam in latere mate„ ria magis fluctuat, auscultato.

Hip-

Hippocrates igitur caufam Hydropis Pectoris deducit 1. ab aquæ potu, & nimio, & celeriter ingurgitato. 2. A ruptis pulmonum tuberculis, [Hydatidibus] quæ, fi verfus externam pulmonum fuperficiem perrumpuntur, fuam utique lympham in cavum thoracis effundunt.

Morbi figna & fymptomata ait 1. Tuffim ficcam 2. Faucium raucedinem. 3. Rigorem. 4. Febrim. 5. Refpirationem citiorem. 6. Orthopnœam. 7. Totius corporis, pedumque præfertim, Hydropem intercutem, feu *ἀνὰ σαρκὰ*. 8. Thoracis dolorem. 9. Hydropem ventris, cum remiffione omnium fymptomatum, quum pectus ad tempus evacuetur. 10. Recrefcente pectoris lympha, quod ejus fit fcaturigo perennis, tunc afcitem ultra non levare morbum pectoris. 11. Unguium curvationem, qualis fieri folet fuppuratis: addit & alia fuppuratorum figna, quæ mitius tamen ait, & diutius, ipfis evenire. 12. Abfentiam fputi purulenti, etiamfi medela ad fputum provocandum adhibita fit.

Symptomatum horum plura etiam figna vera morbi funt, fed addit *Hippocrates* aliud quid. Hominem nempe in fedili collocatum humeris valide concutit, movetque; ut fic aure mox ad latus admota, undulantem percipiat aquam. Addit pro alio figno, *Lib.* 2. *de Morb.* quod eadem pectoris aqua, dum fic aurem pectori admoveris, veluti acetum olet.

Errorne aliquis hic exemplariorum? *Foëfius*, & *Charterius*, & *Lindanus*, hic legunt *ὄζει*, *Cornarius* vero *ζέει*, nempe, *fervet*. Juxta hoc exemplar fenfus bonus eft, non vero lectione alia. Nunquid enim *Hippocrates* juberet non nares, *fed aurem*, pectori admovere, ut odorem aceti perciperemus? Sed fi *fervere* intellexit, tunc aurem admovere oportune præcipit.

Cum

Cum magnus *Hippocrates*, adeo in ceteris Laconicus, judicaverit hunc morbum adeo fuse describi oportere, expectare quis possit *Galenum Cælium Aurelianum*, *Aretæum*, posteriorumque ævorum scriptores, & fusos, & perspicuos esse, cum de eodem agunt. Sed nihilminus. Plures in transitu meminere illius; nonnulli ne meminerunt quidem. Quo quid in obvio adeo morbo mirabilius? *Platerus*, *Hollerius*, *Goræus*, *Capivaccius*, *Hier. Mercatus*, *Salius Diversus*, *Jacotius Ballonius Duretus*, &c. obiter modo de Hydrope pectoris locuti sunt, eorumque, quæ adeo fuse *Hippocrates*, signorum pauca modo raptim tetigerunt: unde concludere nos cogunt morbum ipsis minus in viventibus ægris, quam in denatorum cadaveribus, patuisse. Idemque judicium fit de *Cardano*, *Coïtero*, *Donato*, *Cratone a Crafteim*, *Casparo Bohino*, & reliquis omnibus, ex quibus optimus *Schenckius*, utilissimas suas adornavit collectiones.

§. II. Ineunte autem Sæculo XVII. tres magni in arte Viri simul hoc argumentum pro aliqua ejus dignitate tractarunt. *Prosper Martianus*, Romæ; *Carolus Piso*, Nanceii; *Daniel Sennertus*, Wittenbergæ. Paulo post etiam *Lazarus Riverius* utcumque fuse de eodem egit. *J. B. Helmontius*, quanvis de eo parum habet, in Tractatu tamen, qui vocatur *Ignotus Hydrops*, & morbum in ægri vita præsentem cognovisse, & in cadavere demonstrasse, videtur. Post illum *Sylvius de le Boe*, & cum *Lovvero Willisius*, ex professo de eodem egere. Plures tamen post illos, ut *Juncken*, *Etmuller*, &c. solo vix nomine morbum recensuerunt. Egregius *Wepferus* Libr. de *Affect. Cap. Obs.* 60. anatome potius illum, quam ægro vivente, cognovisse videtur: cumque ipsemet hoc morbo laborasse post mortem inveniretur, minus tamen id credidisse legitur apud *Brunnerum*, eo quod urinam egregie redderet, matutinisque gauderet sudoribus;

Wra-

Wratislavienses N. C. Medici ad Ephemeridas suas ann. 1699. - - 1702. Tractatum de Hydrope Pectoris adjecerunt, in quo ejusdem causas, signa curamque, erudite tractant. Exinde *Academiæ N. C. Paris. Lond. Edimb.* varia ejus dedere exempla, Immortalis *Boerhaave* Cap. de *Hidrope* §. 1219. Hydropem hunc describit Empyemati multis signis similem, sola causæ antecedentis observatione ab illo discriminandum. Nobiliss. Russiæ Archiater *de Gorter*, in *Med. Comp. Tract.* 35. morbum obscurissimum vocat, ejusque signa ex *Hipp. Pisone*, *Sennerto*, tradit.

§. III. Porro si ex quibuscumque recensitis hisce Autoribus causas, signa tam communia quam pathognomica, dagnosin quoque, & curam, diligenter colligamus, notanda sequentia invenimus.

1. In causarum enumeratione passim conveniunt omnes. Causas enim Hydropis generales recensent, quæ vel in aliis corporis plagis Hydropem primo concilìant, deinde pectori; vel pectori primum, deinde reliquo corpori; vel denique pectori soli. Causas præterea peculiares quasdam nonnulli addidere: v. g. maturiorem vulneris in thorace curationem, rupturam ductus chyliferi, diruptionem hydropici pericardii, vasorum in osseam substantiam degenerationes, &c.

2. Signa morbi multi haud alia enumerant, quam quæ *Hippocrates*; nonnulli vero singularia dedere, quæ vel pathognomica, vel illis saltem proxima appellarunt: v. g. súbitaneam prima nocte excitationem, cum intentata fere suffocatione; alterutrius, vel utriusque, manus sive paralysin, sive œdema; hypochondriorum tumorem: pulsum debilem, tardum, inæqualem, haud raro intermittentem; fœtentem animam; urinam paucam, crassam, & brevi ante fata ex atro rubentem, cum furfuraceo, aut lateritio sedimine.

3. In Diagnosi multi, gravesque Viri, difficilem, obscurum, ambiguum, morbum esse fatentur: varii e contrario tanquam communi omnium more propriis ex signis cognoscendum, atque ab aliis interstinguendum eum describunt.

4. Curam ejus varii, vario admodum modo, auspicati sunt: *Hippocrates* textibus, ex *Libr.* 2. *de Morb.* & *Lib. de Aff.* supra recensitis, " Hunc quidem, ait, si exteriore parte intumescit, inter co-„ stas sectione facta, curare oportet. Sin vero mi-„ nime intumuerit, etiam multa calida lotum tunc, „ veluti purulentos in sella collocato, & qua parte „ strepitum edet, ea secato: tertiam ab ultima co-„ stam ad os usque secato: deinde terebra acuta „ ulterius perforato: votumque est, quo sane facile „ effluat, ut quam infimo loco id fiat.

„ Ubi autem secueris, oportet ulcus cavum, in „ interna patens, efficere imposito lino crudo; craf-„ sum autem, & extremo acutius, oportet hoc li-„ num, sive linamentum, facere. Quam paucissimam „ aquam parce emittas. Imposito igitur linamento „ mollem spongiam supra imponito; deinde ne pe-„ nicellus decidat, deligato. Et si quidem 5. die „ pus in ulcere circumnascitur, ut plurimum eva-„ dit: sin vero circumnascitur nihil, postquam aquam „ eduxeris, sitis prehendit illum, ac tussis & mo-„ ritur. Per 12. autem dies semel die aqua educen-„ da: post 12. vero dies, id est, 13. die, tota a-„ qua educenda est: & reliquo tempore, si ab aqua „ distensio fiat, exhaurienda, venterque cibis siccis „ resecandus.

„ Hæc autem post sectionem exhibenda: succum „ laseris dragmæ pondere adparatum, & Aristolochiæ „ tali cervini magnitudine frustulum derasum, & len-„ tium, ervique, torrefactorum polentam; utrius-„ que purgatæ chænicis dimidium: hæc melle & a-

„ ce-

„ ceto subigito. Deinde 60. trochiscis formatis;
„ unum tritum quotidie vini nigri austeri quam
„ suavissimi heminæ dimidio maceratum, mox jeju-
„ no potui exhibeto. Reliquam vero victus rationem,
„ & exercitationem eandem, quam priore tempore,
„ habere jubeto. Et si pudenda, ac femora intu-
„ muerint, audacter scarificato. Hunc si ita curave-
„ ris, certissime sanum reddes.

Monitos Lectores hic velim me 1. utrosque laudatos *Hippocratis* textus dedita opera confudisse, & commiscuisse, ut continuata oratione integra ejusdem sententia pateret. 2. Me *Hippocratis* μότα, & ἔμμοτα eo modo latina reddidisse, quo *Tom.* 4. *cap.* 3. necesse esse demonstraverim.

Haud omnibus æque arrisit hicce curandi modus. *Prosper Martianus* Paracentesin *Hippocratis* ut primum, ut prestantissimum auxilium, commendavit. Magnus *Boerhaave* Aph. 1219. & 1238. *Hippocratem* & *Martianum*, presse sequitur. At vero Auctorum plerique hanc eo duntaxat casu laudarunt, quo remedia consueta minime juvarent. Ita *Piso*, *Sennertus*, *Wratislavienses*, *De Gorter*, &c. Imo dantur haud contemnendi in arte Viri, qui hanc operationem, cum bona *Hippocratis* venia, condemnarunt. ut v. g. *Ludovicus Mercatus*, *Petrus Salius Diversus*, & pene etiam *Sylvius de le Boe*.

Hinc ultimæ penultimæque classis Scriptores; ut quemvis passim Hydropem, ita & hunc evacuantibus docuere debellandum. Unde purgantia hi leviora illi drastica, tum omnis generis diuretica, ac sudatoria, præscripsere. Fonticulos quoque, & setacea, vesicantia, sacrificationes, inustionesque crurum, femorum, tumentisque scroti, ad revellandam de pectore lympham, unanimiter commendarunt.

Et

Et ſane quoad Paracenteſin in genere, in quovis Hydrope, notamus eam ab omni retro ævo male audiiſſe, & a multis tanquam periculoſam, a nonnullis tanquam quoſvis indiſcriminatim occidentem, proſcriptam fuiſſe. Quos egregie *Cælius Aurelianus*, primi ſæculi æræ Chriſtianæ, ut videtur, autor, refutavit; ut & Sæculo 16. finiente *Ambroſius Paré*, aliique. Præcedenti ac præſenti Sæculo frequentiorem in uſum vocata eſt. Notabilia exempla *Acad. Reg. Sc. Pariſ. Theſes Pariſinæ* obſervationes omnium Regionum, multas Hydropis aſcitis curationes ut vocant, radicales, aut ſemel, aut iterum, aut pluries inſtituta Paracenteſi, referunt: tum & curas plures morbum egregie pallantes.

Numeroſi, qui mihi obtigere, caſus me docuere, palliantes curas numero plures, quam integras, Paracenteſi perfici. Quare examinare confert quandonam integre, & quandonam tantum palliative Hydropici ejus ope curari queant: ſponte tunc liquebit quibuſnam Paracenteſis, & quouſque, proſit.

A cauſa quacumque homo poteſt notabili tempore eam ſuis in humoribus tenuitatem, eam cutaneis in vaſis laxitatem, & anaſtomoſin, habere, ut perpetuo fere ſudet, ſudorque guttatim defluat, & veſtes madefaciat, lectoſque. Sed & idem homo, ſeu bonitate naturæ, ſeu diætæ mutatæ, mutatæve athmoſphæræ, medicamentorumque, auxilio, ita poteſt compingi humoribus, vaſis ita conſtringi ut ultra non ſudet, vireſque ſudore confractas brevi recuperet. Hic homo tunc integre curatus eſt.

Verum ponamus exhalantium vaſorum debilitatem minus ad corporis ambitum peccare, quam ad pleuram, ad peritonæum, ad viſcerum in thorace, ac ventre ſuperficiem; ita ut potiſſimum per harum partium exhalantia vaſa tenuati humores Hydropem tansſudendo creent. Ut priori, ita & huic naturæ,

re-

regiminis, artis, auxilio, diathesis ita tolli potest, ut internus ille sudor cesset. An autem ita hic, quam ille curatus? Neutiquam. Prior ille vasis roboratis, inspissatisque humoribus, jam curatus erat; posterior cum omni hoc beneficio aquæ dolium manet. Hæc porro aqua si bonitate medelæ, aut maxime Paracentesi, evacuata fuerit, cum mutata in melius jam antea diathesi, perfecta aderit ac firma sanitas.

Etiam hoc in casu contingere potest, ut Paracentesis, nondum mutata diathesi, colluviem aquarum auferat; ac deinde optima roborantia & inspissantia remedia integram efficiant, constantemque salutem.

Si nunc homo a subito, ac copiosiore potu aquoso, post diuturnam sitim hausto in Hydropem inciderit, quemadmodum olim totus pene exercitus invictissimi Imperatoris *Caroli V.* in expeditione *Tunetana*; utique potus abstinentia, motus, elater conservatus vasorum, ejusmodi innumeros restituere possunt. Sin vero abundantior lympha, in corpore effusa remanserit, homo hic aut aptis medicamentis, aut paracentesi, ab illuvie aquosa liberandus erit: liberatus, recte valebit.

Sed alia longe res est, si dispositio in corpore perseveret, qua sublatis aquis, perpetuo succedant novæ. Si eductis aquis vasorum humorumque vitia corrigi nequeant, causæ persistentes novas continuo regenerabunt aquas. Si aperta hydatis aquam stillaverit, educta ea, novam abundantius, ablata resistentia, dabit. Ergo paracentesis ad tempus modo levabit; sed & medicamenta belle evacuantia etiam tantum ad tempus proderunt. Igitur cum medicamenta sæpe nihil aut vix agant, prætereaque corpus defatigent; ipsa vero peracentesis vires vix projiciat, nec corpus exagitet, secure autem semper, certoque evacuet; merito *Prosper Martianus*, & *Boe-*

& Boerhaavius, paracentesin medicamentis prætulerunt. Tandem in ascite, cui Hydrops cysticus junctus, etiam ceteris paribus est Paracentesis medicamentis anteferenda; quia medicamenta ibi vix unquam efficaciter agunt, & Paracentesis semper evacuat.

Diffiteri equidem non possumus mortem Paracentesi presso pede nonnunquam insequi: cum tamen eo modo in casu tunc adhibetur, ut vitam lymphæ abundantia jamjam suffocandam fortassis aliquantisper producat, dubiumque tunc auxilium, quam nullum, adhiberi præstet; neque etiam hic condemnanda Paracentesis erit. Hujus erat mentis *Hippocrates* Lib. *de Loc. in hom.* pag. apud *Foës.* 417. *τῶν νοσημάτων δ', τι ἂν ἐπικινδυνότον ἔστιν, ἐν τούτοισι παρακινδυνεύειν χρὴ ἐπιτυχὼν μὲν γὰρ ὑγιᾶ ποιήσεις, ἀτυχήσας δὲ ὅπερ καὶ ὡς ἔμελλε γίνεσθαι.* In morbis, in quibus periculum ingens adest aliquid audendum est: si enim successerit, poteris servare ægrum; si non profeceris, fit modo id, quod sine tuo molimine brevi contigisset.

§. IV. Atque hæc de Paracentesi. Sed quæ commendatur evacuatio in quacumque Hydropis specie, cauteriis, ac scarificationibus peragenda, illa etiam, subsequa brevi gangræna, discrimine non vacat. Passimque omnes post *Hyppocratem* Medici Hydropicorum ulcera curatu difficillima, ne dicam impossibilia, notarunt. Interim qui hoc primus notavit *Hippocrates*, ille etiam ulcera Hydropicis arte excitanda esse primus monuit. Sibine igitur contradixit? Minime; sed necessariam adhibuit, quam negligere solemus, cautelam. *Ἀεὶ τὰ ἐξοιγόμενον χρίειν θεραπευτηρίῳ φαρμάκῳ.* Sicque averruncare gangrænam potuit. Unde bene *Prosper Alpinus*, finiens suum 7. Lib. *de Med. Methodica*. „ Hocque, inquit, præsidii genere sci-

D „ mus

„ mus nos complures Hydrope fuisse sanatos; at quia „ curationem vulnerum neglexerunt, alio morbo quam „ Hydrope interemti sunt; quippe vulnere in gangrænam abeunte.„ Quare, dum in Nosocomio scarificationes, Hydropem palliantes, instituimus, saturato corticis peruviani fomento gangrænam averruncavimus. Ultra nunc progrediemur. Hydropem & ascitem, & intercutem, curatum vidimus in cancrosa femina, cui cortex adversus cancrum dabatur. Cancer quidem non curabatur; sed vasa corporis, cortice roborata, omnem aquarum colluviem alvo, & urinis expulerunt. Quid ergo impedit, quominus Hydropis, sine viscerum interiorum scirrho obtinentis, curam cortice & assumto, & sacrificatis admoto locis, tuto tentemus? Duplex sane causa nos eo adigit: altera egregius effectus in ipso morbo; altera ejusdem, ad morbi proegumenam causam haud raro tollendam, exploratissima virtus.

Atque hæc de ejusmodi evacuationibus in genere dicta sunto; superest eam, quæ de ipso thorace directe instituitur, nunc contemplari.

§. V. dudum quidem accessi ad sententiam *Hippocratis*, *Martiani*, *Boerhaavii*, Paracentesin thoracis sive in Hydrope pectoris recentiore, sive viribus utcumque costantibus vetustiore palmarium auxilium esse statuentium: attamen abstinere nequeo, quin medicum hoc problema proponam; scilicet: *Cur ita laudata Paracentesis, sive ut primum, sive saltem ut alterum in hoc morbo adhibendum auxilium, spatio XXIII. Sæculorum theoretice commendetur, & vix unquam instituta legatur?* In Empyemate historiam operationis, fateor, habemus: in Hydrope autem pectoris, forte unus alterve me casus fugit, sed vix illam institutam novi, nisi a *Lowero* & *Willisio*, idque modo semel. *Willis. op. omn. in fol. tom. 2. Pharmac. rat. part. 2. sect. 1. cap. 13.* Quid igitur causæ, quod nul-

nulla operatio universalius commendata, nulla rarius instituta fuerit?

Si conjecturare liceat, suspicor morbum inchoantem difficulter sæpe ægrorum in vita cognosci; morborumque aliorum, in quibus Paracentesis haud conveniat, sub larva fallere: dumque demum cognoscatur, adeo jam provectum esse, ut eandem haud ultra admittat.

§. VI. Morbum apud *Batavos* haud infrequentem sæpius in denatis, quam in vivis, cognovisse me fateor. Quod cum Veteranis in arte quoque contingere cernerem, phænomena observata in illis, quorum me morbus fefellerat, animo volvi cum phænomenis simili morbo deinceps laborantium sedulo comparavi, atque ita tandem sæpius eundem citius præsentem detexi; haud tamen ita, ut nonnunquam illum non, nisi conjectura assequerer, imo vix rite, nisi desperatis fere ægri rebus, cognoscerem. En igitur quæ attentior observatio me docuit!

1. In plena sanitate omnium prima observatur Dyspnœa levis, vix notabilis, ut & vix advertenda Tussicula; quæ a communi Dyspnæa inchoante nullo signo distinguitur. Ejicitur nihil tussiendo: unde Medici totum incommodum pulmoni utcumque debiliori adscribendum rati, roborantia cum effectu aliquoties bono, sæpe autem nullo, exhibent. Neque tantillo debilior pulsus, aut vix perceptibilis ad motum defatigatio, anhelitusve, aliud suadent. Nulla enim ratio subest vomicas, aut abscessus, suspicandi. Lento interim passu crescit malum, interea dum non raro fallaci curatione Medico imponat. Quippe ficciore dudum tempestate, moderatiore forte motu, curatum, læto ægro, lætis adparet Medicis: quiescente vero ægro, aëreque diu valdeque humido non curatus morbus, sed auctus adparet. Tussis paulatim increscens, glutinosa pauca ac spumosa producens, cum fonticam cau-

sam non agnoscat, prognosin vix videtur gravare; quia in debiliore paululum pulmone quid glutinis generatione facilius? Malleoli posthac pedisque œdema levissimum conspicitur, vagum quidem primo, postea autem constantius: sed vix inde augmentum inquietudinis; quid enim in desidiosa vita frequentius? Hic primus mali gradus, diuturno tempore sic in pluribus obtinens.

2. Interim fiunt ægri corpore haud modo, sed & animo imbecilliores, spasmis flatibusque, ac levioribus anxietatibus magis obnoxii somnum ægrius capientes, exiguosque, leves, vix inchoantes, Asthmatis spasmodici patientes insultus. Cum hucusque nulla cujuspiam visceris labes se manifestet, persistit nobis imbecillioris pulmonis idea, solidaque roborandi, ac fluida inspissandi indicatio. Si autem gluten paucum pulmone ejectum Medicis eo usque imponat, ut ad attenuandum illud accingant sese, morbi causa facile adaugetur.

3. Crescunt mala pedetentim; observantur quidam noctu inquietiores, & conquerentur quadam anxietate se a prima somni blanditie capta expergefieri, erectos se esse oportere, postea vero nonnihil tranquillitatis se denuo percipere. An id quia jacentibus, truso altius diaphragmate præ mole viscerum abdominis, thorax angustior? An vero iis modo fit, quibus venter effuso intra illum liquore turgidior? Practica observata has rationes omnino non per omnia admittunt. Observavimus has nocturnas anxietates in his, quorum cadavera abdomen aquis inane exhiberent. Observavimus easdem cum *Pisone*, licet ægri illarum evitandarum causa in sedili obdormivissent. Utique res explicatu difficilis! sed quid tunc Medici concludunt indicari? Si gluten aliquid copiosius ad has anxietates exspuatur, Asthma glutinosum; si vix tale quidquam, spasmodicum concludunt. Præsertimque

que dum dato paregorico, & antispasmodico ad noctem remedio, subitaneam mali furentis remissionem ægri ita lætantur; ut sequenti, altero tertiove die, noctes agant tranquillas; imo obliti ærumnarum, in publicum prodeant, suisque cum amicis se exhilarescant. Ergo antispasmodica vel expectorans medela continuatur; morbus in pejus ruit.

4. Caducam suam Machinam interea adhuc miseri trahunt, donec ad tragicas illas noctes deventum sit, quibus decies minantur suffocationem; unde tandem leipothymia, Syncope, debilitate, vitam ducant ipsa morte miserabiliorem; sicque, quanquam mortem effugere sæpius visi, tandem subito suffocentur. Lepida catarrhi suffocantis adplicatio Medicorum servat sartum tectumque honorem; & si forsean Medicus affuerit, qui morbi præsentiam ante fata subolfecerat, utique non nisi ut immedicabilem pronunciaret; cognoverat illum.

Hæc nunc historia miserandi morbi; ut plurimum ignoti, quo plures extincti in una, alterave; aut etiam in utraque thoracis camera collectas exhiberent aquas. Unde quidem crebrior nata postliminio ejusdem in vita suspicio; sed sufficientium defectu signorum, quibus a morbis, quos simulabat, quosque ars sæpe feliciter tollit, discriminaretur; nulla certitudo.

Quamobrem ad invenienda propria morbi ac pathognomica signa variorum adhibiti animi; eorundemque demum is adornatus catalogus est, cujus cum pag. 75. meminerim, hic non repetam; sed ad singula ejus Capita ordine respondebo.

Ac primo quidem respondeo; subitam a prima somni dulcedine excitationem, cum intentatis suffocationis minis, semel mihi occiduo ante fata quondam apparuisse, & pluries quidem maturius, at vero semper provecto ita morbo, ut omnem respueret cura-

tionem. Pathognomicum proinde hoc signum non adpellabo.

Secundo dico Hydropem pectoris aliquoties adesse posse citra hoc signum. En evidens exemplum! Sexagenaria mulier hoc ipso anno, ineunte Majo mense, ad *Pasmannianum* Nosocomium transferebatur, ascitem habens, tumidisque, atque hinc inde ulcerosis cruribus lympham stillans. Pectoris quidem nonnulla anxietas, ut in ascite consuevit, aderat, sed admodum exigua: quodque in provecto ascite mirandum, nulla tussis. Nulla præterea peculiaris de nocte anxietas, aut subitanea e somno excitatio. In dorsum quidem sæpe incumbens visa ægra, frequenter autem etiam utrumvis in latus. Vino herbis amaris medicato, cui Oxym. Squill. Spir. nitr. dulc. Tinct. Millep. &c. adjuncta, tota fere, idque iterata vice, detumuerat, sed aqua furtim capta continuo se replens, relapsa est. Tandem manu ac brachio sinistris quatriduo ante mortem tumentibus, 3. Julii expiravit.

In cadavere invenimus asciten ventris cysticique principium: scilicet duas ovarii hydatidas, quarum una pellucentis lymphæ ultra libram gerebat. Deinde ovarium dextrum in cellulas cartilagineas degenerans, officulum magnitudine pilulæ duorum granorum, membranula cohærens, suo in fundo continebat. Uterus vix distentus, glabro, carnosoque corpore repletus, quod cum uteri fundo posteriore ita unitum, ut non nisi unam eandemque cum eo formaret substantiam.

Sed quis mortalium credat hanc feminam utrumque pectoris cavum copiosissima lympha repletum gessisse, ita ut arcto in spatio compressi pulmones, pluribus in locis aëre vix ultra permeabiles essent, magnisque sui portionibus aquæ, in quam injecti, fundum peterent? Utque Pericardium, undique pres-

sum,

sum, cum cordis massa, nullo cavo relicto, in unum coivisset, albitudine modo sua, duas circiter lineas crassa, a cordis substantia distinguenda? Obiter hic noto Pericardii absentiam, ab Anatomicis notatam, similibus forte causis deberi.

Si ergo nocturna orthopnœa omnino deesse in gravissimo pectoris Hydrope potuit; si in aliis paucis modo ante funera diebus adparuit; si denique ubi adest, provectiore adeo morbo patescit, ut quodvis fere respuat auxilium; non videtur illa pathognomici signi nomine venire debere.

2 Signum, œdema scilicet, aut paralysis alterutrius, imo etiam utriusque brachii, manusve, priore vix multo certior est. In quo viro dixi nocturnam orthopnœam octiduo priusquam periret, me observasse, in eodem quoque manus non nisi eodem die œdematosa apparuit. In femina, cujus historia mox data fuit, quatriduo tantum ante obitum. In ea vero, cujus casus Cap. 2. descriptus fuit, tale œdema adfuit nunquam. Caruit quoque eo clarus *Wepferus*. Ergo quod vel deest aliquando, vel morbo ad interitum proximo sæpe advertitur, pathognomicum non est.

3. Signum, aquæ nimirum fluctuatio, pluribus defuit meorum. Adesse tamen sæpe illud, & ratio suadet, & Hippocrates tradidit, & nostra femina Cap. 2. pag. 44. experta est, & plures memorant Autores. *Hippocrates* sedentis hominis comprehendens humeros, valide ejus corpus concutiebat, ut audire fluctuationem posset. Autorum nonnulli corpore inclinato id explorant; imo ægro toto corpore superiore de lecti crepidine deorsum pendulo. Verum vel non adest multis, vel sero tantum adesse percipitur fluctuatio; & in casus *Hippocraticis* similes incidere oportet, ubi auditu percipi possit. Quod ergo

pe deest, aut sero nimis advertitur, pathognomici morbi signi conditione caret.

4. Signum, Hyponchondriorum, vel alterutrius ejus tumor dicitur; sed cum tumere id variis de causis queat, non est pathognomicus hic tumor. Contingere quidem potest, ut aqua in diaphragma gravans, hepar v. g. premat, trudatque extrorsum; cui signo, si forte fluctuatio simul adest, morbi major certitudo nascitur: sed in multis & tumor deest & fluctuatio. Ergo.

5. Pulsus debilis, tardus, sæpe intermittens, inter hujus morbi signa recensetur. Erat quidem talis *Wepferi*, testante *Brunnero*, pulsus; sed cum *Wepferus* etiam osseam habuerit Aortæ substantiam, pulsus ejus non potest Hydropis pectoris pathognomicus adpellari. Deinde talem pulsum multi Autores non recensuerunt. Tandem pluribus nostrorum defuit. Sane febricula, individua multis comes, pro tarditate celeritatem habet.

6. Foetentem animam meorum nemo habuit.

7. Urina pauca, crassa, Hydropicorum passim esse solet, sed non immutabili lege. Hydropica Cap. 2. pag. 64. eam reddit pulcre coloratam, limpidam, cum sedimento fere acutorum bonorum. *Wepferus* ideo minus credebat se pectore hydropicum esse, quod *urina copiosa, naturalis; matutinusque adesset sudor*. Descripta *Wratislaviensibus* urina, qualis prope mortem ipsis observata fuit, etiam sic in Nosocomio adparuit: sed quod lethi instantis id morbi ipsius signum dici non potest.

Quam parum ergo certi, ut morbum initio presentem dicamus, ex recensitis nanciscamur! Provoco etiam ad quotidianam Praxin. Quid incertius concilio Medicorum, quos similis convocaverit morbus! Examine per horam producto sæpe uni horum malum asthmaticum audit; alteri dyspnoeæ similius;

ter-

tio Hypochondriorum affectione natum; quarto peculiari nervorum irritabilitati, cum aliqua acritudine juncta, adscribitur; cuiquam forte etiam Hydropis pectoris suspicio nascitur. Ac profecto si talis revera esse deprehenderetur, idoneum Paracenteseos tempus nunc forsitan esset. Sed suspicio morbi duntaxat est, eaque cum aliorum morborum ita intricata, permistaque, signis, ut certi quid concludi nequeat; rarusque sane ille Medicus foret, qui operationem hanc ex mera hac suspicione in se suscipere vellet, rariorque æger, qui incerta de causa permitteret thoracem sibi terebrari. Unde ad maxime verosimile concilium concludit, donec signa evidentiora elucescant; utinam modo, iis elucescentibus, conclamatum non esset!

Nunquam e mente excidet casus viri, quinquagenario majoris, qui spatio quinquennii sæpius meam imploraverat opem. Cardialgiis ab immemorabili pene tempore obnoxius, nullum demum solamen habuit, nisi vel ab opio audacius dato, vel quando digestionis tempore doloribus ferendis ultra non erat, compresso valide epigastrio. Ita ut aliquoties invenerim eum in terram pronum, substratis soli ventri pulvinaribus. Sponte enim noverat vehementiores sopire dolores, nervis abdominis prope ventriculum & pancreas compressis. Semianno ante mortem vespere tempus suaviter cum amicis fallens, crudeli cardialgia afficitur, brevique postea anhelitu, demum aphonia; anhelans autem ac vocis expers, cardialgia liberabatur. Vena secta, immisso enemate, vesicante inter scapulas adhibito, insultus ille mirus tridui tempore integre cessavit; sed quæ eo triduo plane siluerit cardialgia, mox rediit. Quindecim diebus elapsis idem paroxysmus rediit, ut instar asthmatici respiraret æger; at mistura Neurotica sumta brevi convalesceret. Octiduo post repetens priore sævior insultus, eidem remedio actutum cessit. An

An hic, amabo vos! pectoris hydropem somniare, qui in consilium vocati Medici potuere? Quid asthmatico insultui similius? Potissimum si consideremus 1. quandam affuisse materiem, quæ in singulo Paroxysmo sedem consuetam reliquisse doloris, & ad thoracem videretur transmigrasse. 2. Idem ita creditum Asthma consuetis discutientibus & antispasmodicis auscultasse. 3. Sed auscultasse nunquam, nisi prius dolor antiquam sedem occuparet. 4. Per integros quinque deinceps menses pectus nihil simile passum esse. Interea tamen torosus eo usque homo, ac perfecte quadratus, indies collabascere animadvertebatur.

Octiduo tandem ante fata plura subito signa manifestabantur, quibus Hydrops pectoris subdole dudum latuisse, jamque adeo provectus esse videretur, ut immedicabilis esset. Improvisa scilicet e somno excitatio, orthopnœa, oculorum vultusque livor ac simul manuum inflatio ambarum: consueti vero in Epigastrio dolores hac vice minime cessarunt. Pridie autem mortis omnibus symptomatibus tam in ventre, quam in pectore liberatus, pulsum bonum, vultum mire recreatum, ac veluti vegetum, præ se tulit, suaque repetere negotia jam meditabatur. Nocte autem insequente in lecto invenitur cum matula in manu veluti vomiturus, sedens, sed jam mortuus; atro, eoque plurimo cruore, sub utraque albuginea, suffusus.

In cadavere præter ingentem totius pancreatis scirrhum, præter lienis crassam cartilagineam superficiem invenimus diaphragma utroque in latere abdominis, sacci instar, prominens; & lympham enormi copia explentem sinistrum thoracis cavum; eodemque modo, sed paulo parcius, dextrum; costarum denique cartilagines plane osseas factas.

Prio-

Priorum anamnesis, morbi finis, inspectio cadaveris, videntur demonstrasse colluviem in pectore aquarum diu adfuisse; quæ cum larvata, complurium Medicorum aciem fugerit, simul evicit, quam in proclivi sit hic falli. Præter orthopnæam nocturnam, œdematosasque manus, etiam convexum versus ventrem diaphragma a gravante lympha inveniebatur; sed crassitudo ventris notabilem non exhibuit in vita differentiam. Ita ut hoc signum, pag. 108. ex Autoribus recensitum in graciliore ventre evidentius, quam in crasso, adverti possit, debeatque.

His omnibus ita pensitatis, veram capimus, arbitror, causam, cur centeni Scriptores practici Paracentesin vel in morbi principio, vel saltem post irritum remediorum usum adeo laudantes, eam tamen nunquam instituerint: morbus quippe in principio non manifestus, eam non suasit; cognitus postmodum, eam ultra non admisit. Qui vero illam instituerunt, ut *Hippocrates*, *Lowerus*, *Willisius*. & forte pauci alii, hi censendi sunt in ejusmodi ægros incidisse, in quibus signa morbi oportuno tempore manifesta erant.

Unde ea proficiscitur conclusio, ut 1. subdolus hic morbus raro, dum curabilis est, cognoscatur; cognosci incipiat, dum ultra vix admittat medelam. 2. Ut si cognoscatur mature, nihil sit Paracenteũ potentius. 3. Ut in posterum, dum ambiguus inchoantis mali se exhibet casus, diureticis, purgantibus, sudatoriis, diaphoreticis remediis minime parcamus; cum ex effectibus brevi patescat subsitne, quem suspicemur, an alius morbus?

CA-

CAPUT IV.

De Epilepsia & Convulsionibus.

§. I. Impossibilis alias Epilepsiæ cura non raro obtinetur sedula causarum procatarcticarum expiscatione, quanvis proegumenæ haud auferantur. Gravidæ Epilepticæ id demonstrans exemplum. §. II. Multiplices viæ, casu detectæ, enarrantur, quibus aut sopitus morbus, aut sublatus fuerit. Hunc in scopum simplicia quædam laudantur. §. III. Exemplum mirabile curatæ in Adolescente Epilepsiæ. Mors ejusdem alia de causa orta; & inspectio cadaveris. §. IV. Epilepsiam vafri homines varias ob rationes plurimum simulant. Bina, quæ id ostendant, exempla enarrantur. §. V. Variæ leges dolos eorum malos expiscandi, & demonstrandi. §. VI. De Dæmoniacis fictis, eosque palam prostituendi methodo. Magna prudentia Medicis opus esse ostenditur.

§. I. EPilepsia morbus est omnem artis opem haud raro eludens, sæpius tamen vel curandus integre, vel ita saltem moderandus, ut, causa procatarctica ablata, proegumena veluti sopita maneat, atque ita certo quodam sensu morbus plane abactus esse videatur. Unde plurimum juvat, quæ symptomata aliquandiu, aut mox, ante insultum presentiat æger, apprime nosse; nota autem tollere, aut saltem suffocare posse. Experimentis enim constitit horum felici ac prompto moderamine, haud raro totum averruncari Paroxysmum. En ex pluribus unum! Inexpugnabilis multis ab annis Epilepsia tandem & ante Paroxysmum, nauseas, & in Paroxysmo vomitus, exhibet violentos. Illustriss. Baro Van Swieten, egoque, ad Emeticum ante futurum Paroxysmum, deinde,

de, ne Emetici turbæ nocerent, ad Paregoricum exhibendum, facile devenissemus, ni graviditas obstitisset. Considerantes tamen postea, & prægnantem, & fœtum, Paroxysmis vehementissimis gravius lædi, quam Emetici actione, Emeticum dedimus, Emeticum repetivimus: idque eo cum successu, ut morbus integro decennio siluerit. Præsentiebat quidem illa aliquoties quasdam veluti futuri insultus inchoamenta, sed & has usu sequentis remedii penitus compescuit. ℞. *Spir.* sal. ammon. Tinct. Cast. Suc. Asæ foet. ā dr.3. ter., quater, die 60. gtt. cum vino. Exacto vero decennio, summis animi mœroribus confectam repetens Epilepsia occidit.

§. II. Dum vero aut nihil horum ab ægro præsentitur; aut etiam præsensum auferri nequit; aut denique ablatum, effectum causæ latentis non sopit: sæpe immedicabilis morbus haberi solet. Attamen ne tunc quidem absolute conclamatum pronunciare oportet. Fuere quibus excitatus ille, & nutritus, opipara ac desidiosa vita, subita fortunarum jactura per omnem vitam, haud contemnenda plane compensatione, siluerit. Alii, quibus casus ab alto in cranium, vulneraque ejusdem, aut contusiones, morbi aut moderamen, aut integram effecerint absentiam. Etiam mutatione domicilii, diuturniore peregrinatione, vitæ genere prorsum permutato quidam leguntur se etiam ab ipsa gentilitia labe præstitisse immunes. Ars hæc, similiaque, contemplata, ac imitata, stupendas nonnunquam curas perfecit. Sed & simplicia usu detexit, quæ summæ ad hunc morbum refrænandum efficaciæ sint. Hæc inter *Pœonia*, *Viscus Quercinum*, & *Radix Phy.*, sive *Valerianæ*, *foliis omnibus pinnatis* dictæ Botanicis. Vidimus sane rebellem dudum morbum aut hisce mitigatum, aut silentem penitus. Experimenta nostra dudum facta confirmavit nobis Doctissimus Vir *J. Scopoli*,

Phy.

Physicus *Idriensis*, *Flora* sua *Carniolica* clarus, qui binis dragmis pulveris Radicis *Valerianæ* quotidie datis, deinde ejusdem decoctæ libra post singulam pulveris dragmam exhibita, Epilepsiam triennem, ex terrore, (pessima sane origine) natam, & quovis fere die adorientem, jam per decem septimanas, dum hæc ad me scriberet, suppresserat.

§. III. Sed præterea dum polymorphus hic morbus nos per hæc omnia tentantes, prorsum eludit, nonnunquam nobis, animo ad cuncta attentis, sui amotionem veluti furtim indicavit. En notabile ejus, quod habuimus, exemplum!

Sexennis puer, sanissimus, insiliente in se cane molosso ita terretur, ut integro triduo convellatur, horrendosque postmodum Epilepsiæ insultus fere quotidie patiatur. Morbus ad omnia rebellis, ac per sexennii spatium perdurans, ignoto Parentibus remedio paululum mitescebat, sed novo irritatus pavore, nec ultra ignoto remedio moriger, puerum vario modo, quotidie, eodemque die multoties, adoritur. Tandem inter pauperes, qui mane Nosocomium consilii causa petunt, mihi sistitur.

Radicem *Phy* trium septimanarum spatio ipsi dedi, sed ab eadem desistere increscens vis morbi me compulit. Quo autem securior medicina esset, illum in Nosocomio locavi. Sedulo examine constitit vigesies & ultra, die, inchoari Paroxysmos, sed semel tantum, bisve, compleri eosdem; idque hoc modo singulis diebus ac noctibus. Virus *Castorei* copiosioris me explorantem, itidem effectus elusit. Quemadmodum etiam aliorum fœtidorum, & acrem spiritum rectorem habentium, usum. Morbus varietate terribilis nunquam graviores suos insultus modo perficiebat eodem. Alio enim tempore totum corpus, medium autem alio, convellebatur, altera sui parte obrigescens. Nunc Opistotonos; Emprostotonos utcum-

cumque alio tempore fuit. Jamque una vice vehemens calcitratus alia vice manuum in proprium pectus caputve, tanta agitatio, jactatio, vibratio, ut, ni cautum fuisset, sibi nocuisset vehementer. Sudor perquam fœtidus insultum comitabatur, copiosus ita, ut indusium, lectusque, plurimum maderent; tenax itidem adeo, ut corpori, ceu quopiam glutine, adhæreret. Mugitus, ululatus, rugitus, gemitus, vultusque omnem in modum horridus, & urinæ profluvium Paroxysmum frequenter concomitabantur.

Interim morbo quotidie in pejus verso, nascuntur signa vehementis humorum rarefactionis, quam ipsa natura haud levi narium hæmorrhagia testabatur. Sed sæpius me Mater monuerat, nunquam ipsi graviores fuisse, frequentioresque Paroxysmos, quam qui hemorrhagiis ejusmodi successissent. Re nihilominus crescente, admodumque urgente, sanguinem pede bis detraximus, diluimus, moderavimus, sed morbum hinc vehementer augeri doluimus.

At vero dies diem docet, Animum quippe quamcumque in partem vertentes, constanter demum observavimus puero jacenti, frequentique somno obrepto, morbum frequentiorem esse, quam aut sedenti, aut vigili. Hanc ob causam majore die parte illum in sedili locavimus, vigilemque variis objectis mentem grate occupantibus servare annisi sumus. Sensim hinc insultus rariores.

Verum soporosus erat. Et tandem somno quidem capto Paroxysmum accedere, nunquam autem vigili, advertimus. Ergone causa tetri mali latens aptiores in somno nervos, ut agitaret, invenit, quam vigiliarum tempore? Utique experientia convincebamur, quo Adolescentem diutius vigilem servabamus, eo rariores contingere Paroxysmos. Sic liberos quidem dies integros nanciscebamur; nocturnos vero insultus, cum tamen dormiendum erat, averruncare non poteramus.

Aliud

Aliud igitur consilium arripuimus. Vigili insultus ultra non fiunt: fiunt autem, dum stertorosus eum somnus capit. Ergo causa latens invenit nervos somni stertorosi, quam vigiliarum tempore, ad Convulsiones, ad Tetanos, ad Spasmos, aptiores. Ipseque ille stertor somnum minime naturalem esse demonstrat. Quid igitur si opio nervos insensiles redderemus, ne causa illa, ignota nobis, irritare eosdem posset? Sed contra: Nunquid opium in dispositione adeo comatosa somnum non posset æternum facere? aut per omnem vitam stupiditatem? Sed periculo saltem vacabit minima dosis. Igitur tentavimus. Jamque minima dosis in corpore, opio neutiquam assueto, nec soporem augebat, & tamen boni præstabat quidquam. Dosin ideo prudenter auximus; omnem omnino Paroxysmum averruncavimus; pro sopore somnum naturalem produximus; puerum brevi agilem, alacrem, sanum, salutavimus; Matri reddidimus.

Usus adolescens integra per tres menses valetudine, ad Nosocomium rediit; tumorem sponte in inguine natum mihi exhibiturus. Herniosusne esset, an alius generis tumor, ambiguum fuit. Ventre primum liberato emolliens Cataplasma appositum est. Sed paucis postea diebus nuntiavit Mater Dysenteria, quam mihi non indicaverat, sed commiserat Balneatori, Filium periisse.

Cadaveris examinandi copia fuit. Patuit tumorem in inguine ante aliquot dies exhibitum, ingentem fuisse abscessum. Nodus durus nervo diaphragmatico in medio suo itinere arcte circumcretus inveniebatur; aliusque similis illi ejus loco ubi in diaphragma abiturus erat. Thalami Opticorum emarcidi.

Nunquid vitia enarrrata nervorum, medullæque, diu post Epilepsiam nata sunt? An vero dudum præsen-

ſentia, cauſam proegumenam poſuerunt, cui terror accedens, cauſam Epilepſiæ proximam cum illis formaverit? Incertum! Saltem aut Idiopathica Epilepſia a terrore genita, excitatave, aut Idiopathica a terrore cum male affecta medulla cerebri orta, aut demum invincibilis Deuteropathica, ex male affecto nervo diaphragmatico & terrore nata, arte medica ſi non curabilem, ſopiri ſaltem ita, ac ſi penitus abeſſet, ſe poſſe oſtendit.

§. IV. Sed tœdioſa cauſa ingratam obſervationem, Tyronum in gratiam, adjungere jubet. Quippe nulla re turpius decipimur, quam Epilepſia, aut Convulſione, fictis. Vix morbus datur, quem & frequentius, & artificioſius ſimulare Mendici norint, quo tranſeuntium animoſ in commiſerationem commoveant. Pueri ac puellæ hanc vafram fingendi artem a ſe mutuo diſcunt, ne vapulent; vel ut mollius tractentur; vel ut nihil cogantur addiſcere: quemadmodum vident cum pueris, quos in Paroxyſmis forte viderint, a parentibus, tutoribuſque agi. Maturam Virginem Procorum penuria torquet, angitque. Forte caſu audivit a garrientibus inter ſeſe matronis Epilepſiam matrimonio nonnunquam curari. Ergo eam artificioſe fingere diſcit, quo cogat Parentes ſe viro jungere. Monachus, quo a Choro, a jejuniis, aliaque monaſticæ vitæ aſperitate ſe vindicet, ſe fingit convulſum. Quin & ſine peculiari intentione ipſe malus animus eo nonnullos ſeducit. Tandem etiam in ſcenam diabolus adducitur, quo obſeſſos ſe fingunt, intentione ſontica varia, etiam, quis credat! ſuperſtitionis roborandæ cauſa. En aliquot, quæ habuimus, exempla!

Adducebatur mihi puella gravi auditu laborans. Quo revellentibus, & factis in aurem injectionibus, reſtituto, Convulſiones ſuboriebantur, quas hoc ordine contingere Mater narrabat. Incipiebat tremere

E puel-

puella, angi, anhelare, clamare, brachia agitare; totumque corpus, humi cadere, pollices fortiter intra pugnos firmare, vociferari, cantare, ore tandem producere spumam. Principio bis, ter, die, id contigisse; jam autem quavis ferme hora.

Commodo meo morbum examinaturus, puellam jussi in Nosocomio servari. Vidi illam, eadem die, in lecto decumbentem, convulsam, mediisque in Convulsionibus pollices adeo fortiter intra pugnos firmare, ut maxima vi vix solvere valerem. Oculos horrende agitabat. Attamen dolum subesse suspicabar 1. quod oculi durante Paroxysmo non connivendo, sed sano prorsum modo, aperirentur. 2. Quod pulsus fere naturalis esset. 3. Quod cortinis lecti clausis pupilla dilataretur, vicissimque apertis iisdem contraheretur. 4. Quod pupillæ admota candela vividissime se contraherent, & puella quasi nocumentum inde percipiens, caput rotaret. Igitur e lecto statim exemi: minitantem ipsam lapsum Custos ægrorum minis, si caderet, intentatis, erectam servavit, & baculo munitus, eoque veluti vibrans, Convulsionum progressum stitit. Convicta demum puella, fatebatur & surditatem olim, & nunc Epilepsiam, finxisse sese, ne cogeretur munus ancillare obire, cui eam Mater destinaverat.

Hanc in fingendi fallendique artificio crassiorem, sequebatur astutior Adolescens, quem vaframento suo pluribus me lusisse diebus fateor. Mirifice convellebatur toto abdomine, tumque vehementer singultiebat. Ortum porro id asseverabat Mater, quod Emeticum ipsi datum fuisset. Adjungebatque Paroxysmum non raro etiam invadere dormientem. Detentus aliquot diebus in Nosocomio, enemate, epithemate, neuroticis ac paregoricis, sanitati, ut videbatur, restitutus. Parentibus redditur. Vix vero tantisper paternas incoluerat ædes, quin repeteret Paroxysmos,

& a

& a Matre in Nofocomium reduceretur. Fucum fu-fpicatus, privato eum cubiculo inclufi, ubi fe folum credens, nobis eum per rimam contemplantibus, tranquille fedebat, nobis intrantibus in Convulfiones Singultufque prorumpebat, nobis egreffis iterum fedatus. Imo idem in Paroxyfmo contingebat, dum adftantes aliorfum cerneret occupatos; nam fictis tandem motibus defatigabatur. Patri arceffito veritatem fateri coactus, ideo fe fimulaffe hæc confeffus eft, ut a Magiftro, apud quem carpentariam artem difcere cogebatur; dimitteretur, ædibufque reciperetur paternis. Igitur vel Mater cum Filio collufit, dum etiam dormientem malo invadi affirmaret, vel ipfe novit fe dormientem vaferrime fingeret.

§. V. Verfati in hifce Practici ea paffim experiri folent, quæ jam enarravi, quo doli latentis fiant certiores: ac præter hæc omnia, bonis unguibus norunt prehenfam cutim rudiffime vellicare; imo ignem manui, aliifve corporis partibus admovere, & fi ne id quidem juvat, ignem immediate adplicare folent. Exempla docent fictas Epilepfias ejufmodi tentaminibus fe prodidiffe.

Attamen & morbum fictum effe, & ne igne quidem poffe detegi, non caret exemplo. Sceleftiffima femina 20. annorum, quæ animi gratia vetulam truculenta manu occiderat, faffa in carcere eft horridam Epilepfiam, qua longo tempore laboraffe credita fuerat, fe impio animo finxiffe; id quod etiam experimento confirmavit. Morbum enim fimulare juffa, ita fimulavit, ut quivis fere crederent fictum morbum in verum demum abiviffe; juffaque medio in Paroxyfmo furgere, & tranquille ambulare, furrexit, ambulavit. Hanc nos, Illuftriffimus Præfes, Spectabilis Decanus, & Clariffimi Profeffores, fupremo juffu, nomine Inclytæ Facultatis Medicæ examinantes, eadem audacter proferentem, & repetentem audivimus. Et

quod res est, ostendit nobis tres fœdas in manu cicatrices quas ipsi igne Chirurgus, urendo verit tem exploraturus, olim inusserat, quasque inuri sibi adeo tranquille pertulerat, ut ultra nemo de certitudine Epilepsiæ dubium moveret. Quis crederet remedium, adeo ceterum infallibile, quandoque turpiter fallere posse? Melius profecto in hac scelestissima muliere Parisinum successisset experimentum. Cum enim quisquam ad Epilepsiam in platea adstantium fucum subolfecisset, jussit convulso paleam substerni, ne sibi læderet: quo facto, utrumque paleæ extremum flamma incendit, effecitque, ut vaferrimus homo fulmine citius fugam capesseret.

§. VI. Sed & aliud Convulsionum genus hic memorandum est, quarum autor, horresco referens, Sathanas dicitur. Utroque in sexu id expertus sum. Plures feminas, quas a diabolo obsessas vulgus non modo, sed & Sacerdotes jurabant, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX ad Nosocomium practicum deferri jusserat, examinandas. Examinavi porro easdem eo munitus principio, quod homines a dæmonibus revera obsideri, ut sunt, queant; quodque id invictis argumentis tum ex Novo Testamento, tum ex genuina Historia Ecclesiastica, & SS. Patrum Doctrina, petitis, indubitatissimum sit; ut meridiana luce evidentius Illustrissimus Præses, Cap. de Epilepsia, demonstravit: sed simul eo principio, quod Sæculis posterioribus, præsertimque corruptissimo nostro, millenæ fingantur fallaciæ, quas utinam Simpliciores Monachorum, Sacerdotumque, haud ita foverent! Horum porro principiorum ope fraudem facile detexi, detectam revelavi. Ubi igitur res mihi constabat, sic egi: Custodes ægrorum, singulos bona aquæ amphora munitos in acie collocabam, ut mox, dum ad auditum venerabile DEI Nomen, nominave Sanctorum, rerumque sacrarum, fictus diabolus corpora pro more agi-

agitaret; integram amphoram unico ictu in faciem, pectusque profunderent; idque ita, ut ſi ad primam profuſam inſultus non ceſſaret, ſuam ordine omnes evacuarent. Prima utique vice amplo ſatis aquæ dolio indigebam: ſed cum intelligerent omnes deinceps Convulſiones hanc ſortem habituras eſſe, non habuerunt poſtmodum ullas, ſed integre ſanæ apparuerunt.

Nemo in nos, confido, quod rude adeo & incomtum experimentum tentaverimus, tamquam in profanos, indignabitur. Eramus aliis argumentis plane convicti de fraude nefanda; ſed ejus fabricatores publice convincendi erant. Ad exhibitam v. g. ſanctæ Crucis imaginem, aut ad alias res ſacras, quas corpori adplicatas illico diabolum revocare ferebant, videramus quidem ſtatim id, quod prædixerant fieri: ſed quando eaſdem res ſacras involveramus, ut, quid eſſent, non appareret; involutaſque eiſdem applicueramus, Convulſio nulla excitabatur. Si quoque rude lignum aqua ſacra aſperſum eſſe dicebamus, eoque corpora tangebamus, furebat diabolus; itidemque ſi ipſa corpora aqua luſtrali aſpergebamus; ſed æque valide etiam, dum aqua mera utentes, tantum fingeremus eam aquam ſacram eſſe. Igitur fraudis certi, reliquum experimentum dumtaxat inſtituimus, ut dolus omnibus pateſceret.

Igitur ſanctiſſimæ noſtræ Religionis veneratione & amore ducti, debuimus ea confundere, quæ illam adeo dehoneſtent: & ex corde vovemus, ut ii, quorum eſt Catholicam Religionem tueri, propagare, & ornare, a depravata aut malitioſa hominum idea fovenda, ſtatuminandaque, abſtinerent; & ſive per ſe, ſive per alios, eadem, quæ nos, tentamina inſtituerent. Utique haud tam ſæpe res ad Religionem ſpectantes, ludibrio & irriſioni exponerentur, nec ipſi

illi, fraude postmodum detecta, ignominia confunderentur.

Profecto si ad doctos hominum dolos, eruditamque vafritiam, Medici se non aliquantulum cautos, atque subargutulos præstent, & artem suam, & se ipsos, ludibrio continuo exponunt. Casus quotidiani sunt. Haud ita pridem femina aderat, quam ipse Confessarius, tanta Religione pollere, tanto eminere pietatis exercitio, asserebat, ut si Sancti in hac tellure haberentur, hæc saltem Sancta habenda foret. Anxietatibus, & plane singularibus faciei convulsionibus viciniam totam in commiserationem ducebat. Hinc illam in Nosocomio suscepi, & bona fide aliquantisper deceptus, tandem attentior in rem detexi pulsum & ante insultum, & sub insultu, postque eundem, nunquam non optimum esse; dum de prostrato prorsum appetitu conquereretur, eam integram suam portionem avide abligurire; & durante Paroxysmo me manibus meis ita vultum ejus componere posse, ut Convulsiones plane cessarent. Convictus doli ego, turpitudinis eam suæ, suæ hypocriseos, convincere annitebar, sed incassum. Alio ergo modo convincenda erat. Cura per aquam, ut in dæmoniacis fictis instituta, effecit, ut Convulsiones redierint nunquam, licet adhuc per 12. dies in Nosocomio detineretur. Sed ne tunc quidem finis fingendi. Quippe a facie malum in pectus delapsum esse, continuumque creare anhelitum conquerebatur. Fraudem ipsa prodidit, dum liberrima, & longe producta respiratione fruebatur, quando per horæ quadrantem mentem ejus grato, quem cum illa miscebam, sermone, a decipiendi studio adduxeram.

CA-

CAPUT V.

De Calculo, Uva Ursi, Lithontripticis dictis, &c.

§. I. *Historia hominis a diuturnis calculi doloribus Uva ursina liberati; eaque occasione describitur remedium, quo sibi olim multum profuerat.* §. II. *Alius Calculosus, qui quodam remedio multum levatus; deinceps vero minime, ab Uva Ursi juvabatur; viribus autem penitus extenuatis moriebatur. Miranda ejus Anatome. Non curat Uva Ursina, quos Lithotomia non curasset. Recensio multorum, quæ vocant*, Lithontripticorum; *quæ probantur Uvæ Ursi viribus minora.* §. III. *Uva tamen quosdam non nisi tarde admodum juvat, imo nonnunquam Recidivam post se relinquit, si non continuatur: his sectio suadenda, ne degeneratio partium immedicabilis fiat.* §. IV. *Congenitus verosimiliter Calculus felici sectione curatus. Anceps hæc curatio, cum omnibus eam suadentibus, dissuadentibusque, argumentis enarratur, acutissimusque illi mox subsequus morbus: tum etiam urinæ phænomenon, Uvæ Ursi necessitatem, etiam post sectionem indicans. Subjunguntur, intermiscenturque observata circa* Lithotomiam; *& incommoda, quæ illa nonnunquam post se relinquit.* §. V. *Urinam calculosus reddit, in qua, dum in vitro quiescit, lapilli generantur. Homini huic Uva Ursi mirifice confert. Puer calculosus, quo toto tempore* Stepenianum *Remedium sumit, calculosa ramenta cum urina copiosissima emingit; sectione nihilominus liberandus. Non fuere soluti Calculi ramenta, sed corpora genita a materia terræ copiosa, in vesica præsente. Forsan generalis Calculo-*

losorum ejusmodi Dispositio est. In contrarium autem affertur Historia Rev. Kirkpatrik, *&* Quadraginta Calculosorum, *in Actis* Acad. Reg. Scient. Parif. *ex quibus* Cl. Morandus *concludit id proprie effectum esse remedii Anglicani, viresque ejusdem Lithontripticas hinc demonstrari. Argumenta contra hanc sententiam.* §. VI. *Novum experimentum ostendens id multiplici observatione constare, quod hæc ipsa Diathesis Calculosis communis sit, quodque sincere loquendo* Stepfenianum *Medicamentum, si forsan sapone, ac calce, quibusdam levamini est, plurimis tamen ita hanc in Calculosis dispositionem augeat, ut id jam fiat in vesica, quod alias in matula. Conjecturæ quædam circa Lithiasin, & circa originem copiosæ adeo calcariæ materiæ.* §. VII. *Binæ nostræ methodi in calculo videntur cæteris hucusque cognitis anteponendæ. Vires horum omnium vere Lithontripticas nulla experimenta adstruunt. Unde cura integra non est, sed egregie adeo pallians, ut homo æque liber sit ab incommodis morbi, ac si Calculum non haberet. Nec Calculus extra corpus humanum in aqua calcis magnam partem solutus, aliud docet. Tandem problemata proponuntur circa causam hujus indolentiæ.*

§. I. SPatio elapsi Academici anni frequentiores quosdam olim morbos, observavimus rariores; Paralysin nempe, Calculos, ac systematis urinosi alias affectiones: haud tamen ita raros, quin novas observationes colligere potuerimus, quorum præcipua dabo, una cum nondum communicatis antiquioribus.

Vir mediæ ætatis a 14. annis dolores in mittenda urina percipiens, cujusdam consilio usus est quotidie, spatio novimestri, septem nucibus Avellanis, & novem Juniperi Baccis. Quo remedio, postquam uri-

urinam vini fœcibus ſimilem trimeſtri tempore minxiſſet, vitam diu tolerabilem duxit. Tandem tamen dolores redierunt, & urina anni abhinc ſpatio glutine copioſo ſcatet, validique adeo urgent teneſmi, ut Inteſtinum Rectum ad pugni molem extrudatur. Remiſſionis tempora obſervat nonnunquam. Et quæ utilia quondam remedia fuerant, ea uſu nunc caſſa experitur. Calculus, Cathetere inducto, manifeſtus adparuit.

Integris ſex menſibus Uva Urſi, & opiato nocturno, uſus, fere convaluit, ut leviora, quæ nonnunquam ſuperſunt, incommoda non curet, remediumque, quod ceterum gratis habet, & facile ſumit, prorſum negligat. De induſtria formulam remedii quo malum quondam compeſcuerat, addidi; ut plura in rerum natura exiſtere intelligeremus, quæ haſce ærumnas mitigent. Aliud ſequens hiſtoria dabit.

§. II. Vir 32. annorum a 4. ætatis anno urinæ difficultati obnoxius vixit, varioſque excrevit Calculos. Ad vitæ ſuæ annum 24. mulierculæ conſilio, liquore uti cepit, qui odore ac ſapore Therebinthinam referret, eoque integri ſeptennii ſpatio optime ſe habuit. Pauper ipſe, cum liquori ſolvendo ultra non eſſet, ſubſtituit Juniperi Baccas, immenſaque devoravit quotidie copia. Tandem vero redeuntis doloris crudelitate iterum victus, antiquum liquorem repetivit; ſed jam citra levamen. Doctiſſimus *Gleiſner*, qui jam *Græcii*, *Styriæ* Metropolis, praxin magna cum prudentia & laude exercet, miſeri hujus curam ſuſcepturus mecum conſuluit, datiſque cum Uva urſina, & Opiato, traumaticis ob puris eminecti copiam Decoctis, ingens ſolamen homini attulit, & a doloribus per tres ſeptimanas immunem præſtitit. Homo tamen labeſcentibus ſenſim viribus contabuit, periit.

In cadavere renes magni, ſiniſter præprimis, ſaccos pure plenos referebant. Ureteres ita ampliſſimi, ut ſiniſter Inteſtinum Colon amplitudine ſuperaret,

ret. Vesica circum calculum contracta, ac plane ulcerosa. Calculus uncias quatuor, una dragma minus, pondere pendebat, fuscus uno latere, altero cinereus.

Confirmari dato exemplo cernimus, quod *Tom.* 4. variis anatomicis observationibus posueram; eos nimirum Uva Ursi non curari, quos Lithotomia curare non potuisset. Calculi quippe sectio degenerationem ureterum, ac vesicæ, renumque, non emendat, non aufert. Deinde ex enarratis patet solamina plura adhiberi posse, quibus longa annorum serie sopiantur hæ calamitates. Occasione liquoris Therebinthinam referentis memini olei dicti *Harlemensis*, apud *Batavos* famigeratissimi, quod Therebinthinam odore ac sapore quoque multum æmulatur. Equidem nocet multis, aucto forte stimulo, aliave ejus qualitate; sed plures tamen novi, qui ejus usu per annos sese præstent doloribus immunes. In Millepedibus cum Oleo Vitrioli Rostochii *Laurenbergius*, in *Dissert.* de *Lithontrip.* ad *Hoyerum*; in Olei Vitrioli rectificatissimi usu copiosissimo *Schulzius* (vid. *Disp. Chir. in Collect. Ill. Hall. tom.* 4.) efficax ad Calculum remedium invenisse se autumarunt. *Uva Ursi* tamen reliquis palmam præripere videtur, quia & pluribus prodest, & constantes curas, Calculo etiam manente, efficit.

§. III. Porro quanvis celer in multis ejus effectus sit, in aliis tamen tardus admodum observatur; id quod in bienni infante, ante triennium mihi exhibito, præprimis observavi. Etenim datum per 4. menses remedium vix juvabat quidquam; deinde inconstanter; jam vero ab anni elapso spatio constantissime: ita tamen, ut si semper bene valentem esse puerum Parentes velint, pulveris usum intermittere nunquam debeant. Asper Calculus ipsi ante triennium deprehensus, similis etiam hoc anno, repetita per

Ca-

Catheterem exploratione, inventus est.

Hic sane puer non eum remedii habuit, quem alii, effectum. Alii enim post longum ejus usum nesciunt ultra se Calculo laborare, quanvis a longa die remedio carentes; hic si diu intermittat, a redeunte dolore ad idem confugere cogitur. Quare si hoc anno id non emendetur, facile proponemus Parentibus Lithotomiam: cum ab una parte Uva Ursi, magnopere licet ipsi proficua, clare tamen innuat aliquam, quanvis forte nondum valde notabilem, urinosi systematis degenerationem; prout observata *Tom.* 4. data docuerunt: ab altera parte metus est, ne a diuturniore medicamenti usu vel abhorrere puerulus, vel desistere Parentes, incipiant, quod remedio dudum non adhibito, malum sensim renasci videatur: quo in casu miserrimum in statum puer dilaberetur, neglectuque auxilii in Vesicæ, Ureterum, Renumve, immedicabilem incideret degenerationem. Ita simili in casu hoc anno fecimus.

§. IV. Quippe mense Februario anni 1759. Parentes ad me ducunt novennem filium suum, qui ex quo natus erat, perpetuo ipsis visus fuerat in emittenda urina dolere, ejulare, eamque nunquam naturaliter, sed perenni reddere stillicidio. Ærumnis hisce pauperes pedetentim assueti medelam non fecerant; jam vero cum sine commiseratione intolerabiles pueri dolores a 14. diebus adspicere ultra non possent, eum mihi obtulerunt. Immisso Cathetere Calculum manifeste deteximus.

Bimestri spatio incredibile quantum Uva ursina profuerit! Renascente nihilominus posthac dolore, omnem curationis fiduciam deposuere Parentes, puerumque omni destitutum reliquere auxilio. Interea ita crevit crudele malum, ut nunc hunc, nunc illum, levandi causa, adierint. Integro demum anno, ex quo puer ultimo nobis oblatus fuerat, elapso, Pater il-

lum hoc mense Majo iterum adduxit, enixe petens, ut eum sectione liberaremus. Calculi præsentiam exploraturi, Catheterem non nisi cum labore, dolore, hæmorrhagia, inducere valuimus, nec movere inductum: ita ut Calculum ea vice non perciperemus. Digito vero in anum immisso, eundem versus vesicæ collum deprehendere videbamur.

Hic optimus noster Chirurgus *Ferdinandus Leber*, egoque, rem citro, ultroque, versavimus. Repræsentabamus nobis 1. Casum ut fere congenitum, forsitan incurabilem fore, & notabiles nonnullas partium degenerationes jam adesse. 2. Uvam Ursi initio prodesse visam, reditum calamitatis minime impedivisse, adeoque non juvante ea, nec Lithotomiam, ex factis antea observationibus, profuturam. 3. Vesicæ ad Calculum contractionem, tum impedimento fore, ne operatio rite peragi posset, tum si adhuc perageretur, vulnus vesicæ densæ, cartilagineæ, imo scirrhosæ, non coaliturum. 4. Hisce iisdem difficultatibus fortassis etiam alios permotos fuisse, ut operationem prudenter a sese declinarent; ac proinde eadem nobis non succedente, aut justam deprehendendi, aut saltem iniquam calumniandi causam, nos iisdem præbituros.

Sed ab altera parte considerabamus 1. Patrem, aliosque, qui nobis puerum commendabant, id ardenter desiderare. 2. Vires ejus aptas ad subeundam sectionem. 3. Ex reditu doloris ad degenerationem partium paulo forte meticulosius concludi; cum Uva ursina haud sufficienter adhibita fuisset. 4. Vesicæ validam circum Calculum contractionem, indurationemque, tum operationi, tum vulneris consolidationi, impedimento quidem fore; attamen id nondum certo constare. Cavis namque in visceribus nunc summam observari contractionem, nunc iterum relaxa-

tio-

tionem; adeoque ad eorum contractionem ſemel, iterumque, perceptam, velle eandem perpetuam credere, iniquum fore. Argumento eſſe experientiſſimi *La Motte* obſervationem, qui tertio jam die uterum contractiſſimum, una cum ſuo Collega, offendens, partumque lege naturæ impoſſibilem credens, demum Parturientem DEI ſolius auxilio commendaturus, abiturusque, ultimo tandem explorare tentabat, jamque mirabundus contractionem ita relaxatam deprehendebat, ut breviorem, commodioremque partum vix unquam vidiſſet expertiſſimus Embryulcus. Sed etiam mutuæ noſtræ circa veſicam urinariam experientiæ, mutuam nobis memoriam refricabamus. Adeoque nec hoc operationem impedire oportere, ſi nova exploratione contractionis relaxationem deprehenderemus. 5°. Denique ſi ad ſectionem rationes ſufficienter probabiles adeſſent, quæ ſartam nobis tectamque conſcientiam redderent, famæ detrimentum omnium poſtremum eſſe oportere, ad quod ii attenderent, quibus proximi ſalus unice ante oculos verſaretur.

Sectionem igitur concludentes, inſtituimus eam die 26. Maji, præſentibus Magnifico Archiatro A. *Stôrck*, Cl. Viro *J. Gaſſer*, digniſſimo noſtro Anatomes Profeſſore, Viro expertiſſimo *L. Erndl*, Phyſico in Noſocomio Civico, Medico prudentiſſimo, optimo Chirurgo Cæſareo *Homburg*, dexterrimo ad S. Marcum Chirurgo *Reigberger*, Noſocomii Aſſiſtentibus, aliiſque.

Catheterem, Itinerarium in operatione dictum, non niſi magna cum difficultate Operator *D. Leber*, induxit, ſanguine denuo ex urethre profluente: eo vero intra veſicam admiſſo, urina mox jactu valido, & continuato, Catheteris apertura proſiliit, ipſeque Catheter commode in veſica movebatur. Itinerarii apice oblique ducto, ut fere 15. gradus notaſſet in

qua-

quadrante circuli, si angulus rectus a centro Itinerarii & ad medium Perinæi, & ad latus, ductus fuisset, fiebat sectio sufficiens. Cujus longitudinem cernens Operator, eamque Calculi magnitudine, per annum explorata, majorem intelligens, non usus est instrumento famosi Lithotomi *Le Dran*, quo in longitudinali sectione adhuc alia fiat, quæ latus sectionis externum in angulos rectos secet, ut Calculo majus spatium paretur: eo, inquam, instrumento ob vulneris amplitudinem haud egens, illico Conductorem introduxit, & extracto Itinerario Forcipem. Verum cum simul Calculum digito in vulnere prehenderet, Conductorem, Forcipemque extraxit, ac digitis Calculum prehendit, eduxit. Vix quinque minutis tota operatio durabat. Ejulans eo usque puer, mox ad visum Calculum præ gaudio exclamabat, veluti hoc momento omnium ærumnarum oblitus. Calculus ovalis, asper, sed mollior; ut si forfice captus fuisset, exteriore sui parte omnino abiisset in grumos, parvosque lapillos. Erat ponderis unc.1. dr.1. scrup.1. Potuit Chirurgus facile perlustrare vesicam, alium Calculum, grumosve, quærendi causa. Vulnus illico plumaceolo texit, & emplastro; repositoque in lectum puero, ventrem tepido oleo rosaceo totum inunxit, ac mappa lanea texit. Emulsionis leviter paregoricæ, & juris carnium, portio modica dabatur alternatim.

Fortunatissimam sectionem horrida symptomata, a nobis sane non prævisa, sequebantur. Post meridiem quippe febris magna, vespere ad octavam maxima, oriebatur; una cum pessimo Peripneumonicorum roncho, tensoque, & asseris instar duro, abdomine. Quare mox novem unciæ sanguinis brachio detractæ, & emolliens cataplasma ventri, oleo bene inuncto, admotum est. Ingravescente autem post mediam noctem febre, roncho, tumore, ac duritie

ven-

ventris, repetita V. S. fuit. Summe pleuriticus utriuſque misſionis ſanguis fuit. Exinde ſenſim decrevit febris, ac febricula modo per aliquot dies adfuit; urina per vulnus bene effluxit, puſque quarto die ad bona labia deprehenſum eſt. Eluebatur porro veſica ſæpius decocto hordei cum oleo lini, ne quid heterogenei in eadem maneret. Emulſiones paregoricæ diu continuabantur.

Sed de Urethra nunc cogitandum erat. Vulnerata quippe hæc toties per Catheterem, nec amplius ſtillicidio urinæ conſueto aperta, ſed collapſa, nunc facile coire, obturarique, poterat, omni urina per vulnus effluente. Cum enim a ſecto Calculo nonnulli per omnem vitam urinas vulnere ſtillent, ſive ob vulneris non coeuntis malignitatem, vel ob Urethræ coalitionem, metuimus moleſtisſimum hoc turpisſimumque incommodum a poſteriore cauſa. Unde liquorem in Urethram quotidie injiciendum eſſe decrevimus. At vero læti advertebamus maturum urinæ per Urethram ſtillicidium, ideoque deſtitimus incepto. Tandem hortatu, multiſque promisſis, puerum deduximus ad conſuetudinem urinam in vitrum reddendi: unde clauſo penitus exacta ſeptimana tertia vulnere, ac cicatrice obducto, urinam deinde ſemper debito tempore retinuit, & in vitrum aut matulam reddere conſuevit.

Attamen necdum abſoluta cura noſtra. Glutinis, Calculum veſicæ comitari ſoliti, & aliquoties puris, copia notabilis in fœtente urina quotidie adparuit. An id reſiduum ejus Calculi tempore in veſica præſens, injectionibus ablui, præ tenacitate, non potuerit? Et an veſica hinc inde exulcerata a Calculo fuerit? Igitur mox Uvam urſinam dedimus, qua continuata urinæ fœtor paulatim emendabatur, & pauculum ultra illius materie nunc prodit.

Quam

Quam pulcre hæc Lithotomia confirmat sententiam, quam supra, de varia amplitudine & contractione viscerum cavorum protulimus! Hinc raro desperandum. Prudentia tamen semper opus est, ne vesicam, quo tempore adeo contracta est importune lædamus. Nunquid, si ter, quater, eandem contractam invenimus, ipsam irreparabiliter contractam esse concludemus? Forte sic est: sed si per vices contrahatur, laxeturque, fieri id potest, ut sæpius in contractionis tempora incidamus, & ut ea tamen haud perpetuo contracta maneat. Ita ut ne tunc quidem, sine ulteriore examine, animum despondeamus.

§. V. Est hac occasione de alio Calculosorum phænomeno disserendum.

13. Julii hujus anni ad me venit Civis *Cremzensis*, vir 34. annorum, qui per 28. annorum spatium verus Lithiaseos Martyr, cum ardore nunquam non minxit rubram arenam, Calculos autem nullos. Evacuavit subinde olim, & nunc sæpius ab octo retro annis, copiosissimam albam glutinosam materiem; quæ pauculo tempore sibi relicta, friabiles format, albidosque lapillos. Et hæc quidem in quiete. At si corpus itinere, aliove modo, movet, urinam fuscam, ac stranguriosam deponere solet. Lapillos hos, quorum copiam habeo, diceret quis cretæ albæ majora esse minoraque frustra, ad figuram demum vasis, in quo urina servatur, formata. Incredibile quantum Miserrimus ille intra mensis spatium Uva Ursi mutetur, idque jam ab ejusdem initio: ut certe spem magnam faciat summi solaminis.

Juvat hic phænomenon referre, quod 20. abhinc annis observavi, una cum celeberrimo Viro W. *Ouvvens*, *Franequeræ* Academiæ in Medicina Lumine, ac Celsissimæ Principis *Arausiancnsis* viduæ Archiatro. Calculosus puer *Hagæ Batavorum* utebatur famoso Anglorum remedio, *Joannæ Stepsens*, dicto;

quod

quod constat pulvere, decocto, & pilulis. Pulvis componitur ex putamine ovorum, & limacibus, domiportis dictis, omnibus vero calcinatis. Decoctum fit ex Sapone Hispanico, seu Veneto, ex calcinata herba dicta Ambrosia campestri, Floribus Chamomillæ, Fol. Fœniculi dulcis, Petroselini & Bardannæ. Pilulæ parantur ex Domiportis calcinatis, semine Pastinacæ sylvestris, seu Elaphobosci, & Lappæ majoris; tum ex Fructibus Fraxini, Rubi Idei, & Oxyacanthæ: horum omnium calcinatorum ā q. s. Cochleare pulveris cum unc. iv. Saponis Hispanici, & Mellis q. s. in pilulas redigitur.

Videamus porro hunc puerum, magno cum Parentum gaudio, cum urina quotidie emingere fragmenta alba, lapidea, val calcarea; ejus quidem formæ, ut adparerent veluti excorticantis se Calculi ramenta esse. Quanvis autem longo tempore ejusmodi materiem copiose redderet, Calculi tamen symptomata ideo non mitigabantur, neque imminutus deprehendebatur Calculus. Ita quidem, ut tamen post collectam magnam ramentis hisce repletam pixidem, puer sectione liberari a magno Calculo debuerit.

An ergo in corpore illius pueri idem a glutine, in vesica Calculosorum contento, productum est, quod in Cive *Cremzensi* ab eadem materia in vitro? aut in matula? Et quidem ita, ut indurescens, lapidescensve, hoc gluten, primo adhæserit circum Calculum; deinde fragile nimis, per ramenta cum urina prodeuns, exfoliati in dies Calculi specie deceperit? Utique si binos hosce casus inter sese conferamus, videremur ejus fere convicti esse, quod talis sit calculosæ urinæ dispositio, ut quandoque suo in glutine, sive dum intra vesicam est, sive extra eandem, petrificantem, ut ita dicam, hanc materiem gerat. *Cremzensis* enim nihil sumsit, quod

ullam habeat cum *Stepfeniano* remedio affinitatem ; ut exactissimo examine, iterato instituto, certus novi. Hanc autem sententiam confirmabit afferendum, deinceps ex Clarissimo *Adamo* exemplum.

Contrariam tamen conclusionem sequentia videbuntur suadere. Rev. *Jacobus Kirkpatrik*, in edito morbi sui Diario narrat se, postquam 17. annorum spatio Nephritide calculosa, & vesicæ Calculo, laborasset, Stepfenianis Medicamentis ab Octobri mense 1738. usque ad Aprilem 1739. sedulo usum esse, & quod nunquam antea sibi contigerat, jam ab initio curæ se ejusmodi fragmenta cum urina excrevisse, idemque & durante tota cura, & post eandem, continuasse: ita ut majora minorave fragmenta numero 1036. eminxerit, prætereaque quinque parvos lapillos.

Sed secundo idem *Kirkpatrik* sæpenumero in matula sua advertit illud ipsum glutinosum urinæ sedimentum, in similem, sed sæpe crassiorem, magisque lapideam, abivisse substantiam. Egregius *Morandus* in *Act. Acad. Reg. Scient.* anni 1740. in sua prima Dissertatione super *Stepfenianis* Medicamentis, observationes nobiscum communicans, quas circa 40. homines, iisdem usos, jussu Academiæ fecerat, adnotaveratque, asserit illos homines passim omnes solere, *Communement ils ont rendu* &c. ab ipso remedii principio, cum urina gluten, albumque deponere sedimentum; quod dum servaretur, atque siccesceret, in flavum pulverem abiret; huncque pulverem, dum igni imponeretur, animale quidquam redolere. Plures porro non nisi hanc solam materiem produxisse; alios autem etiam veluti *crystallizatas* laminas, talco perquam similes; alios squammas lapideas, easdemque convexas; nonnullos dura fragmenta Calculi; quosdam denique lapillulos. Additque eos, qui ante remedii usum rubram mingere arenam

nam consuescerent, eandem sub remedio ultra non reddere.

His ita utrinque positis, qui ab una parte considerat in glutine Calculosorum, qui *Stepseniana* medela nunquam usi fuerint, hanc calcariæ aut lapideæ materiæ genesin haud ita descriptam esse; & e contrario eandem a glutine urinæ eorum, quibus hæc medela exhibita fuerit, fere inseparabilem esse; in eam facile sententiam abire forsan potest, quod ab eodem remedio miseranda ad Lithiasin Diathesis passim generetur, illudque ideo augere potius Calculum, quam solvere, contererequc debeat. Equidem contrarium laudatus mox *Morandus* in altera sua Dissertatione *Act. Academ. Reg. Scient. Paris. anni* 1741. evincere conatur; dum Calculum hominis, qui post ejusdem remedii usum, crudelitate morbi aucta, periisset; dum duos alios Calculos binorum hominum, quos remedio frustra usos sectione servare oportuisset; plenos invenerit inæqualitatibus, crenis, foraminibus. Fateor, cum claro hoc Scriptore in eandem olim sententiam abiveram, præ argumenti probabilitate: sed ab eadem discedere observationes postmodum captæ jubent, cogunt.

Observo enim 1. & Civem *Cremzensem* lapideam hanc, aut calcaream materiem abundanter reddidisse, licet nec hoc famoso olim remedio, nec illi consimili, unquam usus sit; & *Haganum* puerum, post tantam emissæ hujus materiæ copiam, nullam Calculi, sectione educti, solutionem habuisse. Considero 2. præclaram remedii famam velocius forte evanidam, quam natam fuisse; ipsosque *Britannos*, ab octo & pluribus retro annis, in Aqua Calcis cum Sapone, vix ulla *Stepseniani* remedii facta mentione, omnem fiduciam collocare. Sed dico 3. ejusmodi Calculos inæquales, ac veluti corrosos, foraminosos, hinc inde pumicosos, frequenter reperiri in

his, quid illud remedium non adhibuerint; hasque præterea inæqualitates Calculi æque ab adposita inæqualiter materie, quam ab eadem soluta & ablata, produci posse.

Fuisse tamen, quis oggeret, quos observationes allatæ integre curatos affirment. Respondeo nondum convincentia, quæ id statuant, argumenta esse. Equidem copiosior Calcis, Saponisque, usus, multis profuit, ut Nobilissimo *Horatio Walpole*, ut Homini nostro *Tom. 2. Rat. Med.*, ut ibidem *Viro militari*, & ut novum exemplum adhuc præ oculis habeo. An vero ideo, qui remedium *Anglicanum* sine noxa tolerantes levamen inde experiuntur, curati dici debeant? Et *Kirkpatrik*, & reliqui Angli, Gallique, quos inde curatos fama ferebat, vix notabili tempore a remedio destiterant, dum promulgarentur eorum curationes. Imo ipse *Kirkpatrik* vix ab illo cessaverat, quin lumborum se vexari dolore denuo conquereretur; quem tamen in gratiam, ut apparet, remedii, Lumbagini, quam Nephritidi, acceptam ferre maluit.

§ VI. Sufficiat porro, occasione experimenti Civis *Cremzensis* ea argumenta attulisse, quæ *Anglicanum* Medicamentum laudent, vituperentque. Superest meam paucis opinionem dicam, quam novo experimento fundabo.

Urinas enim varias Calculo laborantium collegi, gluten inde separavi, & in aere aperto, limpida urina abjecta, posui. Brevi glutinosum hoc exaruit & dr. 2. aliquando dr. 3. materiæ lapideæ ad figuram vasis formatæ exhibuit. An autem non detur Calculosus, quin idem phænomenon in ejus urina adpareat, nondum affero; sufficiat experimenti demonstrasse frequentiam.

Summa ergo rerum hæc esto: Quivis homo, etiam sanissimus, Calculi rudimenta in se habet, eo

quod

quod ſolida corporis continuata vitæ actione deterantur, abradantur, humoribus miſceantur, & magnam partem per urinæ vias eliminentur de corpore. Hinc etiam pro magna parte oritur terra illa ſubtiliſſima, quam Chemia in urinis invenit. Nullam inde labem ſanus homo habet; quia ex alimentis tantum ac tale deperditorum loco adplicat, quantum & quale deperditum fuerat: deinde cum nulla in itinere obſtacula terrea hæc materies offendit, innoxie, integreque de corpore eliminantur. Huic nunquam Calculus naſcetur. At vero ſi contingat vel minimum corpuſculum alicubi hærere, ut v. g. fibrillæ portionem ſuppurando ſolutam, aut tantillum puris mora exſiccati, aut grumum ſanguinis, &c. id tunc inde proficiſci poteſt, ut terrea materies ad ejuſmodi obſtaculum retardetur, adplicetur, & adhæreſcat: id quod dum continuo ſic pergit, ideam Calculi nobis facile format.

Sed 2. Experimenta, ut vidimus, docent in urina Calculoſorum multorum copioſam materiem terreſtrem haberi, quæ in his cito, in illis tardius; in quibuſdam ex ipſa urina ſtagnante, in aliis duntaxat ex aſſervato poſt effuſam urinam glutine; cretam quandam, lapilloſque formet. Quæri hic poteſt, num omnis illa cretacea materies tantummodo a ſolidis humani corporis detritis? An vero dentur alimenta, potulentaque, quibus ſubtiliſſima hæc terra contineatur; quæ idoneo vehiculo miſta, Lacteorum oſcula ſubeat, cum ſanguine commiſceatur, ab eodem per urinam abluatur? Sane Regiones, in quibus Calculoſos vix invenire eſt, ut v. g. multi *Lombardiæ* loci, ejuſmodi ſuggerunt ſuſpicionem.

An præterea calculoſam Diatheſim id demum appellemus, quod efficiat, ut terreſtre id, quod in aqua, quod in alimentis, quod in vino eſt, minus ſubigatur, ad ſanguinem vehatur, cum ſanguine com-

misceatur, iterumque humorum circuitu, ac vi vitæ non mutemur, & in renibus tandem cum urina secernatur?

Nunquid etiam Arthritica materies eidem producendæ apt ? Utique: cum Arthritidem ultimæ digestionis defect s efficiat, videntur minima quædam elementa terrestria immutata manere; eaque ut ad juncturarum arteriolas adplicantur, ita etiam ad eas renum adplicari posse, & urinas generare calcareas. Hujus mentis clarissimus *Adamus* est, in Dissertatione anno 1740. edita, occasione sexagenarii hominis, qui perpetuo rerum aut saccharo, aut lacte, paratarum, impensus amator, Arthritidi, quosvis occupanti artus, obnoxius ultra 20. annos vixerat; dolorum vero pertæsus, eosdem novem abhinc annis Theriacæ emplastro sopiverat, Unde in periculosum morbum primo prolapsus, dein anomalam prorsus Arthritidem in multis internis corporis partibus per vi s expertus erat; a Quinquennio autem acerbos vesicæ urinariæ dolores crebro repetentes, Dysuriam, & varia alia Calculi vesicæ symptomata. Biennium erat, quod ramenta calculosa, nucum putaminum instar concava, copiose emingeret; annus autem, quod his ramentis absentibus mucum cum urina redderet, qui in cretaceam abire materiem soleret. Et quod præprimis notandum, Podagræ accessu lotium eo muco carebat; Podagræ recessu scatebat eodem. Confirmat deinde hanc suam de Materie Arthritica ideam Autor eruditus variorum Scriptorum testimoniis. Quin etiam exemplis demonstrat calcaream Arthriticorum materiem non modo ad varias urinarias, sed quoque ad quævis alia corporis loca concretiones producere lapidosas.

Sane quæ mihi hanc sententiam probabilem reddant, plures habeo rationes. Arthriticum hominem Nosocomium XV. mensium spatio aluit, qui ab annis

nis quindecim tum colli vertebris, tum pedum manuumque ambarum articulis, calcaream materiem excreverat, & etiamnum excernebat. Primo tempore urinam pallidam, & admodum furfuraceam emittere solebat; ultimo autem semianno, multo semper pure, una cum furfuribus, onustam; denique multis ante obitum diebus & limpidam, & paucissimam. In cadavere nullus ullibi puris fomes: verum ipse sanguis, qui incredibiliter paucus in corpore superarat, adeo polyposus fuit, ut vix guttula ejus inter secandum prodierit; quod, ut obiter notem, clare ea confirmat, quæ Tom. 2. Cap. 2 *de Puogenia* scripseram. Quod autem maxime ad rem nostram; Renes ambo in corticali sua substantia crassi & ampli, omnino arenosi erant, ita ut quacumque in parte nitido semper cultro secarentur, novam semper arenam proferrent. Quippe calcarea materies hujus Podagrici partim ad renes delata, videbatur jam urinam calcaream productura fuisse, nisi eadem vasorum urinam secrenentium ora obstruxisset, hincque tum urinæ secertionem fere impedivisset, tum ipsam corticalem renum substantiam reddidisset arenosam. Calculosus ceterum nunquam fuit.

Præterea relatus a *Sigismundo Koenig* ad Societatem *Anglicanam* casus Juvenculæ, quæ post enormes artuum dolores demum in plurimorum, eorundemque majorum, Calculorum vomitum inciderat: descripta *Weismanno* Historia quinquagenariæ, quæ crudeles Arthritidis dolores perpessa, tandem tum Intestino Recto, tum ipsa vulva, plurimos excreverat lapillos: notata denique ab ipso Clar. *Adamo* enarratio *Schneideri* de Invictissimo Imperatore MAXIMILIANO II., qui Podagra gravissima conflictari solitus, Calculos in corde gessisse post mortem inve-

niebatur: hæc, inquam, omnia Cl. Viri sententiam mirifice fulciunt.

Porro quod concavas Podagricus ejus reddat has concretiones, id vel ideo est, quod Calculum in vesica habeat, ad quem adplicata hæc materies, hanc formam induat necesse est; vel quod vesicæ ipsi, forte contractæ, qualis Calculosorum frequenter reperitur, se adplicando, eam figuram adipiscatur. Prius tamen enarrata symptomata probabilius reddunt; & Catheteris, quem non adhibuerunt, ope, certum, ni fallor, fieret.

Tandem 3. Compertum esse vidimus, calculosos homines ab *Anglicano* Medicamento sic disponi, ut materies illa, toties descripta, jam in ipsa eorum vesica lapidescat. Infaustum ergo remedium hoc tam a priore dici deberet, quam tale esse experimentis comprobatur.

§. VII. Ex omnibus hucusque dictis evidens demum fit binas nostras in Calculo Methodos ceteris omnibus, hucusque per alios laudatis, tum præstantiores esse, tum constantiores. Curæ enim id mihi fuit, ut, quotquot eorum, qui alterutra curati, indagari potuerant, quærerentur, examinarenturque sedulo, utrum ab omnibus symptomatibus immunes esse persisterent, nec ne; ut demum, si relaberentur, genuinam rei ipsus historiam cum Publico communicarem; at vero curæ perstant. Prima nostra Methodus vere *Brittanica* est: eandem tamen æquali copia lactis ad aquam Calcis adjecta, promptiorem feliciotemque, invenimus. Unde etiam eandem *Stepfeniana* Methodo, licet nonnulla cum illa communia habeat, tum efficaciorem, tum humano corpori per omnia tutiorem, existimamus. Altera vero Methodus quam compendii causa nostri Nosocomii voco Methodum, Illustrissimo autem Præsidi

gra-

gratus debeo, numero plurimas constantes curas effecit.

Facile ex his omnibus patet, nec in nostris remediis, nec in omnibus per alios recensitis, vires inesse Lithontripticas, quantumcumque id de suis multi jactitarint. Experientia sane convincere omnes debuit, tum in paucioribus his, quos *Anglicano* Medicamento dudum frustra adhibito, sectione liberare a Calculo oportuit, tum in omnibus, quibus remedia nostra profuere. Quippe fuimus in eo Chirurgis Gallis fortunatiores, qui, teste *Morando*, a nemine eorum, quos *Stepfeniana* remedia juverant, id obtinere potuerint, ut se denuo Cathetere examinandos præberent: dum interea nostri voto morigeri, Calculi, ejusque nonnunquam asperioris, præsentiam, nobis demonstrarint.

Nunquid tamen Calculus vesicæ, longiore tempore in Aqua Calcis maceratus, non solvitur? Solvitur certo multorum mensium spatio, modo Aquæ Calcis aditus detur ad Calculum, auferendo sæpius id, quod in ejus circumferentia pumicosum ab aqua redditum fuerat; ceterum minime. Ita demum trium mensium spatio solvi præcipuam majoris Calculi portionem. Similiter in experimentis suis Calculos in Aqua Calcis solvebat Doctissimus Vir *Carolus Alston*, famosus Professor *Edimburgensis*, scriptis clarus. Videatur in egregia sua *Diss. de Calce viva, & Aqua Calcis*. Verum in vesica humana neque Calculus scalpello abraditur, neque illibata virtus Aquæ Calcis ita vesicam ingreditur, ut in experimentis nostris. Non mirum ergo hominem, qui 1600. libras Aq. Calc. spatio sex mensium biberat, jam post tertium illibatæ valetudinis annum adhuc Calculum in vesica gerere, ut exploratione Catheteris constat.

Quærat porro nemo a me, qui fieri id, qui concipi queat, quod homo Calculum in urinario systemate gerens, secernendi tamen, excernendique urinam, perfectam exerceat functionem; & adeo indolens vivat, ac si Calculum non haberet? Sufficiat rem, captu difficilem, observatu constare. Præcedentibus Tomis, maxime tertio, Observationis frequentiam plurimis exemplis demonstravi, quæ exempla ab Autoribus notata, collectaque fuerant, priusquam Quæstio præsens existeret. Numquid sive in humoribus humanis, sive in ipso urinario systemate, aliquid existit, quod applicatum Calculo, dolores, spasmosque excitet; quodque ipsum in quibusdam corporibus vel minime, vel haud sufficienter adsit, ut creet dolores? An hinc ratio petenda, cur inter diuturna tormenta Calculosorum nonnulli lucidis fruantur intervallis? An tandem Calx, & potissimum Uva ursina id in humoribus, aut systemate urinario, demant, absorbeant?

CAPUT VI.

De Aneurysmate.

---

§. I. *Duo Aneurismata curata, & Tom. 4. descripta, egregie curata manent.* §. II. *Aneurysmata non raro cognitu difficilia, imo etiam impossibilia. Probatur 1°. exemplo Aneurysmatis ad Poplitem quod ad vitæ finem usque Chirurgo imposuit. Anatome: Disquiritur an homo culpa Chirugi periisse credendus sit? Animadversio in Practicos, quibus Collegarum honori detrahere volupe.* §. III. *Probatur idem 2°. exemplo inventi ad pectus Aneurysmatis,*

Se-

Sequuntur ad hos duos casus Corollaria Medico-Chirurgica. Quandonam compressio Aneurysmatis externa prodesse queat, nocere debeat. §. IV. Origo, ac celer progressus Aneurysmatis arteriæ popliteæ, & amputatio cruris. Considerationes Medico-Chirurgicæ circa arteriarum interceptiones, ac Fungi Agarici ad abscissas arterias adplicationem. Hæmorrhagia letalis, quamvis tanta adhibita esset in operatione prudentia. Anatome. Problemata circa hoc infortunium. §. V. Varia Phænomena Aneurysmatu internorum, eademque palliandi methodus.

§. I. DEdi anno proxime priore duarum feminarum historiam, quarum altera compressione simplici, altera operatione, ab Aneurysmate in brachio curatæ fuerant. Caput præsens compositurus, jussi ambas in urbe quæri, & ad me adduci, quo constantiam curæ, inconstantiamve, cum Publico communicarem. Lætus vidi utriusque perfectam curam fuisse, ambas sanissimas esse, omnemque, quem vellent, motum, brachio exercere posse. Unice modo conquerebantur, quod ad mutatas tempestates ingrata titillatio affectam olim arteriam afficeret.

§. II. Cognitio Aneurysmatum utinam certior esset; signisque munita pathognomicis desisteret turpissimis erroribus ansam præbere! Hinc infortunia, quæ vel michi, vel aliis, defectu horum signorum, contigerint, candidus enarrabo: quo demum aut majorem in Diagnosi certitudinem, aut majorem saltem in pertractando eo prudentiam, omnes adipiscamur.

Homo 37. annorum per omnia sanus, mense Octobri 1759. Erisipelate ad internum sinistri pedis malleolum se laborasse narrabat; eoque evanido, do-

lorem se ad ejusdem cruris Poplitem percepisse, deprehendisseque ibidem tumorem, qui mole ac dolore indies augesceret. Hisce compescendis Emplastro Oxycroceo admoto, non modo tumorem ac dolorem Poplitis auctos esse, sed integrum crus, pedemque, occupasse.

Hæc porro narrabat Chirurgo, quem medio Januario hujus, quem vivimus anni, ad se vocabat. Attente exploratis ille omnibus, detexit ad caput internum ossis tibiæ quendam veluti materiæ strepitum; in medio vero ejus, externoque capitis latere, materiem fluctuantem. Quantumcunque rem examinabat, malum a vi quapiam externa originem ducere deprehendere non potuit. Itaque crus ac pedem vehementer inflammatum esse cernens, cataplasma emolliens circumposuit illi. Altera die pars affecta abscessus similitudinem hinc inde exhibuit, observatusque antea strepitus, conticuit. Die tertio crure ac pede detumescentibus, maturum fere abscessum Poples referebat. Die 19. Jan. turgens pure tumor, ac veluti pus hinc inde transfundando propellens, levi scalpelli ictu dilatabatur, effundebatque mox purulentam materiem, sed simul 4. vel 5. cochlearia sanguinis. Levamen hinc tantum, ut indies redeuntem sanitatem æger assereret. Nitrosis emulsis interea utebatur. Sexto vero demum ab apertura die, quis crederet unquam! Hæmorrhagiam ad usque animi deliquium passus est. Involvit, ligavitque, quacumque possibili arte, partem. Adveniens mox Chirurgus citra guttulam effusam sanguinis totum abstulit adparatum. Sanguis igitur ultra non effluxit; debili tamen ægro ronchus in pectore auditur, deficit respiratio, & 12. horis ab Hæmorrhagia elapsis moritur.

Re ego percepta, ad ædes me contuli, & empta examinandi venia, Aneurysmaticum saccum pugni

gni magnitudine inveni, qui ex parva origine, suo in collo vix digitum crassa, in enormem hunc saccum abiverat. De corpore ablatum in liquore servo.

Facile prævideo multos his lectis fore, qui suis in arte Collegis condemnandis assueti, in Chirurgi sive ignorantiam, sive imprudentiam, acriter invecturi sint, ac si miserandus ille homo Chirurgi culpa periisset. Verum antequam eo perveniant, rogatos eosdem volo, ut, vacuo a præjudiciis animo, ad sequentia mecum attendere velint.

1. Aneurysmati generando nulla causa violenta præcesserat. 2. Nulla Aneurysmatici tumoris signa ex anxietate ad compressionem, vel ex ejusdem pulsatione, aderant. 3. Strepitus quidem percipiebatur; sed cum is & in Aneurysmate aliquando, nonnunquam etiam in tumoribus purulentis & aquosis observatur, ad quos Emphysema sive ob aëris accessum externum, sive ab ejusdem generatione interna, accedit; hinc cum nulla alia Aneurysmatis indicia adessent, strepitus loci ad aliam longe originem, quam ad Aneurysma, referendus videbatur. 4. Sex diebus continuis apertus tumor pus, nullum vero sanguinem, dedit; id quod alioquin in Aneurysmate, ablata resistentia, impossibile videtur. Equidem in apertura ipsa aliquot effluxere cochlearia sanguinis; sed quis Chirurgorum ignoret expanso vase cutaneo, eoque perscisso, quandam Hæmorrhagiam observari oportere? Sex sane dies sine ullo sanguine aperto de vulnere transacti, quamcumque Aneurysmatis suspicionem, si qua nata forte fuisset, dispulissent. 5. Et qui tum in Aneurysmate, tum variis aliis in tumoribus quandoque adest strepitus, jam pridie aperturæ evanuerat. E contrario 6. communis inflammationis signa, Erysipelas nempe, aderant. 7. Hæc inflammatio primum malleolum internum occu-

pa-

paverat. 8. Nil verisimilius, quam quod Erysipelas Metastasin ad Poplitem fecerit, relinquens malleolum. 9. Inflammatio Erysipelatosa in abscessum abibat. 10. Fluctuatio materiæ manifesto percepta est. 11. Apertura facta, pus & mox, & sequentibus exivit diebus.

Suam cuique sententiam integram relinquens, judico inculpatum Chirurgum fuisse, & concludo ita personatum Aneurysma esse posse, ut decipiat vel oculatissimos. Quo subinde contingente, necesse foret quosvis cordatos Chirurgos Medicosque in defensionem ejus, qui deceptus fuerit, unitos videri, & probe memores principii tum Naturalis, tum Evangelici; *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facito*.

§. II. Confirmare idem potest historia sequens. Femina quadragenaria 17. Junii præsentis anni me accessit, conquerens a 3. vel 4. annis ægram se pectore esse: sputa quippe purulenta, subinde sanguine mista, se reddere, cor sibi palpitare, difficulter se respirare, vagosque experiri dolores. Lactasse quidem infantem sese, at vero cum indies emaciaretur, pejusque pectore haberet, ablactasse. Anni spatio menstruis se carentem, nempe lactationis tempore, nunc denuo a trimestri gaudere. Tandem adjunxit a Festo Paschatis, ex nulla nota sibi causa, pustulam primo animadversam esse ad sinistri lateris thoracis costas, & quidem eo a latere sterni loco, ubi cartilagines infimarum costarum pene uniuntur, sterno jamjam inarticulandæ. Parvam quidem dudum mansisse, a quatuor vero retro septimanis in tuberculum castaneæ magnitudinis abivisse.

Tumor examinatus, non pulsans, sed durus & elasticus, veram sui non determinabat naturam. Eo igitur Emplastro Diabotanon tantummodo tecto, curam ad Phthisin Pulmonalem potissimum direxi. Spatio

tio trium septimanarum nihil in tumore mutabatur; eo vero elapso sensim emollescebat, ita ut 17. Julii apostema perfectum referret, manifestaque puris fluctuatio genuinam tumoris naturam nunc determinare videretur.

Suspicio itaque indurati, scirrhosi, aut cujuscumque alius mali, prorsum evanuerat, certitudo apostematis aderat, adeoque ejusdem apertura vel ideo maxime suadenda erat, quod Pulmo suppuratus fortunato casu viam sibi extrorsum quandoque capessat; qua diu aperta internum ulcus demum evacuetur, & sanescat. Duos ejusmodi casus sub oculis præsentes habebamus; tertium, cumque tristem, lugentes, eo quod, contra monitum nostrum, Balneator salutate hoc incommodum præpostera sua arte delevisset, ægerque jam hectice consumeretur. Et quartum casum tractabamus, jam vel ideo desperatum, quod tumor a natura extrorsum ductus, sed ruptus necdum, iniqua vero Chirurgi arte retropulsus, evanidusque, nunc eundem in locum a nobis revocari nullatenus posset.

Igitur tumorem aperuimus, pusque & album, & coctum, eduximus. Erat autem pus illud ratione tumoris parcius; in fundo autem durius quidquam supererat. Igitur tumorem partim maturum, partim crudum esse concludentes, digestivum imposuimus, & Empl. Diach. c. gum., scopo maturandi totum teximus. Biduo elapso rediit. Horrescebamus; Loco expectatæ maturationis pulsus ibidem fortissimus in tota lata basi tumoris, digitumque repellens observatur: digito vero per aperturam immisso horrendum Aneurysma obstupescimus. Itaque mox consolidandæ aperturæ gratia Emplastrum ad Rupturas Fernelii imposuimus, integramque fere consolidationem spatio trium septimanarum obtinuimus. Deinde tumor Aneurysmatis sensim est imminutus, & in

toto

toto tumoris ambitu sub costis manifestum Aneurysma pulsationis vehementia percipitur. Ita ut quod primo detectum fuerit, id modo veluti appendix sit, quæ a magno sacco orta sese inter costarum cartilagines insinuaverit.

De industria bigam hanc Aneurysmatum communicare volui, ut patesceret 1. Nullum fere morbum esse, in quo tum facilius, tum turpius, decipiamur. 2. Posse Aneurysma gigni sine ullo pulsu externo percepto; idque verosimiliter tunc, quando in eodem nascente, mox laminæ concreti cruoris se ejusdem applicant parietibus. 3. Posse in membrana adiposa, nascens Aneurysma tegente, inflammationem, supputationemque, ab affrictu, nasci; & copiosum pus omnem ita motum suffocare, ut licet jam forsitan antea pulsatio quæpiam adverti potuisset, eadem nunc minime percipi queat. 4. Posse etiam educto pure adhuc veram mali naturam latere, si tumor residuus, explicata ad n. 2. de causa, non pulset. 5. Etiam educto pure fieri posse, ut in uno casu per duos dies, in altero per sex, copiosior cellulosa substantia, nondum consumta, debiliorem Aneurysmatis pulsationem, si qua adest, adhuc suffocet. 6. Posse quoque reliquam hanc adiposam membranam in pus converti, atque integris sex diebus omnem Aneurysmatis suspicionem, suo effluxu, amovere. 7. Videri demum ablata resistentia, vel arteriam subito frangi, vitamque cum sanguine profundere; vel extendi ita, ut latens olim, jam manifesta deprehendatur. 8. Consultum esse, ut in posterum, dum nobis purulenti tumores exhibebuntur, quibus aut inflammationes, aut tumores duri, atque ambigui, dudum præcesserint, antequam pus adpareat; idque maxime iis in locis, ubi dura tubercula minus frequenter, quam quidem in collo v. g. aliisque glandulosis in locis, purulenta pro parte

fieri

fieri ſolent; ut, inquam, hic conſideratiſſime procedamus. 9. Oportere demum, ut dediſcant Chirurgi Medicos laceſſere, ut quidem Publicis *Actis* fecerint, jactando hos circa plurima incerta, intus latentia, verſari duntaxat; ſe autem maxime externis, ideoque certis, occupari.

Cum optimo noſtro Chirurgo *Leber* in hunc caſum meditatus, cogitavi, num forte compreſſio externa hic non conduceret? Attentior vero contemplatio nos docuit, vitium in externa arteria locum non habere, neque ejus ſedem, præciſe determinatam, ibi eſſe, ubi cartilagines jam junctæ firmam baſin præbeant. Veriſimile maxime ex figura rotunda eſſe, quod ſaccus ſit, qui per rimam inter binas cartilagines exurgat, emineatque; quippe propterea vel arteriæ intercoſtalis, vel cujuſpiam alius interioris, degenerationem denotet. Quia nunc egregius *Lanciſius* clare demonſtravit compreſſionem ſimili in caſu mortem accelerare, vitalibus quippe hinc anguſtatis ab omni externo molimine abſtinuimus. Quia & docuit eventus, ut mox monebam, pag. 197. id minime indicari.

§. IV. Arteriæ *Popliteæ* Aneuryſmatis novum exemplum habeo. Rarius id deſcriptum jam ter *Viennæ* vidi. Primum enarravi Tom. 4. pag. 11. Alterum mox communicavi. Tertium autem ſic ſe habet.

Lanio quadratus 32. annorum me convenit 10. Junii proxime elapſi, narrans tres modo ſeptimanas eſſe, quod ſura ſiniſtra ſibi intumuiſſet; duas ſeptimanas, quod ad Poplitem tumorem adverterit, dolentem quidem, & mole in gradiendo auctum. Examine patuit Aneuryſma arteriæ popliteæ eſſe, cujus mole venas comprimente, crus ad ſuram intumeſceceret, & varicoſum fieret. Ab aliis poſtea relatum eſt hominem ab alto per multos gradus cecidiſſe, antequam de crure conqueri cepit. Ve-

Vena brachii secta est; serum lactis cum Pulpa Tamarindorum, Rob Sambuci, ac Nitro, copiose datum; Decoctum adstringens cruri circumpositum; Ligatura idonea, quæ ab omni parte saccum arctaret, Spir. vini rect. intincta, adponebatur; & summa corporis in lecto quies imperata est. Ut autem exactius omnia peragerentur, hominem in Nosocomio servavi.

Hac Methodo sura intra quatriduum egregie curabatur; poplitæus vero tumor indies crevit, & pugni demum magnitudinem mole æquavit; ita ut mense exacto, omnis per compressionem illum curandi spes evanesceret. Unde demum ipsi serio declaravimus bina modo superesse, quorum alterutrum eligeret: vel certam mortem, sive post calamitosum martyrium, sive inopinatam; vel amputationem ambiguam. Hanc ideo ambiguam diximus, quia & per se gravis ac periculosa est, & nesciebamus, quam alte inciperet dilatatio aneurysmatica; quæ quidem si amputato crure altior, vix constringi idonea ligatura valeret; sin autem adhuc ligari posset, tamen impulsu sanguinis novum illico saccum formaret.

Respondit Lanio rem naturæ aliquantisper committere se velle, & Nosocomio valedixit. Interea Balneatoris se curæ commisit. Venam is secuit, multaque adplicuit. Tandem prima Augusti per amicos certiores nos reddidit æger de tumoris incremento, & intolerabilitate dolorum: enixe petens, quo recipi in Nosocomium, amputationemque inibi subire posset. Mox eum recipientes, invenimus tumorem longe extensiorem, inque latus productum esse; dolores autem tantos, ut ne opio quidem largiore sopirentur.

Hinc properandum esse rati sumus. Amputationem, præsentibus iisdem fere Medicis atque Chirurgis,

gis, qui Lithotomiæ pag. 156. adstiterant, aliisque; D. *Leber* spatio 7. minutorum absolvit.

Quæsitum fuerat, utrum arteriam majorem, atque unam alteramve minorem, ligatura, an *Fungi Agarici* adplicatione, obturaremus? Considerabamus ab una parte ligaturam arteriæ tutissimam quidem semper haberi; non raro tamen intercepto nervo, ejusve ramulis, convulsiones nasci, quibus ars non esset interno externove auxilio compescendis. Ab altera parte *Tom.* 2. *Dcad. Reg. Chir. Par.* tria exempla inveneramus, ab egregio *Morando* relata, felicis Agarici successus in crurum amputatione. Hinc eo fere inclinassemus. Attamen *Parisina* exempla *Cruris* referebant, non *Femoris* amputationem. Cum igitur hic de femoris amputatione ageretur, & quidem de eadem longe altius, ne quid de sacco reliqui faceremus, instituenda, ubi certe arteria longe majoris diametri esset; præterea cum exemplum in iisdem Actis *Parisinis*, in Dissert. D. *Louis*, pag. 395. referretur, quod Agaricum in amputato crure adeo inutilem demonstrasset, ut semihora elapsa totus adparatus auferendus esset, adhibendaque ligatura; rem dubiam experiri noluimus, sed majorem saltem truncum arte ligandum esse, minores vero Agarici fungo obturari posse, unanimi consilio decrevimus. Chirurgus itaque eo modo omnia perfecit, & soliti pulveris adstringentis loco totum vulnus Agarici fungi pulvere crasse texit, Instrumentum tornatile quoque ad arteriam apte comprimendam adposuit.

Hoc pacto nos ab omni Hæmorrhagiæ metu exemtos credentes, turpiter tamen nos elusos vidimus; trihorio ab operatione sanguine per universum transfluente adparatum, lectoque toto inde madente. Chirurgus fasciis novis super vetera adductis, arctiusque appresso stringente Instrumento, egoque

Dia-

Diacodio largiore, Hæmorrhagiam imminuimus, moderavimus, ſtitimus.

Saccus nunc erat amputata in parte examinandus. Arteria ſupra ſaccum naturalis magnitudinis demonſtrabat amputationem debito peractam in loco eſſe. Arteria, non ut in caſu pag. 190. deſcripto, uno latere, ſed toto ſuo ambitu in ſaccum quaquaverſum extenſum, abiverat, excreſcente ſepimento membranoſo, ſed ſurſum deorſumque abrupto, illum bifariam dividente. Nervus magnus adjacens tota ſacci longitudine arctiſſime cum eodem coiverat. Ipſumque Aneuryſma cum ſuperiore portione Gaſtrocnemii inſeparabiliter connatum erat. Unde hominem ita a motu minimo doluiſſe non mirabamur; quia ſaccus, nervuſque, & muſculus, unam exhibebant, eandemque concretam, atque confuſam maſſam. Membrana porro ipſa poſtica ſacci, lateriſque externi, adeo tenuis fuit, ut dum vi minima expandebatur, dilaceraretur. Quapropter id certum, quod, dilata operatione, diſrumpi cito, ſubitamque facere mortem, debuiſſet.

Interim æger noſter una atque altera hora, poſtquam Hæmorrhagia ceſſaſſet, debilitari cepit, brevi dein frigeſcere, leviorem iterum Hæmorrhagiam pati, continuo vomere, pulmone angi, leviter delirare, tandemque vultu convelli. Horis 25. ab operatione elapſis obiit.

Examinavimus tunc ſerio amputationis locum. Ligatura arteriam majorem apte claudebat; nervum autem minime comprehendebat. Fungus vaſis ſuis per ſtrata adplicatus inventus eſt. Vulnus integrum pulvere fungi egregie, craſſiuſque, tectum. Pectore aperto, cor maximum, at palleſcens, & vacuum. Vacua etiam omnia vaſa majora, arterioſa, venoſa; exiguum modo, gracilemque, polypum ſua in axi gerentia.

Hæ-

Hæmorrhagia inter operationem, ac trihorio poſt illam, nata, homo hic tantum amiſit cruoris, ut ſine vitæ diſpendio ultra amittere non potuerit. Levior poſtea per totum adparatum tranſſudatio abſtulit eum reliquum neceſſarium ſanguinem, vitamque ademit.

Optime tamen cum proviſum Hæmorrhagiæ videretur, tum Ligatura, tum Fungo, tum Inſtrumento, quæri poteſt an Fungi hujus viribus nimium non tribuamus? An vero in poſterum forte præſtaret majori arteriæ adplicare eundem quia habet compreſſio ſuum punctum fixum ad os; reliquas autem duas, treſve arterias, imo etiam venam majorem, quæ, ligata arteria, aliquando vice arteriæ fungens, terribilem Hæmorrhagiam producit, firma interceptione ligare?

§. V. Aneuryſmata interna multa *Auſtria* habet. Plura curavimus Methodo deſcripta Tom. 4. multa vero incurabilia manent. Habuimus hoc anno horrenda exempla, coſtarum remotarum, ſterni elevati, motus aneuryſmatici terribilis ſupra mammam dextram, ſine ullo motu ad regionem cordis, &c. Hos palliatis utcumque ærumnis ſolamur, omnem vigilantiam adhibituri, ut poſt fata eoſdem examinemus. Mire interim quoſdam levari ſequentia demonſtrant.

Juvencula fortis, toroſa, bene menſtruans, 24. annos nata, finiente Septembri 1759. circa inferiora ſterni dolere cepit, & quoddam Emplaſtrum loco admovit. Sed pedetentim aliquid ſub cartilagine enſiformi tumere percepit, ad tactum dolere, ſimulque fortiter pulſare, & ſomnos valde perturbatos efficere. Cum hæc ingraveſcerent, venit primo ad me 26. Febr. 1760. Cum Chirurgo & Aſſiſtentibus, eam examinans, deprehendi locum pulſantem, palmam manus fere æquantem eſſe, ſtanti quidem magis, minus vero jacenti, percipiendum. Malum ſenſim cepit nocte in-

ingravescere, ac tandem gradus conscendenti respiratio fere omnis deficere. A pastu quoque pejus habuit. Majo mense minus; Junio prorsum, Julio nihil ultra femina doluit; pulsatio minime molesta superfuit modo. Ita quidem, ut jam optime comedat, tranquillissime dormiat, & graves ancillares labores, indefessa omnino, liberaque pectore, peragat.

Ad inexpectatam hanc mutationem sumsit tota die serum lactis, cum Nitro, & Cremore Tartari; cubitum vero petens $\frac{1}{6}$ sequentis: ℞ pulp. Tamarind. Rob. Samb. Syr. Diacod. ā. unc. 2. Laud. Liq. Syd. dr. 1. $\frac{1}{2}$ Et quia etiam nauseoso ac debili ventriculo, tum & segniori alvo, prospiciendum erat, sumsit quovis quarto mane dr. med. Elect. Hieræ picræ. Optime se nunc habens, pergit sero lactis cum melle quotidie uti, alterno autem die Paregorico.

Dubitabit forte quispiam, utrum hæc femina verum Aneurysma habuerit, an potius Deuteropathicum a Ventriculo, Pyloro, Pancreate? Idque 1. quia haud insolitum hic Medicos decipi, ut exemplis patuit, *Tom.* 4. *cap. de Aneur.* 2. Quia signa adfuere hærentis cujuspiam labis in ventriculo, aut prope ilium. 3. Quia post multa solventia, & repetitam sæpius quartanam purgationem insigniter lucrata est ægra. Huic respondeo: Etiamsi res ita haberet, conferret vidisse, qua demum Methodo ambiguum hoc malum superetur. Attamen longe verosimilius Protopaticam esse affectionem; cum morbus medium annum jam emensus esset, priusquam inciperet ventriculi incommoda sibi juncta habere; & antea cum optima functione naturali, solo tumore, dolore, ac pulsu consisteret.

Femina 26. annorum mense Augusti 1758. brachia in altum, onus grave depositura, extendens, medio in pectore crepitum observabat. Paulo post ædemate totius corporis affecta est; quod copioso Rob Sam-

Sambuci dispulisse se credit. Tussis inde nata, sputumque sanguinis, vespertini quoque horrores, & pectoris dolores continui. Remediis aptis a Tussi multum, a sputo sanguinis penitus, ubi liberata erat, conquesta est 15. Martii 1759. interna, eaque violenta pulsatione os sterni sibi attolli videri. Examine instituto deprehendimus media, eque inferiore sterni parte tota ejusmodi pulsum, ut digiti, vi quasi, repellerentur. Cum adderet vehementius ibidem se ardere ac dolere, nec dorso ultra incumbere posse, suspicari Aneurysma debuimus. Tandem pulsatio, tumorque magnus, colli totius anteriora & lateralia occupabat; dumque se in lecto convertebat, os pectoris veluti sibi findi lamentabatur. Imo & supra sinistram orbitam pulsatio & dolor extendebantur. Nocte aliquoties suffocatum iri se credebat, nisi erecta sedisset. Demum cordis palpitationem molestumque in dorso pulsum, conquesta est. Cum omnibus his ærumnis menstruo fluore optime gaudet.

Iterata V. S. & Methodo demum eadem, qua ægra præcedens, sensim tantum lucrata est, ut jam dudum vitam maxime tolerabilem gerat.

